14 JAN 2006

TO THE READER

KINDLY use this book very carefully. If the book is disfigured or marked or written on while in your possession the book will have to be replaced by a new copy or paid for. In case the book be a volume of set of which single volumes are not available the price of the whole set will be realized

SRI PRATAP COLLEGE
SRINAGAR.
LIBRARY

Class No. 891.441
Book No. H 36 Q
Acc. No. 16010

MCO

چھاپہ غلام محمد نور محمد

سخن بابلِ چیں جیبِ تقیہ دانی ہمہ ناداں و ہمہ اہلِ نیاز

شکر و سپاس ایزدِ کارساز کہ

نسخۂ بےنظیر و کتابِ لاجواب شعرِ شاعرِ نامدار جادو تقریر مقبولِ ہر برنا و پیر

یعنے

16010

قِصۂ ممتاز بےنظیر

حصہ اوّل { در حالات معشوقہ شاہ یندراز معروف بہ }

قِصۂ مہا سندر پری

من تصنیف

رئیس الشعرا جناب پیر عزیز اللہ صاحب حقانی کبروی کشمیری اعلی اللہ مقامہٗ

مصنف

تاریخ عالم فارسی۔ جوہر عشق۔ چندر بدن۔ روضۃ الشہدا۔ قصہ دشنان۔ قصیدہ شہر آشوب وغیرہ

جکو اس خاندان کے قدیمی خدام

غلام محمد نور محمد تاجران کتب مہاراج گنج بازار سرینگر کشمیر نے

مصنف سے ترمیم در ترمیم کرا کر در سال

سنہ ۱۳۶۶ ہجری

در مطبع مدن موہن پرنٹنگ پریس دہلی طبع شد

891.441
H35Q

نعت شریف بطرز لف التیٰ

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الٰہی باسرود وسوز این سازہ	دل دمساز میانوی کتہ ممتاز
قلم را تا زبان در دُرفشانی	دلم را بلبل گل ترجمانی
چو آئینہ مجلّٰی کن ضمیرم	نماشید احسن بے نظیرم
خریدم در ازل سودای این سود	برایں آتش چہ آرم عنبر این عود
من این درد یکہ پروردم بجانش	بسعودان کہنی ود ز بانش
نگہداری ز بوی بے تمیزان	عزیز از جان شمارندش عزیزان
بیا حقّا بیا با سینہ صد چاک	درج دل کن بسوی شاہ لولاک

نعت شریف حضرت سید المرسلین صلی اللہ علیہ وسلم

بیار از آب چشمان تازہ رودی	روان کن جانب بطحی درودی
یوان خوشبو چہ از راہ مدینہ	روان ما جلوہ چھوم شاہ مدینہ
سواد چشم جان وندہ تت سوادس	ونذک فریاد دمہ شاہ وداس
بسویت آمدہ گم کردہ راہے	نگاہے یا رسول اللہ نگاہے

زیجان دِراو دیا ستہ جلوہ ماران
خجلان انگو سوی امید واران
دیغو نا سکمہ تا لی چھو یر اس ۔ بیس جلان خجلان
غریبی ۔ لعدہ ۔ فیض ادہ یر اس جانس علی نعد
معانہ ۔ بکھید ۔ لعد رحق لعد ۔ ہر جانس تُر سین دمنواد
معہ ۔ جانس چاہ نیاد نالہ فریاد
میو حُبہ جاہ ۔ مسکین نعد انا چارہ بیان
شرک ۔ فیان

مہ ست سوم کُنِس جانس مہ اسم مہ یرنتہ بالس
کرِی تہفہ وِرہ دامانس مکمّل یا رسُول اللہؐ
وَنی الیسر وغم خور بحقّانی شفاعت
ژہ رستوی چھو منہ کانہ یاور مُفضّل یا رسُول اللہؐ

در منقبت حضرت امیر کبیر میر سیّد علی ہمدانی قدس سرہ العالی

نسیم صبحگاہی آ و دل شاد
ولو ہا ساقیو در ساغر سوز
دِلچ کھے کاستم ازمی بتاثیر
چھو میانوی پیر میر دین و دنیا
سریر آرای ملک اہلِ دوران
ظہور نور قربِ مصطفائی
سو بانی دینکوی ثانی حیدر
سرو سر ہنگ جمع اہل عبا
قضا ایجادہ ہمتہ سندی کران ناز
جمالس بدسنگ تہند مس ہستی

یُوان چھوم جنّت خجلان بدل باد
مو یہ چاوم مُی ناب لا فروز
شیلچ لی ہا وتم در صحبت پیر
سو قاف قربِ فی آنک مُرغ عنقا
چمن پیرای باغ شاہ مردان
شعاع شمع بزم مرتضائی
ظہور نور شبیر است و شبیر
طراز یاز نجم الدّین کبریٰ
کراماتن ہشر لگموت باعجاز
لبک آ دہ خود پرستی حق پرستی

شرک مسکین ۔ دو عاج
ژن بنی دو ۔ الرمکین ژوان
ژہ گژن بن چھو فیر اکتیجن ہو دران
چھ امید کرہ ہیر سید وادان
علی الحبی ہ دولہ ہ عالی
ہ الی ہری زبنا ۔ الرحمہ حالی
چھو ولی ژہ لیتم ہ

مہ از زبان کران عطیان بحمود ناز
کرکت یدوی برم حشم کرم باز
بحقّانی چھو یرہ شرط زندگانی
عیانی و نہانی یراتت جانی

ایضاً در منقبت حضرت
بانی مسلمانی میر سیّد
علی ہمدانی رحمۃ اللہ

بچون نفانی خاطر بیمار می آئی بہا
بایو عیسیٰ و یسی نوت اہ آمری
بانو امانتہ یو غفار می آئی
فظہر انداز جنتہ جنان مری
تو جتہ ایا یحون رخ دلدار می آئی بہا
ای صبا خجلان ہم سرشار می آئی بہا

بیت

ازصدا سید ابا شاه همدان می زند	مرحبا صاحب فی کارمی آئی بیا
با فیوض پُر اثر از تابش انوار قدس	قلب را چون صیقل زنگار می آئی بیا
نور افشان سوی مخموران لطوه محویت	با سرور از عالم انوار می آئی بیا
سو بسو شده عالم از آثار فیضت مشکبو	جلوه گر چون از در و دیوار می آئی بیا
خیر مقدم بر قدومت جان ما ایثار باد	ای خوشا با جلوهٔ اسرار می آئی بیا

مرحبا ای خامهٔ حقانی اندر منقبت
زود نیسان وار گوهر بار می آئی بیا

تمهید این داستان سوز آمیز مشتمل بر شش حصه عشق انگیز

ولو ما نوش عشقکه هوشدار ده	بگوش هوش بیت ته گوش واده
بنی نا سوز سودائی مجازی	بنی نا حقیقت کارسازی
امی سمه چهوی ترن یدی سرک راه	کړک دیدار جان اده نومرک زاه
بتن تی گونیون هوکه ما وه معنی	نتن هیه اصل فرعس ته اده معنی
بنی صیقل لبوز عشق بازی	دلس نل کهے بنی یدی مجازی
مه وچه فرعش ده اصلک واده ثل رپے	ده وچه نائی مه وچه زنالمنے

اکي خمخانه مي درخمه مقسوم
چھو طوفان ستم عشقک فسانه
رسه ذوق فکسه چاوان پياله
الاي طالب جانان نظر کر
ته بي چھوي سوز سوز بس لاگي دسانه
کني بوزک وني کيام گوسنن سوز
دلو ها بزم عشقکه نو نياز ه
يه ديرين قصه دکو شيرين زبانو
بهندستان شها اک آسو نامي
فريدون فر غضنفر صاحب تاج
سليمان جاه شاه ماه طلعت
تمس تتن سهر کشان ربع مسکون
آبان شاهي تمس ست آس فرزند
کرن شن شاهزادن جشن شادي
حرمخانه کرن چھون باغ رضوان

باوزان جدا گانه چھه منظوم
رٹت وبران کهٹن نام وتتانه
حسه ڈالان کران صد غم حواله
فدا کیاه گو گڑھن بزام دلبر
کني بوزک وني بوسوز ممانه
يه دردک داستانه مختصر بوز
وني عشقک فسانه تازه تازه
محقق هند کيو تاريخ دانو
بلند اقبال تس نام گرامي
دوان ٹد بد سلاطين آس کتن باج
سکندر سلطنت خورشيد رفعت
نگون سر بر زمين هر لحظه دلخون
بمال وجاه وفرزند آسو خورسند
قرن بر عوت شادي شادي
بعينه چھون ارم از حور وغلمان

5

غم یادن کرس پیش از جامِ عشقن
دِتس سلطانِ عشقن گرنه درِ دل
دزس دِتهٔ درکِه منزل
زنا بَو خواب خور یکدم چھلِ بست
قوتِ نِندِن چھس صبح الوداد
گندهٔ هٔن بیه بدن واده تس چوش
یمن ژِھس هیتون تَس عشقنوی نار
پیٹِ مَن ورخود ناز کی قبا چھس
دنگِه دنگه عشقه ذرا ایپنہ یانس
بیس دِتهٔ جامه صبر کے عشقه تاره
کوزگه زنگه گرس دی عقرابنس
بچهٔ دیوانی تس کهنته چهاره
سوچهتان زمن پیٹ گو لولہ خجر
بجون عشق تنامن گریبان

نبرازِ پردهٔ غیرت گو یهوی راز	مؤثر گو بجانِ زارِ ممتاز
رسالن ژس اندر مطلب یهوی راز	شهن پُس کرِ و زیرس طعن غمناز
بخشم یکه آه و قهر قهرمانی	وزیرس ژهن امّید زندگانی
کرن لب بسته گو دِلخسته کوتاه	وبیون پیوسته لس آهسته کوتاه
کهن کن تهاونَنه کهه مرادن	یهی گت بوز ناله شاهزادن
تمس گو بوز ولنوی سوزدل یاد	سپن همزاد آه و ناله فریاد
تژ نارِ فراقن تیز کرنس	اثر عشقن مُژر انگیز کرنس
خراب عقل و هوش و حاله سوی گو	شراب عشقنوی مس پیاله تم چیو
وست تدبیر نه تقریر تس پے	سراپا عشقنی زنجیر پس گے
میس تهٔ ماله نالچه لاله رخسار	تمس دِتهٔ ناله عشقن کاله شهمار
میس اکسیر عشقن تراو تاثیر	تمس تدبیر عقلس آو تغییر
زِ شه یامت نبر پیو عشقنوی راز	تمکو همراز گو ممتاز جانباز

داستان

بیا اے شمع جانسوزِ محبت	دِئس لُٹ ست کران گرزه پانپورن گت
زخود بیدار روزت پیڈ کر سوز	به شوقک داستانه مختصر بوز

روانه شهزادن ممتاز ودیسانز
دلیس تھک ونیطیر و چھس کیر تن
اوید دو ما ولد و نصیحت کرن زیر
کرن عزم سفر مس وانه بیاس
کرن ممتن جانس وتن چاک
به بندی چھین ساری در اوازه
کرن بیدادتنا او ی طولت اسد و
موافق اوستیه وحی بیعت بنارج
تتا عشقنیکه چھوان ابد نبا صاحب - دنیه ستیب دِنپهد
لبایس فقر او شد و لبیه جان رب - اللہ و دانه نین
دنیه نزدی ستار ایلین تهی نیبه دا ن نین
ییه ینیه ی چھید همان دمی نبل واوکه
چھید نیز انور دل و جانان و
سبت ز ابد اکتسبه چهه خسه لاا ر
فنا ن انسیه عی جهبه دبه دا

دیپن رخیال خاص مراوک
سپینہ بادانیہ بنیہ جامہ چاک
کُنہ ہُن عاشقن زنانہ نیخ بینہ
نظرکس کیاہ چھیہ فرہاد ان حالی
زن انہ بلبلوی چھی پریشانہ نالی
سمنہ زن چیپہ داری بر سر الّہ
زنانہ وار نیتھ وامہ شیطان چھی نبابہ
بوتہ ہیچ دد ازغمہ اکُہ حال باضی
کمہ چھیہ جبر ازحال اضی
کمہ بیدان مرکارہ دل
چھوکمہ کاہم بیدان مرادو دل
مدہ نوناق خیال خاص مرادل اصل
ہیرہ ناندان چھو کنز رہ پیمنی فیاض
دزا منہ نفوتہ پرہ فلاہ جای دیوار
نہ کنہ کھو ازیند زیاتی ونیاد

اُمی عنوان باوان داستانہ
اوّل مالس تہ ماجی رخصتس آو
شہن بلہ وچھو تمس شہزادہ سند حال
کمیچ پید اگمژ چھی بیقراری
دپُس تم کای شہنشاہ زمانہ
اثر ہمتکوی ضمیرس گوم پیدا
مجازک نکتہ توشن وُ تو سروشن
بو عشقکہ جبرہ ازخود نیرہ جانباز
شہن وارہ کرُس دادا مدارا
غمِ دلدارسی تُس شانہ داری
سراسیمہ وچھیت شہزادہ سند حال
وزیرن کُن دپُن یت کیاہ چھو درمان
وزیرو دلصافچ کر زبان تیز
کراہس صبر کوی تلقین بسیاری
نصیحت عاشقن بر شورہ آتش

سپُن عازم سوئی جانانہ پانہ
کُرن وُ دد زبان معشوقہ سُند ناو
دپُن تس کیاہ چھوک شوریدہ احوال
یہ کم دلو نی کیاہ ہس خاکساری
بیُم پیغام دلبر غائبانہ
بوحُسن بینظیرس گوس شیدا
حقیقتکوی اثر کرُ عشقہ جوشن
بغیر خیر مقدم نیرہ ما باز
ولی تس گو نہ کنہہ ہرگز گوارا
تمس دل تاوہ تہ اتش ارادہ داری
بلند اقبال گو آشفتہ احوال
ستھاہ برگفتہ خود چھوس پشیمان
نیتان گو بگرمی آتش انگیز
اما چھو نہ بانصیحت عاشقن کار
نمک بہ زخم مجروحس چھہ ناخوش

ولی تس کرم اثر گو زین فانہ
سو گو دیوانہ بوزت غائبانہ
ہمن زادہ بیغر ازیاد دلبر
سو صباوات گو آزاد دلبر
شہن تس بعد رخصت دلبر
دلاور جانگانہ سوی دلبر
وزیر مشفقن ولو تس بزاری
رگہ پاری بہ کرم زخم کاری
دمی ہمرہ پین فرزند فائق
موافق چھوی دلس ان پان صادق
دیپان دراوی تس ناو اسو ساز
شہزادہ سندی محرم راز
دن تس پین ہمہ گی دولت
امی برن سیفرن گنجخانہ

Library Sri Pratap College Srinagar

دمس سر دار نوی چهونه کار عاقل
نوی شمشیره شرم پیش اسه قاتل
یه گو ناحق ئیتن پیان ماره نادون
برای قتل عارس کهاره نادون
فیتو مئن اسه پس منز دار وگرس
گرهمی عاشق سو ملکه بینظیر س
پهر درکن و جاهت بینظیر س
برآمت پچهو کرکاه ولة بری

ته ناحق چهوی بست سپه بهوگیاے
دیو مه تمو ده ابشت ده زمانه
پیچم تمو دن نس هم دیم
عفن نبو ال نس یاو دن سر اسم
ته دام ده بو دکیران واو
بنم تمو تو کر معشوق نس سکنه ناو

دُعاکرنک خدایا وارہ تہاوک
پکان القصہ گے نم ہردو مشفق
رَوا روگے روانہ نم نہ طنّاز
کرک حلیّ منازل حُپت و چالاک
گہی شبۓ و شہرن گاہ کامن
پرسنانن اندرگہ دربیابان

بانجام مطالب وائناوک
اکس اک اکس نم یار موافق
شتہ ممتاز تہ دمساز جانباز
روان ہر سو دوان بر بو تہ خاک
کہی ویران گہن گہ خوشمقامن
پکان ہر روز ناشب گے شتابان

۸

ملاقی شدن ممتاز با تاجر سیّاح و شنیدن خبر ملکۂ بنظیر انہ دہان وَے

دُوہہ اکہ وچھو ہو اکہ تو مکانہ
سو لاثانی بمال و حشمت و جُود
تجارت پیشہ یا رہ خوش تمیزاہ
نظر برتا شاہزادہ بام تراون
کرون تس قدر و تعظیمات سیٰا
دوہن کینژن تمس سیت آسو ہمدم
دُوہہ اکہ شاہزادن باوُس حال

مکانس منز بہت رعنا جوانا ہ
عجب سوداگری خوش منظری بُود
لک سیرت عزیزن منز عزیزاہ
بدانائی سو تامت پرزہ ناوُن
تحائف پیش کرنس مہرہ تہ دیار
تمو شاہانہ کرہ یارانہ باہم
مہ عشقن تیرہ ٹی کرہ سینہ غربال

در بیان صفت سراپای ملکه بے نظیر

منا سکیه بید

قیامت عاشقن قامت قیامت
سو قامت ویمه روز یاسلامت
قیامت وتهیم برد و نس منقش
بیکاه سو صورت نماه خار نکه منقش
تمه نس ارنئاخ سو بسیر دوتامت
مطلع نکه بایان وپامت
تمہ ماند موزون ارخ ریشنس پرزنانہ
سو شیمان تنیم اخ تیس ونو بیرو اکہ
دو القفار علی دو دوغ جگر کفار

ته بر فرق فرقِ دلبر بالښ | ولت ظلمات زن آنجیالش
پر زن در چین گیسو تت کنه دلبر | بیه شمسی شوبان تیه اختر نور
شوبان پیچان زلفس منزیه خال | سو شبهار اه ولت زن نبر بن نال
کړی ید شایه بوی مشکبارس | صبح گته شام شاه زنگبارس
ته اتهه وتهمت گنه کهنمت مٹه مار | ته شانه رٹی ها زلفی تار
سو طول زلف از عنبر تسلسل | به پیچ و تاب لرزان مرگ سنبل
شوبن با صد تجمل چیں ته کنفل | تو صّل هم کرت با شاخ سنبل
کړی بیں زلفکس چینیں حواله | کرت دیه سوی دل و دینیں قباله
زه گیسو مار خوشامک اوسن باز | گندان چوگان خُنس گوی صد ناز
دو گیسو شام رنگ لیلة القدر | جبین آثار صبح مطلع الفجر
بنهک جلوه دوان د روقت دیدار | لطافتکوی عرق باران برخسار
وچیت کره ژاله عاشق لاله رخسار | بچهنت مکه ژاله زلفس کاله قنهار
جبین بس شمس حسنک جای اشراق | امامن دون گمت د رشید الصادق
ڈکه ڈکمچی تہ ہٹہ ماه الفور | تیره ٹه غنچه نه خورشید خاور
بُن هند فصل نوزک وصل مابین | تجلی در مقام قاب قوسین

دپان چهی تا و هکه بی نظری
چه یکی دریهان نبی بی نظری
کیم چه در نظم زه فصاحت
چه بو جهان بوزبان حسن خبرکت
یا حسن یارس یکی مرس او
متدی حسه کهمت بودن او
موافق حتم بخلق بتم
اردو نازو شوخی در نظم
بهار الله پیچ چه یارا
نخمه فنسه بو ورکی د الا
ممتاز بینظر

نسیمن بو سه کریس درگلستان	وتهس لری آبله تنت ناو پستان
برودو شکه بیان طاقت چوکسته	رگ جان جهان درکف چپه کسته
زلال عین کافورک برودوش	رشت نارنج خریداری درآغوش
نره نازه تهره هنره په شه لغجه	وحیمت کره عاشق دل وزه دنجه
هیه دستن حنا بسته چوکسته	روپس پیوسته تن گومت سولس ته
ننه گلدسته هی هادی نشانه	چپوبلبل رنت حنا تن چپوی بهانه
لستند زایل کمر از موی فاقم	زبار یکیش راه عقل شد گم
کمر نازک سمور چه موپیچی زهای	بوان تنت زلف نازچه نازچی گرهی
شکمس گومت زلطف نازکی گم	سنن تس لو نگارش فرش قاقم
زگل ایل بدن زایل زگلاب	گزه ان پره آبله یر فرش سنجاب
کرس از آب نرم دایه تن صاف	سنس قطره است کو تنت ناو پیو ناف
ندانم بعد ازین جز عصمتش هیچ	چپو مخفی در عصمت تاپیچ د پیچ
زآئینه چه دوس ساق پرنور	بغیرت شعله در گونچم کافور
کف پا نرم و نازک از رگ گل	گزه هان پره آبله در چشم بلبل
تنه ما سرگه هیبه هند بر گجی نال	نوی گب گوس نازک پوس خلخال

داستان بیان کن تقریر تاجر مالدار باشاه
ممتاز در شعر ملک زاده یوم نگی بینظر
بیان د بیانی شکل و شمایل
بر بیا کر چپو کانزاه تن مقابل

10

ولی شو ارته چپوی جیرل پتن
ای تنکه ییی ای زیار اسه هر
نی کرست چه ستن عشق معشوقه
چه عاشق مر جانانه هم
نی کرست ای راه جیوی ستنکاری
نی کرست ایران ای چپوی چیو ستنکاری
یاری حب کره حشر نازن کاری
نمس ع صبر کره ز چپوی ستنکار

زمین پیکار هم زده یاران ای سه پیاده
زمین پیکار زی مراد کرست چپو لیار
خپلوی دچپوی جهان عسر ای لگ
خپلوی ای تو از نازک رب لگ
نه چه انجمن ستن کوی ملک خم تر اری یار
ارزبان او فادم عسر ای شرح تاکه ز شو اه
ایبان ای ان دم ستن اسم کرد تیم ز نیاه

ونیس تاجران کی عاشق زار
نه تهنجو دیوانه چهوری دیبلین
وچهنیه صورت آن ماه پیکر
کری ییا کر هجران بنصوییر
ونیت نامست گلران اواره ...
سلاطین جهان را ...

شروطِ آن صنم کرین برابر
توی بهتر چهوای فرخنده آثار
بیار نار غم تن داره جاهل
مه کر در غم تلف جان دجواتی
ذره ذره عاشق ٿیاداره کجگوش
سوڈلو از هوش عشق جوش گو ٿرر
ڏپن سوداگر هن ای یار غمخوار
ڏس تلقین صبر آسوس کرائی
ازین پس بس نیوی پند و نصیحت
مه بوز یا بوز عشق سوز باوی
ونت از سینه ترا دُن آه جانکاه
وچهون بله تیز تر گو عشقنوی نار
شنیدس پٹ مٹن گُسند چهو دستور
وچهنی کم غمن کرنکتی ویرباد
نه تنها عشق از دیدار خیزد

پدل یدوی متن دن عالمگ سر
دلِ دیوانه پت تهاون انین کار
گنه هن تت لاله کبهوی کار عاقل
بڈت گوه راوه راوک حکمرائی
بره گو خاره عشقنه آره ول پهوش
ودُن از آتش هجران دُس فرو
کری کیابین تمی مژگان دلدار
چهو کراز خوف جان پرو ایرانی
هچائی آس امید مروت
شب افروز آتش جانسوز ماوی
تهڈیشت تاجرن کر ناله تهٔ آه
ڏپن اتی ای شه فرخنده آثار
وِزِ یا پروانه غیر از دیدن نوله
پرس هم تو ره غیرت قول استاد
لبسا کین دولت از گفتار خیزد

بیاچاری سو پیو در ناله زاری
قراری درد یار بی قراری
ڏٺس دام و آرام ...
غزل اول از زبان شاهزاده ذوق
ملکه ساں نظم

چهوکت جبین هیبت آن شاه خاور
شب عمره نیش بین کنه ماه انور
فرزانی تعظیم خضر نه قوم وقبیله
کروات هی ته یکو سیله
بوست ناجرن لودانه دوام
تنگ اتحاد شاهی نه نکاح

چهوسوی دار لنگاه نازنینان
شهزاده عمر و دی د نخر نمان
سرت خبر کیاه ملکاه دلا و بلند
ومیان نت نا شهرس اهر ابر
منگو کشور ملک باغخت جاوید
منظم گرامی شاه جمشید
وصلون داره منظر کی علامت
پهربه بر و نهی دو ته منتظر قیامت

خاره عشقه نا زه بت چهم درغم دلدار ته
کاکل مشکین یارن بسته کره لهای نزار
بله زموکه بینه نورخ ماوت هیو نهم زوره دل
نندره هنسی لنذره گنذ نهم جوش تهندرن وه یا کس
نبض نا بیا طبیبن ماوه که عشقن مریض
کره بی بیمار عشقن از علاج بو علی
عاله زنی ماه مت کمه نا زه خنم بسمیتن
اشک خو بین ز اشتیاق بیجا با تا بکے

لاره کنوا واره د لچهوم ماره منتو بیعار ته
بلبل د ل تیه لاون از گل بی خار ته
دوره هونهم شو ه پانه دو ورک آزار ته
گوشه گیرن وشه زهم گوشه گلزار ته
نن نخرم د ل د وا چهوی د اروئی بیدار ته
شرز لی کر لوله بیمارس بغیر از یار ته
لوزه و نوی جوش عشقن آ دو د رخمار ته
داره داره ماره حقانی نشوق یار ته

روانه شدن شاهزاده ممتاز و دمساز جانباز از راه دریا و غرق شدن کشتی و جدائی شدن میان هر دو یار

غرض یه بے غرض نه گوز هستی
خطا کیاه نت بچین نه لف آن یار
دیبن نت نا جرس گن منصفا نه
گرهی بت صنورس گن نیس گرفتار
چهو آدن لا دناه بذنهاوتم سے

مرض نت زلوه جز صنوبر پرستی
چو جانا وارزالس منز گرفتار
جوا باه ونهم اے یار ریگانه
چهو کیاه نت عقل و فکر و هوش دل کار
زه نت شهرس کنوی وتهاوتم می

کونکه بیروی ته نیشن روانه
اتوی باوت ملک هاری ارشاته
بری بحری ته بیندی پور احکام
ده ورسیم ونقام نه اغاز وانجام
بی نکشتی ماه سمه بحری گن راه
از اینجا تا شهر غارت ماه
سکهر که شاهزادون بی محابا
منقاعم تهر دنن از راه دریا
ته د دوانه دواره دوگه روانه
لکن نام از لب دریا ت شاخانه
هستی بیوهه یامین شاه ممتاز
همه هره بیا ماکن کیت دمساز
یو تاجر لعبد حضت وقیرت
بیس گیدیمه وی دیر ناوغیرت

دوهس ترس پکان آسو کن جهازه
من در آب دریا مذنهاه گو
پر زهانی آسو باد مساز احوال
لبان کو نه چهوس نه پناه یانشاناه
شب هجر کی سحر ناه چها فلانی
مدار اتش کران آهنه دمساز
کهرک پرسان نه ملاح از سفر زود
ڈکپ تم توره تا یک هفته کامل
بد نیسان اکئی ۶ ڈوه یکجهته جبنه
تلاطم ۶ تهو بدریا پیو کئن زر
کران آس اهل کشتی عجز و زاری
بفرمان قضا و تهو آیه لخنته
اکه اکه اهل کشتی در تلاطم
ولی ممتاز و دمساز دلا و ر
ز دریائی کڈت و اون باطراف

وچهان آس موج دریا تازه تازه
بقسمت عاشقن ڈ حسرتهاه کهبه
اسه بیت منزلس منز گو سهاه کال
نه واراه کهه کره وجیلاه بهاناه
تب قهرک اثر زاه چهاگلانی
ولی باد رود لخنته ممتاز
پکون کو تاه چهوون تا جای مقصود
به کشتی وانه خواهی نا بیا حل
قرن باد مخالف اسنه کهنته
زبادتنه آبن ڈو نه بنگه
ولی دراو حکم از درگاه باری
کڈت نراون سه کشتی تختنه تختنه
به بحر نیستی ساری پین گم
پچن پٹ کهت بحشتی رودبے ڈر
چهو کیاون لاف واوسن کیاه چهو انصاف

١٣

نمانان سوز درون از خطر افتش
وتانان بازاری ئی دل در فراقش
غزل انذ زبان ممتاز
عشقه دریا وس

ہمنا تمنا خلوت شائے	ماہس ژلہ ہم ابرچ ژہای
مصحف روہیں پرہ ہیں آئے	بار خدائے کیا چھو میانو پای
لوک گیت بلہ پرسیتائے	رام گو رام ادہ آیس رای
سنئی آیہ منت متئی رائے	بار خدائے کیاہ چھو میانو پای
ہتہ موکھ گنہ نہ پتہ پتہ درائے	ستہ زیشن پتہ لاگت نیای
شتہ دہ سامانہ پیریت آئے	سرہ گو گورہ موکھ سرو سرمائے
ہر موکھ ہرہ سنز آکسن جای	ذرہ ذرہ اتش نہ اوت سائے
ہیہ مالہ گو پالہ بیلائے	ہر موکھ لاگت جلوہ آرای
محبوبان تہ سنیاس بیہ ناگرائے	یار خدائے کیاہ چھو میانو پای
بوزحقانی سوز کی دائے	رازہ ہو نہ پکھہ تل وزہت مای
رازادہ روزی رازجی جائے	بار خدائے کیاہ چھو میانو پای

برآمدن شہزادہ ممتاز از دریا و رسیدن پیش عاشق صاحب جمال یعنی زین العابدین

بیا ای عندلیب خوش ترانہ	ترنم کن بطرز عاشقانہ
دلو ہا نوش عشقکہ لو خمارہ	کرکنا گوشن بادی وارہ دارہ

آمدن دیوان غولان پیش عاشق صاحب جمال و گفتگو کردن باہم در حق شہزادہ ممتاز

…

نہ ہمدم چھوم رفیقاہ یاوہس حال
سفر عشقُن سفر زن زیوٹ گوناہ
یہ کیتراہ جانگدازی رنگہ رنگہ
درین اثنا وچھون باغاہ ثمردار
بہرجا چشمہ سارن آب جاری
پُر از میوہ درختان گونہ گونہ
لراہ اک باغسی اندر طرح دار
چھو عالی شان مکاناہ خاصہ شاہی
اندر با صد ادب یلہ تراو مسرور
نکو سیرت سو پیر پاک انجام
کمون مرحم بصد آداب و تسلیم
سلاماہ تس کرن باعجز و زاری
لبون ہمجنس یا منت گوس دلشاد
یہ بوزت عابدن کیاہ لول بُرنس
ہتون ترس برحمت پاٹھ برنگہ

نہ موُن کانہہ شفیق صاحب حال
یہ بچادوی یارہ دادوی کر گوٹ گوناہ
بنما چارہ سازی ہنگہ منگہ
سمن نہ یاہمن ظلمت یہ گلزار
شگوفہ سرخ و سبز و گل اناری
سو گویا باغ فردوسک نمونہ
برہ کن تراو سرہ کرہ ہا بو اسرار
لبسان تیہ آدمی کانہہ آسہ خواہی
دچھُون اک عابداہ باچہرہ نور
نکو فرجام زین العابدین نام
دِتُن پا بوس تس ندوی تعظیم
لگی پاری بوزاس لولہ ناری
دنُن ساردی ہیتن تس دو بیداد
بیہ نامطلب عہد قول کرنس
ضیا فرکھیاوہ نادن رنگہ رنگہ

15

تهون پيو خشم جان اڳتي قرار
قسم کري روي جي پويا ٿو ري
پر بدوي قد و ڪرام چئي ٿو ري
پين ٿيو طوفان بيشڪ حال
ڪري شهزاده فرخنده اقبال
ڪري وٺ ڪي ته جهوي مطلب

پيو زت مرمت ڏيون سنديار
ڪرن گڏ ڪتلڪ ذار پاره
ڪفارت ٻڌ گوٿي ٿي چهو چاره
ٿه وانگ غم آئين ته درنار
گڏهي وائين پر اندر هالڪ ڏلدار
ٿي قصد پر از خانه دامن
هي اک ٿکل داري ڪن

يه بوزت ختم ڪري پيرن ٿس بٽ
ڏيون باعجز و زاري سوئي آن پير
ته بوني نوش جان اي محرم راز
تيار ڪيدوي ڪره و درخانه پا نه
يه بوزت هيو ته ٽه لو عشق زار
جهو استد چنگه تله موکلن محالاه
نته تقسيم ڪره هم پا تو اني
رضا هيڻ تهون وان بر قضا جهوم
ديان داوي سو عابد کو غضبناک
بوز انهن پانسي هو آدمي خوار
برادر زاده جهوم مزهان خانه
ڪفارت ٻڌ گڏهي اي د بو بدڪار
يه بوزت ٿه ايه ٽه طوفان تباهس
ڪهنو دم تقصير جهوس منگان معافي
ديئم هم خوش ڪرن گڏه ميانو فرمان

ڪڍن وراه ندامت ٿه ايه تس ٽٽ
هه پٽ ڪخشو منگان جهوس عذر تقصير
ڪهتس ٿيو ڪال گوائه آدمي ماز
ڪره و اسه ڪن نهي منزه ڪهه روانه
ڏيون بيته دراو آخر آدمي خوار
هه ڪانه موڪلاوه نه جه حق تعالى
هه ٿه هنهر جهم اميد زندگاني
ايذا در مذهب عاشق غذا جهوم
ڪرن ٻڌه خشم تس اهي بونا پاڪ
ڪهتو ٿي ان جها انسانه سند ڪار
وهوي ناحق ته اسند بدگمانه
نته ٻڌ قهر جهوي گو سي بو بزار
عذر خواهي ڪرن تس زين پناهس
ڪفارت شو به ڪياه اٿ ڪيا جهو ڪافي
ڪڍس مطلب ته اسنداں فرمان

پيو زت قرار و قتنه سر
پين جهوان ٿان ٿن ٿيو
ڪهان شامي سين ڪران جان نه خدائي
ٿين ڪرن ته راز ان شين نهاد
جو ڪونڪ وروان شاد

سيب مقتض اندر ته وان سر
ري مين سي ڪهوي انجا رڪيان
وره ميانوي ڪه هيانه سيراعي ار و دي انڪار
ٿين ڪاهم سي ٿين شه رميان ٿو ڪار
ڪهاڻي شيخ ٿي ڪن ميان نه نه دراو ٿمان
سودي ڪت ڪهوان انهن بسته
عجائب ٿين عزازيب جي بيٺه

اویزان بازرن کیٔ محنتہ جالہ زر آمیزی وتھ مت سنگ مرمر
جواہردار قصر خسروانہ بگرد خانہ زرین شامیانہ
عمارات شہنشاہی پُرہ از زر مکلل سقف و روزن مجتنگی بر
اکس مفتس و چہان گو سوز تا شب زوٗی لو تہ ون چھو نہ میانو مطلب
الغرض یلہ گو ادا اک ہفتہ کامل پریشان ترسیٖن شہزادہ سُند دل
دُین طوفان کرس کرہ عدون لو دلِ دیوانہ میانوی کرتہ مسرور
یہ بوزِتھ حکمِ شاہی دراو یکبار باہل کار تم ییم آسس حضار
کرہ حاضر شتر تہ اسپ تازی ہزاران اسپان تازی و حجازی
تلنگان صف آرا اک ہزارا برائی رہنمائی کم شمارا

داستان مرخص شدن ممتازہ از پیر و دادن گل ترجمان ممتازرا

کرک آمادہ شہزادہ بصد ناز بصد اعزاز پیش پیر باراز
قدمبوسی کرن پیرس تعظیم ندم ہمتھ وُدہ با آداب و تسلیم
کرون سرو سہی مثل کمان خم ژہ بیس پشتبان آسک کیا چھو تس غم
منگون یلہ رخصت از عابد براری مہ ہا بی جہان لو زہم یادگاری
دیُس پیرن ژہ یدِ بوزک نصیحت خیال خامہ ژتہ وُنہ روز مک پت

Pratap College
Srinagar

ہتِس داغ دَرون جز یارِ ژلو نہ
ہتِس وِ اگو نہ بند دلن پیند شش
دپِیُس نم عابدن کای عاشقِ زار
شرائط کنہ چھ یتِس تتِ ارہیس تن
شرائط بارہ سند یُدوی چھ دشوار
بزخم اَدہ یُد سرداری شانہ
ژہ شرطن ہتسندن بٹ کرزہ اقرار
کران ییُس ہتسندن شرطن چھو انکار
بنقد جان چھو سودائی محبّت
وِنت ہُی عابدن رِ وقتِ رخصت
کُرن تتِ دم بہُن حرزِ یمانی
کُرن آگہ زہر اَوصاف آن گل
نشانہ باوِ ہس ساری سراسر
اگر تر وِ نازہ بآرام روزک
گژھک یلہ دُور از یارِ یگانہ

سو باغ دل سِوائی یار فولنہ
فنجد الّا گز ندی برگز ندش
ژہ یُدوی طمع چھوی بروصل دِلدار
چھو ہئی اَرمان بجا فرمان تتہ اَکن
لبان پانیہ رچھو وِصلِ یار ردزنار
بتار زلفِ یارِ اَدہ واتہ پانہ
زنجر قہر سُلطانی لکب تار
ژٹان اَدہ بہِ تِس ج چھی بیر دار
ہتوک یلہ درمیان پائی محبّت
گلُاہ اک یتِس دِتن درجائی خلوت
دِپُن ہتِس نا وِیت گُل ترجمانی
گلس عاشق کرُن مانند بلبل
تتھوی گُل وزہ تہو روزک برابر
تتھوی اَدہ پوشکوی پیغام بورک
یہ گل تہو پیشِ آن دِلبر شانہ

دریغا ماره گرځه تېهو ماه رخسار ۔ بدستِ سنگدل معشوقِ بی عار

یکان القصّه گو شهزاده ممتاز ۔ بسوئی خانهٔ معشوقِ طنّاز

وچهون از دور جولانگاه آن حور ۔ دران برجی که بود آن ماه پُرنور

فر که هنوز او در دربار لیسه ۔ دپن ونتو خبر با ماه پیکر

بو تهنده قصد چهوس مردانه امت ۔ زخانه بر آن جانانه در امت

ندبو عرض کره هس کای نکوکار ۔ چهو کره اسه طاقت زینگونه گفتار

چهو کس طاقت ز قهرِ قهرمانی ۔ بگستاخی کره و افسانه خوانی

کتن گومت ته چهو بنایانه تندز ۔ وله و برن کله گمیت چهه مینار

اوّل ینه ئی چهو رسمِ خواستگاری ۔ نقارس ضرب دی تو با هوشیاری

اکوی ضرباه بچوبِ سست انداز ۔ دوئم ینه ضرب ک چهوی خوف غمّاز

صدا یله بوزه آشوبِ زمانه ۔ سه رمز خواستگاری زانه پانه

یه بوزت دایو شهزادن سه باره ۔ اگرچه گو ندمین خاره خاره

بیز آگاه. بوزت ماه پیکر ۔ بو تندی در ایه زن خورشید خاور

کران تکرار با شوخی بحضّار ۔ یه گوه برجان خود گومت چهو بزار

کرو معلوم نام و کرام کیاتس ۔ چهو کیا آغاز کار انجام کیاه نتس

نن ئې دوه بیا لوی کار دو اطوار ۔ چه هم وو نن کیله گمین هم دیوار

ونن کیله یو چینی اگر نه ستی نن نب ۔ ان ننه کاخم یار چیاستر طرفن نن نب

بیخبر نامی او منتره راوه داون کامرانی ۔ چه هم خاصی راوه داون زندگانی

چه بوزت شاه یزادن لوی پینام ۔ حسب بیم اسپ غازه دانجام

حال احوال دوری ۔ ونن حال بچر نا صبوری

یئن چهوین ضجوان و زبان ۔ دپن فیجوی سل جهانتن

وراز عدل و انصاف ۔ ونن میر الاشرف

هم اینیشر الطهمینه سنگه دور ۔ ادای ینه ونن کی سه باو متی چهوی منتظور

19

دنک القصّه تن حالی رکا ۔ پرده ماه پیکر در ایه پانه

پس پرده کمن گوشت دربانان ۔ ونان گیه راز با ممتاز جانباز

گفتگو کردن شاه ممتاز با معشوقه خود ۔ و پاسخ دادن ملکه بشهزاده ممتاز

پاسخ ئیز تیغ ...

زبان آن سنگدل نازه ...

دپن نن کای لکاریم گفتار ۔ گمن گوه برگرفتاری اقرار

ته ناحق چهوی خیال غم دردل ۔ ته نمه دان چهوک ته سیئی نه حاصل

کران بیهوده چهوک لوال اظهار ۔ گرتمان گوه ده چهون کالیه تهوار

بعد ناز و ادا معشوق بیعار
گران گیه گفتگو ما عاشق زار
دین نس ناله زاری یکی کری بیو
بلجه نیی وصلی کهه چهو بته مقصود
ژه و وصلک چهوی بخیال خام در دل
پو مطلب نه مه شکیبی نه حاصل

در بیان پند دادن ملکه بینظیر
شهزاده ممتاز را

شرائط میانه وصلک که چه سان	چه تر سانی یه لوزت حق انسان
یه گودن بوسه که شمشیر ابرو	برات عاشقان بر شاخ آهو
بوصل من که ک ید حیله تدبیر	نه گو ترماندن ز شاخ بید نخچیر
مه کړه بیهوده آه و ناله بیجا	یو حیلو لگی که زاله عنقا

بیان اعتذار عاشق زار در پیش معشوق بیعار

ویوم تم عاشقن کای شوخ طناز	بو چهوس ممتاز عاشق رند جانباز
مه چاتی داده ژ هندم گوه ته بال	ژ لوی نا کبنه که هم سینه غربال
بنت آمنت سنت چهوم سوزینس	کهنت چهوم ناو چاتو دلکش نگینیس
مه کړه چهوم آب و نان و خواب و طاقت	هرت مه نه مرت گړه در فراقت
پرا دل نت شلس بیعار زاگن	یه کوتاه سنگدل خونخوار لاگن
بو فیوس گه د عالم ویره چاتی	ژ ظلم دل هجر چی شمشیره چاتی
گمنذم مه عشقه نارن پای تا سر	ازین بیس بس یتوی ذره چاتو دلبر
چه ید بر ماه وصلت راه دشوار	ولی جز غمخوری چهونه عاشق کار
کری ید شمع بر پروانه خنده	سو بنده که ز سوزش وزه انده
گمنه چاره کهه جز جانسپاری	ونه واجم مه چاتی لوله ناری

۲۰

در بیان گرفتار شدن ملکه شوار
بیقرار گشتن مشتاق و احوال آن

٢١

یه بوزت شاهزادس لہ اُشس دار — دُ پن لس کای ستمگر شوخ بیمار
مہ جانی دادہ ترا اُم خان و مانہ — بوچھوس دیوانہ بوزت غائبانہ
بنان غم نسم سینس بیکیار — ژلوینا کینہ چھوس لب تشنہ بمیار
یہ تلخی از لب شیرین جُدا کر — گراہ سُد وچھہ ذرا خوف خدا کر
مہ جانی برانزہ ترا اُم شان و شوکت — کُرم برباد خان و مان و دولت
تچم خواری وفاداری کرم پور — لگی یاری بعیاری مہ ہم دُور
پتری براری نہ چھوس لب تشنہ جانسوز — مہ بوز یا بوز دل چھم آتش افروز
نتہ دنہ جلوہ پننوی گلستانس — گواہ چھیم تہا ومن حال نہانس
گوڈن چھوم لالہ شاہد داغ سینس — گواہی خوار یہ ہنز پترہ زہد بمینس
زرنگ لوی باوی زعفران پوش — نتہ نہو تم زبان سوسنس گوش
لچھامی مینزہ پوشس بٹہ دلکو حال — حنا دستو ونو نیا مبانو احوال
تہ بی پرواہ تہ کنھ پروانہ میا کوے — چھو در سوزش دل پروانہ میا کوے
دم پروانہ وصلک چھوم طپان دل — کرت پروانہ چھوس عشقس مقابل
نہایت ئی چھ جانبازی دِ رین کار — مہ نش کر ییم شرائط کنھ چھہ دشوار
بیان کر شرط کم کم چھی سراسر — بعون حق اَئی ساری برابر

سکمه کره عاشق آهسته گوئی
کیمان گره یا مه تی تنزه خوئی
مه تی تیزی ته کهم تجه تنزه خوئی
ذو صنم ته یک این کام جوئی
ژکه گمه دام تر کهم چهار ژائی
عنا کس نقش چهوک ابس کرژائی
پیکو اپنج ذه سیمی نه حاصل
تس یا ته تنگ تهاوژن ذه دل

باز عجز و زاری کردن جمع از در حصول
وصل پیش یک کی بے نظر

کمن گفتار وداه یا مدارا
نگارا دوس کرو چهومنه یارا
ینه شیرین سخن کرم مه دلبر شک
ذه لاگت سنگل پیلو گر کش

ذه دلبر اکس غارت گره هوش
ذه دلبر شمع ته پروانه پا نه
مئ و مینا هم ساقی و هم جام
سپن یله نوش نه خاموش عجب
چهن هیره بهن بر یکه گره تیز
پریم خار یا گیه محو دیدار
اگرچه گوس دل جانانسی کن
صدم طوفان عشقن آتش درپیش
اندرنج ماه رو در مهر دلدار
دپن هتکای ز عقل خود رمیده
ون کیاه گیبری گو بنا کن زاه
مه نش لاگت ذه ید باد صبا آک
ز قفل این شرائط عصمتک گنج
مه نهک ناحق مه نش نیری نه مطلب
نه جهس تره لوج تیهو برمراو هم دل

دل و دنس کروک باهم فراموش
اکس اک ساقی و پیمانه پا نه
بکوس عشق ژلو ناموس ته نام
سو عشقک جوش خنک بوش یکجا
نظر خونریز اما ناز آمیز
تهی تهه آس پیومنت نقش دیوار
دژن کره بیخودی وت یالسی کن
بصد حیله کرن دل جمع با خویش
نبر باتن خوئی تیز گفتار
بناحق محنت بیجا کشیده
کمن سیمین تنن یرت هنن کیاه
زبوئی وصل من بی مطلب دراک
رچهوم از نام با صد محنت و رنج
ودک ید ساره عمری روز تا شب
کهشت تا منت رٹ ژن تها و هم گل

فرکه بنیسی وکره و لعه سعود
جهه کره لد نیکه و انت جهایکان و
ستس ید انش جهه سره بیهه
مه کره بنس دل انع بت بیه
مه کره بنت بنس نید غنیده
بو کره بنت بنس تیر و مرو ره

بنا کره مه جانه پیاده ذه شیافت
حبه جهیم پایه پایه پیاده ذه دولت
غرور خسروی و مال و دولت
منیجهم سارودی سر و جاه و مکنت
بعقل و دین و ایمان پیچ بیکار
لباس ننگ و ناموس و دم بار
ناشنیدن ملک دارا بر جان ازار عاشق
بصد زار و عجز پیچ ان دن ان بار جه بیکر

نیاز عاشقی یله بیشتر گو
دل معشوق ناگه در اثر بیو

سپین تاثیر ملکهٔ بے نظیر س
ڈپن از مہر دل ماه منیر س

خبر کښه چمنه عشقن کیاه یہل گو
ژه ته مه ہل مُبنا گه در ازل گو

دل نفس مه تهو کښه شهو تیچ زای
اول صبرک کرس نه ولانه دریای

ڈپس تم یُد ژه لرزان ا زهو اچک
ز فعل بد چه پاک عاشق بلا شک

چهو قول و فعل عاشق از هوا دُور
بشهوت عشقبازی که چه منظور

کرس تم عهد با تاکید و سوگند
بپاکی اک اکس پیمان سپین بند

سپین خوشدل زه دلبر محو دیدار
کران گے عشقتی افسانه اظهار

ڈاان گه گل مقابل همچو بلبل
ژ ٹان گه دُوره دُوری وصلگی گل

کران گے غمزه بازی روز روشن
تمکو مضمون چهو ژوکن اہل هوشن

تهی گی شاداز غم رُود آزاد
بهم زان جمع گی شیرین و فرهاد

کرک شوقک حباب دِ جگر جوش
بهم گی اک اکس کن مست و مدهوش

تران مژگان دِ اشکس پیاپے
هران آس هر نه چشمو لولکوی می

اندرکن مضطرب تره ماه رخسار
ولی گیه تنگدل تر از ننگ حضار

بالعفت حاله کمه سنه ژاله لج رگل
یران اکس پیاله گیه بالالهٔ دل

بیان ... [illegible]
الن سپاری ... فرخنده اختر
وبین مهر وریی فرخنده بر
گلشن ... ستان فرحتان
چه مهر نا نجمه ماه تابان
جهین ... نمر د رنګ جهان

دژا کرہ صبر و آرام ... دلارام
جهانی عشرتن ... بحی
ز گلشن فرخنده بر عشرت ...
پس ... شرط ... د باد ...
نگارس یام باد دت کر نگاران
سپین تا م حکم جاری ... گلکاران
بحکم ... پیدی اسباب عشرت
... گلشن انوار فرحت

بیان شهزاده ... گلشن ... و بانان
... شهنشاهی سر افراز
در تعریف باغ ملکه ... نظم
وچمن ... نقش ...
... زنگار

شگوفہ پوشہ باغس آسو دلکش
زبوئی خوش معطر آسو گلزار
گلن جوش شگوفہ گوشہ گوشہ
شوبان تتھہ برگ گل فرش سبزار
کنارن آسہ فوجہ بہی تہ مسول
عجب در جوش باغس پوش کاری
کران بلیہ خندہ تبسم ارغوانس
ضمیران مشک ہاران سوی بزین
گل مرجان و خیری و خطائی
گل خورشید شب بو صبح تا شام
گل نسترتہ نسرین گوشہ گوشہ
گل سوری تہ ارقسم گمہ گلہ ٹور
گل داؤدس آمت بگلزار
بنفشس تہ مایہ ہمسایہ ریحان
چمن پر یاسمن تہ ارسمن گیاہ

نسیم نوبہاری موسم خوش
ختن منذ چھ دین شوبنہ تاتار
ژلن دل بلبلن ہنتن لوشہ روشہ
چھ ہتھہ در شب بس اختر نمودار
کول کیول تہ سیول رنگہ ریول
سفید و سرخ و سبز و گل اناری
ہراران آس اندہ کوسم گلستانس
شوبان گلزار چھینس منز گل چین
ہتونت امید بر فیض عطائی
خوش و ناخوش ہتن آغاز و انجام
کرتھ بلبی نوان دل لو وشہ روشہ
مرعفر جعفری تمہ بربری ڈور
زبور کہ لورہ ستی مخمور دیدار
گلن ہنزہ مایہ لمت عشقہ پیچان
چھو رلگمت ہتن منز کوسمن گیاہ

٢٥

وزان گو عود وبی سیتارہ سنطور	گر زان طاؤس بے بط و کرہ طنبور
کران گے کوک تارن تازہ باساز	موافق گو صدا تارن آواز
پن بن بن مقامن درا و تاثیر	سلن ہنو اوستاد و ورزم وزیر
ترانہ گے کران در عشقبازی	بآواز نہاوند وحجازی

غزلخوانی نمودن قوالان در تحسین باغ ملکۂ بے نظیر

در باغ گو یکجا ملئی دو ن گلن مبارک	تل ہر طرف صبا تک بلبلن مبارک
ڈیشت سو موی پیچان پن چھو پیچا عشقن ترن	گو در چمن پریشان دل سنبلن مبارک
پر خشم چشم کا فرانہ آب می مخمر	بر کف نرز جبہ ساغر پیر زلن مبارک
در جلوہ خال دلکش بر روی ہیچو آتش	موئن جھو سو بسوکش خم کاکلن مبارک
لو رک نشانہ دورن لوٹ تان سر گہ جونن	دل بستہ گو قصودن منز کنفلن مبارک
از تو شخندہ دلبر عالم رٹان جوہر	زان لعل لب چہ شکر عاشق بلبن مبارک
در باغ یار کیا ہر سو بہار بر پا	خاانیس چھو رکیا رٹمت دلن مبارک

گرم شدن پیالہ سلطانی و گفتگوی عاشق زار و معشوق عیار

سحر از دامن شب دے اوپامت	نسیم صبحگاہی آو تامت

زترک وصل روزی جان سلامت
وُدان دیو عاشق بس بی شکایت
مُرن هردم گته هم کرنا گوارا
دپُن القصه معشوق بصد ناز
ته یُدوی میانه دورچهوینه منظور
رضا تهاوُن مقدم بر قضا چهوی
چهوکهے سردار ترواری ژه سردار
پگه استیاقتنگ نیره ارشاد
شُبس اقراری هرٹلهوُدا اقرار
سیا ستنگه سلطانی سپین تیز
نه دلبر اک اسُ گے محو دیدار
پری پیکر بهت رهبوج زر
دیان یارب چهوکیاه اسرار این کار
دپُن القصه باشوخی و ناز
مه تهومُت خواستگارس بی چهوپرستور

چهویدُ دو رقیا متنگوی علامت
هزاران جان فدای خاکپایت
زدُن زر زهر هجر کت چهومنه یارا
چهوکهے ممتاز عاشق لاگ جانباز
مه صبر کُنار ترائن چهومنه مقدور
اذا در مذهب عاشق غذا چهوی
کهن بردا چهوی منصوره‌ند کار
دل عاشق بیه بوزن گوسٹها شاد
صبح بله فول جمع گی اهل دربار
کرک حاضر همه جلاد خونریز
نظره تهاوُن دوشیوی آس بردار
گرانی رای دل درجای دیگر
چهوکم از نام کرمُت رقتل دلدار
چهوکهے ممتاز عاشق لاگ جانباز
کهرن پا ترژی شرایط بیان منظور

٢٦

بیہ ترون گُنجی چھوس کار معکوس
ہمایون فرہ طلسمی چار طاؤس

کران پرواز بامزار اذ کار
پران ہر سو ہرانی مشک تاتار

وچھت حیران گژھان مخلوق عالم
کنو بوزان یامت زیرتہ بم

طلسماتن ہندی سار وی چھوت کار
بدست ین از پرستان چھے سو شوار

جرت چو بوگرت چھوی آبنوسی
گژھی آسن متہ سوی وز عروسی

شرط سیوم

تریم چھوی شرط از یک دانہ دُر
چھپر کھٹ اذ جہان بالو زری زر

جہان بالو نہ لو زکہ صبر گچھی خور
شہ زادین کلاہس چھی گُتی کور

ہنس پٹھ زمیئس آن دیو خونخوار
بجان دل چھو گومت عاشق زار

تہندی عشقہ از یک دانہ گوہر
پلنگاہ چھوس عجب سگومت مجبور

طلسما تہاہ اکی فلہ گوی چھو گژھت
زر آمیزی نگینو سیت جرمت

اتھ سوی روز شادی چھوی ضرورت
بو کرہ تنت بیٹھ تمی وہہ استراحت

شرط چہارم

چہارم شرط ای برجبین خلّت
معلّق خانہ خورشید طلعت

٢٧

شرط پنجمین دتوی جواب
پھ رائی چندر بیہانی ماسہ غالہ
پھ در زندان پیو فلمون گرفتار
سہ بو کاوت این چھی ای نوکا
بجا یلہ ہیم شرط آیس ساری
اوارگہ چھ وعدہ ہستہ ذاری

Library. Sri Pratap College, Srinagar.

دپښتو کای نگار شوخ طناز ‖ چه ناحق هره گیمت کیبت حابناز

متن بیم شرط گیمت کباره مشکل ‖ چه فهم از بیم گیمت نیم بسمل

نمونه هو منت چهود لاسبنه بشکلی ‖ چهوگو منت گفتگوی عشقت تع غفلی

مرت گی بیلیغ از تیغ بیداد ‖ نمو چهو نه لومنت ناه قول استاد

هر کاری که همت لسبنه گردد ‖ اگر خاری بود گلدسته گردد

مگر مانن زه چهوی اک شرط میانوی ‖ شرط اقرارت شرطس چهو چانوی

کبرک یدوی زه سر تابی درین کار ‖ بنا چاری کهن چهوی بر سر دار

دبس مهر و به کیاه چهوی مطلب لی ‖ نه مانن فرض چهوم ید آسه مشکل

دبس لم تا حصول مطلب کار ‖ درین سودا تهوک ینه کیسه اقرار

تهوی گل نه جهان بینوی نشانه ‖ خبر آسک لیان بنکی بهانه

لویدوی آسه خوشدل تازه از دور ‖ نمی اندازه گل رطه تازگی پور

مه یدوی مختش منتروانه کانه شر ‖ تتهی پتر مرده گل گرده خسته ابتر

اگر ساردی سراسر خشک گو گل ‖ نشانه میانه مونگ تی چهو بالکل

پس اگه تو نه رچهیرن تا چهل روز ‖ سوی گو تازه اده اندازه سوی بوز

یه گل اده دفن کرزن فراره در خاک ‖ گلس گرده حکم گل با عاشق پاک

زلہ ون آتشاہ تس منز منی آسو … للہ ون دورر گ ناراہ تنی پیویس
یتھوی تتو نار آتار جوالی … تتھوی آتش ز اشک خونفشانی
سپن تام حکم جاری اہل کارن … کرو تعظیم مانم کار و بارن
سرن ہند تھند تلو دیوار مینار … گرن تنین گرہ تن ون اہل دربار
کرو سدود سیم خوشنگاری … کرن چھیم ملکس منز نالہ زاری
بدل ہا دلربا تنہا دلا فگار … بیاد یار بالکل محو دیدار
ہنگہ منگہ ازنہ رنگ گوم تمالی … زنگہ ریول گیس بدوال چیالی
خضہ زدگہ دیوان تہ ف آسہ نالس … گہی بلبل صفت گلگس چھالس
گہی گلرخ کران از پنجہ رنجہ … سہ رلج گل نالہ دل و دسنہ ڈنجہ
تزرگو نیز ترہ دلکس حجابس … مژرکنہ گوتہ کہم تس اضطرابس
پژر دزنابتن تاچشم پرہ آب … گمژ درماندہ مضطر بنچہ روخواب
ژھٹ زان تہ بالی حال دلبر … گہٹ تی تھاونک و دسنہ جانبر
غمس ہمدم فراقس آسن جانباز … ونان باشوق دل معشوق ممتاز

غزل از زبان ملکہ بینظیر در فراق شاہ ممتاز

تورہ دل نیوم دلبری لو لو … لوٹ ہی کرہ تم لوڑی لو لو

٢٩

در دحقائقیں جهو شاہد حال فاریابی نه انوری لو لو

برآمدن ممتاز جانباز در طلب ملکهٔ جهان سندر

دلونه سوزِ عشقکه لونبانزه ۔ وُنی افسانه سوزک تازه تازه
ثه نی چهوی سوز سوزش لاگ دماغ ۔ کُنی لوزک نی احوال ممتاز
رواد وگو تن تنها سوطنّاز ۔ براه عشقبازی دراو ممتاز
فراقک سازوسامان ہست غمگ ناو ۔ بغیر از یار و یاور دراو آزاد
ثه ہمنڈان گوکُه و صحرا جسته جسته ۔ پکان گوگه تبزی گاه آسته
نه ڈیوہُن کانه شفیقاه باوه نش راز ۔ نه شفق کانه رفیقاه مثل د مماز
به پستی و بلندی مستِ مدہوش ۔ بلستی ودرستی قلب بی رجوش
کمر بسته جگر خسته دل افگار ۔ لوله منزلته نا وان لو لکوی نار
بدل گاہی پرتہاہی منزلس نا و ۔ آباه دل کران گاہی دلس او
کران طیّ منازل گو شب و روز ۔ بسو زهجر جانان آتش افروز
وتن منزلی وطن گو مُسلّطناز ۔ سو تن تن آیه نش من محرم راز
نه یارا در بدن یاراه نه همدم ۔ نه کاراه کانه سوای جوشش لغم
جُدا از کار در از کار دلبر ۔ مدانش یار نی گفتار دلبر

غمگین و لاپه چم دریای عشقه
کندی باچم وندی ندز الکو یاه
انذی کرپیانه لان پیمانی عشقه
وتان زسوز تن دل ای عشقه
دس کن تن ثور ثم دوره دور
نه بر ساره پرثم کپنه نستی
پنه در پینه کرثم جای عشقه

غزل از زبان ممتاز در فرقت ملکه نیرنغز
کران دلگیر و داوس نگاه کاوس
سوما در سیاه و گمت عشقه داوس
بدل یار دور از یار و اغیار
نزار و زار در صحرا و کہسار

کمال اندرون جای دو گری جهوی
سری جهوی پیش چهری اندربان
نرهون بار ثه شری بیدر کرای عشقه
ثه پیش نه گور نه شری پیاس کلنش
ثه پیش دو ان کل کنی ای عشقه
ثه لنس نه سر کش ساعی ای عشقه
ثه لنس نه وبیان ز سر و رون
غم تی سوی ثه لکنی ای عشقه
ز سو و سوی ثه غم ای عشقه
هیش عنقا شعر جانان ای عشقه
دلنس فرق پیش ثه لبرانی ثبلاان
سود و دو پیاره عشق از ثبلاان
ثبچی ثاه پیاره ثو لوان و بار
غم تحمل هر ثم پیش هم حمد اله

فگار و زار از بیرحمیٔ یار
دلِ بیمار ہیت پیومُت سو بیہوش
مَنہ ذرہیت تنہ دوشنہ ہوشا
یکت وادا ہکہت از راہ دشوار
تر و تازہ وچھوُن باغاہ سرِ راہ
ہر جا آب جاری چشمہ سارن
تنکو دپوشہ زاژن گوشہ گوشہ
ہیت دراغ فردا الٰہی دا
بہشتی لو بہ کن نیکو سرشتاہ
سو گومُت محوِ مطلق آسہ یکتا
سو با انفاسِ مشکین آسہ مشکین
بزرگانہ اداکرنس سلاماہ
تجلیِ خوش ادا یس نم تہ کرام
بزاری شاہزادس چشمہ گیہ تر
دپُن ہتہ کاسی ہمائی عالم تور

نہ اچھ خوبنار ہیجران دراز
گُل رخسار گومُت زعفران پوش
کُنی ڈیُوٹھمنہ کانہہ دشامنو شا
سبب گُر خالقن ہتہ آخرکار
گلستان ارم ہو آسو دلخواہ
شماراہ کنہ نہ ملِن میوہ زارن
نوانی بیدلن دل وشہ روشہ
دلِن ہوگی لباساہ نیک مردا
بصورت آدمی سیرت فرشتاہ
بہ یکتائی نہ ہتہ کنہہ مثل و ہمتا
ژلوس غم ڈیشو لوی گوس تسکین
شہا نہ تور وہم کرنس کلاماہ
کنک چھوک کتو گرتھ گیاہ چھوی سرِ انجام
برہم سو گواری ختم کرن سر
وچھو یس کیچھو رہیو مُت از وطن دور

چنچھ ہاسی جبرائیل منا ہارم کیچھو ہیوں
بیرچ ہیتھ مشتہ ہیتھ پرن برن ورن گم مہ
بیچہ مہ کیتھ پتہ ہیتھ لدبی نظم کم
ورین مسعودان دانا بجھن دریادرا
بیار ہرنیم حالِ غم و گرنم اندر
کیا چھو نو ہرنیم بیار زبان کتہ پرنی کنہ دور
دیتم ہراۓ خنزل اوچھ قیل کال
دراین ام جی ہر ازنادہ بنا ادن کُن
بیہی ونہ بیکو زن راہ ازنادہ ازن
چھ جائی ناز نینان تنغ تیغ جنباز
دیتم گلشن ہزاران نیلِ داز
پوران بادن مستوقان بیدار
بوبرادہ ہوم کنہ چھوس دم
پراستانی سرِ دوگ کیپو رستہ
بوناہر بوکہ دراز ڈیم
بظاہر چھوس ادیب دلبر انہ
جدا از نغمہ چھوس رندِ عذارس
ہر ناو بیدر تازہ دیتمو پھیم ہارس
چھو تیوو اتان شاہی پنہ پرس
بران زعن گرتھ لصدد تورکہی ابھرو
کرن تمہ خاصہ خاصہ گیاہ بند
بران عن الاملک بیاہ بنتن راز
ہتر اقریبا لدبرہ کنا
نگارکتھ کان معشوقِ بینا
ژہ ون پیرچکاڈ چھوی کیا خاص
برسی سو ام لٹلی مدد اوسو یس

بہ برکت بلیہ عاشقن کہ گوش وارہ و نن نیتوی بہن بتش دانہ دانہ دپن بتش ترا وعم لاگے بو غمخوار ولی افسون تبدیلی پری بو نحی تدبیرہ رونگ وارہ بر حال شہزن منظور کہ فرمان رہبر	بغیر از راستی زانن نہ چارہ سمن تت تانبن ہتہ مشفقانہ زہ بیدلا چارہ چھوک بہ کار دشوار تغیر صورت اصلی کرے بو ننہ جن و پری کرہ نے زہ پامال بشکل گل فقیرن نحاو بر سر

در بیان ہیئات گل شدن شاہزادہ ممتاز بافسون عابد و شیفتہ شدن مہاسندر پری برگل و استدعا گل نمودن از عابد و خبردار شدن وی بر حقیقت گل

بافسون گل سپین ممتاز یا منت زبوئی خوش ہوائی عنبرین گو جلوسک جلوہ نن گو موجد مفرج بر تخت زر مہاسندر سلطنت از قدم مہ رویہ تہو بر جوئی سبزہ زار خرامان درایہ بر سر چشمہ یا منت	بہ گلشن ہیو پرستانک علامت سو گلشن رشک فردوس برین گو یوان گیہ و گنہ ہر سو فوج در فوج ہہت بر تخت زر چون بخت ممتاز لصد ناز و ادا گیہ سوئی گلزار بسر چشمہ پر قائم قیامت

تیہوی م تارہ ہند از ساز شہناز
تہتوی حم کارہ ہند انداز ہر ناز

برقص پای کوبی روگہ روگہ
سہ نالہ گہ و ناتی جو گہ جو گہ

سبز آس و چھان سر تانہ تہ گل
کران گت تت گلس مانند بلبل

سو گل بر فرق جو گی آسو در حال
پری یا دلبری آشفتہ احوال

اندر وج رایہ گلچی ہا یہ گلفام
وناں آس تہ ہا یہ گیا بہت آم

یہ خوشبو چھا ہوائی یاسمائی
گلسن لہ منز چھپہ بوی آشنائی

لصبد زاری منجن یاری نہ باری
دپن جوس لگینا پار پاری

ہہ بالی تالہ زاہ ڈیوٹھی نہ تیہو گل
گمت مکہ حالہ از چھوی حال بلبل

ہہ زاہ تیہو عادتاہ ڈیوٹھینہ الحال
یہ گل چھونہ آسہ ماخورشید اقبال

برانی پھس گلس کن چھپم داگ میں
توی مجنون صفت چھس پچھ چھی لیل

عطا کرتم یہ گل از پاسن باری
لگی پاری کنیزی کرتہ ناری

یکت بلہ جو گین کر گوشت ادہ
بغیر از زرگستی زانن نہ چارہ

گگن تم جو گین باوس دلک راز
یہ چھوم بر شکل گل شہزادہ ممتاز

باند اختر یہ شاہ ہفت کشور
چھو اوج حسنکی خورشید خاور

بخوبی در جہان آشوب عشاق
چھو ملکہ بینظیر سن پتہ مشتاق

چھوکرہ جو دو پری ہیئہ شکلہ آسان
بو وھنبن نہ الہ زان گل نہ لف و خالہ
دیا کرہ جوگی جی اب میں چلونگی
زجوگی پرہ یہ رخصت میوہ پا ممت
لدُن بر تخت نہ شہزادہ ممتاز
بخانہ آسوتن باغاہ شہانہ
درخشندہ تمکنے یوارتہ در
چمن پُر از سمن تہ یا سمن آس
ترو تازہ ہمیشہ باغ و سبزار
دران گلزار تھاون خاصہ مجان
مغنّیٰ آی باچنگ و چغانہ
وزان سیتارہ با سنطورہ تہ ساز
دوان گے داد فرحت ہر دو گلفام
دریغا سندری در عشرت و ناز
دین کرہ کیاہ گل دل گوم تاری

یہ ذاتن خاص تھیو در ذاتِ انسان
امی جالہ منِ ون لالہ سالہ
سجن کے ساتھ جا کے تب ملونگی
زجا تا ممت سین قایم قیامت
سو ھمرہ نیون سوئی ملک نیدران
زراندوزی زرافشان و بخانہ
فروزندہ نگین زوتان بجوہر
منِ منزکو سمن شوبان عباس
بجز داغ خزانی رشک گلزار
سہ مایل آتس کن از دل و جان
کرک آہنگ سع ز عاشقانہ
گرزان بالحن خوش کم کم خوش آواز
چوان گے باہم عشرت کُل صبح تا شام
سلین موعود وقت شاہ بیندران
بینر زلہ بنیر و خم زرام کارے

ہمیشہ سیر و تن ملیم و ساز
بعد راحت گذران نغمہ پرداز
سپن موعود شہ پا ممت
ان سیرت پین خیرت
دوم رتبہ ز حضور آن شہنشاہ
دیپان داوی گرتا مہرہ پا ئی باہ
پس از ہفتہ چہ حیرت نہ جوہی
المیدوی چھوم گرتھن فرو زہی
المیجھونہ کا تم چارہ گرتھن بیندراز
ہیٹاہ لاچارہ چھیکی پاتھن
تماز بیطرا

وقت ھیاون پین خبر شان و ابر
نگھبان روز و شب غرور و بد بار
خبردار ہیونہ گتہ کاتھہ واقف راز
سراسر باورہ پیش شاہ بیندراز

۳۴

کہ شہزادہ بیزنہ وپری نی
نغفلت ہیونہ کا کھولت کیئہ
وقت نی خار اپیو سین بیدراز
تمہاز ون وقت ارفتہ رفتہ سوی بیدراز

فرار گردن ممتاز دزنہ خانہ

سیر ت شاہزادہ دو دلبر
در دونی در مہر اُن ستہ
سمن کن گر آسوم
مہاطستہ کینحیاج الفقش
دوران ستر ہیونو زان
دوان شہزادہ وعاشق

بیاد چشم جادوئی دلآویز
گہی با سنبل و ریحان شب بو
وچھان با نسیم و تو سمِ بگلزار
ونان گہ زعفران آتش پو کنوی حال
تیھی پاٹھ آسو ھمدم باغمِ یار
یہ شب دردو غم و آلوس بسر یام
اینان مہا سندر پری زود
دلاسانس کہ کُ باعجز و زاری
دیاپنس کای شہر فرخندہ اختر
ونت ئنی آیہ سہت چنگ و چغانہ
درین عرصہ مہا سندر پری بام
دیس حمنازن ای ترک یہ ی زاد
تغافل دِت گیک پاسن بہ دانہ
بو درخانہ تہون زانت کفایت
مہ از ہجران دیس گو خارہ خارہ

نظر بر نرگسِ شہلا کران تیز
مرادِ دل لبان از یادِ گیسو
سنان اندر خیالِ خندۂ یار
یہ زردی بیانہ زردی ہنر چہ مثال
بدم ہُشیار دُور از یار و اغیار
پگہ حلیجن بستر سرنگون تام
سمت آیس بہر سو وقت موعود
کران گیبہ ہر طرح تِس غمگساری
مبر غم جا الفد اچانی چہ چاکرہ
کرُن ہتہو ہس سرود عاشقانہ
پس از یک ہفتہ فیرت آیہ سی تیام
تو ننہا نفا و تِہس درخانہ ناشاد
انت محبوس ن تہو تِہس نجاتہ
تیوی چھا پر یہ اخلاصک نہایت
اچھی تو سم نیس گنزران تارہ

پئی بلوزنت بری الگ زنیہ گر از حق نیست
سپیرن شتر منہ تھا و نہ پس از منح تنگ تیس
نیک از ماست و دیگ پنج دی ی تنخ ہمنان
بنا چہ ایری نیس الامیں ادپر بیس نیمانہ
عالی نہ پذالفیاں الگ مس الا یس ا محبوب
سر دوس مندمنہ الگ تمرلہ بنبہ بجیب
انا آسو منند باہ باپنی خ تن بیبار
سمت بیک باہ زمانہ ہمناہ بانجہر و بیار
سمت باہم جان اچنج باتو و نیسکاپات
سمت انحلاط اندر ملاقات
کرکِ بیبر اختلاط و نیندار
بحالف سندری منت بیندار
تیھو ان باصدادب دی حس تمنان
دنی تنگ ہ کا بیہا ی عالم جان
ترہ بوی نیتر جان جھمیرن میر بیسوزان

٣٥

اکو فضلہ میہ یُنجن کہ مکمن
گمرِ ہم شیرین دہان از قند و شکر
دیس شہزادن ای ظالم ستم کیش
دوان چھکن نہ داد عشرت و عیش
بو بکس در پتان تہنا و تِہس بیہ
دنُت دعوی محبت کوی نہ ہر چند
اگر کانہ جا لو ارس کینہ پانی
ہیتہ یجر گہ و بیگاہ والی
نظر از بہو ورکت او ہس حال
نہ کر زانت مرہبو نیہ کمرہ ہجول
بنا جاری کرم ہہو م منظور
مگر یہ مکلوی ای اسہ دو کور
بخوانت سندری کرعذر خواہی
دنن کای کہ اوفج پادشاہی

همیشه ئی چهو عشق دین و آئین
بچار و زنستو عقل مصلحت بین
سو وجز مایه گیتی رایه وارا
کرا تخم آیه گیه آیه یا مدارا
دپین یا رب بقد و قامت ناز
پری نادون هندی خوبرو [illegible]
بعقل و شکل چهوس انه سندری
فریبو کن فرشته پیو پری کی

ارت پرواری پرپس پکار
نی گئے نازکی جهم گرفتار
نتائع لفت دل کیس و ار
دلی پیر گل زن زلف و خال
بیتابی پر آشفته جانان
بنی دو دی نظر بد روی ممتاز

معافی چهس منگان در عذر تقصیر | اگرچه چهس بجو در فرمان شهگیر
نہی پاٹھ اندرین شکوه شکایت | باین ناز و طرب حرف و حکایت
یه دوه در شادمانی و اتوانمام | بیه گو روز وصل هجر کوئی شام
طلب کر سندری رخصت ز ممتاز | ہئرن وقت رفته رفته سوئے نیدران
تیهے پاٹھ آسو هر هفته مقرر | گته هین ین سندرے در پیش دلبر

دربیان فریفته شدن روزافروز پری بر شهزاده ممتاز

ولوها ساقیو مئی چا و امروز | چهو هر دور فلک لب تشنه دلسوز
چهو کهرو دشمن دیرینه کجباز | اهس چهوی شیو سوی انجام آغاز
پوان جا بر بجای غمزدائی | دوان دولن منز کرنت هر دم جدائی
غرض اوی لکهان از پرده راز | نبر پیو ساز و باز شاه ممتاز
دوهین کینئرن نسند و معمول | بعشرت ناز پرور آسو مشغول
وچهان گه رقص پریان دلاویز | گهی بوزان لوائی راگ نیریز
گهی پایل سهین سیر و شکارس | دوان گه زبوه هر سو لالزارس
قضائی ناگهانی گو کرنت کار | نمس پٹ بیاک پر یاه گیه گرفتار
دیان نس ناو آهی روزافروز | به سفاکی و بیباکی جهان سوز

عجب [illegible] جیران اندر دور
زانسان و اتنا [illegible] مقصود ور
کهی سکا هر انسپی جاودان بیباک
ستی ایسه عاشق نه صحرا [illegible]
نمی از بیهوده دنیا بهانی
چهو الفت از مراد کامرانی
بهانا [illegible] کانا امر جانی
[illegible] امیر عشق [illegible]
غرض [illegible] عشق تارن جو جیران [illegible]
ودن [illegible] هجران هواند [illegible]
[illegible] روان تن الصبار
دیان [illegible] جهوی اشتیاق جون
دپین [illegible] اتیان ادل جهوبان

ژہ کم از پرہ دُنیا انگ بور
تأمّل شاہزادن کرِ بتدبیر
دلبودہ ما ژہ چھکن بیہودہ ناچیز
تہ کم دیو ملک دیوان و پری زاد
دُوبارہ پرہ بہ کرِتن وارہ تکرار
ژہ کنہ پاٹھ اندرین ملک بلا پاک
دپُس شہزادن ای مغرور بیکار
ذرا کرہ گفتگو با ہوشیاری
بہ کنہ پاٹھ آسِہی ملکِ پریزاد
دپُس تمہ پرِیہ کای فرخندہ فرجام
یہ بوزِت شاہزادہ در غضب آو
پس انگہ پرِ یہ پرتہ ہوش بامدارا
دپُس تم چھوس بوہندُک شاہزادہ
شکار کہ قصدہ آسوس در امتو خاص
بلند اقبال ہا لس چھم دپان ناو

ژہ چھوک اندر پرستان وارہ کر غور
جوابہ لتس وُنن باحسن تقریر
چہ دیوانہ کران چھک گفتگو تیز
بوزانان چھو سنہ کانہ بہمن تہ بہزاد
کہ ای فرزانہ اختر نیک آثار
پکان چھوک در پرستان تی بیباک
کران چھکھ یُت کمہ مقصودہ گفتار
ادب کنہ چھوینہ زن چھک ہوشیاری
ونان چھک و اہیا تھاہ غیر بنیاد
ژہ چھوینا گومنوی گوشن میکو نام
دپُن تس زا ہرس میانی بلا ناو
کتِکو چھوک وارہ کرتم آشکارا
ہمہ ہرہ چھم سوارہ کنہ پیادہ
سٹھاہ سیتی مہ آس ارباب اخلاص
بناگہ گرد بادا دُو بہ می آو

ونان چھکھ پن چھوم ملک داری
...

دپُس شہزادن از تکرار گفتار
ژہ کیاہ مطلب چھوک در اقرار و انکار
دیان در دلبری چھم روز افزون
ژہ پیٹھ ناگہ نظر ... امہ از دور
کرِس پچار عشقن پچان مجبور
دلہ زاری کمن ... نزادی
خدنگ عشق ... اخلاص
...
Library Sri Pratap College,
Srinagar

وَنہ گتہ نی پتہ لاڑن رَوا اچھا
یس کو نہ آسنہ کانھ خانما مانہ
دیُس نمہ چھوک شہر خو بانہ میانوی
ہمت و رخانہ تہاوَت پانہ آزاد
دیُس شہزادن از روئی تدبّرہ
ثہ ڈینہ کُن پوان آشم وچھون زُود
دپان چیس وزافروں اے جہانسوز
ثہ چھوک بے خوف لگت جیت و چالاک
برائی سانہ خوف گُچھو کنہ کانھ ڈر
دیُس تم تی چھو پزہ بُذ چھوس لو چالاک
دیُت عاشق ثہ پٹ کُستام گو ہمت
ثہ ونتم آسہ یس تہو عاشق زار
نظر تہاوت سیہ آسی ازرہ دوُ
توی ہتر چھو گثہ پننی تہاہ ژہانڈ
یہ بوزت پیچ وتاب عاشقانہ

نتہ ونتم ژہ تہ مہ کانھ ہوا اچھا
منس سیتین تہوان چھا دوستانہ
ژہ پٹ آئتو چھو خان و مانہ میانے
صدم واتی نہ از دیو و پری زاد
یہ طوفانہ چھو مشکل ترمہ کتو کُہ
مہ نمہ خوتہ مُرن بہتر چھو مقصود
ز خیر و شر دنیا کانھ کھتہ بوز
کلاما چھوک کران اَسہ سیت بیباک
کرانی عیب جینی چھوک سراسر
بوچانی قوِلہ سپنس بوت بیباک
توی چھوی ستنیہ ہند جام جیوت
پنن معشوق تہاویاہتو گرفتار
زمیتس بہ ہمی ہندوابہ ناقور
ننی ڈیشی کو نہ ناحق گرہی ہانڈ
دوان گیہ وزافروزا جہانہ

۳۸

اگر تتہ اَسنہ اَدہ کینہ ویُون
مگہ گوڈہ کانہ تشک پانس نتہ ہیر
کرن تدبیر تزویرانہ اوّل
گڑہ ہن ییُن لاگنس وزانہ دستور
گڑہ ہان تس سیت سبتی آس ہمراز
مگر ناہ کرنہ شہزادن درین کار
سپُن تیتو تام باہم دوستانہ
رہ ورِ سیچ دلن منز امیخ آہن
بنت ہِلہ ثار یلہ گو پانو اِی
دوہہ اکہ سندرانہ دربار ییند راز
ولیکن روزافزوں ستمگر
اتھو اساہ کرنت آیہ بنجانہ
مہاسندر یری آسن شیہ آس آگاش
تووی سوزن کنیزاہ سوی مُمتاز
سو تہنارُو دیپہان در غم وسوز

چھو کرمُت نوشن جان آ ناف آنا
وچھو اَدہ آسہ کیاہ انجامِ تقدیر
باخلاصِ مہاسندر مکمّل
ہتن گو اختلاط ہمہ گرپوُر
بہ محفلِ نغمہ آرایش ییند راز
بسہو احوال آن مکّارہ اظہار
اکِس پر پاٹ دوس یہ بہانہ
گیک محکم بہم یک جان و یک تن
تہوک اخلاص باہم جاودانی
بنخانہ آیہ فیرت سوی مُمتاز
پتی گیہ سایہ زن باماہ پیکر
اندر شران آسس بیگمانہ
یہ زانُن گہان سِر ماگرہ ہم فاش
تہوُن معشوق اندر پردہ راز
وچھان گیہ پوشہ باغس روزافزوں

جوابا سندري توئي بنديم
نه کينه دوو دات وارا جهيس ديگر
طبيعت جهوم اندر گوشت مونا ساز
مي کن کينه پيي جهونمه ار
دهپن نه قدره کاي مهاسوز
بهوي افسانه ما پيار روزافزون
مين کامن اندر جهيس بخته عيار
منکر مرتش جهاندا کافر کار
مين کامن توئي يسين نه مافوق
هي بس بعشق گاه معشوق
امک پهو سندر بال معصوم
امه جهوم دلبر جهند حال معلوم
نه خوامي جهوي اثر عشقن نمودار
تمکو شاه جهو چاوي زنگار خار

۱۴۰

نهندين سندري گونا گوارا
به جبر و صبر ڙائين گوس دشوار
ٿيهي پاڙ آس روزافزون عيار
مهاسندر پري در سوز دلبر
سپز آگه سه روزافزون عيار
به تمنڈ داده گيهر اثر غمگين
توي هردم بو روزس سين سيتي
مهاسندر پري با عشرت و ناز
بو در هجران دلبر آسه هجور
بو کرون ڙاله روزان بي دلارام
همس نه اگي مطلب صبح تا شام
غرض بار چهارم آيه با ناز
دهين غمگين مهاسندر پري يام
به الفت جهيس دپان کاي شاه طناز
کمکو غم جهوي توي چهک اثر غمگين

بناچاري نهر کن با مدارا
سٺهاه غمگين سپز دهجر دلدار
گرشهان در محفل بيداز هربار
دمادم در غم هجران مقرر
دپن خواهي جهوامسي نقش دلدار
دوهي آسان جبنين جهپي لذت چين
بوعشقن نارهٔ تنگل ڙاله کيتي
دياداد مراد شاه بيند راز
سه روز يا با دلارا اثر مسرور
همس سيتي مهاسندر چيا جام
بهانوکن بس کينه حيله پيغام
کرن بيه دفتر تزوير خود باز
پرن هنهوس فسون دلبري تام
بکلفت کيا تهوت پوخيده جهک راز
جبنس جهکنه مزراني غمکو چين

[illegible]
توي دلخسته جهکن [illegible] ناچار
مرتش جهکي [illegible] پرده کار
صبر کنه [illegible] جهکنه باوران
جهوکيا [illegible] خواهش
فيانيان [illegible]
لغيراز عشق [illegible]
شري در دلنشين [illegible]
آسه هم [illegible]
جهوبشقن [illegible]
مهيا [illegible]

مشتاق جنگلی ...

زِ خلوت یار پُھن شہزادہ مُحرِ دیدار
پننِ دو یک پہا سندر پیٹھی گاہ و
سُمران گل تس آس اکھ کلہ بانو رانی
بہان سا غم کران اُسی عِشق جوانی
وزان سو لگو زیورو بہار دراس نخ
وزان دِ رسینہ اندری تو وزا فرو
گمنہ ظاہر کران اُسی بچائی ارمان بیچ
اما سر پُٹ نہ تس اُسو عجبا بار
اما سر بھ لغیبہ تکیہ دوان داد
مہا سندر بیچیران پسو بیس یاد
پچوان گلہ بیچی تہ پتہ بیس عجیب
دریغا عشقی سے کار پیٹھی تہ مانہ بانہ
پچوان ونہ پیا رہتہ تمینہ ساز
سنن وننہ تیمہ ودو ننا بیدہ راز
سرن پُت نو سندی عزرم سفرار

بوچھس آسہ کاش دِ رآ کاش برہ کار
سو خاکی آسہ یا افلاکی ازدُور
کمال اندر فنونِ عاشقی چھوم
سو دلبر وننہ بحری یا پری چھا
زہ بش حاضر کرن آنا و آنا
غرض درد ام تہ ویرہ ستمگرہ
سراسر بانوس احوال مُت از
یہ سا روی قصہ و نوش وانہ دانہ
سہ روز افروز بوزان آس احوال
دِ پُن بش گای مہ فرخندہ کر دار
کہنتھ تھاوِت مہ بش نیچی دلگ از
زہ چھوی ہتومُت غماہ ازدُور ئی یار
مہ برکتھ غم بدلبر روز ہمدم
سو دلبر ہاوِتن ہنہ روز ہا شاد
مہاسندر زکہہ و آن دغا باز

مہ بش کرہ فاش کمہ کرنگ گرفتار
زبیبا کی مہ بش کرروزہ مستور
مہ کرمت غم چھم در عاشقی گم
ننہ جن وبشر دیو و پری چھا
فلن میان فنون دانی چھہ زانن
ولنی آیہ گل زن ہاہ پیکہ
کرن بیگانہ پانے واقف از
پنن معشوق اُمنت چھوم بخانہ
بوجد و حال کرنس لغونی چال
بواز نام زاتھن بیگانہ زین کار
تہوت تکلیف بیجا راورتناز
تُلت برہ دوس خوشدناحق غمکو یار
غنیمت دم چھو ہمدم روز باہم
بلاگردان زہر کس بوی چھیپی زیاد
سیز غافل مَنس ہاوُن سو غمناز

ہین پیہ چھنت از غمتاز ناچار
زہ اچھم خونبار دوہ ہجران دِ لالہ
انگ پلہ تخت نہ در پیش سندر
ارادہ بہ سعرتہ کر مقرر
زخانہ درایہ یا مت با غم و سوز
کران آس انتظار روز افروز
ہمگہ تہ یمہ و تہ کرتن آسی تدبیر
ہماری یا د مت یہ سوس تدبیر

بہارن ورنہ ہنگو وادو وارہ
آفتہ محفل یم ژندر سوارہ
بوقت کلمی کرہ نا چار
زنی پیٹھ بدوی کرہ چھمبار
دریتی کرہ محفل یار پیاری
مدیا کرہ یا مہا سندر پیاری
ہمارن یا دوسمت یہ

بردن روزافروز پری ممتاز را
واقف شدن او را برکوه قاف
لدن بر تخت خود شهزاده ممتاز
تخت زر سهاه هند پرواز
بیو تخت زرین بر کمه باد
دین نس کای نگار خانه برباد
دیوی نا پرستان چهوی خطرناک
مه یک اندیر الستان کو بیباک

خیال پیر کتی پیش پریزه ا
چهیونا جانه هتهون از ادمی زاد
بمنت نه دو کرت بیهوده گفتار
سرت پائی قمدوت بهوا زوفادار
بنزاوت باها سندر چهت زوم
کرت بیزی بخونبیدی فرت کوم

بروزافروز کره تمه انتظاري
کهارن گیه کران چشم خطرناک
سټهاه یله سندري کرا انتظاري
دپن نس تې بره گونا وقت ییندلاز
دپس نمه ژي سو اچها میانو آرام
مهاسند به لوزت گیه ډوانه
کرن مکه دغابازي سرانجام
دپن نس کاي نگار نازپرور
خفه نه دجهپس گهڑبي صبر و آرام
مه سینت یکهنا کره و سیر چمن زار
سونه در فسکره سندر آسو دلگیر
بزودي دراوتس سیتي بگلزار
سه مکاره پکان آس واره اره
لوکونته کډون شهزاده نهتو دور
کرن چپټ پټ زبردستي مستني

مس ونه آس تخنچ ناتیاري
امانت لودپت پت آس بیباک
زروزافروز ډیهټن ناتیاري
بزودي مه ننه ون کره زه پره از
بزودي کو نه ژي پته وانه تاشام
سه نیرت روزافروز آیه پانه
بزودي آیه پیش شاه ممتاز
پریشان دل مه چهوي از بهر بندر
شنازن گلشنا گوبلي دلآرام
مه نش ته والمنت چهونه تخت کهاس
نوي افسانه لوزت گوس تاثیر
وچهائي گوشه گوشه جوش سبزار
کران آس نه ارن گن نظاره
ز هر نظارگي بیتهو رود مستور
بچښتي با خیال خود پرستي

کنه ونه سوی ختن منظور تها اوکر
خیال غیر از دل پیوند ور نا اور
خیال غیرانه ربها وزشنا دو سرور
نمنت مر زخانه بها ون در رد اندنور
بیمنت درسیز چیون گر کرت موت
بیکنت نا کنغ به پری چهوچ گر کرت موت

ده میان بودي ا سه بچهونیون پیریان آس
به بددوي اسه گوپیروسن تهه پیو شپستان
دو کیا ده طول ون انشهزاده ون ختصت ده
مثال اده اک جهلو وړان امپیرستان
هر ده ختم اسنت و بیانیوسف تکجهي
مه ده زینت شهزاده ون ته ونیوند
بین لاحول کنا ده که شمد

دپن یارب کرم کمسند ملاقات | چھو مسند خوتہ رتو مرگ مفاجات
پرہس منز بس اکس گرہ میسنزی راے | جہنمکس زکس تل تس سپز جای
وبکن تس دپن حلف تبکرار | بو چھوسنہ برمہا سندر گرفتار
اماک مشکلاہ چھوم پیش آمت | زخانہ چھوس نمی مقصودہ در مُت
نمکو حل منحصر بر ذاتہ سندر | چھو باعث الفنک اتہ رایہ اندر
نتہ کیاہ تس تہ می نسبت چھہ درکار | ہشرخاکس چھو کیاہ باکرہٗ نار
یہ بوزت خشمگین گیہ وزا فروز | دپن باسوزتس کن مختصر بوز
یقین منہ چھوم ژہ نہ چھو یہ سہ دِس میانو | یمہ نہٖ دامر چھہ زاہ بیرم نہ سرچانو
مگر بو نہ بنت بین گرہ زاہ مکت گر | چھہ زو آوار میانی خوتہ سندر
مفاو ننک منہ تس سینی چھو کرتاب | بو عاجز چھس ہر صورت دپن باب
مگر بو نہ کر زرت مکہ بے تنگ و پو | رقیبن نش بھک پہلو یہ پہلو
بو ترا لاتش سوزان البسینہ | مشیا میانس دلس منز زاہ یہ کینہ
تومی منہ فرض کرہ بر خود یہے کار | ژہ مارت فضہ کو تاہ گو شکیبار
بو بلہ گڑہ سوگوار اندر غم یار | مہاسند نہ دزتن اندرین نار
بیان کرہ کیا کہ پتھ پالس تہ منظور | بدریا یا بالصحرا نزاوت از دور

دپن سر اتہ دپن عشقن وفائی
پتہ کیہ دپن کتہ لی بار وفا تی
پتہ الفنت تابر الفنت چھو پتہ بنان
پتہ چھو پتہ الفنکو چھو ی کفنکل
دپن شم تہ چھو ی پتہ افو تہ چھو بیکان
بتہ خاکی بیدی گیہ ییدہ ازان
دپن سیھت نشان زاوہ گرتہ چھو
پتہ یا تہ اوسی پتہ انفہ
پتہ پتہ سمن نمن سپن پتہ
پتہ یتہ زتہ پتہ پتہ سر و دیب
پتہ دنج چھو دچن اندہ نار
سپر دو چھو ہمچن اپنہ نہران
پتہ پتہ چھو مشکین اوان و نیان
ہمن از تخت چھو دنزہ اوان و نیان

۴۳

پس انکہ گمہ سرفرموت ہوتہ یار
دپن دارت بچی سوی کہار
پتہ ووی تاہر ادس نازنین تن
پیر مجروح تہ ہر نگ چھو ستن
زتیغ کوہ پتہ غلطان کبیکار
دردون غار پتہ از کرتہ دم و مار
دتی ونہ پتہ اسو باقی تا دم فوت
نظر ہتا ووت لبو ی حال موت
نتھان ووز افروز تہ بیکار
پیم پتہ از پان کی کرم گار
گران گیہ موتہ زانی دو تخرابی
پتہ اری تا زاری بی تمانی
پتہ پتہ لبیتہ سوگوار
بناہ عالہ کہ در پتہ زاری

نگر گوڈه آیه اندر باغ سندر — پرژهن از چاکران ماه پیکر
چهو کنه شهزادهٔ فرخنده فرجام — مه کونه ڈیوٹھمنه بت بنیب نام
هر سو درای چاکر جستجو بیس — گلان در غم ملاک آس خاکر وبیس
هر جا وانت تر هانڈان شاه ممتاز — مگر وُنه آسو از سندر کهٹن راز
ز سندر تهاو نو تا منت نهانی — ولو گوڈه نکتهٔ گل ترجمانی

خبر یافتن ملکه از واقعهٔ ممتاز بواسطهٔ گُل ترجمان

سو شهزاده ز دست بوزا فروز — یکوه قاف بله پیوتشنه جانسوز
سپین بروزیره سر وچمانس — انژ سوی گو ترت گل ترجمانس
به بیش ملکه گل پتر مرده تره گو — تبر بپیه پتش دس زیره و زبره گو
وچهت گُل ترجمانچ برگ زیری — گیبس جوش دلس روس واره تیزی
منس ماه پیکری از مهر گلفام — سپین صبح سر ورس ما نمکو شام
قرارس ناش کرنس اضطراران — رٹش رنگ خزانی نو بهاران
ترشر گو تیز تر نار فراقس — مژر کنه گو نه کم پتش طمطراقس
ز سوز سینه تراون آه غمناک — هترن خواری بعیاری ذرن باک

45

دلو دلداره ژهارت کائیناتس
دلو دلداره داسی کڅته داشی
دلو دلداره تهاوی چشمه ناوه
دلجس دو آفتابه آب تابه
منک میانی دلک و اون انوی نا
بولائی جهنه پوشن چهوی ته روشن
بوکس نشه بیاوه اندرم ناوه هاسون
بیا باد صبا تهو گوشن راز سس
گنهک با صد ادب در حضرت یار
گله میانی دلکت باوس وله زار
پس انگه کرنه مل شورس تخ نارس
بر تیناپی نه سرتاپی شتناپی
به راز سوز سوزس لاگ دو مساز
رثن کینه زثن سینه کهش نور
جفاجو بیوفا لاگن دواچها

ژو یاری جلوه چالوی شش جهانس
کرت گل بسنه لاجنت واله داشی
ژه وس سیرس اشک دریا ونزاوه
کرم دم پخته وان دلکوی کبابه
دزم هن هن دلک تان ونوی نا
صبا توشن کری دردانه گوشن
ژه یکهنا اوه صبحکه گراده ژی بوز
مه کرمک زرجان سوز و گدازس
هرکا اشک محبت ید لک بار
زبان گوڈه آب کوژه چیلنه صد بار
گنهک بیه ژهابه مل صبر قرارس
به بنجوانی قدم تل گر بیابی
به آه سینه وان باشاه مستاز
وٹن دامن هن گسند جهکو دنور
دلس برم دت ثلس زاگن رواچها

مہ گو بس نس ژہ کس مائن نگار رو
بو شوقہ چھانہ در بیس کرانہ لاگن
مہ معنی زانہ کیاہ جائل نگار رو
مہ کرہ زانوم گژھہ نیم زیرو زیر می
جز کتھہ چھمہ پہن عاقل نگار رو
چھو ر لگ عاشقن تخانہ چھانہ
میون دیوانہ کرم عاقل نگار رو

لجن اوس نہ زیوم واوس نگار رس
یم اللہ مہ گو بس ل نگار رو
بو غم شوکہ غرۃ کر ہیتی نم بیسل
چھوم تہ غمزہ تہو قاتل نگار رو
اغافلہ خود گو سکی چھوم
لجن دز گو عشقن تل نگار رو
دِ جن دِ چھانہ پایہ تہ پیہ زیلہ

مہ آسم حُسنہ باغن تازہ مسول
لجن پامن کرم صد پارہ جامن
ژہ کیاہ بادِ صبا زانک دِ لگ سوز
یہ زانی سوی میس فرہ یارہ دادِوے
سوزانی سوزہ میانِک سوز پانہ
مہ گو صد پارہ سینس دِ رغم یار
مہ کرہ زانوم غمِ دلبر ییم کرہ یوٹ
مہ کرہ زانوم دل و جانس کرم ناش
ژہِ ہنٹ نانوم نہ بالے حالِ دلبر
ژہ چھوک بادِ صبا بیگانہ زین حال
مہ شوقچہ تا وہ دِل تل عشقہ نارہ
بو درذوقہ دائی شو قکوی ساز
عمن منز غمہ سنان چھوم بیکرانہ

گیین مہ باد ہجرانن ٹِس تل
لجن درہ زون شامن لولہ کامن
چھوس نہ معلوم ییس دِ آتش افروز
ییس کرہ نرگس بیمار جادُوی
ژہ سوزن سوز ییتی دریانہ
منی ذرہ چھوم تنی ہجرانکوی نار
متاعِ صبرو آرامس کرم لوٹ
نتہ کرہ شر ٹکوی سر نہا وہا فاش
کھٹہ تی تہاونکے دُمنہ جابر
چھو حالک نقطہ بن لہ انن از دفتر حال
دِپس خون جگر کرہ مس بغارہ
گزہ ہینا روشنہ گوشن میان آواز
ائی شاہد دی سوزک ترانہ

غزل از زبان ملکہ در فراق ممتاز

فراقن چاین ژالوم دِل نگار رو
چھو مشکل عشقنوی منزل نگار رو

بیشتہ چھم ابہ وس منز کرنیس
یہ زیتہ ژہ بیتہ پایل نگار رو
بہ ژہ چھم نازنینو شوق دِ لبر
حبیب اللہ سر صل نگار رو
سیتن تھاونس حاصل بیری
نغیس کردن پیپی ہرسی

شمانہ روشنادن جانیوس لیس
ژرانِ سراغ وریاوفن
دیوانہ روز روزنہ پیپی کاوان روزافروز
وی ایواسطہ چاکران دوزافروز
وفن چھوم حالو زدو سوز جانتہ
دفنہ میچہ زا دوچنہ میتار نہ
ذبانع بیہ پیٹہ زیبا بند جمہ ساہ
پیالہ سا قیو چاوا ازمی را نہ
نہن نخیہ نہ نیس کتہ ہرن کرنہ
ہنو شعر و غوع عاشقن کرنہ
وفورِ دردِ کیہ و تھرم اندرہ دسرمہ

ودان وچھن تمتند دل تس بہ یار
نتہ بلبل صفت انتس گلعذار س
تمیون یالین باین از گلس خس بنواری
وٹن پاینن لبابن ہس جگس ری
سپر سپنہ سیر درچشم ودلدار
کران گلکنہ ودیان ولہ با دلدار
ولوچھا نا و وچھ تو دچھا یمن ملیان

بہر جاءِ ھانڈی لگ کوچہ بازار
بہمہ یکیہ پرؤ ھاں آھن چارہ نہ تدبیر
مگر گے گتتہ باوک آخرہ کار
سراسر باؤ ہس احوال جانو ز
خبر بوزت پتھر ہیہ سرو قامت
بہوش یت آیہ پیش شاہ بیندر انہ
کرن عرضاہ بطرز عاجزانہ
مہ پاس گو مرض مہلک ہو دار
گزھن درخانہ کھنہ کرہ چارہ تدبیر
سپن آزردہ خاطر شاہ بیدراز
تغیر رنگ چہرس ڈیہ ہوس یام
مہاسند رہی باچشم رگریان
کران درخانہ ڈیتھن سوگواری
کرن بنیا بیہ ہند بستر خواب
زٹن جامہ رٹن ماتم بخواری

مگر متسند لبو کنہ کا ھفتہ آثار
بخوف خشم سندرگی ستھاہ گیر
ونک پتس نٹ نٹی احوال دلدار
تسند سیرس گرتھن با روزافروز
موکھس نن مرنکوی سپنس علامت
گنڈن موکجارہ پننگ بانہ شیراز
دپن پتس کای شہنشاہ زمانہ
منگان چھس مہلت از دربادربار
نتہ آوارہ امہ آزادہ چھس گیر
وچھون بلیہ سندری خاطر چھو ناساز
بناچاری ہتن خصت دتن تمام
بخانہ گیہ وانہ سینہ بریان
پنن ساری ہمینی ویاری
ہرن از دیدۂ تر گوہر ناب
دوگن غم پیوتس دربیقراری

وٹن اخلاص کنہ ایند وبنہ
بودر یاندہ ترہ تا بند ہو چوپانر
یکسر بیدہ ترہ ودرخنہ چوپارہ
بودا وارہ ودلداری کارہ بنکاور
ترہ ودلدارہ ججا کارہ ونکاور

۴۷

مہ ہناوٹ خون دل چھس پیالہ
ترہ خوشحالہ ترو تازہ گلہ
کران گیہ آہ و نالہ
ہران از چشم جادو گوہر تر
زٹن جامہ رٹن ماتم چھس در
وٹن جامہ زخون زنان بیدلیو
وچھت یہ آیس و یارہ ژدیاری

ژمبو یاد صبا لالہ گلشن کلم دبر
ہوو درکجہ و بریوع دبر
زیمہ دون اندیشان کوچہ بازار
ونان نیہ ژبن یوی چکرو دلدار
بیاری چھس کران ایندواری
ہمن سند اری ہمت باعجز و زاری
کران یہ چھس جان نثاری غمگساری

مهاسندر یه بوزنت روز خاموش	گراه اکه سندری بیو پاسنی هوش
کئڈن پر یاه پرستار و منزه خاص	رتن سیت آسونس پیوسته اخلاص
پری جاسوس نام آن پریزاد	سه در جادوگری تیه آهس استاد
سخن ساز گکا دٹ فتنه انگیز	فسون ریه آهس ردلا لگی تیز
انن سی بره ڈٹهگن ونئس الگ سوز	چهوتهیو کار غیر از روز افروز
مه چهونه تس تحبه ستوی کهیه هنڈٹن	گذر هنت تس نش نهیو پیغام مه آن
سو چهارضنی تس نش باچهو مجبور	بوچهس اندر غم جانانه رنجور
کهک تحقیق راز آغاز و انجام	مه نش نک پوره ادو شاهانه انعام
تیوی بوزنت پری جاسوس جانسوز	روانه گی بسوئی روز افروز
هلئن کهه تحفه در طباق زرکار	ز سندر درایه سوئی آن ستمگار
لصد تعجیل نش وڑیا مت	تحایف و اتناون با سلامت
کُرن تعظیم باتسلیم دلدوز	تهون نم تحفه پیش روز افروز
سه ڈٹهین خسته خاطر آهس دلگیر	توی کر نس کلام آهسته تقریر
دیُن تس هیم تحایف چهچی با اخلاص	ته کن کرمت روا ته سندری خاص
سه روزافروز بالکل آهس خاموش	ز راه رحم دینا ته فراموش

اندروزان چهوڑیو چپید پر این راز
فرحبة سندری از حال مختار
گهر دنی تحایف چاره ویچار
کرن رخصت کی ازیش مع زیار
سر بهشیا د آس اندر نکه دانی
کیران کیم اختار پیماره زانی
چهن کها ور چهان کهڑا بسه عمار
بکه دو کابیهون نه کهڑا پیه تا رختار
بسکل نشته درایه بیرون پایه نجاریه
هتمندن لوکرن کن پایه درایه
بخت نم آهس یکجا در مکاته
پری جاسوسه لاالک دو تماته
کرن راضی زبخششهای لیسیار
تحایف کثرت زکرن دین دیار

قصص وارا مطالب بیراون
ستهن و بری ستهن نشت مستهراون
ستهن و ن باره و چاره و چاره
بهیاون و اره واره چاره و بنسکار
کرن بعلوم روز افروز بنسکار
نشن و رن نتن و انه و انه
کهیا رو و ن دلسوز زمانه

پهر روز افروز دلسوز زمانه
بر قیمت پهم نوروز خانه
سر انتقند گو ده بیه ادمی زاد
سرین انکار نمیرز عشقباز
تیه پنبه تیم زیر نیخ پایه راضی
بهین نخبت ندر لا انتک سیم
نینه او ن و ن دیه ان باه رجبار
ون بپن پنج گده و قانع اران
بین بعشوق پایه ایه باران

[illegible]

سو ہیو بر کوہ یامت آخر کار	ڈولہ تنہ گو تہ آخر و اتو درغار
یہ واپس آیہ فیرت سوئی خانہ	چھ ماتم جاءِ ہیرت بدگمانہ
نکس نہ پانہ بو زن اوّل کار	چھون بیزار پالن کیاہ کرم کار
بعشق شہوتی پئیں آیہ مُردار	سو خونریزی کران چھوی آخرکار
پری جا سو سہ گو تحقیق این از	خبر ہت آیہ واپس سندی باز
یہ بوزت گیہ مہاسند شاہ گیر	پرہ زهن ازچا کران خوش تدبیر

روانہ کردن مہاسند پری چاکران خود در الطرف کوہ قاف برائی تحقیقات ممتاز

طلب آخر کرن دیو و پری زاد	بطمع زر تہون رضی بانیراد
بکوہ قاف سوزن افغ راز	وچھو کت جایہ ہیو مت آسہ ممتاز
تقید بنو بنوی کرنک بناکید	بو بلہ معشوق ڈیشن دید باد ید
نیو انعام شاہانہ منش زیاد	کرو در جستجو اظہار امداد
روانہ تم کرت گیہ پانہ بیہوش	پری رخسار گوش جعفری پوش
گریبان چاک ہیہ برخاک نیچویش	کران آہ و فغان غمناک و دلریش
دپن یارب بو نیہ کرنش جگرسوز	نتھے کرتن پریشان لے وزا افروز
لکھان اوی قضاتی گو کرت کار	خداوندہ کرمین تی تہوس سار

٤٩

[illegible]

درين اثنا کهني نتس اته دها آ و
بخوف جان کرن حرکت ز بالا
تيرهٔ تاابين ڍلي وله گو به سخب ر
تنوي بنه شاهزاده آسو بيهوش
نتس بيڇ واتو دست ديو ناگاه
سو گو خوشدل مٿهن بانچ سياست
بجيتي دراو ازغار آخر کار
بسند زخو شخبر سهنت آ و دلخواه
ودادي سي منادي فير آدي
کڍن از بر لباس ماتمي نزود
بتخت زرسواره تيزرفتار
قوي هيکل کهاران پري زاد
بکوه قاف ناگه وات درغار
کرک روشن قناديل زري کار
نلک شهزاده برتخت زري زود

ڏيئن ري وڃن اميد زندگي ترا و
مگر لوره گو با مرحق تعالى
دره منز واتو ناگه دربن غار
رمق باقي مگر ازجان فراموش
سيئن بر حالت شهزاده آگاه
بطمع زرگيس پيدا دلس ست
نشاناه گو تهونت بر درهٔ غار
کرن از حالت شهزاده آگاه
بشادي سندري ترل وکهنه داي
عروسانه ولن جامه زراندود
هترن ت رفته سوي کهسار
نهکاني اک کس کن گي پکان شاد
نهان نبه آسو روزت در شهوار
پري زاد آي ترها نڈان دربن غار
انک دربا غ سندر در مقصود

٥٠

دوا آسو مفید اما چھو مشکل
مگر مل میلہ ما بازارہ دیا رن
اگر سنہ گرت بگہ جستجو زود
دپس تمہ وارہ دنتم کیاہ چھوتت نام
سو چھوی آبحیات و اندر فہل نیز
دوہن کینژن اندر گرہ چست و چالاک
نہ بوزت سندری تل خامہ باناز
کہ ای شاہ شہان باشوکت و راج
کینزی چانہ بیماری چھ مشکل
تہ آبِ حیات و اندر فہل نیز
مگر بازارہ تل میلن چھ دشوار
اگر سوزو ذروی ہمت و جود
یہ عرضی واتہ یامت تس شیندراز
مہاسندریری گیہ شاد و مسرور

بُن چھوس سہل یدوی گو نہ حاصل
نہ ید ترہ اند و شہارن نہ پہارن
چھو اندر خانۂ بندراز موجود
دپس تم کای مہ فرخندہ فرجام
نتہ بندرازسی نتش چھی دوشی چیز
دپس بیہ زندگانی انیز دپاک
لکھون نامہ بنامِ شاہ بندراز
مخاطب چھو کنا القابِ مہاراج
اطبائی دچھت گیمت چھ بیدل
چھ ہم کرمت یمی نی چیز تجویز
بغیر از ہمت والای سرکار
چھ اندر خانۂ سرکار موجود
دوا فی الفور سوزن سوی ہمراز
ہژن مالش کرن جسمِ رنجور

به شدن ممتاز بعد از جراحت بدنی و شادی کردن مهاسندریری و تشریف آوردن بندراز

ممتاز بندیلے
سو تا یکہ ہفتہ گو پیوین ہم
زخمن لد جنی بہند و وند مقیم
مہا سندر و فطرت یانی
دوان گبہ داد عشقن گرانی
نیب تغ بزادہ گبہ ترہ زبان
بیا زمیر جو دوان گبہ زخمن ناد
نمیوان غسل صحت نہاون جبکہ نام
بجای جو دسی گرن غسل کر آرام
محفل گو سرودس گر ہے باراز
کران گو خسج زدرا نبا رانبار
خلایق منگہ نادن جہ پیمبہ
کرخشان چھان گاہی بدیہ
جہ ازنیج وچھان راشیر بندراز
بندوی سعوزہ نادان سو بندراز

51

پیش تمہ تحفہ ہای بیکرانہ
کرن سوی پریزادان روانہ
عجب کیاہ بزم دعوت خسروانہ
اکس ہفتس جلوہ ساہ لگو شہانہ
بمحفل دا چین سندریہ او مسرور
مہا سندری فرحان تہ شکور
جواہر ہای ظلماتی چمکدار
بقوم ہر کرس جہرہ دیہ ایثار
اتون راتس بسر بیہ تحفہ دیر
محفل عفت شاہانہ دیر
پتی اندہ بیول ازحسن خاص و عالمن
ہم تسہ رتن غیر سوہ شہر دوالمن
دوا تہ بیحانہ شاہ بندراز
بوزت تہ راد و ہمہ ہم ازدہ ممتاز

گران گیہ التجا با عجز و زاری
ہُرون حمد و ثنا بہ ذات باری
یہ زانن گوسو شہزادہ صحت یاب
پھیرہ خوشحال ملکہ روز خوشتاب
ملکس گیہ تازہ گی پیدا دوبارہ
شفا بیوت شاہزادن وارہ وارہ
نوی تمہ آسو ہیوت تازہ ماتم
سپدایہ پیش ملکہ خنک بیگم

ولک بس رخت زر بر تخت زرکار	شہانہ شادیہ گیہ کوچہ بازار

داستان خودکشی کردن روزافروز پری بر شک مہاسندر پری

مگر بوزنت سہ روزافروز بدکار	گرکن آس پان پانس سیت گفتار
دپن برکار سندر چھس لگی حیران	یہ عیارانہ کاراہ کیاہ کرن جان
زوس نر اگن تہ لاگن پانہ بیمار	بعیاری سپز ہمراز با یار
تن ہیتھو دہام دیہو ماہ روز روشن	خبر ماوا تراچھی کینہ گوشن
چھو بڈ افسوس بیہ روز من لگ مہجور	سہ با دلدار روز یا ایز مسرور
غرض غیر از مرض در رشک خونخوار	شکار موت گیہ مردار مردار
زہر شیشاہ انن در بیش خم دزود	تہ چیت مویہ بیدرنگی غیر مقصود
پننہ دستنہ موتن ہا دس پان	دہالس منز زہر آسوس دتن جان
یہ کت بلہ رفتہ رفتہ واتہ تادور	مہاسندر پھری گیہ شاد و مسرور
شہاہ خوشدل سپز معشوق طناز	بیہ گیہ نغمہ آرا بیش ہیند یراز

دربیان حال تہ تازہ شدن گل ترجمان شادی و بزم آرائی کردن ملکہ بینظیر

یہ قصہ حال تہو توز ہرا ہمال	اول گل ترجمانک لگ زاحوال

بوان لگ اہل کارا نہ ہر کرانہ
بعد شادی بجاوک شادیانہ
مرتب بزم دعوت خسروانہ
عجائب تہ بطرز شادیانہ
مگر کنہ گو نظاہر کینہ نشان از
پیچو کمہ باپت یہ کرمت تانہ شیراز

غرض اکس ہفتہ لگ ہنگامہ بزشہ
سرود و سازو لی سنطورہ پزیا
نیتھی پانچہ ستہ شادی تہ شب روز
نوا اندر نوا با ساز و باسوز

دربیان افترا بنو دین روزافروز پری

پیش دیرپن بیچ منیدراز
دوہ روزافروز مہاسندر
مسیحو و دران مہا سندر
یہ افسانہ بیو و دریہ پردہ سوز
دلو و دن داستان روزافروز
زغیظ و غضب اسی غیر مقصود
نوی بابو دوتن گرنجز سود
نیہ ہنر دل افروز سپدیہ سوز
ملوان تار اسن اندر غمہ سوز

وچھ احمن ہنز گلہ زحمت نامہ
لیہ بیس لو بر لیکھ روز عظیم
کرین اندہ عرض صد عجز و زاری
ہمیشہ تھاوانی اوقات تاجداری
تعلیلہ وارہ زحمت اوس ہمیشہ تر و فانس
عدالت میان بلیہ کرنہ بانصاف
سوکھ سوکھ میانہ بیند بینہ آسہ قایل
سہ زحمت لو ونیوی کیاہ چھیو حاصل
وچھ میا احمن چھیکیاہ اینہ نام
وچھ میا احمن ازہ صبح نادم
ہیون ازتنقام ازہ خندہ اقبال
وچھ تمہ نگاری تسہ وزندہ پامال
مہاسندر سہ چھی زحمت خاندانس
نمی کرنہ ملکہ ازہ روز افروزہ جانس

بچی میا چھر اتھ
بتہ میانہ زہر کھیو پان پانہ
مگر گوتس تہ امندوی بہانہ
یہ ہنداون میہ کنہ چھی بام وعی نام
ہمیہ دن کرن ناموس برباد
نصیحت میانہ بنہ ہنزادہ زنانن
یہ ناکارہ گنہگارہ شہل زنانن
سہ روزافروز بلیہ گیہ سخت لاچار

چلہ تمسند کرت آس اندرین غم	بہ کمہ سنہ نانزہ کھیومت آسو تمہ سم
پٹن پان کیازہ مارن پان پانہ	کرن برباد پننوی خانمانہ
درین اندیشہ بوزت آس تس کال	ولیکن گو نہ کنہ معلوم تس حال
وچھون تمسند قلمدان ناگہانی	رتی منزہ درای کنہ اشعار پرانی
نہندی دستخطک فقرات رنگین	تمک رنگین سٹھاہ سنگین مضامین
رتن منز حال عشق شاہ ممتاز	تمام احوال خود انجام و آغاز
بیہ ممتاز بلہ پیو بر کوہ قاف	مہاسندر بری ہندہ غیرتک لاف
پرت افسانہ ہائی روز افروز	فراقس منز سنت گیہ زغم وسوز
تہندن مجلس شہ زمن حال	بہ ونتو وارہ تمسند پور احوال
مہاسندر بتس بیت آس ہمدم	چھو کیاہ گومت تمن لگو دور باہم
رتو منزہ اک وتس تمسند سوا احوال	تمام از ابتدا تا انتہا حال
یہ بوزت گوس غیرت آس مغرور	دپن ہمہ انتقاماہ سندری پور
تہتوی بدلہ ہس تیہو یاد پاوس	قصاصاہ راجنی تھہ ہیاوہ نادس
دتن لہ فاہ گز افاہ اضطرارس	کرن لب بستہ بیٹھہ تام انتظارس
طلب بلہ راجہ بیند لسن کرہ دلافروز	سہ درماتم بہت آس دغم وسوز

سہ روزافروز بلیہ گیہ سخت لاچار
بجوق بد اجر کس آسنہ وار
کریان تدبیر بجھم تہ کار
بجوق جوق بدنامی بناچار
بہ زوبون کوہ قاف تیہ بہانی
کہمت چھ نیون عیش یاد نوانی
مگر گیہ بیہ مہاسندری زود
زبانو وی بمندوی یم کنہ بود

اندرہ فہل جہانہ گرہ پیٹھ نیاوہ ناوُن
تہندی شوقکوی ہردم دوان دَم
یہ کَت بوزنت توی بنہ میانہ دُدل
یہ بوزنت خشمگین گو شاہ بیندراز
انُن اگ چُہ بداراہ تُنہ وچالاک
ستمگرہ بدسیرتنا و فولاد
انُن گتہ خیرہ سرسندہ رٹنتُ ود
یہ بوزنت دراو فولاد سیہ کار
بہ بیرحمی سویا مَنت تہ اواندہ
رٹنت از موی سنبل ماہ رخسار
نگارِ ناز بلہ گیہ تام سیدار
اُمی حالہ غرض گلچہرہ طنتا ز
سپیُن بلہ تیز قہر ماتی
مگرہ بڈ خشم بیندراز آخر کار
کلدک بامنت بسحیم راجہ بیرون

بلیو درخانۂ خود تہ ہا بہ تنہاوُن
چوان ساغرمُی وصلکہ ماذم
غرض موتن مرض گوسنُ ہر قاتل
نمس رُوشن کُرن گوشن ہوی راز
بیہ دل سہمگین تہ آسو بییا ک
دنُن بتن کن بسحکم خویش ارشاد
باین خصلت منُش چھوس حکم مردود
رُوانہ گوسبوی ماہ رخسار
بنجواب نازشو نگت آس سندر
کڈن با حالت بیرحمی و عار
وچہن گو مُنت بیُن پان تہو گرفتار
نین اندر سیاستگاہ بیندراز
زاکتر تہ ہن امتبہ زندگانی
نبر دُپنک کڈن گترہ ماہر خار
سیرتا منت سہنگ سیہ گون

چوں مستانہ نی از جام ساقی
نزانگ سرکردیم نام ساقی
وانگت سم گرفتن از دلا فرود
کاہی مثن ختاز از سحور شدن جہاندز
پرکن حالت بکسندرم مرور
دلا قرو وزیر سیہ کار آس مغرور
ونان گی واژگونہ ترنگی زیاد
بزکن گرگ لوان جنن ویزیاد

گزهت انشکرن ماز نیز خوبی راز ساز
ہمین ہمیشہ من اتی شمتی آمینہ آہ آوان
دلافروز دامن گرچھپ آزین من نام ف
نخچیر بنجی نہ سندری زاران لنو غنیمت
پر وفضت بزاران بہیجا باگو دوا ہمت
ہمت کہن داروی ایمیور شیشی ایمانی
دماغن دل ناو پشیمان ترانی

شرایط رُود باتی غیر انجام
بناکامی و غیر انجامیُ کار
بہ دلگیری اسیری ناگزیری
بہ دل سردی چھ نامردی ڈ رینکار
زبیاکی ہوسناکی تہوم یاد
بہ بیکاری گیہم بے اعتباری
تیھے پاٹھ آسو سوزس سیت ہمراز
انیوکرہ تس دارا مدارا
بہ کُت گزه دشمن چانن کنن ما
فتوراه ماکرن دشمن نمودار
دیکُپ تم پیر کار چھوم مہ ہمراه
درت ئی کرہ کمر تم بستہ بر کار
دوائی بیہوشی ہمت ڈ راو جانباز
وچھُن تتہ سازوی چنگ و چغانہ
بہ برجائی ہماسندر دران وز

بناحق عالمس منز گوس بدنام
بہ خامی ناتمامی ننگ تہ عار
بہ تقدیری وقوعات قدیری
بپامردی نگم نہ پرزنُن بار
بہ چالاکی زنخاکی آس برباد
سبکساری پیم در ناتیاری
ونان باسُوزش دل آسو بیم راز
مبادا راز ماگرزه آشکارا
گزهت سوی ازراجس نشوونما
پہو خوف از راجہ بدی گو خبردار
مہ پڑ کوتاه سپنمت دست گمراه
بہر شائستگی تہ آسو ہُشیار
ہترن ت سوی درشنگاه بیدراز
دلافروز سبہ دل ترتزانہ
بپران اشعار موسیقی کران سوز

55

تجن کہ کبخه بیہ پرنجن بڑ سواره
سوی جوگی ہژن دزات داره داره
ہماپرکیس بلیدوانت ناگاه
کمد و ک برمر گذشته داره آنگاه
نه ڈبشت کو ہماپرکیس جگر خون
ویجن حال ہما سندر دگر گون
دلافروز سپید دل آیه دریخوس
کمن بید پرکس ہم تازه پاکس
نقش کاری کرت پیس گلگ خار
گمرودی گلمن بڑ سان پیزار
زتیک القصه ترادوک درت پیاه
کدی نعل ... دمر دار آسگاه
پس انگه او دشمناز دلاور
ہماپرکیس بیانرادن بپن سر

کرُن بتہ عاجزانہ زارہ پارہ
بزاری نوره ہم باوُس دلک راز
چھو کس طاقت دُعا ہمت کری رد
یہ بوزنت شاہزادس رنج اَشس دار
تسلّی ہم کرُس دپس صبر غم
لکھون نامہ کرُن خامہ گہر بار
لکھان گو دانہ دانہ حال دلریش
دتُن نامہ بدستِ شاہ ممتاز
برادر خاص میانی چھوی خدا رس
بو چھوس اُستاد پریان خوش آواز
ہندی دستہ واتی چارہ جوئی
یہ بوزنت گو روانہ شاہ ممتاز
کرن آدیس جوگی جی بتکرار
دتُن در دست جوگی نامہ راز
دپس ہم تراو غم وُن بوز مسرور

مہا سندر پری ہند کرنہ چارہ
چھو مشکلتہ دُعائے شاہ بیندراز
ہکی کُس اَتہ فرنتہ چھوس کرده خود
مہا پرکس و نان گو کم دلہ زار
بو غمخواری کرے لاگے بو ہمدم
بنام آن مہا پرس نکو کار
یہ کنیزاه آمتوی بتہ آسو درپیش
وُنِ بتہ در حقیقت کام بیندراز
ہمس چھوی ناو بیندرازن مہا پرس
سو چھوی اُستاد پُور شاہ بیندراز
ہمس نش و اتہ انجام بتره نکوئی
بزو دی وآتو پیش محرم راز
لدُن خاک زمین بر سر دُن زار
پرت ہم وارہ کرُنس پُور اعزاز
کر وکھ چارہ یدِ حق تھاوہ منظور

پکان آو پیش جوگی وارہ وارہ
کرُن یہ آدیس بتعظیم و تکریم
بزُن بتہ نش بعلم خویش تسلیم
پس ناگہ چو گیں وُن حال ممتاز
گزنہ ہمت دنی چھیوت پیش بیندراز
عرض باوُن ہمس ہر گونہ احوال
سراسر زابتدا تا انتہا حال

دِرِن آتشہ سوگندہ یہ بین سوارہ
مہ سوی شاہ گمراہ چھوی فرزند بیندراز
دِکُنہ نیر سین کرو تحقیق اَمِس راز
ہُنوی شہ نہ چھوی میں نش نہ عالی نواز
مہا سندر چھُن وُن ہم تہ زمی نواز
دِ سِنز آدنہ انجام اَمِن کار
اہم چھا تو ہی اشتیاقہ آسو بیمار

[illegible]

دپُس بیندرازن ای نورِ دو دیدہ
تہٕ ید تحقیق باوک اصلِ این راز
وَنِت نُٹی باوِس سوی داستانہ
نہ بوزِت تیز تہٕ گو خشم بیندراز
سپُن حکمِ شہانہ اندرین رو نہ
عرض کرِ چاکرو کای شاہ والا
سہٕ درجائی مہاسندر پری یام
تِتھی تمہ جایہ کرِم خالقن غیب
دپُس بیندرازن اَت گو حق نجی کار
مہاسندر پری ہندہ نیغچی تار
مگر افسوس تمہ دوہہ گو فرت کار
دلافروز سیٕہ کا آس بیباک
یہٕ تمہ دوہہ کھیو قسم وَن بار دیگر
سپز عرضی ذ گندہر بسین دوبارہ
بجا آنہی یہ فرماو و کرُن کار

حقیقت چھایہ دیدہ یا شنیدہ
عدالت کو نہ کرہ اَت پانہ بیندراز
مہاپرُسن یہ باوس دانہ دانہ
کرُن تصدیق گندہرسین یہٕ ساز
باحضار دلافروز جہانسوز
تمی آنہ تمس گو زیر و بالا
شونگِت سوزیایہ اک ساتھاہ بارام
تنہ پتہٕ دراسنہ کونہ جایہ کنہ نیب
سزا تی آسوِس حق گوس بیزار
کنہ تنہ ذاہ نہ بوز منہ بزمار
چھو میانی دستہ وَن فیران چھو شوار
بوکرِس بر مہاسندر غضبناک
دعا بر صورتِ اصلی پرس کرہ
یہٕ کرتو امر کنہ بوی تہٕ رہانڈہ چارہ
اگر یہ صورتس ہنیس اندریار

۵۷

[illegible]

چهو کیا از همت مردانه دشوار
سوگند هر ب سین یه بوزت خاموش
ڈیئں راجن ژه چاهتهو امر منظور
ڈیئں تم کای شه فرخنده اقبال
پڑوی باوی شها چهونه میانو طاقت
ڈیئں راجن کره کت یڈوی ژه تهو کار
مگر انکار کرم تم زامر مشکل
ڈیئں راجن اگه کانه زاہل دربار
سویش یت کامه پٹ کره استقامت
بو حلفا چهوش تتهاوان افزار
مگه کره حاضر و انکار این کار
پگاه بله دراو گند هر ب سین شهانه
پرتر ہیں تم لعبذ تدریس سبق تام
مخاطب گو سوگند هر ب سین یه ممتاز
ڈیئں تن کای نگار ناز پرور

مهاسندر پری بیه واته بره کار
زخود اندیشه حیرت فراموش
ننه ماچهوینه پانس بوت مقدور
مه تش ہتهو کارین بالکل چهو اشکال
ہتهن کاران ہنری کره چهم لیاقت
بو اده بخشی ژه بیتک ماہر خسار
تمی تت کامه کن کانه گو نه مایل
کرت هکه همت مردانه بره کار
مهاسندر پری بیه بالامنت
بو بخشن تت نگار ماہر خسار
مرخص گی درین اثنا ز دربار
سواره گو سوئی جوگی روانه
دنتت کیاه راتکس و عدس ژه انجام
ونن تش سربسر تقریر بیدراز
ژه یڈوی کاڑنی یت چهوک دلاور

دنن امداد تش از حرز و اوراد
بیه تعویذ کرتس مهربانی
دیئن تش دیچه یه چهوی حرز یمانی
یه چهوی در کار هر کار دشوار
بیکو چهوی زور صد یوان توتخوار
یه کت ممتاز بوزت زاو بیاک
هرن وقت بره بید اته دیاکی

58

سوچهوی گی پاین همت بهاه شاد
بنی کره تاره چهو این کار دشوار
نگه شهزاده گو یه آماده بر کار
پاین تقریره علی ته فره ما باز
غرض یا ون تش تقریر بیدراز
اتن کره بوزنک حق و بتر یار
شمرنت تره اوریت کن کرتی چهوشوار
ممتاز بینظیر

بمو ده بے ستون مانند فرهاد
ژن از چهو تمن عشق اتن فولاد
دلادوزانه چهون نیرک کیابی
سرچهن اندر کران کوه و بیابانی
بیتن مشغول سوچی بیش تش ارس
لبن قل تخته بر سر گی سرکیاه
ودونت و ابت یا یین الگی ی سرکیاه

غرض گو جمع خرمن فصل کارل	بماش گو نمکو ممتاز عارل
اکس ہفتس پلٹ گیہ نرم برسنگ	ہیں ہفتس سیں تن صور تک رنگ

در بیان بہوش آمدن مہاسندر پری

غرض د رچند ہفتہ آیہ در جوش	پری گیہ سرسری بیہ زیوری پوش
بہوش پلہ آیہ دپنگ کم فرس باز	کو آتس بندرہ زن در گلشن راز
تہرانہ گیہ کران بر داد وبیداد	پران بر حسرت دل قول استاد
بجواب عدم را حنی دا شتم	ازین خواب ہا را کہ بیدار کرد
دپن شہزادس ای خورشید رخسار	بو کوہ کرہہن خواب ناز بیدار
دپن تم تو رہ ثمرہ تندر بنا کام	بد اندیشن یہ نندر آتس یہ آرام
زخود چھک بے خبر از اصل این راز	نہ بد گویان ترہ آسوی خشم بندراز
تہتوی آسوی ترہ کر منت دشنو کا	ثرہ پٹ یندر از گو منت آسو بیزار
گر آسی سیہ گون سنگ بے جان	نہ آسی شکل تن نے صورت جان
مہ سوی احوال دیشت وو دکر ہوش	ثلم نار غمکو گیو بار بر دوش
لتن ہندہ بازلار یو منت تن چھوم	زتن نیو منت قرار عشقن تن چھوم
دتن القصہ سا روی داستان	زجو گی تا بماش دانہ دانہ

ذرہ ذرہ سندری کرپانہ اظہار

بدوران جہان کا خچھو ست ہمسر

ون از ابتدا تا انتها راز

زنگله بینظیر احوال تمنا ز

پر پورنت گوشتی مسرور بیندراز

کهنن باآهن پیالی دان دراز

مهاسندر پرپورنت وزدن

مه گرکانه وایه ونن پیش بیندراز

بیان کر کیا چھیه زدر حق این راز

مرکانم زبون ونن چھیس تو رضی

امان تونت چھوی بی محرم رضی

سراپا پیام بوزن حال تمنا ز

غرض گو حکم جاری اندرین روز

هیوی گژه انتظام آن دلا فروز

هیاپر کس تر سوزگی تازه ارشاد

بدست آن گلیسه انعام فولاد

٦٠

بدست خود چھین عرضی به بیندراز	مضمون شهانه تازه شیراز
بفضل حق باقبال شهنشاه	زابر نیره ناگه گیبه جدا ماه
کنیزی کیا چھوون حکم گرامی	حضوریں واتینچ چھیم نانما می
بویدوی خدمتس منز چھس قصوری	وئی چھیں زکنیزان حضوری
بوچھیں آماده ینچی چھیم تیاری	مگر ناحکم شه چھیم انتظاری
یه عرضی واته یامت پیش بیندراز	لکھون منشور خود بامحرم راز
به سرخط شهانه تازه مضمون	باندازمهانه تازه مشگون
رواق منظر چشم من آشیانه گشت	کرم نما آکه خانه خانه گشت
پس انگه حکم شاهی دراو یکبار	باستقبال نیرو اهل دربار
مهاسندر پری باحشمت و جاه	ان گژه باچشم درخانه شاه
غرض بله آیه سندر پیش بیندراز	سپر استاده سینوس پیش انداز
سرودک صر سینس سرتازه باتار	موافق سازگو باسوز مزمار
بطاؤس عجم باراگ دیپک	چیپ اندازگ شبد لگو باچکاوک
عجب سازنوا اندر نوا پیو	هوانازک دواکیاه بردو اپیو
سینس بله اختتام ازساز وازناز	سینس ارشاد برسندر بیندراز

روانه گو سو فولاد و سرانداز

مویه پیش ونن ارشاد و بیندراز

سپر پیامت سیر سکار

برازحد کچرکی اکر حاضر بربار

نصیحت هواری آکر ان ستر یراز

بیوت جوبه نیشن دونن بیندراز

نرامیوس راستن دربار سرفراز

سرکاریا حکم شاهانی پیش سرکار

۲ من قسمانه بیس بنیچ راز و پیش زبان

تیری مهاسندر تمناز درا

پیاله سا فیو چیاواز مرگ راز

فیو منزتاز احوالات قسمان

کهانه اروی ندراجه دراو ارشاد

لمسندر سینس بیانه کیمیت بنیاد

اِن گڏه باچشم شهزاده ممتاز
تعظيم شهانه پيش ينددراز

منس تي آهو پائن مقصد خاص
لونه ممتاز لاگو تازه اخلاص

بصد شادي شهانه گو روانه
ٻوئي باغ سندر خسروانه

بغلگيري کرن باشاه ممتاز
پس انگه باوٺس ارشاد ينددراز

سجاوٽ آس باغش خسروانه
يهاني صحن باغش شاميانه

زري زربفتکي ڊرپرده زرکار
مکلل بانگين هائي چمکدار

اميران و وزيران پرېزاد
سري نراوت دوان درسروري داد

وڇوٽ ترتيب بزم شاه ممتاز
سٺهاه مسرور گو فرزند ينددراز

روانه گي شهانه بانگ وتاز
بجاه خسروانه سوئي ينددراز

نکهه وانت خبر گيه اهل کارن
باستقبال ڊرامت آس پيارن

تعظيم شهانه نيوک ممتاز
بطرز خسروانه پيش ينددراز

کرس نم قدر و تعظيم شهانه
به بخشتهاي شاهي بيکرانه

نوي خلعت وس راجن طلاکار
مرصّع جيغهٔ شاهي چمکدار

کرگت يامنت مرخص بزم دعوت
بجاه خسروانه دراي تامنت

سپزليه نيرنچ باهم تياري
زري تختن هنزي کيانچ سواري

مرصّع طره اگو پريزاد بخشيد
حمايل تيغ وه جوهردار خنجر
بخشيدي يکي اسپ شه با بقه براق
بجاه سبيل يک اسپ برطرح نقاشي
بجاو يک رنجه ڊي بي رنگ دريانه
دربان اننا سو اگر کند برابر
سرور انجيز نور جنين پيش ين راز
سپين اسٽ ازاده زمانه
کرن ني عرض گلي شاه ممتاز
پر درضاطر چهوج ٻشاه ممتاز
شهان جهوٽ وزنه ٻس اچيئي ايراز
دربن محفل مياران اهل دربار
کسه و تبديلان باهم تاج و تخت

ره پهتو تهاوک نظر باهم برابر
چهه اِن همدگر عيني برادر
بشهاه گو راجه لونت شاد و مسرور
دين ڊولوي مرتش جهوه دون جهين لوز
غرض دستار بدلاوک برابر
سين مرشته ٿم باهم برادر
مبارکبادي گو شور شادي
بي گيه هر طرف بزن منادي
به دوه در عشق عشرت مي ولو الهام
بش ساري کرت گي عيش و آرام
بکلائن صبح نوي گي خلق بيدار
پيد حاضر به محفل اهل دربار
بهاستدي ڊي معشوق طناز
بعد ناز و ادا گيه پيش ينددراز

تمی وقتہ دلا فروز سکہ کار
کرک تشہیر عکس کوچہ بازار
پتن نگہ گوس از راہ طرف
ہما سند پری کُن گیہ حوالہ
دپُن تس تھا وزن در بند خواری
مقرر پاہرہ کرزس کھیش کاری
اخس تام گو القصہ تمت ساز
ہما سند پری ہت ستار او ابتار

دلکشن غلغلہ رخصت طلبگار
پتن نقارہ رخصت بدربار
تحائف بیکران دتنس بانعام
گر تو یصی شہزادس پری نام
ژہ پتھ بخشنگ بادشاہ تمام ساز
پتن آخر تس پتہ حکم سند راز

بخوشنجوئی کرس تم دلنوازی
ہہ پٹ یدی کنھاہ گیہ ناگوارا
ہہ انھ کنھ وعدہ ئی کرمت چھو منظور
کہہ نتہ ئس زندہ ہکہ سند ربناچار
مگر الحمد للہ ہیتھ لنگا راہ
چھو عالی منزلت در شان و شوکت
چھو ماہر در فسون عشق ہشیار
نہ چھوس طمع بہشت و بیم آذر
بمستی می تیکو سرشتان
چھو عشقنہ ذرہ فیرن کوہسارن
امی بیوایہ تل ہیتھو بار بردوس
یہ چانی خوش نصیبی آیہ درکار
ہہ امتی بخشنگ ون روز مسرور
یہ بوزنت سندی کرہ عجز و زاری
ہہ بر سر چانو فرمان بانتوی چھوم

دپُس تم از شہاہ گوشی بوزنی
اماتن دارنس کنھ چھو متہ چارا
یہ کار انجام میسندہ اتھ گژہ پور
ہمتن بخشن نگار ماہر خسار
باین ہیئت ژہ سپنوی غمگسار اہ
سکندر سلطنت خورشید رفعت
پری رخسار شاہ خوب کردار
بغیر از دیدن دیدار دلبر
چھو آمت بہر تسخیر پرستان
ون گہ گلشن گہ لالہ زارن
اتن سنگ گیہ گون باز درہوش
ژہ واتک خوش نصیب آخر کار
ژہ کر منظور خدمت اسنزی پور
بو کربے حکم تو چھس اختیاری
یہ فرماوک نہ بہتر زانوی چھوم

٦٢

شہانہ دراو باسامان و ستہ
کرن طی مراحل جستہ جستہ
سپون تس وکیک ... دربار
کرک تامت و دادک ... سوی تار
مبارکنامہ سوزن تم مضمون

بانہا نہ در طبع نظم موزون
نامہ لو تس نتہ ... متھان
بجانب معشوق ... فطن ...
یعنی بکنہ یاہ ... نظیر
رموزات از ... عاشقانہ
... دانہ

نگاراچانہ پوژہ آسوس جگر خون | مہ آسوم گردشِ گردون دگرگون
بحمد اللہ مہ گواز بخت بیدار | دُو بارہ برانت چھیم ڈیشن اچھو یار
ژہنہ بنہ گو متوی آسوس لبی مہجور | رنہ بنہ مہ ژہنہ تنہ گو اچھن لوز
فراقن چان چھیم تنہ زا جھرتن | بنہ منہ جای کرہ نم چان عشقن
گیم کنہ عشقبازی چان مشکل | عمو از کینہ کرہس نیم اُسبنل
ننہ عشقس لگے نا بارہ پاری | بیاری زندہ کرس بارِ ماری
لگے بے کینہ عشقہ سینہ صافہ | مرتن او ترس تکت تری کوہ قافہ
بنہ کرہس بوشہ فکت وقہ بلبل | تنہ خار مغیلانس فہلم گل
بنہ سینس مہ گنڈنم لو لکوہی نار | تنہ فلمت دیس چھم گل تہ گلزار
ہمی پادن ہمی لادن چھو آدن | سِدن سادن فاگر تم ژہ وعدن
زہجر بار بدوی تن امنہ اجت | دست میانس مرس سرتازہ لات
بحمد اللہ زہجر غم لبوم تار | گیم پیدا امید از وصل دلدار
لکھون سوز و فراق و عذرخواہی | دتن در دست قاصد گو سواہی
چو باد صبح پیک تیز رفتار | روا رو گو ہواز برق آثار

جوابِ ملکہ بجانب ممتاز جانباز

دلہ دلسوزہ سوزس کسی صنعن باو
شبا فرود از شن جہ شعلہ بار وی
مفرح نامہ دوستن یا ہیرجن
خبر و بیبہ اسبہ از مژدہ یار
سعدہ یا میت مژدہ اقبال سعوزن
دل و جان ازن باستقبال سعوز
میزان نامہ سرا سر اسرار
بہ دوان از چیم زبان ان گوہر
فہم سر بس جواب نامہ راز
سراسر سوز گوی افسانہ در بار
ستن یا میت بنامہ خامہ تار
میزان نا اختن نامہ از ال سعوز
سون نامہ بطرز بحر غزل ساز
بنامہ مضمون بہ نمہ

٦٣

غزل ملکہ بجواب ممتاز

شکر خدا گل دل از نا قولی مبارک
دلمت چھو بلبل جان جا دمہ تحلی مبارک
از خارہ خال فغان تم نار پیچہ فغفل
تن چھو داغ دلن بتر نلی مبارک
ہر سو بہار یارس عاشق تہ انتظارس
از جلوہ لو لکوی مس گلو سوی مبارک
لو لکہ چانو درتہ واوی گلمت چھو زرہ کراوی
تن زرہ غزہ چانو سوی تنی مبارک
از نار روی ہتہ تن بتن قوتن بنار
لی آمی تری غار ان وزنی مبارک
طناز ناز پرورنازان بنار دیگا
بر ملکان و گنج سعی مبارک

معشوقه شنده بانے دراين قبيله كرانے
ئس عشق تراوه بابه معشوقه سنزه مايه
ئے چهوم دلس مے هاوس زخم فراق هاوس
زخم فراق دلبر خنانين ئولى كره

چهوم ذوقه شوقه چانے دل دوكلى هبارك
شوقچه تبله كرايه جيگر تلى مبارك
هردم چهوم جانس پي دى گلى هبارك
صدبار زر آب گوهر ثريد وى چهلى مبارك

ورودِ ممتاز در شهر ملكهٔ بينظير

خطك مضمون پرت شهزاده گوشاد
كرون تعجيل در قطع مراحل
نه سرحد پرستان فراد دلشاد
لب شهر دلربا باشور وشكر
كركت پابرون شهر حرگاه
سپين شو راز هجوم شاه ينداز
غرض در شب عجب پيو دهوم دهام
پگه بيله صبح فول گى خلق بيدار
بوقتِ شام تنها شاه ممتاز

وچهون بيله پانه معشوقانه ارشاد
يكانى جته جته گو دو منزل
قدم تراون بملك آدمى زاد
شهانه وانو باسامان لشكر
سپين مسند نشين شاه فلك جاه
جمع بيله گے يه پيش شاه ممتاز
تهتوى ئون لشكران هنداز دهام
عجب پيو غلغله در كوچه بازار
روانه گو بسوئى ماهِ طناز

ئمگو اندر حرمخانه سپين شو د
انگ نقاره وانگ تمام بازور
هماسند پيرى هنت او ممتاز
گرن آگاه بابا چهم بيدن راز
نفرطا وبين فره ون مناوى
بجاون چهوم نقاره بشادى
اينو تو چه زون نقاره شادى
ون گوده چابن گل خاص مقصود

پرملكه ته يوزت خشمگين تنه
گرن بيبت گر شاه باخبر
په چهم مسند وگر حرمخانه استگارى
په گرم چرات ناسازوارى
گو چاكراه بهمت مژده راز
ئى دپلس په چهوى شهزاده ممتاز

٦٤

هماسند پيرى هنت آورباجاه
سپين چهوى لشكر ينداز همراه
بجاون پانه اول ناست ديانه
چهيو باسامانه مئى خسروانه
ئاريت لورتهى گيه بيلكه دلشاد و
ژوان گيه با نشانت وچتس ولاد

دون اون انجريس نرنرروزليور
په وريه اسوتس ززبائى نا سر
ليږ انگكه صفت چوالنعل ومخ گوهر
ميين ئيس كسنده ئيم اپنا رو دبر
تمئين باران گوهر كيه ئيم بابا
بجاون باچ بيائى خسروانه
بجاوين نرنرزه ناره وبچانه

تیہوی دُون لشکرن ہند شور و شکراب
تہتوی مہ پیکران ہند شو کنگ داب

تیہوی ممتاز از فرط جُدائی
کران آسو اضطراب غمزدائی

ز فرط اشتیاق آس ملکه بیتاب
حُجابِ دل ژہٹان اندرو تب و تاب

ملاقاتس ہتن گیه نا تیاری
مہاسند پری ہنز انتظاری

درین اثنا سواری آیه یکبار
سپز دُوری مہاسندٕ نمودار

بصد شوکت پری پیکر زری پوش
دوان جلوه ہوان از مشتری ہوش

جمال و جاه آن ماه دلآرا
عجب کیاه باغ حُسنس نوبہارا

ہری یونه کیاه زری نزد ماه پیکر
به تخت نے رہبت باتاج گوہر

بآن جاه و جلالِ خسروانه
ینک با صد حشم در محله خانه

مہاسند بصد تعظیم و توقیر
سپز با ملکه در محفل بغل گیر

سپُن یله دُون مہن باہم ملاقات
کره کَ باہم سمت پُرسانِ حالات

بارشادِ مہاسندٕ پری نُود
پری زادان سرود لحن داؤد

سرودن دعُود و ساز و سنطور
وزان زنگوله باشنگوله ناقور

سپُن یام اختتام اَت صحبتِ تام
پرژہان گے اک اکس آغاز و انجام

پرژہان گیه ملکه از شہزاده حوال
که ای صدر جہان فرخنده اقبال

65

بیاری شهریاری آمی ساری
سپین در عشقبازی گرم بازار
اِنُن یله همت مردانه درکار
مهیا سازوی سیتاره سنطور
اما تش شرطی هند وعده دشوار
بظاهر آس وصلیج انتظاری
برائی شرط ثانی آسو بیتاب
چهو باقی حال حالِ شاه ممتازؔ

ژو یاری گی کران گوهر شاری
تُن یله در غم جانانه بیَهور نج
منیر گوس شرط اوّل یار
دلِ عاشق سٹاه گو آتش انگیز
لوبلی منز لله ناوان لوکوی نار
توی آماده گو شهزاده ممتاز
دوییم افسانه یتِ آو اندرین باب
ونو در نسخهٔ ثانی مضمون

زه دلبر اک گس گے محو دیدار
توَی همخانه سپنوس لا خُتک گنج
طرب انگیز بزم خسروی پُور
عجب سازس تیغ نازس شعله گو تیز
ولیکن دُون دلن منز بیقراری
بناز دلرُبائی آسو جانباز
سو یعنی قصهٔ دمساز جانباز
شِنو بر لهجهٔ لیلیٰ و مجنون

تمام شد حصهٔ اوّل

غزل من تصنیف علاء الدین حقانی ابن مصنف

از قصهٔ ممتاز بینظیر در سنه ۱۳۶۶

ممتاز در او ممتاز هٰای لتئے
دُور گو قول عمتاز هٰای لتئے
هر صبا مرحبا تش دلاو اس
بادم رُود دمساز هٰای لتئے
یژه پژه وژه والنجه سان رایو
شوبون سامانه ساز هٰای لتئے
خم کرت دم چهو دنو بجر ذخارس
تاختن شهر شیراز هٰای لتئے
شش کله اندری ششدر سپنان
ست گنژ من تورَه اواز هٰای لتئے
اُدول بُمبرتش بدو الجبا لے
تش دُوا عجز دنیاز هٰای لتئے
دُزه یله فانوس ع زه سیتاره
مهر نه سیت حراز هٰای لتئے

زینت آو شهباز هٰای لتئے
امتحان تش کریا و یار عیاران
یُس سپن محرم راز هٰای لتئے
فرمان دلبر تلوار و خنجر
کژه هت جگر ک باز هٰای لتئے
تران هنس تہ شیطن نفس امارن
هم نه کهو رنازه جهاز هٰای لتئے
یم یژهن تم گژهن جنت پرستانس
هشت در کرنس باز هٰای لتئے
تل بنس انی هنز مهر بانی
آدم رتکوی غاز هٰای لتئے
تل ائی ملکه بنیظیر تن حاصل
سنطور دلکوی ساز هٰای لتئے
ابن حقانی در پریشانی

پُور در او وعدٔ سارتش ع فاد ارس
داره پیٹھ در او سرفراز هٰای لتئے
دمه کے گردشه یم فوله ناوُن
سر داره تت جانباز هٰای لتئے
هر موکھ اندری پرمیشر سئے
باره کره شاه بیندراز هٰای لتئے
چهوس ستن منز وطن نه سُلیمانس
تت اژن نادر نه شاذ هٰای لتئے
کت کری پت مری تش مهاسندری
یل تلی یاره سند ناز هٰای لتئے
چهس قمر طلعت منز هوا خانس
یله گژهس لوُ ره درباز هٰای لتئے
وه وه گاه پیه شاه سلطان نن
کر بنه وصل ایاز هٰای لتئے

تمام شد حصهٔ اوّل از قصهٔ ممتاز بینظیر در سنه ۱۳۶۶ ام بقلم قاضی نظام الدین خانیاری عفی عنهٗ

بہ راز قصۂ ممتاز سازِ روحی — نیاز و ناز و سوز و ساز سازِ روحی

شکر و سپاس ایزد کارساز کہ

نسخۂ بنیظیر و کتاب لاجواب شعر شاعر نامدار جادو تقریر مقبول ہر برنا و پیر

یعنی

قصۂ ممتاز بنظیر

حصۂ دوم

{ در بیان حصول تخت راجہ رانی معہ قصۂ وزیر
دمساز در عشق مہر انگیز } معروف بہ

قصۂ ملکۂ مہر انگیز

من تصنیف

رئیس الشعرا جناب پیر عزیز اللہ صاحب حقانی کبروی کشمیری اعلی اللہ مقامہ

جسکو اس خاندان کے قدیمی خدام

غلام محمد نور محمد تاجران کتب مہاراج گنج بازار سرینگر کشمیر نے

مصنف سے ترمیم در ترمیم کراکر

سنہ ۱۳۶۶ ہجری میں درمطبع

در مطبع مدن موہن پرنٹنگ ورکس دہلی طبع شد
باہتمام قاضی نظام الدین خان ناظم

کتبہ احقر العباد

ولو در نسخۂ ثانی مضمون

شنوید لہجۂ لیلیٰ و مجنون

بسم الله الرحمن الرحيم

ای خالق ملک د خلق عالم
پیدا د نهان ژه پانه هر جا
چهوک صانع صنعت چگونه
نیرنگ جهان کثرت هر رنگ
نی بود کثرت کرک ته نابود
چهوک پانه مکین هر مکانه
در بود و نبود ئی چهو مقصود
بله پانه کثرت ژه پانکوی شوق

ژی بود کثرت وجود آدم
سامانه تهوت بهانه به پا
بیچون و قدیم بی چگونه
یکرنگی منز ژه پانه بیرنگ
یکسان چهو ژه نش یه بود و نابود
بیچون و چگونه بی نشانه
معبود جهان ژه پانه موجود
دربی صوری نور معشوق

در نعت حضرت سید المرسلین صلی الله علیه وسلم

یعنی جهان ز نور سرمد
سوی زینت عرش و زیب آدم
سوی در صف انبیا چهو مافوق
سلطان رسل صاحب تاج

هاوت بظهور نور احمد
سوی باعث خلقت دو عالم
شیدا چهو جهان نس معشوق
خوبان جهان نس چه محتاج

در منقبت حضرت محبوب سبحانی شیخ سید عبدالقادر جیلانی رضی الله عنه

ای مطرب لو ترانه ساز
خوش ترکو نوز سینه واز
بر کوی و فاده ناله فریاد
کردو وی صفا بوی بغداد

سوی زیب زمین و زین افلاک
سوی مصدر فیض لانهایت
سوی حارث آل مصطفائی
سوی رافع منصب امامت
سوی رهبر معبر شریعت
سوی باغ حقیقت کښی گل
هاصبحکه واوه گل قدم تیز
گوده هاچلنه زبان نه آب کوثر
کړه آه چه بارگاه عالی
یته نو دمه و ننه کیاه و نک حال
کای داد ده امبرد آران
کړه کیاه بره گوس چه منه سامان
بله گوس لتړهی پتر هی تهوم آتش
بوتش به وی نه چهوی تره روسن
خالی تره کړه همنه چهوک تره والی

سوی نائب خاص شاه لولاک
سوی سرور کشور ولایت
سوی وارث حال مرتضائی
سوی شافع مشرب قیامت
سوی مفخر معشر طریقت
یعنی بجهان سو شیخ فی الکل
چهی سل نه زدیده خونه دل ریز
اوه تلنه بناله شور محشر
از شاه گمنت نه کاهننه خالی
ننه پانه کړس بو عرض احوال
مرهم نه زخم د لفگاران
بره اته کړه هی بو دست بدامان
آسی بو تره هی کړه هی وندی گاش
بیه برانز کړی بو تو نه گوشن
محبوب خدائے لایزالی

ناگه وچهون اک دیار از دو	دل گوس وچهت خجسته مسرور
زاد از در شهر مست و هشیار	دیوانه صفت بکوچه بازار
شهراه عجب آسو دلکشا نه	گو مست وچهان طاق و منظر
هم اهل دیار فرحت آثار	بانقش و نگار چار بازار
مخلوق دیار هفت هزاری	مشکین نفسان بدم شماری
دمساز وچهان گو باخلاص	درپیش نظر وچهون گراه خاص
بانقش و نگار جوهری کار	خانه زوزیر شاه بختیار
برطاق بهت وچهن نگار راه	رودس نه دلس شکیب یارا

درصفت سراپای مهرانگیز دختر وزیر بختیار شاه میگوید

ڈیهن سه مه دو هفته یامت	قایم چو قیامتی است قامت
برقامت آن قد خرامان	دامی است زموی تا بدامان
نازک خط فرق غارت حور	بر موی سیاه جوی کافور
پٹ کاره مٹی زه اٹالی تار	تهه حسنه ترٹی تٹه سیاه بار
از لوح جبین حور پیکر	انوار طلوع شاه خاور
برطاق دو ابروی مقوس	آشفته هزار حاجبین تس

بنی پری زاد از ناز بنی
از صحن باستان عجب باغ از بنی
خیبان چمن جادو از بنی
بنیه نه بنیاد ز بنیاد ...
بنیه و بغداد ز ...
...

دونق عجب ... عجب دود
در ... لطف ... نق
سیب ... موافق
ارواح لطیف ...
... مثال صاف ... بنیه
بستان ... جهان بنیه

۷۱

دنگت زنخدان و دنه
تر کرده نگار ... گلگل
نازک ... نگار ... چینی
ناز ... لطف ... نازنینی
نازک کف پاش از رگ گل
... اشک عبل

ازدوست ... نگار ... دور
گندان ... تهره وباجی
ناگاه ... باجی
... زی
تی ... مهرانگیز
با ناز و نگار ... مهر

غزل از زبان مهرانگیز در فراق
وزیرزاده یعنی دمساز جانباز

سی واج ز دست دلبر ناز
تم تام بناز نهند تلن سر
لتن تام نگاه پیه بدمساز
گو یام دو چار دون نگارن
گو یام دو چار دون حسین
از خنجر یکه گره جگر خون
گره خوره اشاره سوی دمساز
تم توره پلن نگین دلش زود
کرانکس نه وچیو بدل گهنت تام
گیه لبنه سه گل بپای بندی
آشفته ز بیقراری دل
تاراج دلس گرم نگاری
در سینه سنوم سنان مژگان
کمه شهره یه آو آتش تیز
کس باده ز سوزش درس دل

پیه بر سر فرق ناز دمساز
دیهڅون سه نگاره ناز پرور
گیه لبنه بیک نظر نظرباز
نیو صبر و قرار شوقه نارن
پیو تام مبادله نگین
بسمل بشد لیلی است مجنون
انگشتر نیکوی لعبد ناز
تهاون سونگین خور موجود
پوشیده یه راز تهون بانجام
دل جمع کرن ز هوشمندی
دله سبیت و نان نزاری دل
محتاج گیبن نه بیقراری
ذرسی خیه سوزش دل جان
بره صبر و قرار مهر انگیز
بی یار قرار جان چهو مشکل

پیجوش ز سوز آتش دل
از خجلت نار نیم بسمل
لب بسته و دل به بیقراری
دل خسته کران ناله زاری

پیاله بره سکی چانی رائی	مائی وجنس هیه مال
دوره دل نیونم دور چه گرائی	شوده پانه وجنس ازخط وخال
موره نار تهوم کیاه چهومیا تو پائی	مائی وجنس هیه مال
کنده تهر چهپته انده نابنیائی	ونده چهوم ذرمندیں بال
رندمی نوشن کرنس ضائی	مائی وجنس هیه مال
هر موکه ڈیهوم بی پروائی	سره منزه کرنس بی پروبال
سره حقانی کروهر شائی	مائی وجنس هیه مال

بیان سوز وگداز دمساز جانبانه در فراق مهر انگیز دختر وزیر بختیار شاه

یم زار ونان ماهر خسار	بی صبر وقرار در غم یار
دمساز بهمر مهر انگیز	در شورش دل چو آتش تیز
کمه حاله کران ناله زاری	در گریه چو ابر نو بهاری
باجوش درون کران ناله	با لاله دل بران پیاله
بر گلرخ دلبر ستمگر	چون بلبل بیقرار مضطر
آشفته بخاک تیره رنجور	گلاب جنس ملن هتون شور
اک لحظه دسن نه تاب دوری	جس جوش جنون وناصبوری

۷۷

خاتون سپهر اگلنزار آره
رندانه ز خانه و باده ساره
بی صبر و قرار و دل شکسته
احرام گسسته حلقه دره
آواره گرزان عشقه تاره
در درگه باده مهر انگیز
درگر به چو ابر نوبهاری
معشوقه مه شوقه چاته ورتن
چهوم سوښته جگر به آب تاته
گل چهره نگار مه جبینه
یاره ورته داه شباه گرهم روز

گیه یام لبشام آشکاب
مستانه بوی ماه طلباز
گو سوی نگار استه ستنه
لبیک زنان به بیت دلبر
سنطوره دس وزان تاره
از جوش درون بدبده خونریز
باشوق درون بناله خاری
معشوقه دنی بوی نرفه شبوان
دم چهته گرم و لک کباه
بی تماو ربدت مه نار بیت
کته بوی به سوز آتش آزاد

غزل از زبان همساز و تراق

بلیه ره مژگان د چهتو بو کنی لو
دیده هی چهره نهمار چه دی چه گرفتار
دم نهوت نگلزار آسو چه گرفتار

چهی چشمه پر خمده ها غند یهتل ز
سور ار تن یار ها یاره متی لو
حیران چه نگهسار بیر ژراوتی لو

[illegible]

زالن ستم و جفا و آزار	پوشیده تهون یه راز دلدار
تسلیم رضا بدل رٹن باد	برامر قضا کرن نه فریاد

آگاه شدن پدر مهر نگیز بر واقعهٔ دزدی ممازه حکم نمودن بقتل او

پیه شور و فغان خلق گو تیز	گیه واقف راز مهر انگیز
ڈهچون سو نگار ناز پرور	در دست رقیب مبتلا تر
بسته برن گلاب دسته	تن خسته بضرب دل شکسته
کمه حاله کهان آه و ناله	هون سو غزاله زلن حواله
گو خوه قصور دوره دوری	از بیم رقیب تره نه دورے
ثق گوس جگر آتش الحر دار	مطلق نه بکن نه بیت کار
از ناخن غم دس لگوس ریش	طوفان صدم سوس دل بیتق
نگو نه کرنت ز اشک گلگون	بلبله سند یا بهه البدن لخون
چون شعلهٔ نار آیه یکبار	آوانه دٔرن بسوی حصار
پرهیز کره ڈرو نهادر	الضاف بره و بحال مضطر
پته آیه بملک خویش سالار	چهره دریبٹ ایوان دزد و نشار

[illegible]

۷۵

قلعه شهر [illegible]

[illegible]

وزناله زفرط بیقراری
کمه عالم کران ناله زاری
بابار و تان وزس بو ناره
کیپاره دیس چهو خاره خاره
کوثر مسبو کهس موکش مه اهو چهن
گلکت ښهر کرشت فرزین
نتره زړه ثه مرشام لاکو سر راه
انجام چهو کیاه بعد سر کو ناه
ژی زرس بیه چهو پس کهن ژواه مه
بابیتر بس چهو کرد وا می
ژی زرس بیه چهو بنای جان شناعه
دودون ته فنا چهو گلک شناعه
دراه زدون بس گهن عمن منز
کره کیاه بوژه زرس گلوی کهن منز

نے یار حرام چهوم مه آرام	سمسار شنا چا چهو نے دلآرام
از قاضئ عشق دراو فرمان	که چاره گری مه نها وارمان

برآمدن مهرانگیز از خانه بجستجوئی دمساز وشرح سوز وگداز او گوید

آماده سپز بغمگساری	گیه پیش پدر بناله زاری
کای قبله گه نیازمندان	الضاف مه تها و باز چندان
خشم وغضب از دون خدا کر	سودا مبدا ثه باخدا کر
جرجرم هرن به خون ناحق	ازغق چهو یکه گناه مطلق
گه بوزولوی وزیر ثه تیز	پرقهر سپین مهر انگیز
دمساز بدا کهاره ناوُن	بیچاره سو داره ماره ناوُن
ناچار بدار آسو محتاج	زانن بیه چهو میالو عشقه معراج
تراوک نے فراز قلعه یامت	مه دو یه بیا سپز قیامت
ژج پانه زخانه گوشه گوشه	ڈج هوشه و دال هوشه وثه
گیه بره هیه تهراه هاری	اده سره کران ناله زاری
گیه آده کثی مزری زول هال	تره ماره مزری سری کران حال
نس خوره سو ژوره ماهر خار	مستوره دلس بیه دور رگ نار

ورله بوزه دونے فسانه یانه
ویله بوزه بیه سوز کوی ترانه
ویله بوزه بیه دراز فراق ومبانه
غزل از زبان مهرانگیز در فراق دمساز
زان عشقن چهینز ا...
زان ونده بیم جانانه
جان ونده بیم چاپه ارمانه
زان سوم جانانه
جان ونده بیم اگر بیه ماره
تا ره دل بیمار جانانه
غنچه ونده بیم جانانه
سپین خنده

رٔژہ فل وُٹھ دُر دندانہ	جان وَندہ پُو ہا جانانہ
کالہ زُلفن موکٕڑ و اشی	لولہ مقراض مُوہم تراشی
دام گیسو خال چھُوی دانہ	جان وَندہ پُو ہا جانانہ
چشم ہا دام بیتر زلہ	دام آہو آہو ژہلہ
مشکہ بر بر عشقہ بیچ پانہ	جان وَندہ پُو ہا جانانہ
لالہ برہ پُو سکی پیالہ	زالہ لاجفس زُلفنہ خالہ
بال ترا وہس حال میدانہ	جان وَندہ پُو ہا جانانہ
تیر مژگان بہ کمانے	کینہ قفل مولای ہیم جانے
سینہ تیرن چھُوی نشانہ	جان وَندہ پُو ہا جانانہ
روز روشن گوم شب تارا	رگلہ کرنس چھِو نہ کانہہ وارا
سوز حقّانی پُو زیانہ	جان وَندہ پُو ہا جانانہ

گفتگوی دمساز با مہر انگیز ولنصائح نمودن اوی میگوید

الفصہ زخانہ در ابطنانہ	پیغام ہتن زُغش دمساز
ڈیہہ ہون سونگار ماہ رخسار	بر خاک سیاہ در شب تار
در پنبہ خشک ہیوس آتش	بر خاک وچھن نگار مہرش

Library Sri Pratap College,
Srinagar

چهم عید وچک مه وید باد دید — تاکید یوهی کرے بتاکید
از امر قضا یه آسو تقدیر — تهو صبر در جامه روز دلگیر
تل جانه غمه مه مخنک بار — تهو راز نهان ز چشم اغیار
دُر دانهٔ عشق تها ودر گوش — زاغیار ربسبر عشق که هوش
کر کار خلیل بر توکل — از نار خلیل نیره سنبل

آوردن مهر انگیز دمساز را در خانهٔ خود جهت علاج وگریختن هردو در شهر گنجور شاه

القصه نگار ماه رخسار — گیه خسته جگر بر رحم دلدار
بر شب خوش عنان چو صرصر — کهارن سونگار ناز پرور
در خانه شها نه مشفقانه — جانانه تهون بگا نه پانه
هرگونه دوا موافق یار — ژ هاندڅ هتون از دیار بازار
از بهر علاج های دلبر — گیه خرج گران خزینه زر
از محنت زخم های دلدوز — به گو سونگار تا چهل روز
گودو قصور هردو رنجور — مسرور زیگد گره مهجور
قل صبح وصال شام غم ژل — دل باد مراد یاد غم گل
دمساز نگار ناز آمیز — چون مهر سپهر مهر انگیز

[illegible]

سامانہ تلنگ شہانہ کم کم — دیبا و نگین نشانہ کم کم
رہوار دو اسپ تیز رفتار — پرندہ براق برق آثار
شبدیز تن لشکر گمنت گم — گلگونہ نہ تھا ہو نہ رخش نہ رستم
مردانہ زخانہ دراو بیرون — در دشت فلک بدشت گلگون
دو اسپہ دوان مہ دو ہفتہ — تا ایک دو سہ ماہ رفتہ رفتہ
وات آخر کار از دہ دور — در شہر و دیار شاہ گنجور
سوی شہر وچھوک نے دور یا مہت — از روز ہنوز آسو علامت
دروازہ شہر اس مسدود — از خلق وچھوکنہ کا نہ اکہا بود
دہ گرد حصار کی وچھان راہ — سوی وقت غروب آسو بیگاہ
تمام شور و فغان کرک باآواز — دربان لشکر پر زنگ نکورانہ
کای اہل دیار ناسزاوار — از نام چھونہ کینہ کرمت ایرنکار
دوہ اسوئی دنوی لوکن دور — چھونہ پانہ بہت شہانہ مسرور
دیو نورہ تمو یتکو چھو دستور — از حکم وزیر شاہ گنجور
دوہ بوسہ ونوی کران چھہ بند — سوی حکم خلاف ید چھو ہر چند
اما چھو سبب متکو نہ ساحی — پیدا چھہ بلای ناگہانی

معاینہ کردن دمساز بلای مہیبا و در شب تار رفتن ایشان مار ہفت سر را و غیرہ احوال

آواز مہیب دررا یہ از دور
و آتو شور و فغان ز شہر گنجور
گو دورہ پدید در شب تار
بر صورت اژدہای سیہ مار
دجال خصال غول تمثال
عفریت خیال و عوج منوال
با شور و فغان پکان چکان نار
یا زور و زران در ان کہسار
از ظلم و ستم کا ہنہ اندہ
پلہندہ چرندہ و درندہ
بر مست مہیب کوہ پیکر
[illegible]

تا وقت طلوع گو نه بیدار
صبحن سو بکیم الملک سه بیدار
در غفلت خواب گو گرفتار
از خواب نمود گو علامت
گومت بجواب ناز یامت
آرام کرن ذرا بم
گو نانده بجنگ اژدر
بیدار کرت تهون نیو درخان
سوی کله اصل دیو ناپاک

از هر دهن آسوتش هران نار
در گرد حصار گو کران گت
دروازهٔ شهر آسو بسته
بیباک ان دهان ناپاک
چارن چله به کمان خدنگس
از تیغ کرن جدا سر مار
سوته زو دمش ژٹن بنجخه
ژمله ژمله کلن کهنوس مناره
آویزه کلن کرن سر مار
نابود کرن وجود مردود
من بن کلن آسو تشکل و تاثیر
کانه کله تهون نه باقی از مار
هر کلهٔ مار آسو خونخوار
کانه مثل خروس کانه چه کژدم
اما سر اصل آن سیه مار

از قلعهٔ کوه گو پدیدار
کنه آسه دزان برونت طنهیت
آ وسوی وزیر زاده استه
و تهو زود وزیر زاده چالاک
مارن کله چون بله نهنگس
انوتم کلهٔ دگه به سنجبار
از تیغ پتس پتهی ستت سر
گو ماره سو مار واره واره
بر کنگره های باغ و دیوا
تهاوون سر اصل مار موجود
ژٹمنس بضروب خنجر و تیر
یس یس نه ژٹن ٹمنس سوفار
هر شکل جدا جدا نمودار
کانه غوک و سگ و شغال و مردم
به شکل پلنگ تس نمودار

بهم گشته دچهون سو مار خونخوار
مهون سپین پهوش دیوار
دماز بجواب ناز نهوش
شمشیر برت ز خون درا غوش
زانن [illegible] دلاور
[illegible]
افسوس [illegible]
از دوست [illegible]
[illegible]
مضمون [illegible]
[illegible]

بر ماه وزیر آسو عاشق	امه دایه بو گونه تش موافق
ابلیس فریس کرون بو شور	مادن بو مسافر دلاور
کوره پادشهی نشه لو اظهار	می موی بو مار مردم آزار

مسمار شدن جود مساز از دست وزیر گنجو شاه

امه حیله مراد کو میسر	تزویج نگار ماه پیکر
القصه سو ظالم جفا کار	بیعاره چو مار مردم آزار
خونخوار سپین بطمع این راز	مسمار کرون جود مساز
تن خسته جگر بزخم کاری	گیه جوی روان بخون جاری
مسمار کرت به تیغ باریک	بیراه تهون بچاه تاریک
گو پانه روانه سوی گنجور	افسانه کرون بملک مشهور
امشب بمشقتی که دانی	مارم سه بلای ناگهانی
گو شاد شهنشه زمانه	اکرام ملتمس کرون شهانه
تم عرض کرس بعهد مشهور	از وعده وفا کرو مسرور
گنجور شهن نه تقاو اقرار	بر عقد نکاح ماه رخسار
مشهور سپین بهوی فسانه	گیه کر یک بملک خانه خانه

روزم نه امید زندگانی
در چاه بلا سی ناگهانی
زندی چه مرن زون نو درکار
اما چه کرون بیار و بیدار
هر لحظه سنان در غم یار
غزل از زبان ... دمساز جانباز

قوله ڈلوہم یہ بوہ سرہ
خورگا جتھس کوہ دورڑہ
موڑہ نار چوم امہ شورڑہ
وہوتہ سینہ چوم مرہ مرہ
کرہ دوری امہ موہہ شرہ
آرہ ول نارہ دز لولہ شرہ
پارہ پارہ چوم جگرہ
زاگ حتانی سہ آگرہ
ناگہ لی چم آغہ سندہ گرہ

دلبرہ بوز میان زاری
شرپانہ چم لاچاری
دلبرہ بوز میان زاری
دہہ دستوی زہ اجلبن لو ناری
دلبرہ بوز میان زاری
مارام چان چشم خماری
دلبرہ بوز میان زاری
لاگ جوین چھوی آب جاری
دلبرہ بوز میان زاری

برآوردن مہر انگیز دمساز جانباز را از چاہ و چارہ جوئی کردن
بجراحات او و بہ شدن دمساز تا مدت چہل روز

گیہ بگیر نعم سہ ترک طناز
مردانہ کرن لباس شاہی
ڑہا نڈن بدیار خوش مکانہ
تنخواہ بیجا کران مقرر

ڈیہہون نہ اچھو نگار دمساز
گیہ بانہ لبوی شہر راہی
شایان شہان خسروانہ
تہاؤن بدلاوری میسر

در منزل خاص و در مینود
خدام ہر جا مثل بر ستہود
گرد دو نہان قیشت پیدار
عالم بظلام شبین تار
در شام ز خانہ در آیہ نقارہ
گیہ تام بہ جستجوی دمساز
در باغ وچھان چاپہ جانی
گرت شاید بین سو پاک یایہ
یہ واڑ وچھان برپ پیچاہ
گرگشت رت گس نالہ آہ
یہ نالہ ز ادیہ زہ نادن
از چاہ نگار کھارہ نادن
در خانہ آئیون بکس راحت
ج ڈہا نڈہ مرہم جراحت

جراح و معالج ہنرور
ٹہ ہا مدت انڈن لہ علاج دلبر
تا مدت سمر سپز بہتر شاد
دمساز نپین ندو دوا آزاد
بہ بام سحر گویز ہم وازار
بہ بام سیر سیری بازار
گوتا م سیر سیرہ انہ
پر شیر و چمن پہ بیہ شعرہ بازار
بیہ تیش شادی شعرہ کرانہ
دی خلق وفاان بیہ چشتیل مارتی
شن ویان شیوہ فہکل طرانی
بنہ و ہیچ پہ جستجوی ترک شاہی
یہ نہ بے اکن اوراز دادہ
بہ تصعیف بہ رازِ بہ دمساز
سیوی بازیسوی ماہ طنان

از فقیر بلا بنی علا منت
دیکہ پیشہ سیہ سر فیاست
از سینہ مار درداد و در بر
از خلق سنیدہ سو و افغان اند
ازین چہ پرس پنی سین تک [illegible]
[illegible] کہون سر کرن سو ازی
سنجیدہ نقیب سر بیک سنجیدہ
سو کی شاہ سر بی عرض بیان منظور
نجوان ارزندہ و عرض بیان [illegible] کرام
باچہ جی چیپ [illegible] کرام
باچہ جی [illegible] پال [illegible]
[illegible] ان [illegible] اریں

از غیظ و غضب سیہ ہوں جو آتش	بوزن سو فسانہ گوش ناخوش
از خیرگی وزیر بد خو	احوال بیان کرن بد لجو

تراشیدن و مساز مار چوب را بہایت خدع وزیر گنجور شاہ

القصہ برای آن ستمگر	سنجیدہ کرن بخویش مشورہ
بیرون دیار گو بگہار	از چوب گرن بصورت ہار
ہر عضو مثل مار اول	چو آفت اژدہا مبدل
کرن سم و گوش و ہر برابر	پشت و دم و دوش سینہ و سر
تحریک کتندہ بجن تدبیر	گو یا جو طلسم کلک تقدیر
سر اصلی مار مردم آزار	لاگن بطلسم چوب خود کار
در سینۂ ماربیوٹ پانہ	در باغ شہی کرون روانہ
از حرکت اندرون زہر نار	در جوش اتن چو مار خونخوار
زنگولہ وزان گرزان در جوش	گی خلق زنوش و حرکت و ہوش
پیہو شور و فغان بشہر گنجور	زل پیر و جوان زخانہ ہا دور
لاحول پران کران گفتار	بیہ آیہ بلائے مردم آزار
گے جمع سپاہ جوق در جوق	گو تیرہ ہوا بہ توپ و بندوق

لوکن نہ کہوان آسو ہر بار
با خلق خدا دوان آزار
نہ کار بد کی بن مکافات
لوکو نہ نجات بوز آفات
مقصود میچھو منہ مال کندکار
مردود ازل چھو مردم آزار
اما و چھہ بن بوسوی دلاور
[illegible] آفت آور
ہم مار سود بو سہ موجود
نی بشہ [illegible] حاصل سہ موجود
سوی وتن کرن چھیبا مقصود
نی جلد بگہ سین [illegible]
دشمن ان دوی چھو مین نندم
نی نی چھو [illegible] سالکہ حال
پچھن کنہ گہ مین نندہ [illegible]

لیکن بزبان دین به تجور
دین خلق جهان پیچ لگو اهی
چهوم موز مین بحکم شاهی
اجزای وجود دیه تجار
موجود ذهون مه پیچ درکار
کیپک شهن بیراز معلوم
هر هسته هرهان آن کلثوم

نفیر اگرچه لوکن کی پار
گفتار کیران کو جهنت ار
گیر اندر نزبت بسکار
پیچو تام ودیو درد امت
پیچو چهن سو نامه پامت
کی خلق گری کی شهنق اظهار
اجاد وچهو کی کهنت پرپار
مشار پیش نظر

تهو زور ولوان چهو برپدرلیس ‏ ‏ درجنگ پسرچهو کیاه حذرلس
چهونه خشم پشیم موُد مردود ‏ ‏ امّا سراصل چهوم کرن بود
یُس بر پدر آسه تهو دلاور ‏ ‏ درجنگ پسرچهو کیاه تس ڈر
اک هفته دوان چهوس اومهلت ‏ ‏ بنه وعده خلاف کهه گڑهی ست
تاخیر اگر کر یو درین کار ‏ ‏ ناحق بدیار وانه آزار
یاجوج شهن چهو تهو لوکن ڈر ‏ ‏ چهوس تنه خونه نیز ستمگر
ترهٹه میانه گڑهان سنگرن سُور ‏ ‏ اک لقمه چهو بیالو ملک گنجور
والوی مه نکه بین کتی بار ‏ ‏ نته ذمّه کهنوی لوکن هندی هار
انمام به نامه واتناون ‏ ‏ چسپان بدر بغنچه تهاون
بله نامه مرنت تهون بدیوار ‏ ‏ گوپانه روانه سوی کهسار
پوشنید تهون سومار صدسر ‏ ‏ گوپانه روانه سوی دلبر

آگاه شدن شاه گنجور از فریب زیر بدسرانجام و آگاه شدن برحال وی از اظهار خود نزد مار چوب هفتادسر

فردا پله دراو مهر انور ‏ ‏ ازشهر پنه کشاده گیه در
لگ فیر نه خلق کوچه بازار ‏ ‏ بدآس نشان زهیبت مار

[illegible]

بله پادشهٔن یه قصه کړه ګوش
ګو ګیر وزیر بد سر انجام

دپه پادشهٔن لیوی دستور
مغرور مه دوزیوٹ چالاک

ګو بو زونوی د وزیر خاموش
ګو یاره دزن حواله تامنت

ګو واره وزیر مست و مدهوش
زنجیر بدست و پای در دام

خلقن ښته دراک منز ماه پلور
ذمه وار جوابدهی چهو ما بیاک

ده دسنه نجود کلاکوی هوش
در حبیل تهوکړع با ندامت

اظهار نمودن وزیر بد سرانجام حال خو دنزد مار مصنوعی وغیره میگوید

بله هفتهٔ وعده درګذ ر ګو
ګو پانه روانه جای موعود

درسینهٔ مار مهر انګیز
پرشوره سیبن صدای آن مار

ګوزلزله از نهیب آواز
باز وه کړن صدای ناقوره

بونه چهوس نے ملازمان سرکار
قاتل چهو منګان اِل سُنندوٗد

دمساز نجواهش دګه پیو
درباغ اٸن طلیم خو د زود

ګبه تیچ دوان نجنبش تیز
سوی غلغله پیو بکوچه بازار

تابر در شهر آ و دمساز
کای اهل دیارشاه ګنجور

یا جوج شهٔن سپاه جرار
اجزای وجود دیو مردود

نتہ خاک کړی بیک اشارہ
گو بوز و لوړی وزیر خاموش
یا جوځ شہس و نن پیئن حال
تلہ قہر و عتاب یسی سزاوار
بلہ کړہ یک کران آسو دوری
پڑیئی چھوبہ چھو منہ مو رمټ مار
مردس اکس آس تیغ در دست
زانوم بہ اُمی چھو مار مټ مار
یتہو محض دروغ پیش سلطان
بیہودہ کړم بہ کار بے راہ
باعث تمکو آسو اندرین راہ
گو تام باشتہارہ مشہور
یُس ہارہ تہ مارہ مردم آزار
ظالم بہ مسافر دلاور
نیہ ون بہ میالو دز مقصود

یتہو ڈاک گنڑھی تہ وارہ وار
از ہیبت آن بلا ڈلس ہوش
دلخستہ بو چھس شکستہ احوال
بلہ آسہ مہ مورمټ سو تہو مار
آسوس بو ژلان تہ ورہ زوری
در اصل تہ آسو بی سندوی کار
اما سو بخواب نازہ سرمست
گو پیدہ ڈس مہ غیر تنگ نار
باوم بفریب نفس شیطان
پالودہ نفس گوس گمراہ
چھوس گیر بعشق دختر شاہ
کہ پادشہن بہ امر منظور
تس میلہ نگار ماہ رخسار
برہ مار سیہ سپن مظفر
یتہ و دمہ خار غم تمکو سود

٨٧

گے ژهاندنه خلق اصل این راز
وانت آخره کار کهه نفر زود
نن دراو زخانه باوجاهت
لوکوکرس زفانه اظهار
دپنگ لمکوی مه چه منه کانه ډر
یامت یه ژن انت سلح زود
باخلق پکان گوشهانه
بیله واتو به نزد شاه گنجور
باخلق دین سلین به تو کار
یاجوج شهن لمون ژن نژوده
القصه وزیر زاده گو تام
دتهو شوه وفغان نه خلق هرجا
نکل دست دعا کو بکیب ر
بعضی چه وتان رحم وعاره
کهه آس دپایان اس چهو گیادر

کنه آسو لبان یانه دماز
پیغام لیک سجام مقصود
باخلعت فاخره بشو کت
شاهس چهو بکار قاتل مار
برگشتن ناچهوس دلاور
ترکانه کمان و تیغ و سرخود
پروانه اس کونک بهانه
دماز وچهت سلین سو مسرور
حال آو بدست قاتل مار
دعوای اسپیت تسنه ماروود
تسلیم شهس کرن باکرام
ڈبوکهک سو وزیر زاده برجا
یارب به پناه خود نگهدار
ناحق به جوان گژهان چهو ماره
کرماره امی سو نبوت اژدر

کیا چهوی ژه سوال کره برنا ود
بوزکی بجواب اصل مقصود
نم لوده پژهس مروشته واره

يارب ز بلاى اين نفس مار
در حفظ و امان خود نگهدار
يارب شه امان ز نفس کافر
چو گسته دم اين نفس نگار
گه چاره گار اين پکار
سرکښ يم نفس گوى مار

درېو و نفس لعب و توانى
يارب گنج و نفس هم چو امى
پرېوش کم بو کس گم نسيان
بيدود کيوم بار عصيان
بې ستى باسبد بنده پر
باهوى نفيد روى چون قبر
کم کېږه گنه بېجه عفوت
موږه بېدچه تر يش زار حمت

ارکان سره ير منگه ناون	مخلوق سخوف بنگه کهاون
اقرار وزير داوه ناون	اک ملک بس گواه نهاون
بيه ثوره گنه هن بخانه پانه	فيرت بيه ين امى بها نه
موکه لياوونت کړون نغر زود	اجزاى وجود ديو مردود
بامهنت يه کړن فسانه اظهار	مخلوق کړن چو نفس ديوار
گوواره منود کار مردود	مفقود سپين سونار نغرود

مناجات و لطيفه

تمهيد کرم يه قصه مار	دراصل و نوم نفسگوى کار
تحقيق اگر کرک زهير	نفس سجيث لچي ستت سر
گه سر چوکړان بطمع دينار	گاهى بريا کړان گفتار
گه زاتش لعض و شهوت از	زالان سچ وجود از نار
پالوده کړان بکذب و بهتان	آلوده گهى زلوث عصيان
البته چو کار نفس کافر	زآزار سياه مار بدتر
از مار سيه چو خوف بر جان	نفس بدگوى ضرر بايمان
گو لوک جهاد جنگ کافر	بانفس ديک جهاد اکبر

مسند يه بيرسته گنهگار
درناده بد بکست و نامناسب
اى يار خداى سره غفار
تمهيد کرم چنس بيکسارى
کښلى ثنى ازله چسن اگر کراى
منظور د کره گنه از نعايات
حقانى عاصين مثل احسانات

المقصد بہ پیش شاہ گنجور
ن پانہ ون یہ راز دمساز
ای بے خبر از حقیقت راز
امروز مہ روز یوت مغرور
بلہ ن یتہ گو وزیر سند راز
از ہیبت چوب جادوانہ
یتہ ن گڑہ ہیبت الٰہی
از ہیبت و حکمت خدائی
لیم مار سیاہ نفس ماروی
بلہ واقف راز ہاوہ جانباز
گنجور نشہن وزیر بے پیر
در شہر پھروک یکو چہ بازار
بارنج شدید تس ژکوک سر
دعوای دروغ گوس اثبات

گو لکہ وزیر وارہ مشہور
دمساز سپون نشہ سرافراز
در غفلت و آز چھوک گران ناز
فردا چھو سُر در مجلسیہ پور
از حوصلہ کلسیم دمساز
پانن سو گواہ رود پانہ
تنہ تان ہین دم گواہی
اپزس تنہ پزس گڑہ ہم جدائی
تم ناروہ سندہ یان تارمی
بلہ باروہ وزیر حال دمساز
تشہیر سپون بغل و زنجیر
رسوای جہان گڑک سیہ کار
از بیم و عبید کہو نکو ڈر
سوی مزد عمل لبون مکافات

مقولۂ مصنف

۸۹

داستان در بیان دریافت شدن حالِ دمساز و ممتاز میگوید

ای مطرب خوش ترانهٔ ساز — آغاز کن این سرود و دمساز
بلکه شته پښتو ته بره گمراه — دمساز انگ یه مجلس شاه
اعزاز کړ ک ئی تس شهانه — از بخشش خاص خسروانه
گنجور شهن و پیو س هرچند — منظور چه وهم بجای فرزند
کړ منته چه وعده ړیس مار — تس بخښه نگار ماه رخسار
چه وم وعده پښ کړن برابر — زی قائل ه ر چه وک دلاور
بر خوبیش اگر کړ ک شه منظور — منته وعده وفا گزه هم پښ پور
تم توره کیس که ای شهنشاه — در اصل وزیر آسو گمراه
از عهد قدیم چه یه دستور — دستور س میله پادشه کور
اته خلق دیان نمک حرامی — آغائی سینت چه غلامی
چه ونه سیم سخاندان شاهی — آ عنس منگه نو کر آشنائی
منته قوم وزیر اصل چهم کرام — دمساز دفاطراز چه وم نام
هکه کړ لو اداکرت پښ حال — چهم لال نخ بان و سینه غربال
شاهن دپس ای همای اقبال — لند منته کرته واقف حال

با سوز درون دین بگهر
پیموں لعل تکی پور دو گوهر
ممتاز هم وطن بجاه و اجلال
شاهن چه دیان بلند اقبال
ستارک پیرمتی گرامی
پیتاوه صفت بی ینگ نامی
بی لوک بو تنزه سو ممتاز
ممتاز پیان بنام محبت ز
درهم وفواستک شهانه
بیمثل زمانه ... کس بهانه
درهمو دن پیرت نیکو نامی
سلطان لسر بر خوبرومی
تا دیده نیکون سو عاشق زار
بر ملکه نیظر خونخوار
وان ملکه نیظیر سره فاق
غارت گره عقل و دین عشاق
با حسن و جمال ینی کره وانی
در ربع جهان نه سی ثانی
... نغمه و ناز

درطیؔ منازل و مراحل

در بادہ منزہ بنت صدم آ د
اکدونہ سو درداد اسنہ آستہ
بیہ طرفہ لگوئ بسوئ ساحل
داقف چیو خدا بسجال ممتاز
القصہؔ تمام باوش راز
توہ پتہ بیئ تہ داستانہ
سختی دبارشہر خونریز
تہ مار فنانہ و آشنا دون
از محنت راہ سختی چاہ
بلہ پادشہن بہ راز کرہ گوش
تصدیق کرن بقول دمساز
گو شاہ زمانہ پانہ خورسند
مختارہ بمنصب امارت
دمساز زشاہ گو سرافراز

تعجیل کران گے دُو منزل

پیولوتہ لوئہ منز سوتھی واد
برتختہ کُشتی شکستہ
درپیش بہ آسم عشقہ منزل
گو غرق بہ بحرہ کتہ گھتو باز
بہ آغاز فسانہ ہائ ممتاز
باوُن بفراق عاشقانہ
افسانہ مہر مہر انگیز
اقرارہ تمکو سو پانہ داوُن
تزویر دِل دزیر گمراہ
گو صدمہ مارتس فراموش
تحقیق من سپون تمکو راز
بیوابہ رٹن بجای فرزند
تھاوُن لعبارتس وزارت
شاہس سو پیُن انیس و ہمراز

آرایش باغ و راغ و ایوان
گو شہرہ ز شہر تا بکیوان
باق عدہ بخت و شکل سپاہی
آمادہ بخشم پادشاہی
باشوکت خسروی بہرکار
زینت دہ بزم و کوچہ بازار

ایجاب و قبول دوں نگاران	گو وعده حصول اهلکارك
با زهره عطارد سقران گو	ناهید فلك غزلخوان گو

غزل خواندن قوالان

روز عشقه بوز سوز سینه هم آواز چوم
دمبدم دم تازه هردم همدم دمساز چوم

جلوه گر اندر سرای سینه حسن بی نظیر
در ضمیر آثار نور شاهد ممتاز چوم

دردچی بیته نه ده بازی پرده تا دم از مجاز
در حقیقت ساز و باز راز باینده راز چوم

همتك شهباز با عنقای وحدت همخیال
در هوای قدسیان هر لحظه در پرواز چوم

بود و نابود جهان یکسان کرم باسوز دل
سود و سودای سرود دلربا همراز چوم

در دخقای زنان در پرده اندر زیر و بم
تازه دم دمهای همدم با نیاز و ناز چوم

دمساز خسته و دود مسرود
دست بسته به پیش شاه ایچوز
هیچ بلکهن لصدله اعزاز
اما بیوفا کر شاه ممتاز
می بود در انتظار آن شاه
هر لحظه اتوب سنهجیم درراه
ام گره چیو سر دربین سوزنك
نه دون بنه کرمتن ملاقات
راوی چیو لکهان دانه دانه

در شرط چهارم این قاره نه
بر آمدن شاه ممتاز برای حصول عاریه
راجه رانی یعنی بسؤال دوم
برای شرط ثانی در او اسم زاد
کمر بسته بامداد خدا داد

ای سامنی بیمیره از عتاق
می جاو چیو عزیر بیرزاق
رای چیو گرنجر داتیارنی
ستانه ممالك راجه رانی
از ناتك این حکایت راز
بودفا نه بلای ممتاز

ماوی کابو دکنش بیتین لعید
بلکه شرط لکوکارسه سعو منظور
در بیتین بلکارسه سعو دیوار
بر حبیب سعو کاره سعو دادار
لی بر سن بکی فضیل بیتین ابد
بلکه وعده کودکی بیتین ابجد
۲، اده بیتین انجبر دار
بجرط اسعو بسعو بیعه اودالی
۲، ان اتی ان راجه رانی

برعزم سفر بلستقامت
گو جستہ پکان بکوہ وصحرا
سرگرم بعزم قطع منزل
نہ آبادی شہر دراد بیرون
بی ہمدم بی جلیس و یا در
پر سہ آبلہ پا زراہ دشوار
ون ون ولہ کیاہ ونان بزاری
تنہا بغم زمانہ رنجور
بو نہ آس کوہ بلند و بالا
کہتو بر سر کوہ چار و ناچار
آبادی شہر ڈیٹھن از دور
اتا بو تہ آس جای اندوہ
بر تارک کوہ وحشت انگیز
دخار سو کجر آدمی خوار
گبہ بندی پای لس وچھائی

رخصت ہتن از نگار قامت
بی صبر و قرار ناشکیبا
طی گیس مراحل و منازل
در وادی غم ہران اچھو خون
از دیدہ ہران گوہر تر
گہ باگلہ سپہر دوار
گہ سن تہ دگن بنالہ زاری
از یار و دیار پیوستہ دور
پلہ آسو نمکو کچرخ والا
پارہ قدم از خناجر خار
دل گوس ذراجنہ ہسرور
دریای بلا بدامن کوہ
نہزرہ پیٹھ گو گران نظر تیز
پیدا نہ کنار سم نہ تت تار
درجای بلای ناگہانی

هوش ز دل و جان ز تن فراموش	پیوبی خورد و خواب مست و مدهوش

گرفتار شدن مُمتاز از دست نسناس و غیره حالات

در دام بلا سپون گرفتار	افسوس نه دور چرخ دوّار
باشنده آن دیار خناس	ناگاه جماعة نسناس
تشبیه تمن اُدوی آدم	بیه قسمه خلقتاه بعالم
بیه لطف بدن مبشل حیوان	اُد جسم تمن به شکل انسان
در صورت آدمی جفاجو	سی خلقت بی دیره بد خو
پُر خوف بصورت جسامت	با شکل مهیب طول قامت
فیران یکبار زجر ذخّار	دراش سه جماعت پُر آزار
گی تام بسوی بحجه فیران	از بهر شکار آتس نیران
سرمست بخواب ناز بی ڈر	مُمتاز و چوک به جنس دیگه
نیو تام تلت تمو در آغوش	مُمتاز و چوک نه خویش بیهوش
زن تخته سو نیوک سوی خانه	گی شاد جبانه چها بگانه
بله خوابه نشه زه اچه کنان باز	مست آسو بخواب ناز مُمتاز
در دست دگه گمت گرفتار	تان پان پن و چُون بهجار

گم زیاده رسان بن وزت و
مُمتاز کران ناله نیاد و
مُمتاز کران عاجزی بس
از ناز و ندان جان وزن بس
در پنجره بلا گرک بس
گم از طرب نشاط خورسند
شهزاده بحال خود گرفتار
کم حاله کران ناله نه زار

فرخنده کران بو بنده زار
فرخنده شها بو گرفتار
پیو تخته اسی ایش اند سو
یعالان زبانه گی ان پیاو
کا صورت شکل زیبوان
از عین دگر فرزندان

از سوز دل اسب له زاری
از سوز وفا و نالت باری
بیزار از و نبیش داد
ای داد و یا دگو یا خضر
سید او و بجز بس سر
در زاده بو بنده سر ده زنده

فرخنده شهاه زینون گسم
از جور عدن جهان دل پکی
نی چای تو درو پای زنار
ای محبت یار نیز گرفتار
از نعمت خود دلکوی نی چه
بر سر دراس نسیم بیزار دلدار
ایشم نی بدم اعیار

پیوٹ زیوٹ سفر مه کړیو منزل — گو یوٹ بصره فرحت دل
بیا بسته چه دُر سود در صدف گوی — تاله تیر د عاش بر هدف بیو
ذاتن مراد کر سو دلشاد — از صحبت غیر جنس آزاد

خریدن تاجری شاه ممتاز را از گرو نسناس بقیمت یک لک طلا و
گرفتار شدن دختر تاجر در عشق ممتاز دگریختن هر دو در شهر دیگر و
گرفتار شدن هر دو در ملک آدم خوادن و خلاصی یافتن از آن

از خواهش خاص ذات اکبر — سا مانه بهانه گومنبر
گو پیده اکباه ز شهر دیگر — با جنس کثیر صاحب زر
از ملک دگر سو آمت از دور — نسناس نع سوی نه آدمی پور
سوی مال هو ان تاجرانه — در شهر لیون عجب نشانه
مخلوق بر نیچه سره ذرباری — شهزاده کران ناله زاری
باخویش کران سو تیر خرو شا — لوزان بیم آس بو لیو شاه
تاجر سو رحیت سیمن خریدار — لچه مهره بنیش لقیمتش د تن دیار
ل هت سو با احترام تهادن — در خانه خویش د استادن
تن آس گی بخانه دختر — چون گوهر تر نه بو اختر

درگلهٔ گله بان کرک ببند
اتا کره کیاه فغان کرن سود
زه تره ساس وچهین ز آدمی زاد
کهه چیده تهو منزه نوان گاه
یله واقف رازگو سو متما ز
لگو ژهانڈنه چاره کهه بتدبیر
اشعار کرن بطبع موزون
ظاهر بعلوم آسو هشیار
فیوو آخر کار دواره داره
نزدیک محل سرای شاهی
برعون خدا امید لبنه
پره زهو شاه تهورن زمتماز
اشعار پران گو بزاری
تمهید کرن تنهس تان مین
فریاد کران گو بهنجار

فریاد و فغان کران هرچند
آدم خوار سِ کهنوی چهو مقصود
چون مرغ هوا بدام صیاد
در مطبخ خاص آن شهنشاه
سونهه آسو بجای خویش جانباز
بیه آوهنه بدام تقدیر
احوال پنهنجو ونن مضمون
ماهر بزبان آدمی خوار
جا یله نته آس تت کناره
آو بنه بوزه شاه خواهی
کهتو برسه قلعه اسنه
پیزو ننه نه نس چهو کیا بیکو راز
از دیده هران خون جاری
درعرضی خود باین مضامین
درعرضی شاه آدمی خوار

ای شاه تهو دراین زمانه
کیه بوز و سیخ و منصفانه
وارن ته ودوی پیهو کری و راج
پهچوی علم رو ابخت و تاج
بر خلق پین ته داد گستر
برعایت عاجزان تظلم
احوال غریب کرته معلوم
معلوم پیه کهه حال مظلوم
ودیگر جهه بس اسیر واداه
نقشه پیه کثرت گهت چهو کاراه
الغرض بحال عاجزان کیه
ان زیرخیال حال محشر
تهو پیه اندراز ته تهین گوش
یه بوش هوش ود خاموش

کهه [illegible] سو یه [illegible] سنوی
[illegible] سو به [illegible]
شاهان پهنجن پهنجن [illegible] حضار
[illegible] سوی [illegible] ازار
داتان لوکن [illegible]
[illegible] آدمی خوار
[illegible] زبان یه [illegible] نادان
[illegible] چهیو [illegible] حیوان
[illegible] زنان ان [illegible]
[illegible] ان [illegible]
[illegible] اِن [illegible]
الغرض [illegible]
[illegible]

کیاہ ظلم ہہ نش ژہ درنظر آو	ظلم کمہ کن کران چھو ہم ناو

استفسار نمودن تیمور شاہ احوال ممتاز و آزاد شدن با گروہ آدمی زاد از جنگ آدم خواران میگوید

تم تو رہ کو پس کہ ای شہنشاہ	دانستہ کران چھو کنہ حاتا
سہو آیہ عمل یوان چہ درپیش	آزردہ گژھان ستھاہ دلریش
دیو پادشہن پس بتکرار	احوال پننہ ژہ کرتہ اظہار
دپوس چھو دراز میانو احوال	چھوم نام پدر رتبہ اقبال
سلطان سریر ہفت اقلیم	درربع جہان بتاج و دیہیم
آتا مہ فلک سیوس ستمگار	فرہ نادان چھوم بکوچہ بازار
پھوس در بدر زمانہ دلگیر	تشہیر جہان بحسب تقدیر
در سوزش عشق گے بیگار	لکہ دان لولی یہ ولکوی نار
گرسوی دیار و گہ بکہار	گاہی بدیار آدمی خوار
القصہ پننہ ناسم احوال	انس بھتال تا باین حال
شاہن بلہ یوز ظلم دبیداد	گومت چھہ ستھاہ آبادی راد
زانئ یہ خطا چھو بوت آزار	چھوس توبہ کران وبہ زین کار

ارتھ کاہ کینہ پیو خفتن یزن زار
نیرتھ پیو چھ آمدہ آدمی زان
ویڈ ور وشا کینہ نیشہ بیچہ بیرون
پیر کانھ ریڈ زادہ رفیقہ بیداد
آزاد و پیٹھ پیو آدمی زاد
ثمبار بچاہ و نیو پننہ بار
ثمبار کینہ پیو پننہ انصار
سامانہ کانہ سیوکاہ شریف
انس ہمیشن آس نہ
دیار و ہمیشن نیس آ بہاد
ونتہ پیٹھ دریمہ آدمی زاد
ہمراہ پیٹھ چہ ہمراہ پیٹھ نیب
کمہ زانہ ہیم دریا
خلاص فتم ودریا

برآمدن شاہ ممتاز از ملک آدم خواران و رسیدن ز لک پری

القصہ نگار ماہ رخسار
بد در اوز ملک آدمی خوار
بانو گشت جاہ گہ یکان پیز
تام واتو ملک شاہ بیر و بیر
نتہ ور ایچکمت خدا
باتشاہ تیمہ نتہ اشنا
پیو دیو ہتمن حرم چہ لار
ممتاز نمہ سرزنہ تہ زنانہ
کمہ دو پنھ اچھ ستھاہ ممتاز
ورتاز تیمن لبصد اعزاز
کمہ کمال کن سوال لول
ممتاز ریس ہمیشہ بول

اما سوبداغ ملکه دسوز
تس بی رخ یار خوش نه گلزار
بر عزمِ سفر میان بسته
گو واقفِ راز شاه پهٔ ویزه
کرِ تم بکلام دُر فشانی
از مهر درون دپُن یه ممتاز
چهوُ نه مشکل اَنُ سوخت رانی
یعنی چهٔ تمک خواص مقصوُد
گو ڈه بوز تمک خواص مجمل
رانی چهٔ کران تمچ سوُاری
خاصیتِ سقف چهوُس نموُدار
قطر و کنهٔ تت هران گوهر
بیه ژوُن طرفن چهٔ تت زوُر موُر
نیران تمن پکهن چهوُ عنبر
در رقص یوان چهٔ تم باذکار

سوزان چو چراغ آتش افروز
خونبار و نگار در جگر خار
گو گام کتا سوا سته آستهٔ
باتیز زبان سپُن شکر ریز
از تخت روان راجه رانی
کای بے خبر از حقیقتِ راز
مشکل چهٔ معانیٔ نهانی
تمهٔ رستو انهوی تهٔ چهوُ بیه کانهٔ سوُد
ادهٔ ژهانڈ تهٔ چاره کنهٔ بمکمل
ظاہر چهٔ گژهٔ هان خواص ساری
ہر جایه وتهان آیه فمو ار
اثیار تس گژهٔ هان بر سر
پکهنی چهٔ کڈان وشس فی الفور
ہر سو چهوُ گژهٔ هان ہوا معطر
خوش لهجه پران غزل مقدار

اما بطفیلِ راجه رانی
هم وصفِ تمام پیهن علانی
پُر ذوره نیس پهٔ تختکه شاه
روز سَنه موبی سو خاصیت زاه
الا بلطایفِ الحیل زوُد
حاصل گژه زوُد گنجِ مقصوُد
کنهٔ چاره کرهٔ و بکار دِ رانی
پهٔتو روزه رضا سهٔ راجه رانی

اکثر پرده تمک جلا طلاکار
یوُی تختِ روان یهٔ گوهرنگار
باصوُرتِ قصه بابن معانی
اشعار پیران بوصفِ رانی
یوزان پلمهٔ سوزیمهٔ تم
پیران پهٔ گژهٔ هان خلقِ عالم

روانه شدن تمنا زبیره بیده راجه رانی
بجانب ملک راجه رانی

القصه بغیر زنان بی انه
اجاه و دشکوه حسرو انه
سامان لشکر کرکس برابر
باسا تشیانه فوج و باتس
پاینش شکوه پادشاهی
جانب سراندیار رایی
امرای عظام کار پیر دار
بارنش تیه وزرای جانباز
بختی و پیرانِ الالان و حجاب زنجیر
سبب پیران قدر حیل
شعر ج سعد معن بیری بار
یادری جو بیری طلاکار

هم جوق بجوق خیل در خیل
باشوکت دشمان سو فوج شاهی
یامنت سفر قدم دتوک تیز
گیه حبته پکان دو رسته لشکر
یله وات قریب ملک ای
ڈیهوک سو شکوه فوج قهار
از دوله شکوه شاهی
کهتو گرد و غبار آسمانی
باحجم غفیر شاه پرویز
چهین لشکر بیشمار همراه
یله رانیه یوز نام پرویز
دستور پیش خود اڻ ذونه
سرپله کرد بیلان صفدر
ترکانه انبو سپاه جرار
بوزنت سو وزیر تیز آهنگ

گی حبته پکان دو رسته کرنیل
باکمنت وقر کج کلاهی
درای از حد ملک شاه پرویز
شاهانه قشونه فلک فرسه
گے جمع شمالی و میانی
پرشور سیهن زبین و کهسار
گوشهره زاه تا مباهی
سی واژ خبر براجه رانی
آمرت چهو بقصد جنگ خونریز
ہر جانورس گمرچه گم راه
باهمم درون کرن زبان تیز
ڈیپس پیچهو کار غیر مقصود
برهله انبو سپاه و لشکر
مردانه سنو بکار هیگار
گوتیر کران کوشش جنگ

از دولیل بن زه صفدر
باز نوکی یل غفن چه ع ع ع
بهر بر لاهه ابن این زیر
غلغل و زغند ما بن لکهن ذبر
پهنک اگر گردن نسدن
درجنگ سیرن درن کمندن

سروا چه پرده کرد ذرنگس
پره داچهوه جنگجوی هنگس
نخاش کرن گرن لوده رانی
نخاش سپرن ته سنگ رانی
گر یال بن نک تاز زین گس
گر پال زهن ون کرن تمر اس
بونه چه بانزه مونی کرمی نیم اس
سونه با نیزه زاغند و قیض لغاس

۱۰۰

داستان دربیان نامه نوشتن پرویز شاه بنام راجه رانی

القصه پگاه زشاه پرویز
سرنامه بنام راجه رانی
مطلب چهو نه چانه ملکُ مالکُ
پیغام اکوی لکهو برابر
مطلب چهو کینهی ینوی رین راه
بسه ملکهٔ بے نظیر چون حور
تمه تها ومتوی چهو پیش در پیش
تم پنچ شرایط گران بار
کیناه گیای نجو استگاری
الا چهو کهنیل گوهر راز
سوی شرط گو ڈک بچاانت آو
یدوی برضا نه گو میه
هرگاه خلاف گو نمکو کار
یدوی سپنک ته روی گردان

گو خامه بنامه شکر آمیز
لیکهون مراد این معانی
یا لکنت وشوکت و ممالک
سوزن چهونه کانه پیام دیگر
آسی زه ته بونته بوزمت زاه
جمشید شهن چهه کور مشهور
قیمت به بهای وصلت خویش
انجام نمکو ینوی چهو دشوار
شرطو نشه باز آی ساری
جانباز زمانه شاه ممتاز
دوییس ته نشه چهو بوزمت ناو
بنه صلح میان هردو لشکر
اده نیره پگاه تیر و تلوار
اده بوزنوی چهو خشم مردان

ای ملکه با جلالت و جود
دنه جنگ و جدال چهو نه مقصود

کو نبشتن جواب نامه راني
باصفت تهوس پیکه سو نامه
کای ملکه کلکسه کتر مخنطور
اده پس چهوة ضرار تپان تجلی جهیور
په پرن ضار ضاح چهر دوارة
بازاره مجهوة بهنور نوره
کای نوره وتلی لوی نه جوره

جواب نوشتن راجه رانی بنام پرویز شاه

گو قاصد تیز تنگ روانی
نه یام سو نامه په آغاز
از خشم درون کړن قلم تیز
کای شاه سر بر جاه و اجلال
چهنه چانه خونه مه سلطنت کم
مردانه تهمتنان صفدر
چهوم فوج گران بر بری پور
از زور کمند هر دلاور
په صورته کن زنانه چهوم زم
چهس ما هر هر کمال پانه
سر نامه نامه گو شکر ریز

سوی نامه انن براجه رانی
پوشیده تهون په از ممتاز
بر نامه جواب شاه پرویز
در جنگ لبو منه کنهنته اهمال
جنگی چهو قشونه هیا نو محکم
ترکانه دلاوران بی سر
از لرزه مران چهکم بها دور
در دام چو سام بن په خیبر
کیاه سیر نه کن زمرد چهوم کم
مردانه تهمتن زمانه
بر نامه نام شاه پرویز

جواب نوشتن پرویز شاه بنام راجه رانی

گو پیک تهند چون صبا تیز
تم یام سو نامه په سر

سوی نامه دتن بدست پرویز
هارکن هبداد گوهر تر

بجواب راجه رانی بنام پرویز شاه

کهوبن جواب نامه راجه رانی
پرویز والعیه نامه بد راجه رانی
با غرور چهن تهمتن صفدر ماني
کهوبن جواب نامه اجلال
کای باد شه پلند اقبال

۱۰۱

وی خسرو کیقباد شوکت
دارای سر بر جاه و ابهت
منشور جلال شوکت اندوز
در عین تهموزو او امروز
ارایه هوا درن چهو پرپیچ
از تیغ بهن پیچ کیاه دمیدن
په چهوی ذره مراد تخت رانی
او صاف نمک په چهو یا نوازی
از تم که چهل کران نه
پیام نه بهت لوپا نشتر
نه کنجن داچ نوره هر کاه
بیم هسته سولی بو حضت راه
از دم چهوبد غای تهمت ناز
کو مرتب چهوتری بیو بجا نه

کیاہ کار سہ پتھونہ آسہ آثار
مرغوبِ نگاہِ ماہ رخسار

ہم مور نمک چھہ تل وُڈانی
تت منزیکہ آسہ راجہ رانی

لطیفۂ مقولۂ مصنف

اے رندِ حریفِ نکتہ پرور
معلوم زحالِ خویشتن کر

طاؤس عناصرِ وجودی
بارانی خویش زندہ رودی

فوارہ ز آبِ تابِ مضراب
ہر قطرہ ہران گوہر ناب

ہر لحظہ بدر فشانئی خویش
ایثار بفرق رانئی خویش

گہ گوش بجوش آی طاؤس
بیہو نہ سندے ہیو کار معکوس

پھی بال کشا بجالِ دیگر
پروانہ تہند سبالِ دیگر

ہر تار دزان گرزان درجوش
درتار وزان ہنوش بیہوش

جواب پروِیز بجانبِ رانی

الفصہ بفہم نکتہ دانی
بلہ بوز تہن کشتہ طرانی

القابِ متین بہ لکشائی
لکہوس مرادِ آشنائی

کای مالکہ بخت و کامرانی
سرتاج وہریہ راجہ رانی

چھوی تختِ روان بہ بختِ شاہی
روحس چھہ وجودی گواہی

پھوس نام پدر رتبہ اقبال
سلطان سریر جاہ و جلال
ممتاز تہنزی پھوت شاہ ممتاز
باناز اگرچہ چھک ملک ناز
بجھت مہ دوز در غم و سوز
ممالک شناہ پھوپی ترث روز
از فہم فتر پھو مالکس دار
اما پھوپھ کس کہ سزاوار
بہتر زہ کتہ بد لکت
نس بیت کر کر زہ شناسی
اندر حسب نسب پھو ممتاز
در جرات و سلطنت سر افراز
از ہر دو طرف پھو نیک پھو کار
نتہ رو یہ پہوان پھو کار دشوار
... پھو اس تخت رانی
... و بخت دانی
... پنن تخت ... کار
پھونہ جایہ ... نلوار
بازارہ ... دوزارہ
چہ ... ماره
... کنی بار
والو ...
... مدار
... ارکان سلطنت
... رانی
... رانی
... دون
... ون

تقرير كرن بجمع حضّار — تدبير متن پر ٿهن درين كار

پر وزير ٿهن بي مطلب دل — آهه كيئو گڏ ٿيان سٺاهه بي مشكل

همراه آهس جهجو فوج جرّار — هر كانهه لبپاهه گري جهجو پُركار

ممتاز ٿهو ي جهجو مرد جانباز — از خواهش خويش فيره ما باز

ٻڌوي جهجو قشون نه سانو پُركار — آتا جهجو نه كانهه مقابلگ وار

جهجهنه كبنسه تيز پخته يا خام — كيئاه آهسه پنهنجو سرانجام

هرگاه برعكس دراد كانهه كار — مشكل جهجو گڏ ٿيان ننگ تي عار

نته نانو هه آهسه زور بازو — ورنج مهره گي چهه درتراز و

بله رامنسه په زهو متن سع تدبير — اركان ... ري گي سٺاه گير

آتا بتابل شها نه — پيوس آخر كار توئٿانه

تدبير پين ان سنجه يه — درنامه لكهون تمام تقرير

جوابنامه راجه راني بجانب بزم

كاي شاه سرير شوكت جاه — جز طول كرو بي قصه كوتاه

دشوار كرن جهه آشنائي — باغير كنهو به كدخدائي

بالفرض اگر جهو شاه ممتاز — درجاه و حشم سو جلوه انداز

یله دا خبر بنزد پرویز — تام با وزرا سپین شکر ریز
دینگ یه چهو پر سوال راتی — زانن گزه راز با نوانی
ممتاز سپین کفیل این راز — در بحث سوال چهوس یو ممتاز
سوزک یه خبر به راجه راتی — ممتاز ن یم سوال راتی

داستان اظهار نمودن راجه هفت سوالات همراه ممتاز

یله دراو چگه عروس خاور — در دشت فلک یه هوج زر
از هر دو طرف صف سپاهی — استاده کرگ بحکم شاهی
طرفین یله طرح صلح تراوگ — شهزاده بعقل آزماوک
در معرکه گاه قهرمانی — از بهر سوال راجه راتی
در منزل اوسط دو لشکر — گو صدر سوالگه معقر
ممتاز جهان بناز شاهی — با شوکت و شان کهکلاهی
گو سوی سوالگه روانه — باطور و طریق نسردانه
خصمانه شهانه طرف ثانی — شاهس نکه آیه سایه راتی
شاهن دپوس ای نگار مهوش — تهوخوی صفا زردی آتش
کم کم ژه سوال چهی بیان کر — بوزک ژه جواب ها مکرر

امروز بہ بحث دین کرو کار — اسرار نہان کرو نمودار
دیوانیہ کای شہ زمانہ — حاضر ہیو کرن کتاب خانہ
شاہین دیس این علوم سینہ — در سینہ لیک نہ در سفینہ
رانی ز کلام راز دانی — شرمندہ پیر بخود نہانی
نورستہ جواب نکتہ راز — گو شور و فغان ز فوج ممتاز
پیو شور و صدای شادیانہ — گو روز شہنشہ زمانہ
بیہ قسمہ کران گیہ سوالات — بر کفر دوان آتش اثبات
شاہین بجواب تم کریس رد — از نور دلایل محمد ؐ
آخر گیہ لاجواب مطلق — اسلام ان نخواہش حق
از نکتۂ وحدت الہی — کفرچ ز درون ز حس سیاہی
انوار ہدایت نہانی — یلہ در داد نبر ز راجہ رانی
با مہر سکوت روز خاموش — اوراق سیہ کرن فراموش
پیو غلغلہ در صف سپاہی — و تہو شور طبل پادشاہی
گے ہر دو فریق سوی خرگاہ — گو مہر سکوت تا سحرگاہ

سوال روز دوم

۱۰۵

سوال روز سیوم

از لشکر خاص شاہ پرویز
نقارہ شادیانہ گو تیز
در فن دلیری گرین یکہ
در معرکہ سوالہ خاص
گو زور شہین حصول مقصود
در معرکہ بر بنہ جہے جود

نمودانیه دعوی ترانه
گو پاس شهنشه زمانه
نقاره رحقتی کرکی تام
گیسوی چنیم هر دو گلفام
سوال وزیر چهارم

از نهج کبو دیچون شناور
فردا بله درا وطا یک زر
کو معرکه سوالگه ذو د
که هر دو نهنگ در جای معهود
بر ساحل بحر آمی گلفام
غواصی هنر کرک سرانجام
دنو دانیه در شناوری نرور
ممتاز زمان گوس فی الفور

سوال وزیر سیوم

فردا بله آبه رانی از ناز
ان نیچمکین سردتن نذور
ردتان به پره دک تانسینی
طاؤس فلک بگره می تار
گی وحش وطیور مست و مدهوش
بله نوبت شاه واتو بر ساز
باساز و سرود درید از سوز
بر زیر و بم سرود مدهم
شاهین ز کبوتران نهالین
بله لحن ترانه آ و در جوش
کهسار فلاخن آ ز بم و زیر
مورت کنه شاه گو گرانی
تشبیه نگار بیو ز صورت
بله ختم سپین ہنتاد مزمار

موسیقی کن هنتن کرن ساز
باراگ الاپا که ریجور
کهارن به حجازی و حسینی
در چرخ انن بذوق مزمار
از هر دو طرف هنوش بیهوش
درفن ترانه آسو ممتاز
درتان کرن از نوا نو آموز
گی وحش وطیو جمع باهم
شیر و دم دنیه کره بیالین
خرگو شو کره صدای پر جوش
مانند خمیر گو بتاثیر
چون صورت نقش راجه رانی
ابیات غزل لکهن بمورت
گو فهم و کمال شه نمودار

ونه دانیه آخر کار دانیه دم
کریستنه شهن به نجبه دوم
تادیده کس اندر زده همدم
در بحر کبو دود و باد دم
انا و دم شاه آسو بابیهوش
ونه دانیه آسودم و لو هوش
انسے دنی آیه عاجز از دم
باعجز و قصور سرکرن
کهت هر دو نهنگ بحر خونبار
بر ساحل بحر جنگ نمودار
که دانیه آفرین به همت ساز
به آیه بجه خویشتن باز
سوال وزیر پنجم

بیه دای پگه بره زپنجم
باجودت صولت و درشتی
گی ختم فنون کشتیا نه
و تهو جوش خروش دم طلاطم

خورشید و قمر جدا از انجم
مُدیانه کرک لفن گشتی
چهٔ هانه سمانه مشتیا نه
گو پاس شهس سُوال پنجم

سُوال روز ششم

فردانه فروغ مهر انور
ششیم آسو سوال نقش تصویر
گو ده دانیه کرسه صنعت کار
اک آئینهٔ حلب جلادار
بانقش و نگار رنگ در رنگ
گلهای طلسمی و تصاویر
خوشبو زعبیر و عود و عنبر
تصویر پریر خال چینی
سوی آئینهٔ حلب مرتب
سنی واتن خبر به نزدِ ممتاز

از نور جهان پئون منور
تدبیر تمکو سپون بتاخیر
در خیمهٔ شبانه کیاه چمکدار
در صنعت نو کرن طلاکار
با مشک خط سور شنک الے زنگ
گویا چو طلسم کلک تقدیر
سر نازه کرن لکعس جوهر
تحریر کرن بناز نینی
موکلیو س کرت تمام در شب
هنو تمته کرن هتکو سر آغاز

بانو دیبا فیل پیر الگاه زانیتن
چو فضاء نشنه هیم اسه و زانا نه
تی کس نخشه پیکس شاه عالی
بالا لب سر کرده آب زرلبک کی
انجم سن فنک فلک نه سوال لب
کره نیکس بحربین نم قطرهٔ آب
تموج صفا چه آب در یا
تصویر کرن چو راجه رانی

چون نقش فضای نا گهانی
طلسم بر سوال لب
از آب کرن چو سیماب
در صنعت اوکرن انچه زنگ
بانکر سوختان انگ
باجن تکو سوخت از زنگ
نمه صنعت و حکمت خداداد
ز زانه سوانی ده بهزاد
زن اک کرن پرده داری
تحریر پتن سحر کاری
موکلیو کرت پرده ممتاز
زانه نیش دود پرده راز
رانی بجمال جلوه نماز
آیته هت آیه پیش ممتاز
اسنا ده کرن به نزد تا لاب
نقش و نگار آم سوی تار
کرهام تکوی سو عکس اس
زبو غفلت ب طا افلابن
مرداد طلسمی و تصاویر
سوی ام اسه درا تحیص تحریر

Library Sri Pratap College Srinagar

ہمراہ ہیں سو شاہ پرویز
باشوکت و شاہی دلاویز
گوبوی سو الگہ بصد ناز
درظرف دگر سو شاہ ممتاز
گیسوی سو الگہ روانی
باشجود و فغان رہ بجرانی
بر رنگہ ناظری سجاوک
نقارہ حاضری بجاوک

یکگو بحث سوال بعنیلین پیام
درصنعت ہفت خط با رقام
اک ثلث دوم جھو خط پیچان
ترلیس پچھ دیان خط ریحان
چہارم خط ارغنون جھو اریحن
پنجم خط ناخنک جھو نقشین

۱۰۸

چھوی خط ششم بطرز گلزار
ہفتم خط کو فیان نمودار
باشاہ دین کرای نمو کار
کہ صنعت خوشین پدیدار
پر وی تازہ یکایک سے تقریر
آدہ مانہ یہ چالو آیہ ریکار

دیو رانیہ باشہ سرافراز	کہ باز سوال شیک راز
دیو پادشاہ سن درین باب	گو غلبہ منتا طلوع ازخواب
منتہ عزم کرن جھو نقش نایاب	درجام ز حوض زود ان آب
نیو رانیہ جام گوہر ناب	در حوض برائے خواہش آب
منتہ وچھو تمہ زن سو نقش از رنگ	در آب نمود رنگ در رنگ
با نقش و گل و نگار تصویر	گو یا چو بہار باغ تقدیر
بلہ رانیہ وچھو سو نقش گذار	بہوت سپز چو نقش دیوار
رو دستہ بجا جو اس تکبیر	پیو جام ز دست آب اندر
تت ٹکرہ سین نمود بر آب	گو رانیہ سر پچھی سو سیلاب
از ہر دو طرف ستادہ لشکر	در خندہ سپین سپاہ و افسر
نقارہ تہنیت بجاوک	در شنگہ خسروی سجاوک

سوال ہفتم درصنعت ہفت خط بروز ہفتم

فردا الطلوع شاہ خاور	عالم بضیا سپین منور
کہار جہان بنور خورشید	کافور فشان سپین بالید
از ہر دو طرف بامر شاہی	استادہ سپین صف سپاہی

نہ سلیم تمیں کہ سن دیکھ کر بار
د سپین بہ الکہ دہ جھ خضاب ہیب
از خط جلی کرن قلم ریزانیب
ہبکا غذ دو فشان ادب ملک نامدار
بہ ہفت کرن تجا سو الکہ دہ
و نقش دو فغان لب آہ بار
بہ نامہ تہنیت ایسی ...

نقّاره وزان گوشهانه	بافرحت تازه شادیانه

عقد بستن شاه ممتاز همراه راجه رانی بعد سوالات و روانه شدن شاه ممتاز در ملک معشوقهٔ خود یعنی ملکهٔ بینظیر بعد حصول مطلب

در بجت علوم جملگی راز	ممتاز وچھوک بعلم ممتاز
نس کا نهنه وچھوکنه بوره ثانی	آشفته بپرزسه راجه رانی
در علم و فنون لبُن سو مافوق	گوز یاده بس ته تمندی و شوق
زانُن چھو بها دُرِ دلاور	مانُن سو نگار نازپرور
برپا بیه مهر الفرس ماه	گو حصّه بحصّه قصّه کوتاه
گو شور و فغان ز شادمانی	برعقد نکاح راجه رانی
کُره تاجور و بنتاه گوهر	برفرق نگار نازپرور
از ولولهٔ شکوهِ شادی	گو شهره زماه تابماهی
گیه نام شهانه در نهانی	درخانه روانه راجه رانی
درخانه لوز بیت مسرور	دربُرج سرور گچھی حور
از هر طرف آے شاه سالار	لگو زینت بزم اهلِ دربار
گو گرم محافلِ عروسی	دربزم شهانه لج جلوسی

اربابِ طرب لگین بجاوِنی وناز
ہے چھیچ بہ بیم شاہ ممتاز
سینت گو کن سرن الگ گرو دیپیر
بہ ہم بہ وزیر و میر حچکار
زن وا صین فلک بخو و نخار
دو نغمہ سینہ پچھی نفیس العوار
با نغمہ سینہ پیر اہ بیگن و دیا نہ
با حشمت و شوکت بیا منیانه
بچھ شمس یا یوخ نپن یا و دنیایی
از بختِ بشین لگی پیاپی
دلَن وتهن تمام السی
دو نو داد جرنن بیچ دوانعام
گو رخصت علی مہر بنین اسی
القصه تمام سمیک پانی
با دولت و حشمت جهانی

در قبضهٔ شاه یه آسی یکبار
دستنبسته تمام اهلِ دربار
دانا سه وزیر راجه رانی
سوته سه سوارسطوی ثانی
تن سلطنتس خانه جم پرور
یوی رود بحکومت شاه ممتاز
زن الدوله ملقب از شاه
گو قدرتشن بدولت و جاه
دِلن بته شاه ممتاز در ملک بلند
بینظیر بحصول شروع
القصه بعیش و عشرت و ناز
با مطلب خویش آه ممتاز
با بخت مراد کامرانی
با بخت جوان راجه رانی

بلہ شرط دوّم یکجا اُنُن باز
پیوستہ کرِنت ہماہ پیکر
طی گیمن منازل و مراحل
بیہ واتہ ہملک آدمی خوار
گو شاہ تہو دَس گما نہ
ہمراہ آسس چھہ فوج لسیاہ
جاسوسو وُن گژھنس از
چھس ذانہ سنزی یہ مہربانی
گو بوز ولوی سو شاد وارا
کرِتم تہ ضیافت شہانہ
دلشاد کرُن سو شاہ ممتاز
سامانہ سٹہاہ نگین و گوہر
القصہ زِ ملک آدمی خوار
بلہ واتہ ہملک یار طنّاز
نقارہ بجاوُن اوّل کار

بر عہد و قرار یار طنّاز
گو جستہ یکان سوی دلبر
شاہانہ یکان گو دوٗ منزل
وتہو شور و فغان بکوچہ بازار
ظاہر چھہ غنیمہ سُندِ نشانہ
گیرِت چھہ دیار و دشت کہسار
آمُت چھہ باز شاہ ممتاز
باتخت اُنن سہ راجہ رانی
نہاوُن تر بانہ یادگارا
باجملہ قشونہ اہل خانہ
اکرام تس کرُن باعزاز
شاہانہ دتن قشونہ لشکر
گو جستہ یکان بدشت و کہسار
باجلوہ ناز آو جانباز
گبہ تام خبر باہل دربار

ہم معتزہ بغیرہ تا ز باناز
ہم خستہ دۂ تا بندہ اختر
شرمندہ کلدۂ بندہ گوہر
ممتازہ وتان گوہر حال
تس ملکہ بے نظیرس سوال
از شدت بحجہ و دشت و کہسار
ورنیحتی جتن بہ آدمی خوار

یکہ پلیون یتھوہ ناز
یکہ نی گیہ دور جدائی
از عون و عنایت خدائی
باجاہ و جلال خسروانہ
شہ تو شور و فغان زنانہ
گو ناز بیان راز باراز
بیچینی نکی رو الم ممتاز

اندر از نیب ز نازہ امبر
ورنیتی نگار روت سینہ زیر
از ناز و یتی نگارکن اپار
بے حسن یار چھینہ پیر کار
دیتن قصہ چھہ نہ جانان گول
بیچہ دور خیال اول زوال صبر
اما چھہ مراد کار ممتاز
سست پیرہ نگار یار جانباز
دی دور گسی یاز ز ناز و مستقامت
چھپوی دوفہ نگار کوی عالم مست
اخیاں مرہی قمر البلد بار
آوہ یارہ و لے بچھہ ممتاز یار
د چھہ فوز و نیار الا الممتاز
میہ نار نگار دوار جانباز

کرد دور ز خویشتن منش مل
همراز نگار گو سومت ان
ای مطرب خوش ترانه یاد
آواز فراق دلبرانه

چون دو رهی سوسن کش تل
بر کار نگار در او جا بنا ز
کز تازه سرود دل بر مار
آغاز کرو دگر ترا نه

تمام شد

شکرانه ختم این رساله
کز آه بنا کرده رساله

ممتاز بیشتر حصه دوم

تاریخ وفات مصنف از حسام الدین خاکساری

آه حقانی عزیز با صفا
چون شنید از حق ندای ارجعی
بود غواص رموز معرفت
قلب صافیش مرآت ذات حق
شعر صافیش همه آیات لال
عاشقان را شعر او جان در بدن
نثر و نظمش هر یکی در و گهر
آشکارا هست اندر شعر او

کرد رحلت زین جهان بیوفا
جان خود را کرد در راهش فدا
نکته دان دفتر فهم و ذکا
منجلی بر وی امورات خفا
در و یاقوت و عقیق دلربا
طالبان را حرف حرفش کیمیا
درد و سوز از ابتدا تا انتها
درد و سوز جامی و ذوق ادا

111

ممتاز بیشتر حصه دوم

[illegible]

شکرانهٔ ختم این رساله

گر آه بنالهٔ ستاله

قصۂ ممتاز بینظیر

در عجائبات جھپر کھٹ
معروف بہ

حصۂ سیوم

قصۂ ملکۂ جہان بانو

در توحید باریتعالی	بسم اللہ الرحمن الرحیم	عزّ اسمہ

بنام خداوند ہر دو جہان — پھو پانی بست آشکار و نہان
دتن رونق آسمان و زمین — بہ پیدائش سید المرسلین
سو سرخیل ہر انبیا و رسل — شفیع الوری فخر ہر جزو کل
پڑہو نا دمادم صلوٰۃ و سلام — بہ عمنیہ و چار یاراں مدام

در منقبت چہار یار باصفا

زہی چار ارکان دین متین — زہی مقتدای ہمہ متقین
ابوبکر صدیق آن رہنما — کہ بعد نبی بر ہمہ پیشوا
دوم یار سردار ہر دو سرا — سو فاروق عادل امام الوری
سوم شاہ عثمان والا ہمم — چہو طغرای منشور حلم و کرم
چہارم علی ولی باوقار — سو شیر خدا شاہ دلدل سوار
ز ملک و ملک تا بعرش برین — تمن پر ٹانہ جان آفرین آفرین

در منقبت حضرت خواجہ معین الدین حسینی

بیا زود وای مطرب خوش ادا
نوا تر او با یک بجہ نغمہ زدا
بیا رنگ نیلانہ کرتار او
بچنگ و چغانہ جو مستی بر او
نوا ترا و اندر نوا ز نکری
کہ ان ار فصل مستانہ جو ری

نوا ترا و اندر نوا با نموز
پچہو در پردہ عاشقان در سوز
پچہ مستانہ اساقی دلفروز
دہم جام تحفانہ در دو سوز
بہ بزم درد دل بسردی از سوز دل
دہم زنگ نامردی از آب و گل
بہو زنہان ہتا و تیم بیہ سرور
ز تحفانہ بیمنہان عیور
کرن چہو جم سرا غار نازو نیاز
زاعزاز ان خواجہ دلنواز
چہو بہ سر در گہ نکران کرم
بہ لکہو رکت شاہی جہان کرم
امام و قطب عزت شہ عزتی جاہ
جہانبانی تزجہو در زین کلاہ

ویس سندر کای مہ دلفروز
چھو بہتر یہ اف نہ ہر گز مہ بوز
چھو دشوار کار ابرون از قیاس
تہ ویس بوزنہ سوی ونہ اندیشہ کس
دما بسد منی روز بوز کنی
نشانہ تمکہ مختصر بو و نے
چھو ملکاہ بعید از قیاس و خیال
متصل با شیمال

تسند دزن چھو منہ تعذر مہ
چھو منصوتہ تسند شرط انتظار مہ
رضا مندی پانچھم دعا
وزین کار دشوار بادُعا
بو کرہ جسجو در شہ دشوار کوی
امو و تم چھو پا چارہ بہ کار کوی
نظام کر و زبان گو مہاسندر
تمھ دراز تحقیق کرم کری

یہانتک چھو بانی سو آرام جان	بہر دو سرا سرور کام جان
چھو والی یہانتک سو عالیجناب	بدُرج ولایت خوشادُرِ ناب
سو یعنی مُعینِ معینانِ دین	چھو سالار و سرخیل اہل الیقین
چھو تہند نشانہ تہ زانہ کر اجنبی	لقب ازنبی تس چھو ہند النبی
تہندوی چھو در دورِ دنیا ظہور	ہنو رسُر روآ و خورشید نور
سرس تاج عرفان تسبا سرورس	بو روشن دُرِ عرض گوشن کرس
مہ ای خواجۂ خواجگان چھیم امید	کہ رک نامہ از روسیاہس سفید
بصد آرزو با دلِ داغدار	ونان زارحقانی خاکسار

آغاز شرط سیوم بہ آمدن شاہ ممتاز برای حصول چھپر کھٹ و پرسیدن شہزادہ حقیقت آن از مہاسندر پری جواب او

ولو ساقیو دل چھو در اضطراب	بیار دبقا جا و جام شراب
بخاطرِ نہان گوہر راز چھوم	بظاہر ونن کار ممتاز چھوم
لکھان ئی چھو راوی رین وقعات	زشہزادہ ممتاز والاصفات
نہ شرط آی انجام تس یام تام	بشرط سیوم تام گرتم قیام
سونا یاب شرطاہ بصد آب و تاب	چھپر کھٹ زیکدانہ دُر ناب

مہ ہر زمین متصل با شیمال
سو چھوی ملک و ایوان عالم تمام
ہبرح چھپنبع مہر کوہ و مقام
سر کوہ پدید و نہ درمیان
زانسان اگر کوہ روزنہ ہمہ و نشان
سر کوہ بلاخبر ہر آفت انہ
چھو کہ گنیہ ہندی نمی اسے اگر
قدم بر قدم صد جا چھپنا ل سیاہ
چھو کر نیو دی چمن کنیہ مینہ ہندی
ہمی خنہ چھو چمن راہ شد انگار
نصب رحمت ورد مرحو آن بارک
یکدو آب خوب روان گشت و زفات
زور صد قدم آب زنا باب زنہ
ہا آب ہی سامان ہمی ان ماک نیک نعام
بہمہ سلیمان علیہ السلام

تمی نش چهه دیو و پری دور دور — بد نیا بنگ چهو کنه راه عبور
اگر کانه تمی پٹ پکان از قضا — تمس حسن دائم چهو میلان سزا
اگر دیو کمبخت کانه آ ویو ر — تلان آدمی زاد نی شر و شور
نوان باز جهس دره کرن ود تره — چهو مشکل تمی دره گوی رهگذر
دره بونٹه نیرت پوان جهوس دو واره — اکس و نه از نام کانه پکنه زاه
دهین کن چهه اک وقت دوبم کهاوری — توی دوبمه نیران دیو و پری
اگر کانه اجل خورده گو ازمین — تمس کر نشانه لنک بر زمین
نوان نش چهه تا تخت گاه حسین — سو شهر هو کمبخت چهوی از سنیس
لمیں گیه از نام تمس خبر — تهنزی خبر کینبه کرون نبر
سو دیواه چهو خونخوار تیره سهگین — تمس نش نشانی چهه دیو لعین
چهو تهو شاه هند از باکروفر — اما نش تح پانس تهندی چهو ڈر
تمی دختر شاه زرین کلاه — چهه نیمز چهو عاشق سو بر رشک ماه
چهو نام گرامی رشک قمر — جهان بالو اندر جهان مشتهر
دوبم نیمزی هیره رشک ماه — وزیر زادئی شاه زرین کلاه
عجب بار منزی مه داستان — تمس نام نامی چهو آرام جان

بگه دراو سلطان زرّین کلاه
ز ایوان گردون بترتیب ماه

بعزم سفر شاه ممتاز دراو
پتر چهرو ڀي لگو ڏس آمه تاو

بجوش جگر پیو تمن طمطراق
ز باد سحر دراو بوی فراق

سو باد سحر یام دم سرد آو
صبح در نظر بار رخ زرد آو

زمین سی فلک تک تتق نور کا
بنا آسمان یک طبق نور کا

نه دل ار رخصت هتن یام تم
سبزدون دلن منز قیامت قیام

مرخّص بین از مه دلفریب
سواره بکان گو بدل ناشکیب

منازل کرن طی ز شهر و دهات
به تعجیل تهک یک پکی وه ته رات

ز دشواری راه رنجور گو
ز آبادی شهر یله دور بیو

درین سعی تن جایه گو پانبري
بهک باو منتس جهاسندري

سو دراه ستهاه صعب تي خوفناک
ستهاه تنگ و تاریک جای هلاک

کرن تکیه بر فضل پروردگار
هتن زاد ره جنگل میوه دار

چو شیر نره زاد اندر دره
گذرگاه اژدر گره در گره

بدن خون جاری کرس بید رنگ
ستهاه تهک دِران دره تار و تنگ

دوهس یک یکی تهکمتوی بیقرار
کهی بر سر سنگی شب گذار

116

زلان افعی و مار از هر کنار
درنده گزنده بیلن ناپدید

دڙي حال اُن جو سڀ سر بسر
سڀ پڙهي ٻڌي پيو ملڪہ تي ڇڪ ٿيو
هي ٻڌي سڀني ڪيو پريان وٽ سر جاڪر
ڏيان ڪيائين ٻيو بُرو واڻ پڇيو احوال
لڏين ڪجا ڪيائين تي پيران ڏيڻ
ٿيون غم ۾ ٿي پر نہ ٿيو سڀني سامعان
ولو عشقہ ڪنهن جو سڀ سينو ٿي نيو
جفا جي جهان ۾ وڏي دک ٿي

پڙهون اسم اعظم هڻان اشڪ خون	ڪريان نالہ زاري بدرد درون
ڏيون اي خداوند ڪون و مڪان	درين ابتلا الامان الامان
بو بندہ سرافگنده جهوس شرمسار	ته خاوندہ بندن مددگار و يار
بو درمانده جهوس در رنج و غم جانگداز	ته بر بندہ جهوڪ قادر ڪارساز

ممتاز جانباز در بطن شهباد

الٰهي بو درمانده جهوس دستگير	بشرمندگي جهو منہ تاب تقرير
الٰهي ڪنن منز ڪهن گوم حال	دُهن سينہ جهوم آتش اختلال
عمن ته همن منز همن جهو منہ جوش	بر من عشقہ نارن مہ تهاو منہ هوش
الٰهي بو بيڪس و بي نہ انہ ڪس	بهت آم بس جهوڪ مہ فريادرس
رهائي دتم زين غم و واقعات	بهوس دتت پهنہ رهائي نجات
بهي پاڻ در ظلمت جانگداز	ڪران عجز و زاري سوي بي نياز
اجابت بوون بس دعا از مجيب	خلاصي ببون از بلا عنقريب

آگاهي يافتن ملکہ بنظير برآشفتگي ممتاز بواسطہ گل ترجمان

تهو حال باقي يہ افسانہ تام	دَنو حالِ احوال ملکہ تمام
نہ باگل هيت آتش طاق طاق	ز احراق هجران ڪران الفراق

ولو عشقہ جهنا کي جهانہ وس ٿي
ولو عشقہ دوڙن دل نرم اوس ٿي
بجا دو گري جي پهنو ٻانهم جان
ولو عشقہ بس جان تن بار جان
ڪڙن جي سڀ برزين بيڪسان
ولو عشقہ پس جان گوڙي سنگيان

ڪڙي ڪڙن ڪس گلشن ترجمان
ولو عشقہ محرم اسرار خانہ جهوڪ
ڪرن ٻانہ در ملڪ جان ٿيانہ جهو
ولو عشقہ نتو بڪ ٿڻ ظل الٰه
بفرق سلاطين زرين ڪلاه
ولو عشقہ دوهي بو ڪم ڪم ولہ
ويڪن بو نہ ساز ڪيم دل
ڪمن دِتہ گلگشت مہ دڙين جهوم
پيمن ٿيا پا وڏي ڪر ڪمن شين جهوم
دجهانہ وارم جز ڪ ڪمان
بڙدرايي از گل ترجمان
تهو سوزش ملڪہ دون يافت
قيامي ممتاز زاري و نو واقعات
دعائي يافتن ممتاز از بطن اژدها

بحالات افسردگی و درد و غم
شن سو بیهوش از جوش غم
بی پناهی پیش گو سنت خبر
ز بیهوشی از محنت و اضطراب
نحیف البدن سو از زهر مار
ضعیف القوی شاه عاشق شعار
سوی گلن باغ دنیا پرواز
شکنگ دراغ بازاغ ایرا زرد او

نگه دراو خندا مسیحای روز
باجیای اموات گو دبغ روز
زخواب گران شاه بیدار گو
ز بیهوشی پیش هشیار گو
وچون جسم نازک گنت ز علیل
ز طاقت لبن که بجود کا هم دلیل

ولی دل قوی تر بی برار او
نفع مرا او کړنس گو زیاد
وپن بازجهن بخت خسته جهان
وپن بی کړاذات دنیا بخلاف
وپیم سوی آرپید اسرور
بامید وعده سر من گوی گوسمعور

سو دربطن شهمار خونخوار زار — ونان زار بادا ور کردگار
نه زاری کړین کړدگاری قبول — گیس بختیاری زباری حصول
اثر سوز کوی بوزه بدوی اسیر — سوکړ روزه باسوز دلگیر گیر
بفضل وعطای خداوندگار — زبند بلا شاه گورستگار
کړس ناگهان کړه دگان سبب — طرب خیز نکتاه ونو بو عجب
مهربان سپین پښت خدائی ودود — توی گورها ز اژدها زود زود
وپهان آو سیمرغ از کوه قاف — تلن اژدها در دهان بخلاف
وڅان ازهوا گو تعجیل تام — بوچه هت بچه آس لتن بیطعام
نگه دوڼ اکوی لقمه زانن نغ وار — اگرچه گران بار تر آسو مار
بنقاره کړنن نه اڅ چون خیار — دتن دوڼ بچن باگرت سوئی کار
نه اڅ یام گی ازتن اژدها — سپین شاهزاده آس شن رها
نگه بر سر سنگ ودسنه هوش — جگر خسته لب تشنه اعضا بجوش
قضارا زهر مهرچی آس سنگ — دوا سی چه بر زهر مار و پلنگ
بتاثیر آن سنگ هشیار گو — خلاص از عفونات آن مار گو
شبانگه بیک مرغ زربفت رنگ — بمغرب شتابانه گوبید رنگ

توی ذات از هلاکت بامن کړس النصیب
نجات از هلاکت یافت عنقریب
زه سیمرغ بچین بن تغرار
نجهان سوسیمرغ و برنخی زیار
انتیام سیمرغ زود جوان
وتن لی بچن فطره سهم زندگی
نهی بس نهنتاه و وجنده بی

سپیُن بہ تہ نقشو و نما گوس زیاد
تنھے پاٹھ اک ہفتہ کرتم قرار
سپیُن تام بر عزم رفتن دلیر
بوتھ آسو کوہ سٹھاہ سہمگین
سٹھاہ آسو بالا سو کوہ عظیم
تہزرنت کوہس در نظر آسو دُور
بتدبیرت شاہانہ از فہم و رای
بتاریکی شب تتوی گونہان
گلس ٹشبس اگ ہنت تہ یہ رُود
وُڈو ترا وسیمرغ مادن زجای
بیک دُور پرواز گو پر ہوا
بسوی زمین آو نزدیک تر
وچھُن ناگہ چشمہ پُر از آب صاف
کرن نہف رہا تام در آب پیوہ
زچشمہ ٹن ستہ استہ کنار

گیس پیڈ امید دل بر مُراد
اثر دانہ دوستہ از زہر مار
و نہان کانہ وچھان آسو بالا و زیر
سپیُن عاشق مبتلا دلحزین
تمی پٹ در رندن ہندوی آسو بیم
نوی کینہ کر آسو راہ عبور
وچھن چارہ جوئی بفضل خدای
بنی آسو سیمرغ سُند آشیان
سحر یام نیو گو زچرخ کبود
کرس نورہ نہف شاہزادن بپای
رَوا رو ہواز کرن کم تو ا
کران آسو شہزادہ ہر سو نظر
سٹھاہ دُور تر از پس کوہ قاف
دُرون صدف گوہر ناب گو
کرن تام مرغابین ہند شکار

سو ممتاز در حجرهٔ تنگ و تار
پیمن مضطرب تہ بدان بہوار
کرن بر نگ غم ازجا تنگ
وچھن برن تح داہ بستہ بسنگ
سوم گل سوتی تحرز باز و ہتان
شگوفہ سوتی نرد صد ... کوان
بچھن رنگ لارنگ غ بیدرنگ
بفرہنگ ہتاوُن بحجرۂ تنگ
بر دراو پامت وچھن گلشنا
ریاحین و نسرین بجای گلشنا
چمن ہائی ابر سبز و گل بیشمار
صنوبر بنہ ہمت در جویبار
ز نظارۂ لالہ زار از فراغ
کران اوی گل بیدس غنچۂ باغ

تھن کر یک تیر سھمگین پر ہراس
تھن منز کران شور و غوغا قطاس

چو غوغا بدروازۂ غار پیو
نہی کر یکہ شہزادہ بیدار گو

قشو ناہ وچھن دیونی ہند تمام
بدروازہ یکجا سمت ازدحام

کرن دل قوی دراو بر صدر غار
بطرز شہانہ کرن انکسار

قطاس بعینس تہ گو خوف دور
وچھن نہ بظاہر تس کانہ قصور

دین بے گنہ مار نوی چھا روا
اُس کیاہ کرت زانہ غیر خطا

بھو بہتر بغیر خطا بے گزند
بزندان خود قید تھاوُن بہ بند

ونت ہی بہمراہ خود نیون شاہ
سوی قیدخانہ سو رخشندہ ماہ

کرن بستہ در حجرۂ تار و تنگ
گران تز تہرہ تھاو بس خارہ سنگ

چو کوہ برانے سہ سنگ گران
ہلی کر ز صد زال ہا زندران

تھون میوہ ہاتس مہیا تمام
بخانہ روانہ سو گو والسلام

ملاقات کردن ممتاز ہمراہ آرام جان و پرسش احوال یکدیگر

ولو ساقیو تلخ گو کام جان
مئی ناب چاوُم ز آرام جان

بطرز دری نکتۂ باستان
جہان بانوئی ہند و نو داستان

غرض گو بخانہ روانہ قطاس
ز شہزادہ رودنہ دانہ ہراس

عجب ماہ بی یہ ... عوض بہار رنگ
... صافی ... اسوز رنگ
وکین ... روانہ شمار
ز انبوہ نتھی جا روانہ ... شمار
... بہشت ... نیر
چہ تا نہ بر ... بینا و پیر
کران اسو ... زنگ بہار
پیمن صبا و ... زندہ دل ... ناد
کران مردنی زندہ دل ... ان
لصد ناز ممتاز و ... شان
خرامان خرامان بدان ... زمین
بہشت ... چمن ... زمین
وچھن صورت ... ماہ جبین
لصد ناز و ... ماہ جبین

دلان ڙاله مسند سو حسن و جمال — نوان ڏاله بر لاله ر و زلف و خال

کڏان کش بر ماز نجه ابروان — مژگان و غنچه رٽان آهوان

پلنگس اکس پٽ مه د لنو از — لب مه گرمئ ساز در خواب ناز

بصد ناز یامت ٿن سر ز خواب — کرن بازیله نرگس نیم خواب

وچون شاه ممتاز چون سرو ناز — مگه گوس پیدا دس احتراز

دین لس کتک چهوڙه ای نیکنام — گڙ ملک کته مه ونتم ڙه نام مقام

ڙه کهنه پاڻهیت جا یه انگ بهوش — چهوکر و اٿو مت نڙاه ته تیو کاٿه منو اش لی

دس شاهزادن که ای حور زاد — بوهوس آدمی زاده خاکی نژاد

بذوق پر چهره بی نظیر — بر بخیر تقدیر گو مت اسیر

خبر چمنه کته آس کیاه چهوم مراد — مه چهوم داد و بیداد گو مت زیاد

ڙه ونتم بین نام ته زاد و بوم — هما کیا زه لگمت چهو در دام بوم

پری پیکمی تو ره کرنن بیان — مه چهوم ناو در اصل آرام جان

سو خواجه بزرگا مه چهوم قبله گاه — چهو دستو ر سلطان زرین کلاه

جهان بانو آن دختر پادشاه — بحسن و وجاهت چهه رخشنده ماه

مه ته لس کنوی نو ته جان لو جره — تس میانو ایت مه مسند گره

تہندوی ہَہ آسوم دِلس آرزو — ہَہ سُوی آرزو درام بے گفتگو
زصدِ اقامت بسعیٔ تمام — درین شب اتھی یم زہ گلچہرہ آم
اَچھن منز رَچھین بانوٕ ی مہربان — ژہ بختی بالصاف آرامہ جان
نگہ رٕچھِزہ خاطر تُشند از رضا — خبر دار چھوٕ ی تیتھو نہ میلی سزا
یہ بوٗزِت اَچھِن کاژہ ذُوناہ درٕ — شرہ لان لاچِھس لگمُ مَرہ مَرہ
لُدمُ خاک بَرسَر وُدمُ زار زار — دُدمُ سینہ در آتشِ خار خار
دِیوٗمُ یا الٰہی غماہ ییوٕ مُہیب — زسرنامہ پر پامہ دِن عنقریب
غرض کَر قطاسن یہ فرمان قبول — رضامندی شہ کرن چھم حصول
بوٗ اننس درین خانہ تہوٕ نس یہ بند — بنار جفا چھس دزان چون سپند
پتزہ مستمندہ یہ آیہ بوٕ ے — نتہ گیمژہ بند زندہ بگوٕ ے
اگہ حسب تقدیر کانہہ گو اسیر — سو گو گیر از دستِ دیوِ شریر
تعجّب چھو چانوی نیوی بی ہراس — تیتھن دیوٕ ی منز ہُتھن آسن پاس
دِیُتم نگہبان چھوٕ ین ذاتِ پاک — زِ آسیبِ دیوان بَتن گیاہ چھو باک
غرض باوٕ نس حال خود مختصر — تمامی وقوعاتِ رنجِ سفر
بَہمت دِیُن تس کہ ای مہ مثال — مہ گرژہ گیر در بندِ حزن و ملال

سو در حجرہ ڈیٹھون بہت در امان	روانہ سپین سوی آرام جان
ان تن سشاہ میوہ ہای نفیس	ز باغات سرکاری ارنئیس
رتن میوہ مہرویہ ڈیئیں جواب	منہ دل مضطرب تر جہو در انقلاب
جگر چہوم پر آتش ذرا روز دور	بو از جان خود گیشی جہیں نفور
جہان بانوئی ہند دیس چہوم فریب	تہندی سوا چہو منہ صبر و شکیب
سہی زود ڈیشن بہ پیش نظر	پنون پان ہاری بتیغ و تبر
یہ بوذت سپین مضطرب قطاس	ہمن گو دیس ارنئیمن ہراس
لصبد آرزوئش کرن نارہ پار	بو چانوی رضا تر ہا نندہ ای نونگار
بو مختار ہر کار دید چہوس رئیس	مگر چہوم اجازت ہمن از ارنئیس
وبت ہی روانہ سپین نود تر	بدربار آن ظالم بدگہر
یہ بوذت سپون شاہ ممتاز شاد	سر و راہ دیس پیدہ گوئش زیاد
تلن خامہ راز از دست ناز	لکہون نامہ راز سو زد گداز
جہان بانوئی کن لکہون نامہ زود	ز مقصود ہیبود از زاد و بود

نامہ نوشتن ممتاز جہان بانو را بذریعہ آرام جان میگوید

چہو مضمون ستکوی بعنوان راز	کہ ای مہ لقا بانوئی دلنواز

تکیھون تازہ مضمون لقصد امتیاز
نقش خامہ از دست نازک بنیاز
نامہ نوشتن جھان بانو بنام شاہ ممتاز
بذریعہ ارجان [illegible]

پیر نامہ د نشت بدل شاد
جھان بانو نامہ وجہو مراد
بیون درکوت ازان نونگار
ونت پی کدن نامہ بخت بار
پر زادی تو پیش ترازی مراد
سوا فسانہ لورنت پیر زیشاد

کرای نورس باغ شهنشهی
در رونق تاج فرمانهی
بیچھ دختر شاہ زرین کلاہ
امیرانہ محجوب دستگاہ

١٢٤

یتھے پاٹھ خوش نامۂ دلستان
قطاس آو فیرت نی دلو العین
جھان بانوئی بوزیامت خبر
رٹن در بر آن دلبر دلستان
پر ژہن حال و احوال زمہ مثال
تھوت ڈنجہ دل از قدم نجہ مہ
ژمہ رو بہم باطرب شاد شاد
کران گی حکایات دور و دراز
گہی باخوشی اک اکس غمگسار
حکایتہ شکایتہ کرک مختصر
لجس باو نی راز آرام جان
تُسند عشق با ملکۂ بے نظیر
شجاعات ممتاز ہم رعب و داب
تُسند ز ابتدا باوس حال و قال
وقوعات افسانۂ دلپذیر

حوالہ کُرن سوی آرام جان
نین پانہ ہمرہ مہ دلنشین
قدم ژود نراون زخانہ نیر
سہ یعنی پریچہرہ آرام جان
مہ ونتھ تہ کنہ پاٹھ گوی یتھو خیال
ترحم کُنجہ غم آسو ہم نجہ مہ
کران زیادہ اوقات صحبت بیاد
گہی باشکایات سوز و گداز
سرس گہ لدان لژہ چو دیوانہ وار
کرک باز از حجرۂ راز دار
ژمتاز ساروی ونن داستان
وقوعات افسانۂ دلپذیر
تُسند عزم مردانہ با آب و تاب
ژنام و نسب تہ ژجاہ و جلال
کُرن ختم تا ملکۂ بے نظیر

پیر نامہ پیر چانوی خط مشکبار
پیر ژن نامہ اشک ستم زار زار
ژخط وارہ معلوم گو حال و قال
[illegible]
ژہ چھوی سیانہ ازادی [illegible]
چھوکیا دور از عون [illegible]

کرک سینہ مجروح بی [illegible]
اول [illegible]
دوم شفقت [illegible]
[illegible]

کړن بسته کاغذ مهر و نشان ‏— حواله کړن سوی آرام جان

سه گیه ډود تر چون نسیم بهار ‏— په ممتاز هاون خط مشکبار

سو نامه پرت شاه گو شادمان ‏— کړن آفرین شاه آرام جان

تیاری کړن از سواری شتاب ‏— برازی دیس باله کای آفتاب

دماه روز دیوس لوح رخصت همی ‏— دوباره بنوودی خبر هست همی

چهو بهتر بیک هفته تاخیر کړه ‏— پس انگه گرنهو سوی آن سیمبر

شهن بونه تدبیر آن نونگار ‏— کړن تا بیک هفته یکجا قرار

پس از هفته با عزم و حزم تمام ‏— سواره زه گلفام درای از مقام

کمر بسته تراوک قدم جته یام ‏— کرک شتنه اشتنه منزل مقام

یه بوزت سه بانو سپز شادمان ‏— وچهون همعنان شه آرام جان

مبارک تهون گل تنارک شتاب ‏— چهو مهتاب آما بزیر نقاب

سراپرده تراوکن ذرا در میان ‏— گراه روز استاده آرام جان

دوین تس که ای ملکه خوش سپهر ‏— چهو آمنت شهنشاه والا گهر

مه بر تها یه بیوا به نیراز نقاب ‏— په نهند پایه چهوی شاه گردوان جناب

غرض نهو گدس تام رخسار ماه ‏— سپز شادمان تر بدیدار شاه

پیچم شهانه تفطیم تا
ین دیوزبانه پرس مکلام
دوین بتس کرای شاه جمبران
نیچه بچاجه کی ته و سبب دیگری
بنجه بب جهت جهت ستر پناه
نوی ما لمپت با ادرانج و سفر
و بتس نع نیراودن بین ودستان
ازن ودرمیان وقصه بارستان
ازن گفتگو های ای دوز دراز
بیلن گفتگو برمحل راز
وداکان باووین گرویه ملکه شاد
تفرید منا از پیر از این مراد
بر ازاوی خویش از این زاوس
وین بتس کرای شاه گردو دوکس اس
چهو دشوار کاراه برن از وبال

کړوکیاه چهو دیولعین نی اس
سو ډیشت کهوانی چهو عفریت نژاس
بهوون دشتوی با قضا چهو رضا
چهو دشوار شند مرن برقضا
نگراز شبانه برزشین لعی تمام
پس انگه بجوی چهوس انتقام
آمدن رنس ازدبار سلطنت خود

مبتلا شدن از فریب همان بانو
دوبی گفتگو نه ز لرگه نیب
بنال وقت دوس بین عفریت
په پرده هونگ شاه والا گهر
نمت بچه با مزه رنگ
گهه ازیلم و دیولعین
دوبی هم دو گهره رنبدکن

بغمناكي جهن گئي تان سينه سوز
خريم جهم زاطوار فرما ندي
بوجهن و لقد كارت هفتهي
ثمودر سلطنت جهوك گذنهان رهندود
ديرين دشت ثمه دارد ايس بهته
جدا كرك هن از خانمان لو بته
غريب الوطن جهن پو تهن تبار
ديرين تن و دلن جهن تي زار زار
بو آسان كري تو دن منتظس
بيان كرك گو خونه دي دلي

بتعظيم ظاهر كرك ديو شاد
سو ملعون مفسح زحد گو زياد

كران گے حكايات دور و دراز
زعيش و نشاط و وداد و نياز

شبانگب مي و نعمه و مي كشي
حباب دلك تابش و دلخوشي

گهي باتاسف نے خويش و تبار
بارمان كران گاه گه ناله زار

و ڈك ته لڈك كيا سرن لتره نه خاك
و ڈك سينه يكدم كرك جامه چاك

اچهو اشك جاري هركب بے شمار
بركب مر كرك جامني تار و مار

وجهت ديو ملعون سين باحكام
مدارا كران گو بعجز تمام

بمنت كران گوك يژ زاره يار
مبادا امرت ماگره هن گلعذار

بغمخواري ملكه زاري كران
زديده بغم اشكباري كران

ذرا گر يه مهرو يه كم كر خروش
زيكسو دگر گو نه ڈالن زهوش

پس از مدتے سرتلن تهذ حبيب
بتقرير ديوس دتن سوي فريب

كه البتاه ديوان عالم تمام
ثره يد جهوك توانا تر از خاص و عام

مگر وسوسا بد مه چهوم در ضمير
توي گير جهيس در نفسكه اسير

چهو هنترا كي ضربه ماره كر
نته كيهثره ات خو فتي چاره كر

ديئم تم كه اي ماه اوج كمال
ثره و نتم ثره در دل نگلو چهوچے خيال

دري باهمه از شاه آسان نفور
ثهن سينه پر كينه پنهان ضرور
مبادا تي با غنيم لشكر عظيم
كرن بازو اري بفوج عظيم

كرن كه بجنگ مخالف امير
بونت خو فتي تم گر زيره اسه گير
بجوف صدائي و دم زار زار
و دم سينه از اتش خار خار
مبادا غنچه گري پايمال
و در گل حرز اوري زوال
اني ما نبود ... زمانه گي
بود الست سكه جان زنده گي
انجه جلبت زيم اسه از زندگي
پس از انفصال و قتال و جدال
و جهن بعد مي كر سوي انتقال
كرك يك مسلمه منتهن نصيب
بناهي تكه تن غضب
بلے بار بيود دو زار رود
جهن بود دو جهن بار رود

یہ بوزت دُسپ دیون ای نو نگار	چھو پز چانو گفتار حق برقرار
بلا شک چھہ جن و بشر بے شمار	مہ پٹھ بدگمان ز آتش خار خار
ولیکن مہ پٹھ چھو کنہ طاقت و جنگ	مہ شس مارہ گمیت چھہ کم نہنگ
اگر ین مہ پٹھ عالمک تاجور	ہزیمت کھتی تم گژھن خستہ تر
کرک گیر تم دشمنان شتر بر	خبر گیر آسے دران دار و گیر
یہ بوزت سہ ملکہ سپز انکبار	لُدن خاک برسر و دُن زار زار
دُپن ہیت دُشمن چھہ پیں درخیال	بدبنات نسنہ زندہ روزُن محال
ززور آوی چھوی زہ گومُت غرور	چھو غرور آسُن ژہ کتو بڈ قصور
ہر دور دنیا وچھوم در مصاف	چھو موسیٰ تہ فرعون ہم بخلاف
خدا را نہ کیاہ لانہ آسم تو ہی	لُدن خاک برسر و دُن چھوم دو ہی
ہتو دیوہ موون ژہ مکر و فریب	مہ لو رودمُت چھوی دِلس منز شکیب
ہتو دیواہ کو نژاہ کری پایمال	لُسن چانو زانوم خیال محال
اَسِن تراو دیون یہ بوزُن تمام	دُپن تس مہ بوزیم خیالات خام
اگر میانو زُو آسہی دربدن	مہ پٹھ تو نہ کرتاب چھکوی دشمنن
اگر پارہ کرنم مرس صد ہزار	دوبارہ ہن جن مہ ہیو صد ہزار

بنا حق دزان چھس بیلو نو گدار
امہ پتہ ژہ زورہ بناوان چھوک اصرار
دِپُن تس کرالی چھوم تر وفا
لُدن خاک برسر و دُن زار زار
ژہ ات کس مہ چھو بوزنک گاہ خیال

ونٕت ئی کرن تھف خنجرٕ شتاب
ڈیُس دیون ای ملکہ حوٗر زاد
ژُلِس تھوٗنٕ وژ دارنٕ زہ کن
چھوینٕ جنگلس منٛز پہارا بلند
دران کوہ درّاہ چھُہ تاریک تہٕ تنگ
تمُک طول چھُوی چہل فرسنگ دوٗر
سو نیرتٕ کرٕ وہاکت لوان چشمہ یار
چھُہ تتٕ چشمس اندر نہنگاہ قوی
چھُہ صندوٗق ندر سرآن نہنگ
مہ ہشِ صورِ نہاہ تتٕ اندر آشکار
اگر استخواناہ ژٹن تتٕ بتیغ
اگر تابسینہ کرن تتٕ شگاف
ولی ہرا کھام بیخبر چھُوی زحال
اگر فی المثل کُشتہ کرکمینہ کریم
گتہ ہن جنّ والنسان اگر ہمعنان

بجود گیہ کران مارنک اضطراب
پتھر تہا و خنجر وٕنی ون مُراد
چھُہ کتٕ منٛز بستہ جان شیرین من
چھُہ کرکانہہ گژھان تتہٕ بخوف گزند
سنُوی بی نہایت مُسقّف لسنگ
تمی منٛز چھُہ کرکمینہ ہندی عبُور
مہ خوتہ زیٹ تتٕ منٛز فلٹن بشمار
چھُہ تس جز وتن ہیرہ لو نہ ہوی
بصندوٗق شکلاہ چھُہ عنابے رنگ
چھُہ ز میانو تتٕ منٛز لبستہ انگار
ژہنم سُوی عضوینٕ تنی بے دریغ
چھُہ مونگ نشانہ مہ سُوی بخلاف
چھُہ گرکمینہ ہندٕ وانگ تھو مجال
سو صندوٗق ہرگز گژھنہ دونیم
دنس ضرب تلوار و تیر و سنان

ژھین کرجرہ تیغ اسفندیار
نکہ تھوان چھی سہلکہ تلوار
ژَن شکلہ ہند تھوان پھک مجال
امہ تتہٕ نتہ سو فرن چھُہ کرنہ مجال
چھُہ چھُہ دمہ شی سوای لونگار
نی گرزہ کوی ضرب چھی شروکار
بہ تہ شرط چھوی گرزدیم گر
نی گرکنگ فنی صندوٗق در
تماز بیضرر

چھکس تتہ تارہ توان دیو ہن
کونٕ کُشتہ یکہ سوی مہ چھُہ پہلوان
اگر فی المثل آیہ کاظم تھُو دلیر
بکشن کرم از دلیری بحوٗز بر
گژھ ملک اندہ پدوی مہ نارت زبر
سنت بونہ ہرگاہ زشمشیر بیم

۱۲۸

اگر زانہ تمی تھو دران اندر وجود
بی گمہ بدنیا گرتہ میز چھُہ منبود
پتھ اگہ کاہ ونی سر سب ماجرا
بہن بادمی سرتھ بیچون وچرا
چھ کمسند منبر ہیچن بہ مبر
زہ ای ملکہ خعیش ورزن کاہ عمر
ایہ تیغ کانہ عالمک تاجور
یہ لو ونتہ بیل ملکہ ایمہ آشفتہ تہ
دپن تس ژہ لازم کرچھ

چھ شمشیرہ گرزہ سینہ ورد غیب حیب
نبہ نیر نظر بہ ونن تیر و
ہم چھوی غنماد ازداد و غمہ و نور
تیس وفی الحقیقت باو ہمعنان
کری سازواری سد
بنی بازیاری تیغ و سنان

اول شوره میدان نیهان وان کرن به
پنځ کلام اپنچ نیهان نیهاوان کرن
کرنت شت زیهن بن وزی ازنیهاب
نیعه ن شوره به بر بیهن وتر
سپ اآنکه زتراج و سوی انجب
نیهن ابن اره دته نارونیک
رضا با قضا وت الگونیس فتحیاب
غذا از ادا دره طی اندرمان
کرن راه ورد زیدی انشان
زحتیم نیهن کسیه ینکار
زنجبل کرن با نکه ز تشکار
زیهن کرن تنیل کانه تیار
دران بیهیلای درکا شزدو
نیکار از سر نیوش تراون دود

کلبن کن گنذن کانجی ریمان
منجن یاری ازدادر اسمان
کی نقمه تنکل نهنگن شکار
هرس کانهه ردوکس بلجغم کار
دره گولمان شهزاده بزور
کران کیمه سندس کلعه وره پور
تنن گرزرزم باهنگ تیز

هه وسواس گو پیده ازبیم وډر	هه پټ چیرنی هندره تسلیم کړه
دپن کهیو فه پیاه زکبید عظیم	سونیباه لبن از عذاب جحیم
ان زودتر خنجر وگرزه نیز	حواله کرون بنقد جان عزیز

دربیان کشتن ممتاز نهنگ را در کوهسار و باز آمدن در دشت

زاغ جهان زاغ شب راویا م	سپین زرفشان طوطی سبز فام
صبا در او با چهره دلنشین	زدشت فلک آ هوی آتشین
سپین دیو عازم پوقت سحر	کرن سوی دار الاماره گذر
سونیرت نبر دراو شهزاده تام	متس هیبت ملکه سبز همکلام
دپن تس که ای شاه والاگهر	به افسانه دیو بوزت مگر
دپن تم که ای ملکه حورزاد	کرن دیو مردود زودی بباد
حواله مه که گرز و خنجر شتاب	زه خوش لږ وزیدوی مه چم اضطراب
سپز شاد تر ملکه با خوشدلی	زه سامانه لتن کن دتن و لولی

روانه شدن شاهزاده برای حصول بار روت و عزم کشتن دیو ار بیس کردن

غرض دراو شهزاده بهت گرز و تیغ	با عدا گیتی هیچو غرنده میغ
کرن جمع از دشت و کهسارها	در آن دشت از شوره انبارها

پس ملکه گام گرز جال تمام
بوزودی بر در او از دره یام
هرکن و نیمی دره تا رو ننگ
وتن مهره با متن زکام نهنگ
زتن سر بهار و بیق کار
کرن از نعل تن تیغ اسفندیار
کرن کیمه سندس مرس تیز تیز

سوءِ ملڪ کي ٿا شهزادا ان عاليجاه
برخ هيگلين نه تبديل ٿيو زار
دربن گهنٽ ڪو ديو آشڪار
ديني شاهزادن ڪاي هٿيار
بجلي بتي ڪري بخنجر شگاف
بزرداي شاهن ڪرن ...
دُرشت ...

برين ڪار شاهن ڪرن آفرين
تمڪين چو خدامه ڪمتدين

ڏين بتن ڪه اي شاهه والا گهر
ديوس مارين پٽ درنگي مه ڪر

مبادا سو آگه گرڙهي به مُراد
جهو خونخوار ديو لعين بدنهاد

در بيان خبردار شدن ديو از ٽبس از ڪشته شدن نهنگ در چشمه سار و بر عزم جنگ آمدن بر شاه ممتاز و ڪشته شدن ديو از دست شهزاده

عرض شاهزادن فوڙ قفل زر
ڪڍڻ بڻ نے صندوق زرين نبر

تمي لحظه ديوس اثر کو به سر
پتهر لڳو پني گوس زير و زبر

هرن نار غيرت ڪرن اضطراب
فرن ٿيو زهر سو بصد پيچ و تاب

يقين گوس ڪتا مر ڏٺت جهوڪريم
تمي هميه لڳو زهرٽ ڏني دل دونيم

هٽرن ٿت بجانه لصد خشم و ڪين
ڪرن عزم برڪشتن مه جبين

چو ديوانه ڪيڪاه ڪرن سهمناڪ
مٽن خاڪ و ڪل با دل چاڪ چاڪ

سپن تيره دُنيا بگرد و غبار
چو صور سرافيل گو آشڪار

وڏن هنو ڪوهو دوه چو ديجور گو
مه و مهر بر چرخ مستور گو

دلن گو تلڪ پڻ ڏٺن هنو بلو
ڪولن ولوله گو فٽن هنو بلو

بوسواس مخلوق گے بے حواس
جنو تراس ڪهيو ڪوه گي بي اساس

ديهن پاي ٽراون بلخجر پنهنجو
سپن سوي جدا ديوس از جسم زو
دربن امر مشڪل مه ڪر اضطراب

دیکھ کس چھوٹا قطاس نشتر بجنگ | بیک حملہ مارہ کر تیتہو نہنگ
سمت الغرض آی شاہان دیو | تنہارک سلامانہ ہمت باغزیلو
بہ بخشش شہن کر مشرف تمام | با حسان شاہی کرن جیون غلام
شہان قدیمی تہون برقرار | پین حکمرانی کرن آشکار
شہا اک دیان شاہ سرخیل نام | کرن افسر فوج دیوان تمام
دتن لشکرا سیت تس بیقیاس | روانہ کرن سوی جنگ قطاس
تلنگان صفدر نہنگان جنگ | دلاور دلیران بانام و ننگ
قطاس لعین ہے کٹ بوزیام | تقابل کرن باگروہ تمام
ہلہ تل بلو گے کلن ہند مینار | زمین ہم گردای در کارزار
دلیری کران گے دلیران جنگ | بمیدان ہیجا سین کار تنگ
سپین فوج شاہی مظفر بجنگ | کند کشتہ آخر قطاس نہنگ
ژنگک سر تند آخر کارزار | تہوک پیش سلطان والا تبار
خزائن شہن بخشنک ملک و مال | بخشنک حکومات جاہ و جلال
پس انگہ کرن عزم جزم سفر | تیاری کران پر سواری مگر

روانہ شدن ممتاز ہمراہ جہان بانو معہ چھپر کھٹ و آرام جان

۱۳۱

[illegible]

ونن دانه دانه ہین حسب حال
ہن کار ممتاز اندر مثال
جوانمردی شاه عالم پناه
ونن سر پرکی زرین کلاه
وزیر نرگس تہ آرام جان
کران حال و از ونہ خود پیمان
ہیچ یاسی گی اگر نه دوه درگذر
شهن نام کر سوی ملکه گهر

جانن یام ازشه یه فرمان سپین
پکان گو شهنشاه انجم سپاه
زممتازه یامت ونک تش خبر
وزیر نرگس ونُن ماجرا
سو که شهر کوی شهریار دلبر
وزیر آو نزدیک خیل سپاه
سپین واره آگه ز ملکهٔ جهان
خبر سی انک سی پادشاه شتاب
انک بانه درخانه شاهانه شاه
مُنادی زشادی فرک دی ردیار
کرک جشن شاهی برسم شهان
وزان مجمران صندل و مشک و عُود
شهانه چراغانه از هر کتاره
بهر سو خبر یام گیه خاص و عام
شهن ڈیٹھ بله دختر دستان

ہمن سر سبز رنگ افسان سپین
لبون ملک سلطان زرین کلاه
زدولت بیرا درا و تامت نبر
ژه معلوم کرواره چون دچرا
درین شهر جهوس تره اومت گو گیر
کرن واره معلوم احوال شاه
لبن نام و پیغام آرام جان
گو سوی آبین دانه رو دنیه تاب
زه دردانه در خانه زن مهر و ماه
و دادی زشادی کرک دی ردیار
زمه تا بماهی جهان گو جهان
وزان محفلن چنگ و ساز و سرود
بسامانه بازیب و فر گو دیار
بدربار شاهی سپین ازدحام
سه رنج باوی تش ہین داستان

سلاطین عالی نسب ہوا
ہزن پین ملکہ یہ آرام جان
منازل کرن طی چو باد ہین سیر
پیاپی سوی ملکہ بے نظیر

بہ ناف کو شہرہ شہر ودیار
بہر کوچہ بازار و در بر دیار
نعجب سپون ورکوان و جہان
ستین سوی ممتاز کو سرافراز
شہنشاہ ممتاز آسمان وبار

[illegible]

دل راجدانی سین پر سرور | مهاسندری ئن آچهن و نور
غرض ژاو بله شاه والاتبار | بدربار ملکه بصد افتخار
حرمخانه گو چون ارم پر سرور | سو شاه کرم محترم با حضور
سین جلوه مه رخان هر کنار | شهس گیه کران مرحبا بار بار
مهاسندرا اندوی در ضمیر | کران طعنه بر ملکه بے نظیر
که ای ملکه تهو کار چا سرسری | چهو دشوار از دست جن و پری
میں شاهزادس چهو صد مرحبا | بانجام مقصد لبون مرتب
ژه کم دشمن که مر آسی خبر | چه بم چیر از جن و انسان تبر
خدانے ژه کره هی پلن یاوری | پش عمره آسوی ژه بے شوهری
یه شهزاده نے آسهی باوفا | حو دو ژه پیڑ آسو تمت جفا
تیهس پادشاهس مه کره تهو ستیز | مه کر از غضب آتش فتنه تیز
ژهنم برانت اکثر تهنز بار بار | دم سینه از آتشس خار خار
گل تر جان خسته گو بار ها | اسس اسس مشکل بیت بار ها
بخشم آیه ملکه دین تس خموش | زافشای راز درون مکوش
مهاسندری کر بیه انکسار | مرا با امورات شاهی چه کار

[illegible]

تمت شد

حصه سوم یعنی قصه ملکه ... تمام شد

عجایبات ...

کتبه قاضی نظام الدین ...

مرثیهٔ انتقالِ پُرملال جناب پیر عزیز الله صاحب حقّانی کبروی مصنف کتابِ انوار الله مصنّفهٔ اسد الله صاحب کلاشپوری

دریغا آفتابِ مشرقِ اسرارِ روحانی — گرفته مغربِ غبرا چو شب شد روزِ نورانی
مهِ ذی الحجه و رابع عشر یوم الاحد بوده — شده احرام بسته سر نموده تلبیه خوانی
شنیده ارجعی از وصلِ جانان گوشِ جانِ او — نشسته خاسته اندر کنارِ لطفِ رحمانی
بجنّت خویش را آراسته حوران پی وصلش — بدستارش گرفته گل صفت از عنبرافشانی
نموده عمر صرف اندر سلوکِ کبروی نحوی — خبر میداد گویا منطقی از علمِ یزدانی
ز طور و وضعِ او اطوارِ سبع ششجهت دیده — بذکرِ چار ضربش رفته فکرِ چار حد فانی
بلب بنموده مُهرِ خامشی از پاسِ انفاسش — چو کرده ربطِ قلبش نفی را اثبات ارزانی
نه نیم حدّاد و حقّاد و نیم است هر دلِ کامل — ز حدّادش چو موم است آهنِ دلهای سندانی
به بزمِ قربِ حقش بار از همسایگی دادش — بلطفِ آن شاهِ حقّانی که شاهانش بدربانی
چه خوش گل بر دمید از روضهٔ آن پیر محیی الدین — که صدرِ جنّت المأوایش آمد نزلِ مهمانی
گشته برجسته گلهای معانی نرگسِ کلکش — مگر طبعش سبق بنه رفته از اشعار خاقانی
به تصنیفات در شعر و سخن ممتاز شهره ده — بلی زانو زده پیشش حریفانِ سخندانی
صلای یار چون او از صدای تار بشنیدی — شدی مستِ سرودِ نغمهٔ اسرارِ روحانی
دگر تاریخِ عالم را نکردی نظمِ جمعیّت — که بشنو نثر آسا حرفِ حرفش در پریشانی
غمین اهلِ تصوّف بشنوای سرحلقهٔ حلقه — بیا در حلقهٔ یاران چو باران گریانی
دلِ احباب را چون آب کرد این آتشِ ماتم — همه اصحاب را بر باد بشنو خاکِ جسمانی
عزیزِ مصرِ خوبی چون ز کنعان قریبان رفت — بگشته نیل‌ها جاری چو طوفانِ اشک‌افشانی

شکایت از جدائی ما چو نی ای مولوی دارم
مگر بار دگر هم چند بیت مثنوی خوانی

وزان هر دم به اشکم تاره بر سیتارهٔ سینه
وزان از سوز ماتم دل جگر در ساز حرمانی

ژه هیو شیرین زبان خاموش وزان دل رحلد شو بیا
موثر غنچه دهن یکدم فولن گلهای خندانی

رٹ آرام رودک پانه اندر جنت الماوی
هران خون جوئیه شهر وده مریدان داغ جانی

کرٹ دم گوس ینه نیرتھ عزیز مصر دانائی
هرت دم خون هران یوسف زخن چون پیر کنعانی

دریغا گشته خالی منبر و محراب و سجاده
کجا شد مقتدا و ناصح ما پیر حقانی

چه تدبیر ای حریفان بعد ازین من با که بنشینم
مگر هنگام بوم آمد هما گردیده پنهانی

چو گل صد پاره پیر عبد الاحد میباخت جان و تن
بگلرویت چو بلبل ناله زن با چشم طوفانی

هزاران آفرین بر رفتن آن زنده دل بادا
که آمد یادگار او دو پور نور پیشانی

یکی آن پیر ما عبد العلی دیگر حسام الدین
که هر دو جانشین الیق بود از معرفت دانی

غرض در سال نقل و خیالی شد خیال دل
آسد کن مختصر طومار ماتم یافت طولانی

پی تاریخ این شیخ عزیز القدر رضوان گفت
سزد ابدی عزیز مصر جنت پیر حقانی

دگر سال عزیز بارگاه شاه همدان را
که پیدا در جهان یار عزیز آمد علی ثانی

بگفتا سر برآورده دلم بار دگر وصلش
بهشت جای عزیز آمد بپای شاه حقانی

ایضاً تاریخ وفات مصنف از تصنیف هلدر گنج صاحب

همای لامکان سیار اوج عرش رحمانی
شه شهر سخندانی عزیز الله حقانی

چگویم مدحت اشعار وی اذکار وی یا حی
که معجونیست روحانی پی امراض نفسانی

ز تصنیفش برد پی اهل دل در منزل قربت
کلام صوفیان شد دلیل راه ربانی

الا ای معترض کحل الجواهر کش بچشم اول | دهان از هفت قلزم شو چو شعرش بر زبان رانی
ز ذی الحج چار ده یوم الاحد در هفتمین ساعت (۱۴) | قرون از سیزده صد چهل و شش تاریخ هجرانی
چو از مرغان لاهوتی صفیر ار جعیتش آمد | نبی را شد بطفیل لی مع الله با علی ثانی
علاء الدین حقانی اگرچه فرقت والد | غم جانکاه بود لیکن رضا بر امر یزدانی
حدیث موت فقرا رحمة الحمد لله خوان | که قطره بحر شد مستفیضانرا مژده برسانی
چو سال رحلتش امید غفاری هری گفتا | مغنی کن مغانه بر چگانه فاتحه خوانی

ایضاً تاریخ وفات از پیر حسام الدین فرزند مصنف

دریغا حسرتا ماه منیر مجلس آرائی | گرفته دامن جنت نه احبابان به تنهائی
که یعنی پیر حقانی سریر آرای ملک دین | بحق پیوسته و آفرخ نمانده باده پیمائی
همه جامه دران از جیب تا دامن درین ماتم | رفیق و هم جلیسانش مریدانهای شیدائی
که هی هی پیر ما مرشد راه رسول الله | کجا شد رفت از ما چون هما آن یار رعنائی
چنین عاشق چنین صادق عرب تا بلخ و شهر روم | نبود است و نخواهد بد بدانائی و زیبائی
سزاوارست اگر گویم نظر کرده کلام او | که گویا ثانی جامی شعر و ذوق و گویائی
مجاز هر طرق صاحب کمال و ثروت و فیضان | سبق برده براه حق ز درس خاص آبائی
رسانده طالبان بر کنگرهٔ ایوان مطلوبات | نمانده زان سبب کس را دل تاب و شکیبائی
اگرچه از فراق تو جگر دارم طپان لیکن | کنم در جان خود جایش چنین نسبت رسم شیدائی

تمام

برای سال وصل او جهندم اسپ ای دل
۱۳۴۶
ازین جان غمگینان سرو و شمع داده ایمائی

شد

غلام محمد نور محمد تاجران کتب مهاراج گنج بازار سرینگر کشمیر

شروع حصۂ تیمنًا و تبرکًا

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

حصۂ چہارم شروع

در توحید باریتعالیٰ عزّ اسمہ

بنام خداوند کون و مکان
بپا تھا و ہم گنبد نیلگون
زخورشید و عکس قمر تابدار
مہیّا تہون باغ و اہنار و راغ
جہانش دتن رونق آب و تاب

چہویں حاکم معشر انس و جان
معلّق بغیر از طناب و ستون
کرن تازہ عالم بلبل و بہار
چہ ایوان و کیوان و اشجار و باغ
بنورِ ظہورِ رسالتمآب

در نعت شریف

سو سالارِ دین سرورِ سروران
امامِ رسل پیشوای سُبل
مہِ اوجِ عزت شہِ ملکِ دین
زہی بر سمندِ سمائی براق
بفرشِ قدم چون زمین نش فلک
دمادم بوین سرورس صبح و شام

شفیع الوریٰ ختمِ پیغمبران
سو ذخرِ زمان فخرِ ہر جزو و کل
چہویں حکمران بر سما در زمین
کرن سیر جانانہ بر نہ رواق
بمعراجِ حق تاج بخشِ ملک
بتعدادِ امّت درود و سلام

ایضاً در نعت

[illegible]

در منقبت حضرت خواجہ نقشبند مشکل کشا

[illegible]

یوان نگهت تازه چهوم دلکشا
زگیسوی خوشبوی مشکلکشا

زهی شاه دین سرور سربلند
مه اوج عرفان شه نقشبند

بتاج ولایت سراج الهدی
چهو دریای مواج فیض خدا

یه شهر ولایت سو صاحب کلاه
چهو بر کل عالم چو ظل اله

بجاه تقی شاه فرخ سریر
چهو اوج یقینگ سو مهر منیر

یینه بیوهتهندی ظهورک اثر
ننه گو بهادینکوی بیشتر

سو مهر سپهر علو کمال
چهو سر دفتر جمله ارباب حال

چهو هر جایه چون سایه کبریا
یه سرمایه سرور انبیا

اسیران این سلسله ارجمند
چه شیران دین بسته این کمند

درین سلسله جمله ارباب حال
زصهبای عرفان چه محو وصال

توی آه وحقانی پیر الم
درین بارگه ذات دارت علم

روانه شدن شاهزاده برای حصول معلق خانه پری خورشید طلعت دختر کیوان شاه

ولو ساقیو دل انجمار آو
بیا دلقا جام سرشار چاو

معلق چهو دل دیه هوای نگار
رواچهو انجز یار باغ و بهار

چهو ممتاز مایل آواز دل
الو مختصر در بیان راز دل

ژه برکارها آک مرغی دوبار
نمک حاجتاه زود که بیان
زه ڈلیشت لیوزدرون باربار
په سختی بو که ژاله بار د گره
به تنهایی اندر سفر لوټ دور
تو لک کونه سامانهٔ تاجران
بسامان شاهی ته بارعب و داب
همنک بشر مثل خاکی نژاد
لبک گنج راحت برنج سفر
تندبیر شاهس سپین دلنشین
دین لتن چهوکه چانو احسان مِه
یه تدبیر چانوی چهو منظور می
جمع تها و خاطر مه نشس در سفر
جهاسندری تو ده د پس خموش
وندک زه وندانی چهو هم تشر گفا

ثلت در سفر صدمه هابی شمار
عیان تی سپین از گل ترجمان
دزان سینه چهوم ز آتش خار خار
امی حاله نیرک بقصد سفر
گنه هن در ڈیو ڈهم ز عقل و شعور
بهانه کرک مثل سوداگران
قشونه زدلوان تلک هم رکاب
بنن در پرستان تمی دیو زاد
ژلن کونچه نیرک لمکک د گره
زبس همقرین لتن کرن آفرین
ژه کم ثلت میانه ارمانه غم
بدل تت کرن که چهو متقدرمی
بفار غدلی گته بسوی پدر
ذراهوش کیدی چهوک منوش
بوکر کر سر سری جهس پری بیوفا

پیکان گو یا یئی سوداگران
غرض جستہ جستہ بچارہ تمام
کران استہ استہ ئیمنزل مقام
پیکان الغرض و اتو با مال و جاہ
بہ نزہت گہ خاص الغورث شاہ
وچہت شادمان اگوش محترم
ونان شہر سی نا و ملک ارم

ہر جان با مال و جاہ گران
ومن سکینہ درکش انقلاب
شہن کر کہ ہر بو شعر باشند پر
دومن تام سر ہند شن ہیو زخون پر
پیکہ پیو کہ من پرو تہ تیار
شہر الغورث شاہ پادشاہ دوبون
درپیان دیدن شہزادہ ممتاز دو
ممتاز بنظر

نمک پاش ہارک پر زخم خراش	سمت ہمہ گرز رجگر پاش پاش
مہاسندری دپوشہن کای نگار	وداعگ غزل پرہ آہنگ تار
نس گو یہ بوزنت دلس طمطراق	فراقگ غزل گیہ پران دعراق

غزل خواندن مہاسندری در ترنم وداع شہزادہ ممتاز

وصل کی شب ہوچکی رخصت قمر ہونے لگا
آفتابِ روزِ محشر جلوہ گر ہونے لگا
بارِ صندل سے عرق آیا جبین ناز پر
انکے بوی عنبرین سے دردِ سر ہونے لگا
رات بھر مردہ پڑا رکھا مسیحا نے مجھے
قُم باذنی جب کہا وقتِ سحر ہونے لگا
ایک دو دم ہوں مسیحا دم کے دمِ آخر تو آ
جانبِ مُلکِ عدم دُم کا سفر ہونے لگا
پاس رہتا تھا شہیدی تو نہ تھا اتنا خیال
بعد مرنے کے محبت کا اثر ہونے لگا

140

سو بازا ہیر ن انہی وژی زمین
نہ جلوہ در امنت زحلہ بریں
سکندران بسلطنت شاہ دیوان تمام
تنوی والغرض بادشاہ عالی مقام
شہن جمیہ پہ بائیر ان انتظار
سکندران پیرہ شنتلیت شدہ دیوبار

یہوک لیرہ شہزادہ و باد عیدو داب
سوادہ ان بین کہ بر نظر بہ طرف کاب
زدیوان ہمہ بیرہ ور دوبار
پچہوی ہمہ اگرہ آرامشہ دی باراد
سو عجائب بی بیہ چہارہ ب
سو عجائب ی شہ پیہ اجہ انجمہ
سبا مال بیہ سی تہہ پیہ با پیہ ان ہمہ
سو بی ہمارہ مہیں فغان خبر ان ہمہ

شہن سنی خبر وا تنا وک بگوش — چہو آمنت یہ در ملک لوان منوش
بفرمان شاہی الوک نے ودتر — سو خواجہ جہانگرد با کر و فر
سلامانہ نی تاجرن لعل ناب — دلیرانہ گو پیش شہ باشتاب
امیرانہ سامانہ بے نظیر — تحائف تہون پیشگاہ سریر
سو خواجہ وچہپت راجہ گو بیجوس — وچہون تاج زردت سو زرین لباس
بخاطر در اندیشہ ماگو قرین — بظاہر کرن تاجرس آفرین
سو نیرت وزیرس پرت رہون جرا — یہ تاجر چہو کر غیر چون وچرا
بشکل و شمائل چہو رشنہ ماہ — بعقل و فضائل چہو فرخندہ شاہ
عجائب بانسان خاکی نژاد — چہو محکوم فرمان امس دیوزاد
ننہ جہس عمل در وظائف تمام — بتسخیر جہس دیو کرمنت غلام
چہو کر غیر معنی امس چلن و چال — ننہ یوت چہو آدمی سند مجال
درین ملک نہنہ پاٹھ بیخوف و ڈر — دلیرانہ کرہ دیون اندر گذر
یہ کت نیرہ پاچی ہنر از پگاہ — یہ ونہ سانہ ملکچ خیراز خواہ مخواہ
پیوان مصلحت جہم دلس در مقام — کرون جہس دیم بعمر تمام
کرو کوٹو الا از انن امام — برو لوٹہ مالا خزانن تمام

١٤١

[illegible]

پر زمان بن ټنټی گوئمن کن وزیر
چهو کمه شهر کوئی شاه آفاق گیر

هتو دیئی هس از تاجری چهوس لباس
چهو دراصل سلطان گردون اساس

نبر شهر کوئی شاه فرخ سیر یه
چهو فرزند خواجه سراج المنیر

شهانه چهو فیران هلکن تمام
بهر بحر و بر خشک وی نرشهر و گام

جهان چهوس مسخّر بجاه و جلال
کران سرکشان جهان پائمال

اس هیت کرکنیه شاهن چهوس
امی هاره کرخاره دل از بئیس

چهو آماده از بهر جنگ و جدال
اگر آمیه لغور شاهس خیال

وزیر آدشاهس ونن سی خبر
بیه کت یوز ولزی شو بیو در حذر

نامه رسیدن از کیوان شاه بنام لغور شاه برئی کمک و رسد غله و آگاه شدن تاجر بر مضامین نامه و ذمه واری مقابلهٔ چارشاه بر خود گرفتن

انن خواجه باعزّت و احترام
شهانه نس هیت گو همکلام

کران گی حکایات سیر و شکار
چه از کوهسار و شهار و بهار

درین گفتگو قاصده باشتاب
بدهٔ بارشه ژاو با اضطراب

دتن نامه در دست شهریام تام
شهن پیر ته آغاز تا اختتام

سو نامه پرت گوشها دل طول
بحضار یا دون منگوی اصول

[illegible]

تمن و اتو تیژ کال جنگ و قتال
چھو انصاف اَتہ جایہ کانہ زانہ ما
پریزادی منز تس لے وزہ پام
بنا چارہ مُہۄ کارہ چھو اسرسری
تۄتی چھو سن لو مجبور بر چارہ راہ
وزیرن دُپس الیشہ دادگر
بظاہر چھ کیاہ اَتہ فنادس کمی
بُحصّارہ کر پادشاہن نگاہ
مگر کینہ فیرت وُنس کر جواب
اگر گو سو دُون لشکرن منز فساد
دُپُن کای شہنشاہ فرخ سریر
وُنُن میا لو مانن اگر خاص و عام
دُپُن راجن ای خواجۂ تاجدار
بتدبیر ٹُہۄ دوی مِہ پننک مشیر
بانجام مطلب و نک ٹُہۄ مِہ راز
چھو اشکال لوزن خیال محال
اول شاہ کیوان یہ کیتہ مانہ ما
سو دانستہ کر تزاوہ ناموس نام
دیوس آسہ ہمخواب حور و پری
یمن دون فسادن و ہنز انہ کیاہ
یہ زانک مُتکو پانہ امداد کر
یوان دینہٹ چھم عقلہ ہنز رہبری
امکو چارہ کو نژاہ و نیو خوا مخواہ
ازین واقعہ گو نہ کانہ کامیاب
مگر ناجرس کتو مفید مُراد
مِہ الہام یو مُت چھو اندر ضمیر
بانعام چھو س و لیب لا احترام
بو محتاج چھو س انہ زین گیر و دار
بتقریر کاسک مِہ زہر ضمیر
بانعام شاہی گژھ مک سرفراز

غرض دراوتاجر سجاده وحشم
زدشواری و سختی و رنج راه
دران ملک بیه واتو ناجیل و جاه
یه تمهید تجار ذوالاقتدار
تنک خلق ساری بظلم غنیم
متن آسو در ملک ڻر کال کال
تن ٽکره نان گمت لعل ناب
کهون دل کلن ته خهلن جرم خام
رئیسان شهر و یه کت لوز یام
دلوک تن که اېشاه یوسف جمال
امیدئی زه بیدا کرت برمراد
انت اش لوکن چهن آوگاش
تهوک تاجران وعده غلک بیگاه

بخیل و خدم جسته تراون قدم
سپن وارد ملک کیوان شاه
سهاه تهکمت از شدت رنج راه
کرک خیمه بر پا بیرون حصار
پراکنده خاطر ز قحط عظیم
وچهوک وی تاجر متن گوسوال
غمن ہمت از گردش انقلاب
گلن جز منیر حلال و حرام
سمت تاجر س آی بهر سلام
چهوا ته کال ڻر کال گو در نکال
غلک نام لوزت چهاس شاه دشاد
سپر اشن بیدا با میداش
چهوتقسیم ملکوی کرن خواه مخواه

آگاه شدن چارشانه از آمدن تاجر و فرستادن میر لشکر
همراه دوازده هزار قشون برای گرفتاری تاجر

مقابله کردن لشکر چارشانه با عسکر تاجور و کشته شدن ده هزار از لشکر چارشانه و فرار کردن میر لشکر چارشانه از مقابله

غرض از دو جانب کرک عزم جنگ — بهنگام هیجا سپین کار تنگ

وژن کوس رزمی هتن با خروش — رکه زن رزمیو هتو بجوش و خروش

سپین گرم تر عرصهٔ گیرودار — نمودار گی از دو جانب سوار

تلنگان گردان گرد نفراز — پلنگانه مردان آهن گداز

زشریان شیران آهن گذار — سپین رنگ صحرا بخون لاله زار

تنن پشته گی کشتنی هر کنار — سنن گی فنن شیر مردان کار

بمیدان هیجا پلن گو دو چار — ڈولن هر طرف کهت کلن هند منار

دو بالا سپین آتش فتنه تیز — جیات از جهان و دپا بر گریز

غرض چارشانن سپه ده هزار — کهک سر بسر کشته در گیرودار

هزیمت کهتی ژلو سو میر شریر — وچهت چارشانه سپین ناگزیر

وتس تم سراسر احوال زار — بمیدان سپه کشته گی ده هزار

یه بو زنت هران اُتش کرن جامه چاک — کڈن آه سرد از دل دردناک

درین کشت و خون ترک خونین نگاه — بمغرب تے بین گو با آرامگاه

مگر چهوم کړن عرض خدمت شاه
دپوښ پادشاهی تېره کیا چهوی هراس
دپښ تاجرن کای شه داد گر
وزیرس لښه باده حال ضمیر
وزیرس یه لوزنت سیئن حکم شاه
وزیر آوهمراه تاجر شتاب
دپښ تش که ای خواجه تاجدار
غرض تاجرن تش پېن ماجرا
وزیرس نه لوزنت سپئن انقلاب
لښته شرط جارم کړن یام گوش
کړس شاهزادن بیان مختصر
نه لوزنت د راندیشه بیو شهریار
چهو غیر کفوا آشنگ بهتو فساد
وزیرن دپس کای شه نامدار
کمینه سو غول سیه خیره سر

وزیرس لښته باده تی خواه مخواه
مه نش ون دلس دی نه اندیشه کاس
مه آداب شاهی چهه زیر نظر
پس انگه کره و چاره ده دار و گیر
یه تاجرونی تی مه ون خواه مخواه
لبو نا نجات از غم انقلاب
مه نشس کرنه رانه درون آشکار
ونن نه ابند القصه تا انتها
درین باب ودښنه تا جواب
سپئن مست مدهوش لبها خموش
وزیر آوکیوان شهرس هنت خبر
دپن نوشکوفه سپئن آشکار
تنهوی غیر کفو اه چهو خاکی نژاد
تفاوت لمیس نه تمش منز هزار
یه هندک چهو شهزاده والاگهر

١٤٧

دتن حکمِ تقسیم غلّہ تمام	بہر بحر و بر خشک و تر شہر و گام
دتن داد امداد از حد زیاد	سنہ بخشش و ہیت خلق گی شاد شاد

نامہ نوشتن ممتاز برائی سرخیل شاہ جہت کمک قشونہ و رسیدن سرخیل شاہ ہمراہ فوج بے شمار در ملک کیوان شاہ

پگہ در آو آہوی زرّین جو د	بہ گلگشت صحرا بدشت کبود
سپن حکمِ ممتاز با اہل کار	کرہ و سازو سامان جنگی تیار
اوّل نامہ سوزن لسرخیل شاہ	بزودی اتیو سیت فوج و سپاہ
چھو با چارشانہ جنگ و قتال	چھو در ملکِ کیوان امک احتمال
بقطع منازل کرہ و بستہ بار	دو منزل ہیو جانبِ این دیار
خبر واتیا منت لسرخیل شاہ	قشونس کرن حکمِ شاہی پگاہ
چھو فرمانِ سلطان عالم پناہ	ہیو زود در ملکِ کیوان شاہ
کرہ و عزمِ مردانہ با آب و تاب	دلیرانہ نیرو دو منزل شتاب
بفرمانِ شاہی لبامانِ جنگ	بفرہنگ سوزن گروہ نہنگ
بقطعِ مراحل پکان تیز گام	پکت رُود باقی دو منزل تمام
کنن چارشانس یہ کت واتیام	چھو ممتاز آمت پئے انتقام

گژھن اوّن تیغ و سنان طلا
دوہن ترزو پیہ لو گن لگو جلا
بلوت ترا و ہمت لنجر تا بدار
پگاہ تمک خونخوار گردون مدار
بمقابلہ چارشانہ و جنگی پیادگان
صف آرائی ہیوتن ممتاز در میدان
قشونس ہمن نام در دشت شام
ولیت نئ تہانہ کرن انتظام

ڏيهن ڪال جهڙس جنگ گهم ترزال
پهن ڪارزار راه بجڪ ڪمال
تيرن مينهن از نهيب و غريو
سپين پيرتشه پيڪا مرزو گيو
سوارن شاهي چو شيران مست
دوان آءِ بر فوج اعدا شڪست

هزيمت افتادن لشڪر چارشانه و پيچارشانه و شدن فتح شهزاده و گرفتار شدن چارشانه

۱۴۸

هشت گو ڪن جنگ اوزار پيار
ٻست ني ڪوه از ترنگ تهار
من پيش ذرن گرز پيان و يام
گهي هر من فن نبرد اي يام
ڏو ڪلهه پن همه گلن ڪمت مار
ذن کهه ذنيدان گهن يتمام

سپين حڪم شاهي قشون تمام — ولو رخت جنگي پياهن تمام
بجاو بجا طبل جنگي بجوش — ڪڏ و بيد رنگي نقارن خروش
يه بونت دلير آهي بر عزم جنگ — بفرهنگ چارڪ گرن تنگ تنگ
پياگو صف ميمنه باده — چو ديوار آهن صف ميسره
بقلب جناح دليران ڪار — سواران گو رچڏ مين وليار
برچال هر چار سو بارتنگ — بفرهنگ وارزنگ گو ڪارتنگ
سو فوج ظفر موج گو پر صدا — چو درياي طوفان قهر خدا
دگر سو سپين چارشانه تيار — بميدان مقابل پئي ڪارزار
بهم دون قشون سپين غلغله — ٻله ٽل يڪو درجهان ولوله
سپين يام از هر دو جانب دوچار — وڏنگي چپار ازشش و هفت و چار
به ڪه ڪوبي نعره خنگان چين — فنٽ آئي پهلوي گاو زمين
باهنگ مردان با نام و ننگ — بنهنگ آهي درجنگ شيران نهنگ
سٽهاه اپره گيمت نيرو جوان — بسيلاب طغيان خون روان
فرو بسته آن دشت و آن پشته ها — زبس ڪثرت ڪشته برگشته ها
زچقماق چقماق درناق تيغ — زٽڪ ساق و سينه سٽها بيدريغ

در و دشت ... مشتار
سواران اعدا ان جنگ ڪو ستيز
نه ڪيون پاپيوان در گريز
هزيمت ڪري چارشانه جنگ
ڪمانه ڪري چارشانه دلو جنگ
ڏيهن ... پيچ پيٺ ... ڪار

[illegible]

تلنگانه گو صفدر نامدار — پلنگانه جولان کنان برکنار

وزیره وکه باهس ٹهاڑه پار — چهو مکار دیوسیه روزگار

هزیمت زدس بیت چهوگیا خرفریب — یه ظلمت ته ناحق مه گرته ناشکیب

یه چهوی اختراتک اس مکره ولو — مقابل یوان جهابشر پیش دیو

ته مانک نه شاهن سو گو یک قلم — دین لش که استا پلا و اخلم

وچهت چارشانه دلیرانه آو — کهنش جا و گوشه هن کرن اره تاو

بکشتی بلوتهغ و لو برکنار — کرگ وار خالی بانجام کار

سپن خاره دیوس کڈن آه سرد — وچهون قوت زور بازوی مرد

پتهر خود بجو دیبو سو دیو خشنگ — ڈس زنگ ویس ناموس و ننگ

شهس افسرو دلپو که ای شهریار — مبارک اس ای رنگ آ وار

دبک شاهن ای بیدلان جهول — یه غیرت کرن گو بنا حق فضول

اهس خوف گو بیوتوی برزمین — مه که برگمان جهم کمان درکمین

قوی زور چهوس باقوای ضمیر — کهاٹاره شاهن بیه روباه پیر

چهه مرلش نه بیت مارسش اک جوا — چهو مطلق بجو دمرده کهش ناروا

دلیرانه وتهو چارشانه چو شیر — کرن که یک بیه شهریار دلیر

برآمدن ممتاز از ملک کیوان شاه
همراه بودن خورشید طلعت معشوقه
و بیمار شدن او در راه و دیدن سپین
در ملک تاجور شاه

شهانه سپین دهقان نظام
با عادت نیک اجابه مقام

همراه ملکه بغرض و دفاع
دتک مال و اسباب زر بیشمار
تحایف پرستانی و ازیاده
کذکی بتس کت از تیغ کیوان شاه
مخص کرکی غم نه پهکیره بام
بلک پیکستان سپین دیو تمام
بسامان شاهی تجمل و خدم

سپین شمس حکم قتل شدید	میان دو عبد آیه گو پایه عید
پره اکنده گو فوج دیو شریر	سپین کشته کنه ژل تر کنه گی اسیر
سپاهان شاهی سپین شاد کام	انگ جمع مال غنیمت تمام
شهانه سپین شاد یا لس ورود	بالحان داؤد ساز و سرود
بیتهے پاٹه اک هفته گو درگذر	سپین جشن شاهانه با کروفر

در بیان جشن شادی خورشید طلعت همراه شهزاده ممتاز

کرک ساز و سامان شادی تیار	شهانه بهر خانه نقش و نگار
به ممتاز گو مقصد دل حصول	شادی موافق بشرع رسول
عجب نیوری در طلسم پری	مه و مهر همخانه مشتری
پس انگه هتن سام و جیب تمام	بانعام ساری کران شاد کام
بسر خیل شاه مال و زر بے شمار	دتن بتس بیه ملک آن دیوسار
کران رخصتاه بنو بنوی خاص و عام	بانعام شاهی کران چون غلام
پس انگه هتن رخصت از شهریار	دین بتس گذه هن جهوم بسوی نگار

شهن چار و ناچار تی کره قبول
رضامندی شاهزاده حصول

مراحل کرن طی سیجایه تمام
کران خوش منقش و مزین مقام
دریغار سیجبازی روز شمار
سپین گرده دین چرخ ناسازگار
بنا گه غمناه بیوس پیش پیش
کہ بیان عیش سپین جاک جاک

موافق گران باره گو
سوانا موافق گران بار
توی شاہ مین از بیمار بغرض ورگذار
سهک رفته رفته نه ابهالی گی نه جهو
لو بجهه سپین سکهه گرد با ابهالی کی
بمی ماه ان کری کی دپوی نه گالی واده
اطبا بیجه حکیمان از بہر علاج
موافق ہوا ناحیم بامزاج

دریچہ زری کا نقش و نگار
پیچہ زری ... جا بجا قرار
عجب ... زری قاعدہ ...
معلق ... چہو سقف ... زنجیر ...

سپن حکم جاری ہر اہل کار — کہ وخیمہ برپا برون از حصار
بفرمان شاہی سپن انتظام — بدست سپاہی بیاگی خیام
نگہبان ہر سو گروہ سپاہ — تہوک پہرہ برگرد ہر بارگاہ
اطبا یوان گے زہر علاج — ولی گونہ کانہ کارگر بامزاج
اما اشتداد مرض گو زیاد — دوا نا روا ہر لوا نامراد
زسرکہ انگبین گوس صفرا فزون — ہلیلو کرس قبض در جوش خون
زرخسار نازک ڈہس آفتاب — مولی کر نکہن سر تلتہد نخواب
یہوی راز گو جا بجا آشکار — چہو بیمار شہزادہ نامدار
چہو ممتاز تر نا و ممتاز چہوس — دلک ے از باشاہ بیند راز چہوس
بتقدیر بیمار گو یہتہو نگار — کہن خیمہ برپا برون از حصار
عجب لشکراہ سیت جہین بد قلیل — ولیکن جوان پرت اکہا بیعدیل
باکرام شاہی زمال و منال — گمنت مرفع الحال در چلن و چال
مہیا من مال و زر بے شمار — خلیفن سلیقا عجب خوشگوار
خصوصا عجیباہ چہو ہمراہ شاہ — نہ وچہمت کنو بوز منت چہو منہ زاہ
بظاہر چہو خیماہ زرافشان طناب — مکلل بیاقوت و از لعل ناب

151

ولی از پدر ... عرف ...
بمنت اجازت منگون از پدر
...

ټيټان سوز سينه ژنان تحجمه مار
ښکلان سوخته دل ژنان يخته کار
اې حالداران دلبر همه ښت ل
نخچ معلق کران و جد و خال
قضا را عکس هغه عکس گر گذر
عجب شکل فتنه گر شعله ور
تماشا و چهان آسو و بهيم شاه
پيس بر رخ آفتابش نگاه

سر مشتاق پاس عالماه
باحراق جانان ماه بيت علماه
گوران کيښن گرين ژنان خنجره
بيجمه ژنان کگ کيپی
دران اشک حرت کران
قی نارغن کی بران اکې جام

نمک سيت کنه آدمي باشعور	مه چپا کنه تلن تنو گشت کا نه فتور
شهن چار و ناچار ديکن جواب	نکه هوشه کړن گوش کړ بر عتاب
اګه کانه فتور اگشت هي آشکار	پيرو پار خواهي کرت از ديار
غرض د راو شهزاده با اضطراب	امانت نټي گو په بهيم عتاب
پکان دراو پا مت بدون از حصار	و چون کوه زرين په نقش و نگار
پوان دوره په نو چه برق شهاب	چمکدار از تابش آفتاب
په بيتابي دل پکان جسته گو	نکه نت په آهسته آهسته گو
سهيل مين زن و چون بخلاف	په بيت معلق کران گو طواف

عاشق شدن د بهيم شاه به ملکه خورشيد طلعت

ز قوس قضا دراو تير بلا	هدف گير گو بر ملا مبتلا
قضا را سه خورشيد طلعت نگار	د يسچين اکس پټ و دان زار زار
سه په خانمان گيمز از جان نفور	ز رنجور شي شاه ژامت قصور
پري پانه با دلبري بيقرار	زري داره پټ جوهري زرنگار
بڑگان ژو نباني تمي آنه دُر	بران روښه روښه ز دُر دانه مر
ژانده ره دلبر سه بر طاق طاق	مه چار ده ليکن اندر محاق

گرده عشقن اوښل د ماسکين
پېښ پيچ سين سره پيس باد و
خوي ريار پيس ايکي هوا ای نگار
پيس پيغرار از هوا اي وا ان فرار
اندرو دل جان او زاري پاس
ګراه اوسو روز و را ره و پس
کو د آس الاس بلا کهنک خد
تعزير بدر بر پيچ پيو دروډ سوز
زيس غور و غو و عا يل با روينه
پيښ پيس د حاصل عشق سر
سرمان در خواند روح عشق نس
اينې بر ورت و امېنت بيپني
سيد کي او زهين آيسن بېپنس ضي
جياسي کين بدرب الخاعت لټي نمر ض
سلتي بيتې عرض ال هر انداز دمي

غرض گو روانہ سیخانہ شتاب	دزان آسو در آتش انقلاب
بظاهر کران گو بها نه مگر	جگر در طپش دل بجای دگر
غرض بیوس عشق مرض شدید	لب حسرت خود بدندان گزند
آزار غم در جگر خار خار	نه پای فرار و نه جای قرار
ونان آسو باد لانان در خیال	ننان آسو ساروی خیال محال
چهو دشوار کار راه بجز کارزار	مگر بی رضای پدر چهو منه وار
نه منظور دو در نه مقدور کار	بو چهوس در آخر زروی نگار
مگر بی دلارام آرام و جام	چهو در مذهب عشق عین حرام
ونان حال با گفتگوی خیال	سنان آسو در آرزوی وصال
اگرچه رتان آسو در سینه نار	مگه گو مشیرن نشه آشکار
بهمت مشوراه کر تو بید رنگ	ونان گی فسانه زنیرنگ و رنگ
اگرچه وزیر ستاه و تو بعید	مگه گو نه کنه شاهزادس مفید

چاره جوئی موذن دیهیم شاه درباره اتصال خورشید طلعت از قحبه های شهر و ذمه واری آن معصم مرجانه شیطانه علیها اللعنه

کرن آخرانه پیون انتظام	ان درا له از شهر ها ندت تمام

١٥٣

کرن تت اندر جایگاہ قیام
فقیرانہ پلس کرن چھین کمال
یین تودش شیطان پرکند خصال
عجب خانہ کی کہ لکہ مکر دراز
سو کتا زادن بیچھ زجہل راز
بخانہ تہوُن پانہ رور نس برز

۱۵۴

کوکنہ کُن تہوت دٲرہ باگوش ہوش | غضبناک ترسہ آیہ بیہہ خموش
دپُن شاہ دپھین ای پیرہ زال | بوچھو س گیر گوسُت تہ پھو بنا خیال
اگہ چھی رضنت یا بشام و سحر | موشہ درزیو کیہ یہ خوتہ الضاف کر
دپُن دراله باحال دٕ ماندہ گی | چھہ یہ چاله درالزمہ فسرندگی
غمن کا جگر چھس و رین روزگار | یین بالزاتن تنگان کمہ نہ کار
چھہ دراله یتھن کارنی پر جلال | نگرمن چھیس دراله اندر کمال
توی بوده لاگت کرامک خروش | یین چودنی ماکنک آسہ ہوش
یہ گت پوٹھہ تیکن دنگ دراله یام | بناحق کرن شوٹھہ رسوای عام
دپُن شاہزادن کہ ای پختہ کار | یین تخنہ مشقن ہندی کرپھو وار
تہوی کرتہ کاراہ بجز گفتگو | تہ یتھو سارنی منزلک برو
دمی مال و زر کیہ چھی انتظام | خزانن تہوی بردتھی صبح و شام
لگن ید مزورن اگن مہرہ دیار | دوگن میلتی ریشہ بیشمار
ونت ہی دتن دراله سامانہ ساز | بعنوان شاہانہ گیہ سرفراز
زشہ درا یہ یامت سہ مکارہ تیز | جہالزہان دوبہ بہ گریز
برادرس آسو ابلیس فن | زنا زادہ بدکار ہر انجمن

اگر کا نہ پرڙهو کيا ذه ڇهو بانفير
ڇهو کامل فقيرا سيجا اثر
وِنت ئي روانه کهرن روياه
ڪرڪ که بکه ناداه بجوش و خروش
ڏين شور و غوغا گذ هن آيو م کپن
کرين چاکه و عرض کای تونگار
فقيراه ڇهو کامل بباطن قوي
رياضت جيه و زوشت کاروبار
په بوزت سيز ملکه پر اضطراب
درين حال ٿ بيهٺون پيکان انوار
دلش تاب ڏي دسنه گيه شاد و شاد
بسوز و گداز آيه جادو طراز
که ای مرهم ريش سوداي من
بوجهين چا نه بيمار به بيقرار
غماه بهت بهان جهين ڊاه دور دور

مَتِس ڊ پڙه گڏ هو پيش فقير
مين زنده کهي بکنج نظر
انگ تام نزديک آن رويياه
سه کُت و اژ مه رو يه ناگه بگوش
ته ونتو مين کياه جيه گيمرون
گڏ هن يم فقيرس اکنا ڇهوک بيمار
بظاهر تس و ڇهو دم عيسوي
ملک سير تهاه هو ڇهو پرهيزگار
يه بوزن زعق ڇهوس دُعا مستجاب
سو بيمار آدک لوکن هند سوار
گيبن تي ياده پيدا اميدِ مراد
يه مِمّت ازها ون بعجز و نياز
انيس سُراغ سويدا ي من
لدان خاک برسر و دان زار زار
نه ڇهوم تاب وري نه تاب حضور

١٥٥

نبس گو شبک دردو رنگی کر رنگ — سپہن گرم ہنگامہ زال رنگ
بتاب آی خاتونِ زرّین قباب — سپر انجم آرای گردون جناب
شبانہ زخانہ سہ خورشید فام — شہانہ روانہ سپر وقتِ شام
مکھن مقنع زردلون باشتاب — تھون در شفق پنجہ آفتاب
پیکان جستہ گیہ در عماری زر — بدل خستہ گیہ آس ہاران گہر
بصدقِ درون واژ در تکیہ یام — سہ مرجانہ شیطانہ گیہ شاد کام
بیک پکس شب ملکہ در انتظار — بزاری کران عابدیں زارہ پار
سپر شاد مرجانۂ بدگہر — مہ تدبیر تزویر گو کار گر
کہارانِ ہوج تھون دور دور — پری پیش عابد گتی باحضور
اکھاہ از لعینانِ نامہ سیاہ — روانہ کرن سوی دہیم شاہ
دلو بخت بیدار گوی شاد روز — زری پالکاہ جو پری کارسوز
بہ بوزت سپہن بتِ سٹاہ اضطراب — سہ ملکہ کران انتظار جواب
انک پالکاہ باکہاران شتاب — فقیرن پری رو یہ ولو باعتاب
ان گتہ ہو سو بیمار خودی نگار — جھو وقتِ دعا پیش پیر و ردگار
قضا را بزود آیہ بے اشتباہ — ببرج عماری سہ رخشندہ ماہ

زہُوتج نبر درابہ خورشید فام
چومجنون شیدا سو دہیم شاہ
ببرُج معلّق مہ ڈیہک ینہ
نہ چہوم تاب طاقت نہ صبر قرا
گیم انامتبؔاہ شدمہ پیدا دس
نبر تراو دم چہ ینہ درہم سٹنُ
مہ ہو چا کراہ چانو ہمرازآ و
سو دردام تنہ و یہ تہاوی ایر
کنو ماجرا آس بوزان پری
کہ ای شاہ والا بوچہن شاد شاد
ولیکن چہ تیو تام در زندگی
زہ تنو تام چوک مرد بیگانمی
پس از فوت ممتاز چہوای اختیار
بربوزت دیس تہم کہ ای رشکِ حور
درائل نقاب از رخ آفتاب

تہوکُ جای تہنا چہ ماہِ تمام
ونان گو پینُ درد و حالِ تباہ
تعلق جُدا جانکوی چہوم تنہ
نہ خواب شب از سوزش اضطرار
بشیہ اکہ رک ما زہ حل شہ مشکلِس
مبرعنم بہ چہوی کعش خانہ پینُ
ازین رسن نہ دل حبِّ مُمتاز تراو
سو چہوی پانہ دلوانہ بے نظیر
ونُ بتن جوا باہ زدا نشو ری
مہ مشفق تہندی خ نہ چہوک نہ یاد
زہ تہ مہ کنہ کنت چہ شرمندگی
نفتوا زہ شو یک نہ ہمجانہ می
درا کہو ثار از خشم پروردگار
مہ کرتاب دو ری چہ غیر از حضور
گراہ تراو تابِ عتابِ شباب

157

زکجبازی چرخ ناسازگار
یتهوی آسو بیمار و اتر علیل
یتهوی خشک لب ترسو بیمار و زار
زگرمی بیماری اعضا بجوش
نه وارا درین کار از گفتگو
نه کانه همدم و محرم راز تش
دلهٔ کن کران شاه عشقش رگله
ولو عشقه چهوم در درون طراق

کرن تکیه بر فضل پروردگار
تهوی بوزن افسانه بافال و قیل
تهوی گو پریشان زهجران یار
تهوی عشقه نارن نه تهونس نه هوش
نه یار اگرت نه ارنهی جستجو
نه کانه مونا مثل و سازش
وتان گو با هستگی کم و له
فراقک غزل بوز اند ز فراق

غزل ممتاز در سوزش عشق و التجا بجناب باری تعالی

Repeated

عشقه دریاوس بیه که گرائی
کنه هیم تهزنه انده کر نیائی
یار بیارس عار بیه نائی
نهنده پایه چهٔ هس قدر زیبائی
عاشق دریای تهنزی مائی
نه تله وزمله نه نه زن درائی

بارخدائی کیاه چهومیانوپای
بارخدائی کیاه چهومیانوپای
پیه ناپایس یاون رای
بارخدائی کیاه چهومیانوپای
عشقنه آولنه ونے آی
بارخدائی کیاه چهومیانوپای

حکایت چہ از ناقل این بیان
یوان آسہ کہتہ شاہان دورگا
متی آس دخترسہ اختر بلند
تمتی آسو دمساز مختار کار
توی بہر توقیر و تعظیم شاہ
دران روز گو وارد آن دیار
وتہان آسو گاہی بہان آسو دور
نیر مضطرب تر اندر بیقرار
اما آسو دمساز ہمراز کار
یہ زانن چھو شہزادہ آشفتہ تہ
یہ کر غیر معنی چھیہ تر خستگی
کہتن وارزانن نہ از اہتمام
ہر جاو چھون بازرن سہ بسو
دیان شاہ ممتاز و الااعتبار
عجائب گر ایست چھوس تا بدار

گرو مختصر بی شکایت عیان
دیان اوی از ملک گنجور شاہ
دیان آس یس ملکہ ارجمند
اوی آسہ شتی اکہ ختیار
سو آوپانہ در ملک بہیم شاہ
بدل آسو بہیم شاہ بیقرار
زخویشان وازہمنشینان غیور
کران کینہ کن کن کہتی باربار
باطوار شایستگی ہوشیار
مقرر آس آسہ عشقک اثر
گرچھیس کہتر نام دلبستگی
زشتہ خصلت ہمت نیر و اوپام
تماشای ممتاز کوی گفتگو
وریمن ملک اتت سپن بیقرار
معلق سو در کار زرین نگار

گهی جنگ با راجه رای زنگ — گهی در سوالات زنگی برنگ

گهی با چهار شانه در کارزار — گهی در تاسف ز خویش و تبار

مه هر سو تنه وچه سنم جا بجا — بفرصت تهو منه ښهزاده پا

غرض حال گم گشته باوش تمام — مګر تم بد التشوری لبو پیام

دوئ ویل که ای شاه والا گهر — ازین غصه فارغ دل خویش کر

سلامت تهوی یده ږه پروردگار — نمس هو که ړی پیش کش صد هزار

ز بیماری خود لیک یده نجات — ز گم گشته کره جستجو دوه ته رات

چهو فی الحال حاجت بجسم سقیم — کړن جستجو در علاج و حکیم

مه همره حکیماه چهو صاحب کمال — فلاطون دوران ته سینا مثال

وزیر ئی ان سوی مسیح الملوک — سو شاهن شاهانه هندوی خوش سلوک

سو محرم منس پو راز دورگاه — همراه از ملک گنجور شاه

معالج شه سعی ی هیں صبح و شام — علاجن هندوی گو کړان انتظام

خبر آوردن جاسوسان از ملکه خورشید طلعت که در کدام جا مانده است

وزیر خردمند فرخ نژاد — تفحص کړان گو زبهر مراد

به پنهان ان مبر جاسوس شود — وئن ویل یه مقصو کوی زاد و لود

کړل جمع جاسوس ملک تمام [illegible]

یمن ته از باون بیمرغ د [illegible]

همه پیر عالم در اوازشه تاجور [illegible]

وچین گرځیدو چې کار [illegible]

[illegible] جاسوس راغے سو بیو

گرځیدت ان ملوتی خبر مو بیو

[illegible]

وزیرن دیُت بعدِ سوءِ مزاج
بنیا صورتِ اصلیک کانہ علاج

دیُت تم دوئیمُ روغناہ تیہ مُفید
سیاہس کران بار دِگرہ سفید

غرض سُوی دوا اگرہ حکیمن یہ پیش
وزیرن سو موجود تھو نزدِ خویش

رٹُن بلہ حکیمن شہ سُوی دوا
کرن حکمناہ بیاک علمی بیا

دِتُن حکم ڈنڈورہ از ہر کنار
خبردار ای ساکنانِ دیار

کنیزاہ چھہ ژھجنژ زدربارِ شاہ
چھہ حبشیہ قوچ برنگ سیاہ

جواہر چھہ ہمراہ تَس بے شمار
شبانہ چھہ رامژ سہ پالک سوار

فقیرس نشہ بر امید دُعا
مگر آس از بہر این مدّعا

شباشب چھہ ژلمت تہ ڈلمت زراہ
کنیزاہ ہتھی ژلو سو تہہ رو سیاہ

چھوین جاپہ منز ژھاپہ وزت سو ترور
گرفتار گرہتی سو انزن ضرور

نتہ قہرِ سلطان چھوتس پٹ شدید
بیس ٹے پہ اثبات گژھتہ وعید

دلیرانِ دیوان بفرمانِ شاہ
کرن خانمانی جہانی تباہ

بلہ ڈنڈورہ بلہ فیور از ہر کنار
لوکن منز بہر جاسپن آشکار

ہر کوچہ بازار در ازدحام
گتو بوز دیہم شاہن نام

سٹاہ گوس پیدا دِلس اضطراب
دروی گژھان رایہ حسین بیحساب

گرچی بادل چھو دودنان بار بار
عرض تس چھہ دراوہ ہی حالہ گیہ
وزیرن تبدیران بد وبال یہ
ژ ن حاجیس منز بدوی لباسا بر

ژھن تو اچھک باٹھ بہ سر براہ
یژن وٗن سوی قدرت سوی شاہ
مگر یہ دار و کر س عب و داب
پژھن جاپی منز ازن کی چھو
دیُن پہر دارن بہجوم حام شاہ
غذا ہمت گژھن ہجوم یو بکی

ہمن بد سرزادن لوزمان شاہ
دیس پریہ کی ماہ چہو زنو فی کہنہ
اگر کہنہ پیش گو تہوا شاہ
ہمن آرس عزاہ لپیا رحم
ینہہ چہی کرنہ نن فنکا عنہ چیز
دیس عاشقن چہوم زہ پیشک دیس
زعما زز چہر چہ جہتی کہنہ
دوکمن آرس ماندہ دیجی ئی وتن
پیلس خدا کرنہ حل مشکلی بیک
امید پر چہوم قبراہ کی ذراہ ئل نقاب
دیس ممتاز ی گر تہم کرن
بیوپنت لگ شاہ ممتاز ہہا
گر اہ ماہ وہم پرتو آفتاب
چہوپو دیس بہتوار لی

غرض وا انتاؤں سو خواں زری	بہ پیش پری بوز تو زرگری
کہرں لت دلاسا کہ ای رشک ماہ	بودماز چہوں ہا رو ہمراز شاہ
یہ چہوی روغن قیر اندر حریر	یہوی مل برخاد ماہ منیر
امی حیلہ بوزک بزیر نقاب	تہوک ماہ پوشیدہ زیر سحاب
بامداد پیران روشن ضمیر	بو چہوں چانہ آزادی ہند شیر
وہنت ئی ہنر در او بام از پری	آرام گہ تام گو سرسری
سونہرت پریرو یہ مل رنگ قیر	مبدّل سُہا گو بہر منیر

بار دیگر عجز و زاری کردن دہیم شاہ پیش ملکۂ خورشید طلعت

دیک انجمن تام گو مختصر	تنک محفلن کر شبا تک اثر
پریشان ہوون عاشق دلفگار	دوبارہ پرن ہیو بپاری نگار
دین لت کہ ای ماہ زرّین قباب	ذرا ئل نقاب از رخ آفتاب
دیس پریہ کای خسرو خامرکار	ذرا کہوز از خشم پروردگار
پس از فوت ممتاز و عدّت تمام	چہوجا نیرہ نت بت کرن تہو کلام
دیس عاشقن چہوم دل و رقرار	دزان سینہ چہوم ز آتش خار خار
بنہ بوز مرچہیم کنغاہ مختصد	تنہ چہوم ہمت فی سوسا در جگر

پیلو زنت کریں پریہ خلک نیاز
لدر نیلہ تہ و رکرن سرفراز
دیس پیش کہ ای خسرو ہمیر خام
کرن ان دی شعورانہ چہو کہیر کلام
دیا شاہ ممتاز تیہو اسی نکار
ملک دکہ بیر ان سیم وی وہیب
یہ دونکو رہ چہوی دراہ میل ہم بداران
سو ہیا ہوی لچہو لاو ہیر ہوی لگار
ہہ ای سی بہو افی بحوف تنہ بدن
لو مو کہنہ ماہ وہ ہی بچن کہنہ ہمیں ارب
ہمین وحیق کرس بیک تہ ہمیں بیان
زیر کو جہ ہیو بہ تہ بو ہم بدا
دہیم نیر ہو زیر او رین بہ
دیس لک ادر داز رو دون ہیں

بین چنگ سنگ سی بی لبسنطور و سیار و ن
عجب نغمہ سکی نغمہ گکو دلنواز
سبہ پنفتہ گکو محفل جنگ و عود
پبانہ تماشای ساز و سرود
لہوان سکی ایل بانہ سر با وزیر
لہوان سکی زیر خانہ سر با وزیر
سستین مہر سبز بہ مشغوف و دمساز جی
بعدرسیا طلعت و در معلق خانہ دا
ودمساز با انبساط سرود و رنیم الرکادن

پرسیدن تاجور شاہ از دمساز حقیقت حال و جواب دادن دمساز تاجور شاہ را در بارۂ تعجب معلق خانہ

نمن مثل خضابِ شبانہ شتاب — شپین تراو روا ز جہان بے حجاب
نمودار گو بالباس زری — پری پیکر چرخ نیلوفری
سو دمساز جانباز دانا وزیر — بتدبیر شاہانہ دلپذیر
بدانشوری دراو باکرّ و فر — بآن داوری پیش آن تاجور
پر ترس پادشاہن کہ اپنا مدار — رتہ از تمام گگن جا بہ آسوی قرار
دُپن بت کہ ای شاہ فرّخ سریر — تماشا عجب نے وچہوم دلپذیر
دچہوم بر ہوا قبہ زرنگار — معلّق گراہ بے ستون استوار
ہر سو وچہوم از دحام عوام — سیہ فام ڈہہوم وَ دان اک غلام
ہتن راو مژ عورتِ زنگبار — تہندس لمس منز و دان زار زار
عجب و سو ساہ ہیو بہ دہیم شاہ — دُپن بنی مہ چہم انثری خواہ مخواہ
تہوی غم دِس گو بڑو د اس — بغیر خور و خواب گو بیچو اس
دوہم بارِ غم ہیوس بیتاب گو — سو ممتاز ناگہ صحت یاب گو
کُرن غسل صحت و لُن رختِ نو — بہ افسانہ مشہور در شہر گو

بچہانا ہ ز شادی کطرب جنبہ
عجب مہر درمہ ز دلربا
سہ مشغوفہ و دمسازہ زرین قبا
ولت در آیہ از خانہ زر دلربا
سہ مشغوفہ و دمسازہ زر دلربا

١٦٣

ولت در آیہ از خانہ زرّین قبا
ہمراہ دمساز با ساز و ناز
سلامانہ ہمت پانہ گیہ سرفراز
ہنون گل تبارک مبارک کرن
زائیر در صحن دیوان برن
بمہمان نوازی بصد احترام
بن سرفرازی بصد مقام

وجاہت تمام اس باد گیری
بجہان بصد طلعت ہمسری
وزیر بسی عجب دبی نالہ خیال
بہوتی تاج ذربرم ہما تمثال
عجب چہری کارسانہ ناز
آلستی ناگہ زری جا جمہ ناز
بار بیش دیلہ دیکری
ہوں بر صدر گاہ بیری

تهون پام برتخت زرگلعذار
مساکين اهل نشاط و سرود
چهه شادي منادي توي دردیار
بفرمان خورشيد طلعت تمام
چهه ملکه کران خرج زر بے شمار
مغني واهل دف و چنگ و عود
سيئين محو حيرت سو دهيم شاه
مگر هيو در انديشه گو مبتلا
بيه ما ملکه اسهم نه اسهم کنيز
ز ملکه ونان گس اهل سرود
وزان سينه اندري گرتهان کباب
يقين گوس کامل چهه ملکه گرے
بجوش جنون آو بے آب و تاب
هنی نیکبختی ته ون پر دليل
مه ونهم ته ني هوي اندر کانه فريب

دوباره منادي فرک در ديار
بدربار شاهي هيو زود زود
سيئين يه شهنشاه والا تبار
بيک هفته لگو نغمه کوي انتظام
بوان پس اکها جس وان پس چهه ديار
بهر روز گے مست ساز و سرود
بيه افسانه لگو بو زنے خواه مخواه
حذر گوس سر ما نيم بر ملا
نه چهيم زياده رسوائي اندر تميز
چهو کره نه تهيو وچهنوی ست دجود
بسوداي دل کران اضطراب
بو حبشي کنيزي کرس باتبري
ون پر يه کن باهزاران عتاب
بناحق لو کره تهس لو کن منز ذليل
کهنٹ مو کهه لو کره تهس تها ناشکيب

مه بوزم چه ملکه بابل رباب
زه یدمیانو بوزک گڑهو خوه نخواه
دولت رخت لولی دچهو هر دو یا
یه بوزت سو شهزاده گو شاد شاد
گڑهم واده تحقیق ما فی الضمیر
کرک الغرض عزم و جزم تمام
دوهس واتو آخر شبن کر قرار
گنډک ډیوراه لو لیانه تمام
معلق گرس گی وچهان هر کنار
وچهان نڅنټی گو سه دیهیم شاه
زلس ټنک نه خورشید طلعت تمام
یقین گوس کابل دس منز خیال
چه انز مه درخانه حبشی کنیز
ډلس دیانه ناحق توی گوس گیر
غرض خشمه هتو آو مانند باد

کران بخشش مال و زر بے حساب
بهانه کرو یتهو وچهو بزم شاه
مه سبیت معلق اندر کیاه چهو کار
دپن کیاه چه مه خونه خوبی زیاد
نته چهوس عمن منز لو گو مست اسیر
تماشای شاهی وچهو وقت شام
نبن و لو سیه جامه زنگبار
بتاریکی شام درای از مقام
می مطرب و صوت سنطور و تار
بیس بر رخ ماه پیکر نگاه
چهه درخانه خود سه ماه تمام
بلاشک چهه بر تخت زرمه مثال
مه منز کونه اک انه عقل و تمیز
بو مرجانه شیطانه تهاوس اسیر
بجور شب طلعت بقصد فساد

تہوُن یام برتختِ زرگلعذار
مساکینُ اہلِ نشاط و سُرود
چہہ شادی منادی توی دردیار
بفرمانِ خورشید طلعت تمام
چہہ ملکہ کران خرج زر بے شمار
مغنّی و اہلِ دف و چنگ و عوُد
سپیئُن محوِ حیرت سو دہیم شاہ
نگر ہیو در اندیشہ گو مبتلا
بہ ما ملکہ اسہم نہ اسہم کنیز
ز ملکہ و نان گیس اہلِ سُرود
دَزان سینہ اندری گرہان ایکبار
یقین گوس کامل چہہ ملکہ گرے
بجوشِ جنون آو بے آب و تاب
ہنی نیکبختی زہ وَن پر دلیل
مہ و تم زہ نی ہیوی اندر کانہ فریب

دُوبارہ منادی فرک دے ر دیار
بدربارِ شاہی ہیو زوُد زوُد
سپیئُن بہ شہنشاہ و الانبار
بیک ہفتہ لگو نغمہ کوی انتظام
بوان پس اکھا ہیس دوان تس چہہ دیار
بہر روز گے مستِ ساز و سُرود
بہ افسانہ لگو بو زنے خواہ مخواہ
حذر گوس سر ما ہیم بر ملا
نہ ہیم زیادہ رسوائی اندر تمیز
چہو کر زہ نہ تہو و ہمنوی دست جود
بسودائی دل کران اضطراب
بو حبشی کنیزی کرُس باتبری
وَنُ پر یہ کُن باہزاران عتاب
بناحق لو کر تہس لو کن منز ذلیل
کہٹنت مو کہہ لو کر تہس سٹہاہ ناشکیب

مه بوزم چهه ملکه بابل رباب ‌ ‌ کران بخشش مال و زر بے حساب
زه یدمیانو بوزک گرځه هو خوه مخواه ‌ ‌ بهانه کرو یتهو و چهو بزم شاه
ولت رخت لولی د چهو هر دو یار ‌ ‌ به سبب معلق اندر کیاه چهو کار
یه بوزت سو شهزاده گو شاد شاد ‌ ‌ دپن کیاه چهه مه خونه خوبی زیاد
گرځهم واده تحقیق ما فی الضمیر ‌ ‌ نته چهوس غمن منز بوگو مت اسیر
کرک الغرض عزم و جزم تمام ‌ ‌ تماشای شاهی د چهو وقت شام
دوهس واتو آخر شبن کر قرار ‌ ‌ نبن و لو سیه جامهٔ زنگبار
گندک ملک زیوراه لولیانه تمام ‌ ‌ بتاریکی شام درای از مقام
معلق گرس گی وچهان هر کنار ‌ ‌ می و مطرب و صوت سنطور و تار
وچهان نٹ نٹی گو سه دیهیم شاه ‌ ‌ پیس بر رخ ماه پیکر نگاه
زلس تنگ نه خورشید طلعت تمام ‌ ‌ چهه درخانهٔ خود شه ماه تمام
یقین گوس کامل دس منز خیال ‌ ‌ بلاشک چهه برتخت زمه مثال
چهه انمزه مه درخانه حبشی کنیز ‌ ‌ مه منز کونه اکث انه عقل و تمیز
ڈلس دیانه ناحق توی گوس گیر ‌ ‌ بومرجانه شیطانه تهاوس اسیر
غرض خشمه هتو آو مانند باد ‌ ‌ نجور شب طلعت بقصد فساد

[illegible]

زری پالکی منز پری از عتاب
بسوی شہنشہ نبک باشتاب

سپین شاد ممتاز عالی نژاد
زہلیو قضیہ اما فزون گو فساد

کرک یام آگہ شہ تاجور
غضبناک تیہ گو بکار پسر

غرض شاہزادہ گرفتار گو
بفرمان شاہی بیرون پار گو

کرک حبس دایم سہ مرجانہ نام
برادر شند تا بعمر تمام

شہنشاہ ممتاز با عز و جاہ
کران گو بجاہ حشم عزم راہ

بتدبیر شاہانہ دلپذیر
ہتران ونت سوئی ملکہ بینظیر

مراحل کران طے بجارہ تمام
وتہ گو کران خوشمقامن مقام

در بیان رسیدن شاہ ممتاز در شہر ملکہ بے نظیر معہ متعلق خانہ و خورشید طلعت و عازم شرط پنجم شدن میگوید

می کامرانی بنجمار آو
نکہہ یام ناشہر دلدار آو

بتدبیر شاہانہ با احتشام
بدستور سابق بپاگے خیام

یہوی شہرہ ہیو از ملین لیار
زمین پہل بتاثیر باد بہار

ہمہ ماہرویان ہشکوی شاہ
کرت ہالہ درگرد ماہ

ہتن منز سمبر مہ دلپذیر
طرب خیز تر ملکہ بے نظیر

قصۂ ممتاز بے نظیر

حصۂ پنجم ۵

{قصہ ملکہ قمر طلعت معروف بہ}

قصۂ سحر بو قلمون

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

یا الٰہی بنورِ سوز و گداز	کر نہ ممتاز مہ دلِ دمساز
چھوس منگاں آہ گرم و سوزِ جگر	سینہ پُر درفراق و دیدۂ تر
چشمہ چشمن ہندوی زآب اثر	موج دِہ تا بدامنِ محشر
ذوقِ جان بخشتم بنورِ شہود	ہا وتم راز عاقبت محمود
رتنہ آئینہ دِس ڈلہ کھے	راز نعتِ پیمبرک لبہ پیے

در نعت سرور کائنات علیہ افضل الصلوات و اکمل التحیات

سالونا لارا احمدِ مختار	معتبرِ کُل سو شاہدِ اسرار
سارتس کُن شفاعتس محتاج	تاجورسوی چھو صاحبِ معراج
رتبہ چھو سرورن عالی	خلعتِ اصطفا چھولتس نالی
فرش پادن چھو عرش اعلیٰ لتس	بانہ عاشق چھو حق تعالیٰ لتس
شبہ اکہ بر بُراق گو سرور	از زمین تا بطارمِ اخضر
نورگوی گاہ بیو یمین و شمال	دراو ملکوت بہر استقبال

انبیا کے معبودس پیٹھن زیرا و
ہمت پیامبران درود حضور
سرین جمع تمال انبیای کرام
بد مرسلین چھو سالار اعظام
سپہ سالار و بامرن سوار
شبہ پیٹھ دراو یمین و یسار
خیلِ ملکوت آسمان بامس دراو
رخصتِ پیٹھ زسیدہ بامس دراو
عرش پیٹھ یک ترنگ بین گواو
بیوت پیٹھون فرش گوس برقدم
تو بیوگنوی وجود و عدم
قرب منزن کرن آغاز
جبرئیلس کرن ممتاز
در مقام دنی انجمنت بجود
بیچہ چکو تہ وجھون بین معبود
دیدہ یا دید خود خدا را دید
قد شنیدہ انجم آشکارا دید
معنی اندر میانین ہمہ دراز
بیدورت فندنگ تہبار
از علوم آن ہمت
اے وہ ہمت کہ سنگاری ہمت
نزاد و جہاں بنا دِن پیچم آواز
بادِ بسوز و گداز و درد و دراز

ایضاً فی النعت النبیؐ

سوز دِلکی بوزِ میانی نالہ زاری یا رسولؐ
مشک مشک از چشمِ جان چھوم اشک جاری یا رسولؐ

شعلہ و رشمع درون تابان بفانوسِ بدن
زالمنت چھوم سینہ چانی لولہ ناری یا رسولؐ

الونہ طاقت زاشتیاقت کانہ دردِ فراق
در فراقت شورِ محشر و تھو تھ و پاری یا رسولؐ

از برون حال درون تھاو یوم پنھان در ضمیر
چھمنہ سوزچ نالہ زاری اختیاری یا رسولؐ

اندرہ گنڈنم جوش تندرن زانہ کرن با وت فراق
چانہ غمہ چھم جان و دِلس بیقراری یا رسولؐ

خستہ خاطر تشنہ لب حقّانی اندر کوی تو
ز اشتیاقِ روی تو در عجز و زاری یا رسولؐ

در منقبت حضرت مخدوم سلطان شیخ حمزہ کشمیری قدس سرہٗ

خوش نوا آو عندلیبِ ضمیر   با سرورِ درون بمدحِ پیر

عشقنوی زود آمد سوختن نار بس
میل دل در سینه ام سوختن نار بس
مهر منزل ازین دو من نیست حال
بر بغیر نه لنگ آمد اوج بال

ما رکیاه راوین درین اخبار — میل جادو بکلک سحر نگار
خبرایثر نبرز فهم و قیاس — زانه کره کا نه بغیر نکته شناس
اہل ہوشن چہو سربسر روشن — واره توشن متن کرزو گوشن
سوز دل کو نه بوزه محرم راز — مختصر درفسانهٔ ممتاز
حال شهزاده سربسر منظوم — در فصول گذشته گو مرقوم
دراو آزاد عشقنوی ہت نهاد — باره ہت کار رستم و فرهاد
باهزاران مشقت دشوار — لس سجا آی چار شرط نگار
شرط پنجم متکو چہوئی مضمون — صعب تر آسو سحر بوقلمون
آس رانی چند رنجوشش خون — موکلاوت انن زبو قلمون
پنجمک روبه بیوس عزم سفر — آسو دشوار تر زحد بشر
مشکلن منزسو مشکلاه دشوار — لیک تن دار آسو عاشق زار
گوس سرکشن زسینه عشقن نار — کار دشوارنی دتن اقرار
چاره زانن نه کاهنه درین مضمون — قرعه تراون بنام بوقلمون
آس رانی چند ر دران اکناف — قید لجبر بدست بی انصاف
رستگاری آن مه انور — آس دشوار تر زحد بشر

١٦٩

عزم تر زنیتر راه تا به سحر
رسیدن ممتاز در وادی بی آب
وبنار شدن وی برای آب
دراو یله صبحکوی غزاله انور
مشک شب گو نهفته در کافور

مختصر دہفته متن رمز
دراوازغانه بادل افکار

نیرنگ گرُ سپاہیو تعجیل
گے وزان باجہ ہای طبلِ رحیل

از یمین و یسار خیل و سپاہ
باہزاران شکوہ و شوکت و جاہ

افسران دلاوران بسفر
درای تام استہ استہ بستہ کمر

بعقب پیادہ ہای ترک سوار
جان نثارانِ جملۂ پیکار

میر لشکر متن سیٔن دمساز
آسو جانباز ہمدم ممتاز

الغرض شاہ باہمہ اعزاز
دراو اندر سفر بسوز و گداز

رفتہ رفتہ مہ دو ہفتہ شتاب
قطعِ منزل کہ ان باتب و تاب

خوار و زار و نزار در غم یار
بیقرار و فگار با دل زار

روز و شب گو پکان سوختہ جگر
کاہنہ نہ غم نش بغیرِ غمِ دلبر

کوہ و صحرا استا کڑن دشوار
یک یکی تہک سو آخر از رفتار

تشنہ لب خستہ دل جگر پُر سوز
سوز و لدار ہت سو در شب و روز

در بیابان و کوہ باتب و تاب
بیخور و خواب آب تیر نایاب

اتفاقاً میانِ راہگذار
رو یہ آس منزلاہ شہا دشوار

بر ملازن سو کربلا بی آب
مُبتلا گو سو د ربلا بے تاب

سایہ تتوی سو دشت آفتِ جان
آبہ کمِنہ تت پکان ریگ روان

ہرطرف تہٕ چھ آبشارن جوش
بوزیا منٛ خبر شہٕن مُراد
گوروانہ بدالطرف بشتاب
گُل کرن برعنایتِ دادار
گُلستاناہ وچھون چو خلدِ برین
نرگس و یاسمن سمن درجوش
عشقہٕ پیچان وملتوی مایہ
نٟی یاقوتہ برٛیرٟی عباس
اچھہ کوٚشن لچھن ہندی اظہار
رنگہ رنگہ سیول تہ رنگہ ریول
درگلستان فرحت اندوزی
باغنی منٛز بہت فقیراہ خاص
دُورہ تابان ظہور رحمانی
صوفیٔ صاف تمہ تہ آیٔنہ
مُستجاب الدُّعا ظہور خدا

تِن تنہا بہت وچھوم سومنوش
شادگو از غم و صدم آزاد
تشنہ لب سوبی خور و بیخواب
حل پیٚن تِس سو عقدۂ دشوار
پُر زگلہای سنبل و نسرین
کوٚہمن منٛز بتِن شبان سِن پوش
تازہ ریحان بنفشہ ہمسایہ
رُباہتن کِنت بنیرزلن سن کھاس
کچھہ کنہ کنگہ پوشکوی سبزار
رگُل کول تہ آرہ وَل موٚل
زال پوشن قبای نوروزی
طور کوی جلوہ نور کوی اخلاص
پُورہ موکھہ تس سہ نور پیشانی
سینہ پُر ذوق خالی از کینہ
پُر سُرور از ظہور نورِ ہُدیٰ

بادِ صرصر چھو مرگ جنّ و بشر
چھِس قدم بر قدم ہزار آفات
چھوی ژہ کِتو خبر زین غربت فیز
گال اُنز دل خیال ہا بے محال
صِبر بُدوی چھو تلخ در آثار
گوش بلبہ عاشقن کرُس وارہ
باک نزا ون دس لحسین ن شراک
تارہ دل گوس عشقنی خارہ
حال دِان با وس سوز و گداز
دوکھ سکُک باوس سوز فراق
عارہ ہمت نہ ارہ پارہ کہ بیرس
ہر لیلہ مہ بوز تم زاری
بیرہ چھوس ایرہ عشقہ دریاوس
نالہ زاری کران گو ممتاز
بس ہدف گیر گو سو تیر دعا

عقرب و مار بار برگ شجر
دام وودنی ژہنان آب حیات
جبر و تا دیر صبر کُن کر زیر
چھوی خیالِ محال ای بی حال
برِ شیرین دِوان چھو آخر کار
جوش ژرگوس یُہر دُوس نارہ
چاک جامن دتن سین غمناک
بارِ غم ہمت سین سو آوارہ
چھوک دے لکُ ہا وس نہ ناز و نیاز
طمطراق درون و بیرون طاق
چارہ گر کا نہتہ چھو منہ دگیرس
روز تم سا غناہ لگے پاری
دستگیری گرم لگے ناوس
حالہ اکہ پیش پیر محرم راز
پلیش آن پیر صاحب التقوی

دانہ دانہ زنجیر لو فلمون
پانہ باون نہتی تو مضمون
دا کاہی دل فقرت زار ایمانی
ہم لگتند بو فلمون ارشاد اسم اعظم
دینی ای عاشق اسم پیدہ
بوز اسرار کار پیچیدہ
مجمع طوفان چھو مجبو فلمون
ہر خونین بنہ ہر گو تا گون
بست طلسمات سحر چھس درکار
ہمت ژین ہر آدمی دشوار
اک پھو یہ آدم ربا کہ طلسم
پھوی طلسم دوم دیاکن ہنگامہ
شاخ سوم طلسم ہر نجات
تو درس چھی دیان ہزار آفات
پنجمین ہمت جوش دل سرگردان
ہر شیشہ طلسم سر گردان

[illegible]

نهر و اشجار جنگلی اشار — ستم قاتل چهو زهر و افعی و مار
سحر و جادو تمک و حوش و طیور — قهر و زهر عزو زهر معذور
سیر در ملک سحر کس چهو مجال — باز فیرت بنوی خیال محال
ید لیک سبزه زار آب روان — کرزه پرهیز چهوی سو ملک جان
خیمه در جای صاف کرزه بپا — یته بی سبزه آسه جای صفا
آب دریاو چاه و نهر روان — یتهو نه بابل گثه ملک خواهش آن
کهن نه تو چاه کڈنه آب زلال — چهوی به لشکر چنوی سیتی آب حلال
گل و گلزار و سایهٔ دیوار — چهوی متکو زهر پر زافعی و مار
لیکن دشوار چهوی یکن در قهر — بی حصول کتاب باطل سحر
باطل السحر چهی کتاباه خاص — خاصیت چهین سورهٔ اخلاص
ورد ما بی شمار و تعویذات — رد سحرک نقوش و ادعیات
سی کتاب المتین چهه حرز بدان — ساحرس نش دپان چهین پر فن
تهاو مر چهین بگنبد گردان — پهره متکوی جماعت مردان
گنبداه چهوی منس نشمین خاص — قلعه سنگین متکو چهو از الماس
پر فن آن ساحر جفا کردار — شاهزادس اکس چهو عاشق زار

ختم دل بته جان جن جادو بلی — شنانہ ضیفہ ...
بیہ ... نگار ماہ غدار
چهوی پیغم تاج الملوک کس یکبار
ابن سیف الملوک ... جہان
... منظور آن ... بری جہان
عشق شہزادہ ... باحسین ...
شا فرح ... جو ان ...
مرغ روح ... دراز ...
شہنشہ ... نیک ...
تن ناز ... بر ...
خال از ... روح بر ...
زیبا ... تابان
تن شہزادہ ... پیچان

پکی تھوک ... سو آیتہ بجفو
شاف گرہ دور دون ... پیہ ... نور
ہر دفع بلا ... سحر ورد
لازم کار چهوی ... شند اورد
باطل السحر ... گثہ جهی حاصل
سوی ... لیک موافق دل
در لغر مشکلن غدا کیہ حل

چهی ہر شعبدہ ہزار افسان
اندران بی شمار شعبدہ جات
زر و مشکل گرتہ آن چهوی بوفن
قلعہ سحر خاص ... فن
ین گژہ ... انتہا ... خراب
لسن طلسمات ساحران بکبار
بر ... کمال کتاب گرزہ عمل

گو مجرب اغرب مجو بہجود
زاہد زنگ ... ریلا فام
صوفی زند و روی صحیح کبود
بوز نظی شاد گر شہ ممتاز
جلکی بحر کی ف ... راز
و تو پہ تفرید شیخ اسلامن
التوبہ مجید بہ بر عاصن
شرہ کہ دو دو عظیم افخم
... کامل کی بلا ...

پیغام پہ آدویں ... ا ظلام
در ستان رخصت گرفتن ممتاز پیر
رہبر و رسیدن در شہر بو قلمون
در او فرد از گنبد حضرت
شاہ زرین قبا بست تاج تو وا

١٧٤

چھی نرہ خندق تمک سٹھاہ دشوار
ظالم پُر ز آتش آفات
آب تر میں بہت پہو تا بکنار
بطوالت چھو دُور پہنا ور
سخت سنگین ٹمک ٹہ رو دیوار
فیرہ یدوی لشر بگرد حصار
سنگ باران ہیں بصد فرسنگ
سوی و جہت ئے ننہ کس اکن چہو مجنہ
سر بسر حال بوز ممتاز ن
راہ و رسم منازل دشوار
باونس رازہای پنہانی
پاس الفاس و گردش اذکار
حرز و اورادی کہ ن محرم
میر عامل زہیر کامل گو
وارہ کر لس لضایح از تہ دل

مسافت ہین کہ وہن چہک تار
دو میس اندر گزندہ حیوانات
چھی کہی کن گہرت بگرد حصار
بہ بلندی نبرز حید لبشر
فنڑاون سو چھوی سٹھاہ دشوار
نیرہ از ہر کنار شعلہ نار
نیران از ہر کنار تیر و تفنگ
کس یم ندس چھو تور کن پرواز
گو خبردار احجر کن رازن
یک بایک باونس ہی اسرار
ہاونس کسب ہای روحانی
خاص خاصن خبر کہ مس اذکار
اسم اعظم بود افخم ہم
لس مراد اضمیر حاصل گو
چارہ گر پیوس و اصل کامل

گو مرخص ... ازر ...
در او شاہانہ پانہ ... سیم
بفیض قلب ...
تو بتعو ... اوراد ... سیم
حرز و اوراد ... یکان ...
جستہ ... جان جادو گر

... جانور و ... طیور
... میوہ ... انبعہ ...
... زمین ... مینا ...
... حق ...

باغ بیرون بپا کرن خرگاه
گاہ پیو بر زمین چو پرتو ماه

حصن حصینک حصار جون بیوا
گرد لشکر کٹرن خط دیوار

ورد ہر لشکری بشام و پگاه
کلمهٔ لا اله الا الله

رسم تسبیح بر زبان ہر دم
اسم اعظم بوده فخم ہم

در بیان تباہی گنبد گردان بہ ہائی یافتن تاج الملوک از برکن

دراو فردا ز گنبد خضر
ترک خونین نگاه زده سپر

شاه ممتاز گو حباب تمام
سوی گنبد بجستجوی مقام

پایه پایه پکان گے بشتاب
جا بجا بیه کران سحر خراب

ہمدم شاه آتش ہمه ده دان
وات نه دیک گنبد گردان

نیرنی لگ ہر طرف آثار
از طلسمات سحر جادو گار

خوفناک اژدہا عجیب و غریب
گونه گونه بلا بشکل مہیب

گی کران طرح طرح بیم و وعید
ہر طرف شکل ہای زشت و شدید

حمله آور به لشکر جرار
لیک نیری تیلان بگرد حصار

ہر طرف گی وچان ز گرد حصار
گنبد رنج و ته و چمک ٹھاه شوار

آسوده ماز ہمه ہمت آز
با ہزاران خروش درنگ و تار

قرعه تی آدم بنام یوقیمون
مه مقصود ده باد ل پرخون
راجه دلی چهنده بدن پهراو
آدم یچ یگن ڈل هتو یاد
ژوره انجام بری الی چهبز
شیر ابطال
ملکه منظره سندن ق
بی هرکس خبر چهه درفاق

مه چهو امداد دوستان حسدا
مهر گشته از خوف بیجه جدا
تانه چهوډن نزبانه گرته سرهم
بهنه چهارت نه پیانه گوبرهم
بهنه زالن خبیث جادوگار
بهنه دو ازنیس بدکردار

لیک لښکر پران آسن هر دم	اسم اعظم ته ورد فخنم هم
کړه نه تاثیر سحر کی نارن	گیه نه حرکت سنان و تلواران
گی یکان ئې وه آک گلزارا	هرطرف کیاه شگوفه سبزارا
گونه گونه جواهر طلسمات	چمک چمکان طلسمی آلات
خاص ډیوه ټهک نشیمن ازدور	فرحت اندوزگی سټهاه سرور
دلنشین کیاه مکان فرحت زای	آسن تاج الملوک سرسی جای
تخت تاج الملوک ئې ایله گو	بخت ممتاز تازه گونونو
ډاف دت شاف ئې گل نارنس	یاد آئینه آو ممتازس
زیر بالین ئې هس سوآئینه	هاوئس صاف ئې سلین سینه
زند و هتو زن خواب گو بیدار	از لب شکرین کرن گفتار
شاهزادس حرئې کهای هشیار	که مقصود هیت انت رفتار
چالوئېن کهچو جزجیال محال	بور واتن ژه دنته کس چهو محال
نم دس آسه ئې هس خدا یاور	کیاه چهوئې آفت زمانک ډر
حفظ حق راچهس چهه شن طرفن	کیاه کری ئې بهانه پرفن
چهوئې شهزاده ناوچهوم ممتاز	در وفای نگار خود جانباز

سمنبر
سر سب ... وفا ...
هس نیتی وی ... سرحال
منتصر ... ابن جال
زا ابتدا تا نه تی ...
حال احوال ...

بالع حال ... الملوک و اقف کار
... تاج الملوک ... جادو ...
بنیا می طلسم ... سحر ...
شرفت ... جادو ... دیو ...
درخیدا ... بیت ...
... نظام

داستان محاصره کردن ممتاز گنبد گردان را و مقابله کردن پُرفن باشکر ممتاز و تباهی گنبد گردان

دراو فردا زدیر سبز اساس
آیہ مردانہ لشکہ مردان
گردِ گنبد کہ کُر محاصرہ بام
دیتُس ای سر گروہ جادو گہ
آیہ پُر جوش لشکر ممتاز
فوج گردون مدار کار گذار
گو سو تاج الملوک با ممتاز
حصن حصنک حصار چون دیوا
حملہ کیتاہ کرای درنگ و تاز
حوز بازو ہُس چھہ حفظ بدن
زُور اوراد چھوس قوای کمر
فوج مستانہ چھوس و سرمستان
چھونہ معلوم رازِ پنہانی

تُرک خونین نگاہ زرہ لباس
بر تباہیؔ گُنبد گردان
پُرفنس نیو سپاہیو پیغام
گیہ برپا قیامت اکبر
گیر دِت گنبدس چھہ رنگ و تاز
ژاو اندر حدود جادوگار
ہمدم و ہمنوالہ و ہمراز
گرد لشکر کُرک خطِ پرگار
لیک کنہ گو نہ پیش با ممتاز
سحر کوی حیلہ کا نہ چھہ سنن
پُورہ سحرک تران چھہ اثر
چھو کنہ ہم پنجہ رُستمِ دستان
چھک کنیز ایژ نگہبانی

١٧٧

یام وچھو پُر فتن گمت همراز
پانه تاج الملوک با ممتاز

کهیون افسوس وُن لبونه نجات
یه چهو برکار سحر واقف راز

باطلُ السحر باوه ممتاز بس
گڑه محرم سو سارسی راز بس

گوهران نار سحر با چمکار
گاه طوفان بپا کرُن گه نار

لیک فی الحال تهو سنه کانه ساره
آخر الامر گو سولا چاره

مو کلیس شعبدت سحر تمام
کام و ناکام تام و اُتش شام

ئل نہماک حوگین بیوت سیاه
از دو جانب بیون سکوت پیاه

مظفر شدن ممتاز بشکست پُر فتن آوردن باطل السحر و مطلع شدن قلمون پران

شاهِ خاور بگه بطوق و کمر
درآو از شرق در معسکر زر

پُر فتن خاره سبت گو دلخون
گو نو دانه بیوی پو قلمون

دانه دانه یه داستانه راز
بانه باوُن فنا نه ممتاز

خاره کی ناره دُ سو پو قلمون
بونه ونوی تس سپین دلخون

دو دخشم دروں زکینه وری
فوج شاهی شغل سینه دری

افسر ساحران سو پو قلمون
پُر فتن کُن پر زبان گو مضمون

دونوی گے بهره همراز
بوز گوڈه رزم سازی ممتاز

شاه تاج الملوک گویا وان
ازتباہی ملک جادوگار
تمی گیر زمان چهتکار
همو تاج الملوک و ممتاز
شاه ممتازه سنده محرم راز
بوز گوڈه رزم ساز ممتاز
دونوی گے بیچوده همراز
ممتاز بنظر

مشکلی نکته سربسر ما وان
پیش ای شاه با جلالت و چهو
نه پیچو حاصل کلیسین ان مقصود
اسم اعظم اول عزیمت خاص
دوم ارشاد سوره اخلاص
فی پیچو تدبیر سحر این خود کام
فهر حق والسلام والاکرام

الغرض باوین حقیقت راز
بیون همراه شاه نه دمساز
...

باوتاج الملوک ...

یا ارض ابلعی ماءک ویا سماء اقلعی وغیض الماء وقضی الامر

الغرض بو شهن عزیمت نود
گوسونلرخ الملوک والافر
آی درباغ هرسه تن مسرور
درای تخته نشش شهزاده نام
باطل السحر کامل التأثیر
گوطلسمات سحرنی یله نار
گیبه فتح مبین منیر نود
گرمتو تام نیرنگ تعجیل
عزم مردانه چوک بامضمون
درایه شاهانه پاته بالشکر
باهزاران شکوه شاهانه
پرفن خیره سرسری بفنون
تن ونان گوسو جوشش مردان
ماره گوخاده سیت بوقلمون

گوتمک آب سرسرنا بود
گدن از تحت چاه تخته زر
گنبدس پت تهوک سوتخته نور
فت طلسمات گنبدس دیوار
آیه در قلعه زیر صد زنجیر
باطل السحر درایه آخته کار
سی کتاب مبین تهوک موجود
گگے دزان باجه های طبل رحیل
بهر تسخیر ملک بوقلمون
سوده سامانه بالشانه زر
گگے دوانه بد انطرف پانه
آسو ثلمست ملک بوقلمون
پادونس حال گنبد گردان
چهاده زانن نه کانه درین مضمون

١٧٩

مضمون جنگ بوقلمون در غزل

بوز باوی قصہ جادوی پرفن مختصر
مود جادوگر ولی یت دو وہیم افسانہ تہ

اطلاع یافتن بوقلموں از تباہی گنبدگردان از زبان پرفن

حالِ خذلان مآلِ جادوگار
ساحر پرجفا گمراہی
پرفن و چہو سوگنبد گردان
نالہ زاری کرن بجوش و خروش
غیر تہاہ گوس با دلِ پرخون
مٹہ لوکن ہندوی ہوان چہک بار
سہل و جہک چہو تہو قتال و جدال
یوت غیرت چہو بریکے عورت
کونہ یوری چہو دورہ دورہ یہ راز
نتہ کاماہ چہہ مشکل و دشوار
باطل السحر دشمنس چہہ بکف
اسہ حق آسو نکہہ والن بار

گرہ رقم راوین درین خبار
دانو نزدیک لشکرہ شاہی
خستہ گو ممتاز دستِ آن مردان
دانہ رو دستہ پانسی کانہہ ہوش
ہئی و نان گو بوی بوقلمون
جنگ ممتاز کوی انک ما بار
ناحقہ چہوک ہوان و بال عیال
موکلاوت نیس بہر صورت
ثورہ کرہن حوالہ ممتاز
فن طلسمات سحر کی دیوار
گھر چہہ بسیار اس چہہ زنان گف
خفہ گہر مشو رس ہنتہ کن دار

گوپیکان ... در یافت نمودن ممتاز حال گنبد ... از کنارہ باطل السحر و عار شدن پر ان
حال پرفن ہتھو ویہ پردہ راز
شاہ ممتاز گوپیکان لکشتہ مار
حال آدم زاد ہین بکنار

نی و نت جت جستہ یا کردو
بنا زینت فتنہ اندہ لگہ ممتاز
فتنہ اگر خندہ تہ گرفتہ باز
پہہوکی ڈوان بر کبار باطل السحر
پہہوکی ڈہ در اصل عقلہ ہندو
قورہ دیس لجھم کاری پرفن

پالنی کن لمان چھوالنان	سرمہ اڈجن کران چھوک تانن
فتڑاون بہ قلعے چھوی دشوار	بر نوشت کتاب کہ زہ یہ کار
نصف راتی ونہنت کنونی نوحال	تن تنہا کھن بکوہ شمال
عمل درچوی کو ھسار کُرن	اسم اعظم بہ جہ یبار پڑھن
سحر گڑہ دور نیرہ لنور ظہور	بر ونہٹہ باغ و چمن گڑہن مسرور
چمن در باغ و آب چشمہ شتاب	تنت مقابل گو پہاہ نگہ بر آب
شکل انسان کہنتوی بر سنگ	تنت اندر چپی نتانہ زنگار رنگ
سنگ بُدوی زجای ڈان نمود	ہنتہ من کن سفید نیرہ نمود
سُتہ بُد ڈالہ نیرہ لوح پتل	قلعہ فتڑاونک بہوی چھوی تہ حل
صورتہاہ چہیں کھنت بہ پیشانی	ساحران ہنر عجب پریشانی
تیلہ سی پٹ اگر بہ دیکدم	اسم اعظم بپرت کر و تنت دم
نیل اگنبد سی ہرو یکبار	سحر حاتش بکو کرت لورہ یار
ہیچ وانہار باغ و راغ و شمار	گرڈھ نابود نیرہ چہین کہسار
گنبد سحر بام گو برہم	اوہ حاکم مت کو چھوتیرہ محکم
جادوی ابیض آستہ نام	پڑ دعاتش احتیاط تمام

پیچون لعین دماز چاره نکرد
زخم کاری امرم تا بیکار
کو یک ساعت کرای شتر ز
از دم تیغ سحر جادو کار
بی نسیه دو نا گذاری
شد نا لک حراجت کاری
آو الکت سو صورت دماز
بوقلمون جادو گار شعبده باز
بار ز بیدت شاه عالی جاه
جادو کاران بیان کر بیا

هر طرف شعبده روان گو نه زور
سحر کن مشهورن کران گو غور

لیکن از حکم داور دادار
خوار گو بی مراد آخر کار

از ضرب خنجر و گو پامال
بجهنم روانه گو فی الحال

ساحر و کهیه حضیت از چپ و راست
غارت کیو گو غنیمت فی رخواست

ثلو سنو ناچه سار به گو هر
گل چمن ناد ساحر کافر

ظلمت کفر و سحر گو به هم
رحمتک ده و بیه نابه کرم

گرفتار شدن ممتاز بدست بوقلمون بار اول به بهانهٔ رفتن دماغ و بند کردن در جبل خانه

ناقلن که حکایت این حال
بشکایت شکون رنج و ملال

افسر ساحران سو بوقلمون
بیه در اندیشه های گوناگون

گوسنن سحر کن فن بخبار
گوان تم سو روز و شب بیکار

ای دلیغا سپهر دون پرور
خشمگین و بیشه دیگر

لشکر شاه بعد فتح حصار
بغنیمت کران آس شمار

یکطرف درا و سری دماز
طرف دیگر روانه گو ممتاز

گی کران جستجوی گوناگون
سی خبر ه از نرد بوقلمون

بیهوش و بیهوشی دم امه آخر کارک
تا له در گوش والا تمت ارس
هوش خاموش گو سن جانباز س
آو بیه اختیار با دل زار
در بیغ دماز بی سر جان دو سکار
جادو کاران سحر کرسن سری
شا نیز او سرکران نه بان بندی
مبتلا و سیم سو در نخیر
تن فیه و فتنین اسیر غم کیه
سحر و کن ده و نیو ان با بند بیب
دست مع ایپ ابوان کمیت سر ارب
قضب کن عبر نه در سر بیب
بیکه تن ای سر فیه ک ب
بیکه تن ای تیکه و بنن طلق
نه وسب اینان جهنب ح فیه در
بنیان ...

جلد مارن شہنشہ ممتاز — نتہ درپیش خلق بن گژہ راز
تم دلس ؤد سو بگیسہ مارن — شوب کیاہ روزہ سحر کن کارن
بگینہ مار لوی تہ مارن خون — چھونہ آئین دین بو قلمون
روزہ کرہ کانہ طلسم نیرنجات — نے سو سنگلاخ نی ہزار آفات
لیک شور سجاری خود چھہ بکام — حبس دایم کرن بعمر تمام
حکم جاری کرن ہیر غمس — پورہ زنہ بکرہ سیر باوتن تس
بے خبر ہراکھاہ تھوم زین راز — فندہ اکہ دا کمند سو ممتاز
ہوشدار از خیال بیخبری — بار رنج و ملال تا نبری
پہوی نقشہ ہوشیاری گو — خواب خرگوشسی منہ ہو خرگوش
قید القصہ شاہزادہ گرگ — سحر کے نارہ جیلخانہ برک
میر جیلس حوالہ گو ممتاز — جیل جادوگران کران گے ناز
آسو طوسک امیر جیلس نام — بر در جیلخانہ رؤد مدام
جیل خانک سپس سپہ لار — جادگر تہ اوس سپہ دوہزار
رؤد ور زیر پردہ تمسند حال — عمز دن ہمسند ذراو تو احوال

داستان شور کردن مساز و تاج الملوک دربارہ جستجوی ممتاز

ہوشدار ان پیہ ازلیہ کرکش
رؤدو نا ہوش بالبر خاموش
ورفقو تان جنگس ہوشیار
مصلحت پیتہ یتھ دین اطوار
بیوان تاج الملوک بدوہیم
حکم ممتاز زنس کرن تسلیم

سیہ سوہ ماہر سحر بوقلمون
دراو یلہ جہت تربیت کر
شاہ تاج الملوک و الا قدر
بطریق بہانہ جاسوس
پاس آی خبر از وقت [illegible]
بو شاد [illegible] کتہ ہنرہ [illegible]
کی فرصت دراو یکسر تم آزاد
[illegible]
آسیب پہ چارہ کرلاس

نیرہ یلہ شاہ پانہ نیرہ بجنگ — گیرہ ملک فرنگ تا حد زنگ

از عنایات داور بیچون — لورہ دار و مدار بوقلمون

بو زیلہ ساروی جبر دلخواہ — روز قایم بہ جنگ لشکر شاہ

درای ساری بیکدلی بیگرنگ — چیرہ چارنگ کرن رکاب و تنگ

اک اکس منترہ فوج گی یکسان — پی د زندہ پرندہ در طوفان

کشت و خون گو دشت در شبخون — لالہ گون گو زمین بوقلمون

فوج ممتاز محکم اندر جنگ — آہن پرکار بر سنان و تفنگ

باسیوف و سنان و تیر و تبر — فوج جادوگران کرن بی سر

ولولہ از ہلہ ژلن گے شیر — ژہلہ ژہلہ ڈلن کلن گے ڈیر

کارزار اوہ کرگ بجہد کمال — گو فراموش جنگ رستم و زال

شام یلہ وانو گے جدا از ہم — سوی خرگاہ خویش آی بہم

پیش تاج الملوک آ و دمساز — وارہ ونتم ژہ چارہ ممتاز

تم دلاسا کرہ یس مبر کنہ غم — چہوس اہندوی بو شفق و ہمدم

چہوس با فسون سحر واقف کار — در تمامی طلسم جادوگار

نیرہ مردانہ پانہ دا ہر جا — خانہ خانہ و چمن چو باد صبا

شکل بد ساز کران بحر و فسون
تا اون احکام مرتب جوری
پر اون انداز طرز جادوگری
نو بہانہ بیوع گوناگون
گردوانہ بلکہ بوقلمون

[illegible] اولاسہ دریا بہ
[illegible] بہ خانمان زانہ
[illegible]
[illegible]
[illegible] چہوس [illegible] دلبا [illegible]
[illegible]

185

نقش دیوار زندان حصار	برکمالات شه دنگ اقرار
کر متوم رجبا مسِ یکبار	ترا وهس وَت بملک جادوگار
بارش میول در دیوار ازدر	گو روانه بملک جادو گر
جابجا فیور خانه تمام	تام بوزن زشاهزاده پیام
نیب لبوش زجیل خانهٔ شهر	لن نگهبان موکلان سحر
جیلخانه وهیون ٹهٹا دشوار	لخت فولادکی درو دیوار
انگله پت انگله زنگله کنگورن	بنگله تارک شگوفه نیگورن
پهره داران جیلخانه سحر	خالی از مهر پُر ز آفت و قهر
شاه تاج الملوک گو حیران	رگرد آن جیلخانه گو فیران
میر خیل آن لعین طوسک نام	بر در جیلخانه کرده مقام
بیوٹ با چاکران طوسک بُود	بُود شامل بمن بگفت و شنود
دُوه ادا گوته شب یُن آغاز	آو نزدیک چاره ممتاز

داستان رائی ممتاز و حیلهٔ شاه تاج الملوک با طوسک

طوسکن که شروع می نوشی	آسو هنگام شب بخاموشی
زیاده زاندازه تیوت گو می نوش	مستی کُشته سیت گو بهوش

ڈنجہ تہاوت مہ دِل ژحم کو نجہ
زانو شاہن یہ کارگمہ گو گار
دِپوس اے بیحیا یہ چہا دستوُر
فاحشہ زانہس بو بازاری
زن پہنُن خانہ چھوی گمُت برباد
پرَدہ تلیتھ کران چھو ہم تُرت زم
روسیاہی اگر گرک پانس
ڈیشِس ای دلبر شکر گفُتار
چھو نہ یمہ جایہ ژھُس گرن گنذر
توُرہ دیُس یہ حجرُہ تاریک
طوسکن دپونس ای مہ طنّاز
راچھہ مُتی چھیہ ایت جادوگر
فندہ اکہ لگمتو ی چھو یُت سعیار
یورہ فیرت و نان جسُ شر نگ
دارہ بر جیلکی کر گنا باز

رِکھتہ پاہن کرُت قادر نجہ
کعنش کاری کرن ژُس بسیار
منذہ چھاوان چھو ہَن مہ ہش مستور
رائیرہ آسی گمُرژہ کیاہ خوارِی
عرصاتس اندرمہ داوُت ناد
روبروی گرُوہ نامحرم
ژہاندچھاپاہ خلوتی خانس
چھوس دِرین امرو نکیس لاچار
حکم چھو نہ نیرنوی بجای دگر
کونہ اَت منز یہکہ آسے چھو نزدیک
یہ چھو جیل خانہ شہ ممتاز
پاسبان ہیم جنہ یوی چھو سکار قہر
گرامی سحر خانسی یورہ پار
یعنی آن تاجدار با فرہنگ
یونہ وچھن اچھو شہِ ممتاز

مژدہ راون بس غل و زنجیر | طوسک بے مراد زود اسیر
شاہ ممتاز باز صد چندان | دراو خندان ز سختی زندان
بہ در جیلخانہ با مضمون | نامہ چسپان کرن بہ بوقلمون
از چنین سختی و مقام دراز | ہو کہ لاوت انن شہ ممتاز
دراو شادان ز ملک جادوگر | بیت ہت پادشاہ والا فر

آگاہی یافتن بوقلمون از رہائی ممتاز و بقتل رسیدن طوسک وغیرہ

مختصر بواے فسانہ نیوش | بیت بیان ہوش دل تہ گوش
بعد سوز و گداز دور و دراز | بلہ آنداد گوشۂ ممتاز
شادگے دوستان دولت خواہ | سرنگون راحران نامہ سیاہ
بخوشی درگذر سودوہ گو یام | بید رنگی سین دو رنگی شام
گو پریشان بشانہ شبرنگ | گیسوی مشک سای لعبت رنگ
طرۂ مشک سای سودائی | گو ہویدا از زلف بلدائی
صبح بلہ قلو نہ درای جادوگر | از میین و پار باگر و فر
درِ زندانکی خطک مضمون | واتنا وک بگوش بوقلمون
خارکی نارہ دو سو یام بوزن | نام پیغام طوسکس سوزن

آسو تاج الملوڪ تي بهراز
افسر وڪره خبر قشونس يا م
جمع گي پر دلان رستم تن
گوو چهان نو بنو طلسمن شاخ
گوسنن شاه منز طلسما تن
حال سنگلاخ جي ڪرن معلوم
بيه جهڙو محڪم طلسم جادوگار
واره جهڙا ڪافر بوان بنار سقر
فاتحس ٿئي جهڙو لازم از هر باب
عقب گنبد آسه خرما زار
تنت مڪانس جهڙو جنت آن پير
پاڪ جاياه جهڙو خاصه باتنوير
بوڻه فاتح رموز خاص مقام
خيمه تنت جايه گڏه ڪرن برپا
ناگه چشماه تني جهڙو باعبرا

منتظم بر قشونه آن دمساز
گوهوان تام شه سپاهي سام
تيغ زن صفدران سحر شڪن
از رموزات قلعه سنگلاخ
باطل السحر ڪرن رموزاتن
آسو اندر ڪتاب تي مرقوم
ڦڙاون اهڪ ٺهياه دشوار
تنوگرهن ڪره جهڙو ڪار جن و بشر
ڪار ڪره موجب نوشت ڪتاب
جهڙو مزار شريف سيڪو ڪار
جهڙو نه جهوران سحر ڪوئي تاثير
دور نه جايه سحر ڪوئي تاثير
روزه تنت جايه با قشونه تمام
روزه لشڪره بامن پا برجا
نا وڻسڪوئي جهڙو چشمه خضرا

صحنس اندر چهوتت درختاه پرانو
دوده دریا منت کمو گهمنت چهوین لو

برگ و بارات گلس دروں شکم
گل چهو ایستاده بیخ و بن محکم

موله کڈسوی بیته گڈہ گستاخ
تیهونه ضایع کرک تمکو کانه شاخ

سره کره انک سو گل مقام
اره لاگت دو تیم کرزه تمام

اده شاخن ته موئنی تهو دیان
گالزک دی اره واره از سوهان

نیره نمه اندراک پتاه بفنون
تهو تر ازرد نه بحر بوقلمون

بوحکس طابس چهو لازم چهونود
یهیونه بدرنش نشانه کانه موجود

یام گڈه لوح از درخت عیان
گاله اده نقش تخته از سوهان

محو بله گے نقوش نیرسجات
گڈہ زایل طلسم صد آفات

ریزه ریزه کرک درخس یام
سنگ براق نیره مینا فام

تراو درنار سنگ مینازود
پاره گڈه سنگلاخ زمر و دود

دم کرت اسم اعظمک برآب
تراو سوی آب گنبدس شتاب

محو ساری گڈہ بن بروچن شاخ
گڈہ نابود قلعہ سنگلاخ

فرمنادی ته طبل شادی وای
سر ته بر تخت کیقبادی جای

لطیفه در اسرار گنبد سنگلاخ

ذکرہ ہنداﷲ لاگتس برہر
لوح افسون کرسن جدا از شکم
لاگ سوماں حبس دائم زود
بیخنی ہنزہ کن چہرہ غفلت قیہ از
گنبد سنگلاخ لفانی
سحر سنگا خکوی یہ بوزت باز

فکرہ ہندہ زورہ بالمناصفہ کر
ہوبکہ زورہ سینہ نراوس دم
نقش باطل گرہی تمک نابود
تراوسوی کن بنار سوز و گداز
فتہ پائی بنور رحمانی
بوز باقی فانہ ممتاز

بقیہ قصہ

باطل السحر کوی سراسر راز
تم شرائط ابن بجاسر ہیم
فوج نصرت نشان بشوکت شان و
چہرہ روشن بنور رحمانی
اسم اعظم بہ پرچم اعلام
فتوسر اہر طلسم جادوگر
پارہ پارہ منارہ سنگلاخ
ساحر از ہر کنار زار و نزار

واتو سازوی بخاطر ممتاز
رود از شہر ساحران بی غم
اہس تم محو رزم از دل و جان
دل منور باسم سبحانی
ورد انجم بقبضہ صمصام
شاہ گو شادمان بفتح و ظفر
وارہ دنار سحر کوی ہر شاخ
چارہ و ناچار پا تہوک بفرار

[illegible]

دوهه اکه دراوشاه بهرنکار — تت گرس پٹ سپن شهانه سوار
زل پیوی آسو ساحرس بضمیر — گوبتقدیر شاهزاده اسیر
ازنظر غیب گو بسحر و فریب — گو نه لیدس نه کا نه نشانه و نیب
لشکر شاهزاده در تب و تاب — هر یکے خسته حال بیخور و خواب
در صدم دمبدم بدل دمساز — گو پریشان بجانب ممتاز
بادل دردناک و سینه چاک — پیش تاج الملوک تر اون باک
تم دپس چاره کیاه کرو تدبیر — گیر گو شاهزاده از تقدیر
واره یک اشک سرخ دمساز هس — مازه ما چا دگار ممتاز هس
تم دپس ماره یه سوبی تقصیر — دانه روزس نه سحر کوی تاثیر
پلیس یه آس عقده لاحل — موکاوس خدای عز و جل
تی کران آس گفتگو باهم — شور اندر قشونه پیوسته بهم
خسته جان لسته دل سپن هاری — استه استه بناله و زاری
دم دلاسا تن کران دمساز — پیش ملکه روانه گو ممتاز
اک قدم یه کڈو حصاره خبر — زنده کانه یوزه نه بخوف و خطر
کش کمندن کڈو لڈو بیباک — بر امید فتوح ایزد پاک

191

[illegible]

ملاقات ممتاز باقمر طلعت در چاہ کہ خواہر خورشید طلعت بود

ساقیو تا نہ چاؤ شوق جام
شکوہ سر کر زِ چرخ مینا فام

شکو سنی منز یہ شکوہ کیا چھو انُ
چانو بو زا کنہ بو بادہ پہنُ

مختصر شاہ یام ییو در چاہ
گاہ کیاہ ییو پچاہ از رخ ماہ

الفا قا وُ ان چھ بے نُور
آس محبوس جنیتھ اک حُور

ہمسری کر کری پری باو
حُودہ کر آسہ برتری باد

قامنہا ہ نے قیامتہا ہ برپا
غارتِ عقل و ہوش سرتا پا

رخ تتہ منز شبس گہان زُن ماہ
چشمہ کیاہ تس بغیر سرمہ سیاہ

لوحِ سیمین جبین سو نُور مُبین
آفتابس رٹان بجنبر چین

حلقہ کر کر خس دو زلف سیاہ
پاہ در ہالہ ہالہ اندر ماہ

طاقِ ابرو چھو خطِ نوس اللہ
مصحفس ییو چھو تہ بسم اللہ

الف اللہ بینے دلبر
زُونہ منز باگ خطِ پیغمبر

گرد رخسار حلقۂ کاکُل
کالہ شہمارن بجر من گُل

خال نہ بلکہ زنگیاہ سرمست
روس کچھ نتہ تیغ ہرتہ دست

دندہ قلِ قندُ لولوئی شہوار
لن ترانی دہانکوی اظہار

اولا حال خویش کره اظهار ‖ میانو افسانه بو زا آخر کار

بیان کردن قمر طلعت حال پُر ملال خویش پیش ممتاز

دلو پری روبه باشه ممتاز ‖ میانه حالک جیهو قصہ دوُر در از

مثل تو جیهں بدستِ این کافر ‖ ماه زن لجمبزی بنار سقر

شاه کیوان مهِ مال سندوی نامم ‖ در پرستان جیهو صاحب اکرام

خواهر نیک اخترم چون حوُر ‖ شمس طلعت بفارسی مشهُور

سوانه دوُن هندی بحسن وجمال ‖ شهره آفاقی بحدِ کمال

شاه کم بخواستگاری آی ‖ بی مُرادِ ضمیر ساری درای

غیر کفو ایس نام بنام ونسب ‖ کالنسه کرگو اجابتِ مطلب

دو مه اکه دو شوی کرا واهنه وسس ‖ لوکن گلُنی بر او اخلاص

حاله اکه ترهاله آسه مارانی ‖ زوشهِ پوشه ماله آسه ثارانی

ناگهان برقِ آسمانی دراو ‖ برهو انخت زرُوڈاکی آ و

یکطرف چارشانه زهری ‖ طرف دیگر سورِ اجل بجری

گومه پٹ مبتلا سو دیوانه ‖ دُو مہ مفتون سیُن جیارشانه

گرو ڈو ژوره بیچه از وسواس ‖ دُوره دُوری وجهیت سٹهاکهیو ترس

آ سو مضمونِ خط باین تقریر
میان معشوقه خواهر این حُور
تنگدل گو زنامه بوقلمون
چشمه خونین گیس کرئی فرمان
رجل بحر بین خبر گیه یام
فوج هند د راو از شمار افزون
گی مقابل نه فوج بر سر جنگ
خاره سینئی دوپاره گی اگثر
برطوارق بوارق شمشیر
بحر طوفان وهر خون زلال
کار آزموده پُر فنن هندور
جنگ مردانه آشکارا پیو
آخر الامر ساحر ملعون
هرزه گوئی مدان زرستان
ژاو در قلعه شو با دل زار

یه چهوته میانو مدّعای ضمیر
پهم نه منظور دون چهین هنو نور
گوس ناخوش پران تمکو مضمون
میانو زندان کدن دلکا ارمان
سئی خبر زن تبر منس پیه تام
هر پر خاش سوی بوقلمون
باکمان وسنان وتیر وتفنگ
ماره کم کم جوان بسام جگر
چاره ونا چاره ماره گی کم شمشیر
از ضرب خناجر و گوپال
بادانه تک تهمتن و تهو شور
نمه لشه کم مصاف دارا گو
ژلو سو یعنی لعین بوقلمون
لرزه کهت تو سو رستم دستان
فوج جادو تهون بگرد حصار

صبح تا شام مسکار زار دار حرمان
به فراق سعوار بیلین وقت
ای خدا الامر الی محاسن عجب
همه بار بیانه پیو حالت همسفر
خبر نه بر صد مستلا بوده و کلکت
زبن صد حال ارنج جیوپیش حال
بوده غم عشق کیاه جیو دران زند
دره غم سعو دران

الغرض هردو بیکدل و یکجان	دود بر فضل ایزد منان
بم چیه درچاه مثل آبحیات	حال باقی چهو تا بوقت نجات

تقابل کردن دمماز و تاج الملوک با قشون قلمون و حالت دمماز با قمرطلعت

ساقیو چاو بوله سکوی جام	بلبل دل چهو بایل گلفام
جرعه ده زآب آتش گون	وا رہیم تا زلفس قلمون
حال احوال بوزهتی فی الحال	لشکر شه چیه در قتال جدال
به تقابل متن سوپر فن گو	دون قشون عجب مقابله بیهو
گی مقابله فوج ازئی جنگ	ازیاد وهین زمین گو تنگ
یام گو طبل حربیک سه آغاز	دراو تاج الملوک با دمماز
دون قشون مقابله بله گو	شیر حملاشنی کمن ذریهو
از ضروب طوارق و شمشیر	خاره کی ناره واره گی کم شیر
از نهیب تفنگ و جوش و خروش	گوفراموش یہ مہوشان ہوش
کاردزاراه کرگ بغیرت تام	گوفراموش جنگ رستم و سام
بدسو تاج الملوک نه دمماز	آس دلگیر در غم دمماز
لیکن اندر جہاد مردانه	صف شکن تیغکش بہ آنه

با قمر کلکت لصبورات زندان
دره نفس کس لصبورت ندی
صوفیا نعیب دوجانی
بعجیبات صحبت حامی
نیست الیب غوش
ولیه دیج جیوپیش عشق بهم

195

بالطایف زلت بلین ذات
گسمتی دراو لقی وانبا تی
با قمرطلعت ازو جدو
پیلک افلسی کرن تعلیم
صادق تی بیته گو بیم
دود محفوظ غیرت بیته
جس تی بار گو بیو

شاهمی بره روزگار کاروز
روز دن چیی ناه درسوز
روز بیو در غم و پریشانی
عافیو بودسو بیهن ی
دار بوزن آوی پر تمناز
دکسکاری لبن زظلمت
محل اندیم گی بیر

دلِ آئینسی نلکت کهے	پیده کړلی لو آیه راوی می
پرہ ہردم بگیه د شن اذکار	این غزل در ترانه اسرار

غزل توحید

پانه میانه ها نادانه پر تو پانه الاّ الله
رڅتو نور حق نشانه پر تو پانه الاّ الله
یکسانه اندره درا و یکسانه نی تن جسم نی جوہر
چهوی جابه جابه سوی جانانه پرتو پانه الاّ الله
یوسف نیره یمه زندانه پر لوکه آیه زلیخا
چاپه منزه نیره مه کنعانه پر تو پانه الاّ الله
منه لنشه زان منصورانه کنه لو زپانه انا الله
فناچها و نمه میدانه پر تو پانه الاّ الله
محوک می چهو در میخانه نشید الاگ سوداگر
سودا میلیه عشقه وانه پر تو پانه الاّ الله
عاشق مست گومستانه نی تن ننک نته نی گمان
ظهوره اندره وچپه لوزانه پر تو پانه الاّ الله

قاتلی چهو نحمدانه ازلی ابدی غوغا زن
ودمی نه زاور بدانه پر تو پانه الاّ الله
خلاصی یافتن ممتاز وقع ظلمت
بو در ذکر حبس الانفاس
الغرض هر دو محرم اسرار
د و د در نغل گردش اذکار
باسر و درون بنو د پیر وجود
شغل کثرت کړی پیر وجود
دوه نفی لکس واصل کامل
مجملی متن سیپون حاصل
ارکان کس کن کړکه تقید کل
نسبت الفاس ون کړه و باطل
کسب بیان کړه و بوت و حیات
سوی چهو از محنت نیانه نجات

سیکی بیر
دم تنبره وروت کی
تیر و بک صد بس محرم و بیهم
حیم نو جبده کی بین می باوی
روح درجون جسم کی ابیهی
روح پیرچ چا بین بنیاد وی
چم زان مرده ببر بین تراوی
پیش حیل و پا استغفار
بیچ از حقیقت اسرار نش
دوه نفی محروده لن وجهن پهن
کس پیداوه اسکن مرن یچیق من تیر و ضرب
نضب و چهو تش الاسلام اشغ عون
شی حبر واز ند و فو بیلمون رحمن
لعبد تهی نا و کلام اسرار لقیبن
کا تیره دانی

مقابلۂ طرفین در میدان حرب

هر دو مردہ کڈیوک از بن چاہ | دشمنان قوی گرتھن آگاہ
فاش ہا ویوک لاشۂ ممتاز | تھیو پس تہ تن دشمن ہیم ناز
راحل بجرہ پس دویم ہادو | منز تہندس قلمروس نزادو
ستہ ست سورہ پت گرتھن بہہ دور | غم ژلن استہ ون گژھ ہو مسرور
آی یلہ چاکران آن ملعون | یک تیجو نبہ حکم بو قلمون
چھہ منزہ کڈ ہتو نہ گر خار | بلبلن شور و تہو مہین ویار
نعش ممتاز یام چھیو بادہ | ہر طرف شور و تہو تلک بارو
لیک مبارزنی گرگ تسکین | یہ چھہو تصویر سحر بوقلمون
چھوم ناحق اچھہو برانی خون | یہ چھہو افسون کارہای لعین
چھو نہ ہرگز یہ نعش شہزادہ | بلکہ سحرک چھہو بو تہ افتادہ
شاہ ممتازہ سند خطا دنجواہ | وانتو امروزمہ لشہ ناگاہ
بیہ غیرت سوارہ بر طیران | ساحران لعین گرتھن حیران
دم دلاسا تمن کران مشتاب | لیک اندری گلان ز تن قیاب
دل قوی کر دلاور و در جنگ | باکسنان کمان تیر و خدنگ
آخرۂ الامراز سر بیکار | پیو ہزیمت لفوج جادوگار

هتو وزن کوس طبل زرّینو — چمکنی لگ بوارقِ خنجر
از ضروب خناجر و تلوار — گوبهر سبزه زار میدانی
دار و گیر رضا سپین یله تیز — زخمین نل بخنجر و سوفار
کارزار له زصبح بیو تا شام — خسته گی کم جوان سام جگر
آخر الامر فوج جادوگار — شاهزاده بفتحمندی تام
آهوی آتشین و دشتِ کبود — زلفِ لیلای مشکسای جهان
هتو گرزن نای جرئی چینو — موجده گے طوارقِ خنجر
کهیت بلین کم کلن هندی مینار — سیل لهار خون طغیانی
تو بهار قضا سپین گلریز — تو بری از دلاوری گلزار
تیوت زاه گونه خنگ زخم وسام — شیر شرزه و تهمتنو کهیو دلار
ثلِ بکهار پا تهوک بقرار — آو با احتشام سوی خیام
گو بحر کبود عنبر فزود — گو بصحرای زنگ مشک فشان

نامه فرستادن ممتاز بجانب راحل بحری مژده خلاصی قمر طلعت و آمدنے و نزد ممتاز

دراو فردا عروسِ خاور یا م — ولو کهن مقنع عروسِ سحر
سوی خرگاه چرخ مینا فام — ثل د وهن نے و دتره زلستر سر

خط عنبر شمامه شاهی
د راحل بحرینی کرکی راسی
چه مضمون ئی تنگ عنبار کاد
ماه گیر از کسوف چاه آزاد
بطفیلِ شهنشهِ ممتاز
کیه سرفراز ان نامه طناز
بحرینی نام و الا فرخنده بار
بادرفتار گهوده لکه شهسوار
گوسوند شو د باری شه ممتاز
ملوک نبی بیپ پای وی نیاز
راحل بحرینی تن کبیو خشک
روی دلبرو چت بین بنیش
په گلاب و په شمیم مشک تتار
یو زرازه یو دی کرکی بیدار

تی نیزاوان دپس په پاه و ضمیر
کیب کهنری په پس از تقدیر
په عنایات خالق داور
عقد بیب نش و جدا سیر په مهر
په چمن سا سخن ان په دراخانه
تن تنوی جدا از بیچ نه
اده په مره وبول ان با مضمون
لعبت فتح طلسم او قبلیعون
جانه وصلی و صلاح اسیری ای بام
ده دجیس په پیس بیبن بلند سرکرباز
بله وانه سپیر جهنن نوی کی پیر مشتان
زان بیوان لوی کری تین بلیه پیه
می نه جیلی نبی انگرمی ماجی
کیه سنبی انگر می جی باجی

بجری از ذوق دل سپین پرشوق	ناگهانی لبن بین معشوق
گومرخص ز خدمت ممتاز	سیت هت درا و دلبر طناز
رو به خانه جدا ز خانه نبر	سوی منقرر کرن پی دلبر
با کنیزان بخانهٔ مستور	بیټ در برج لوز سر څپج حور

غزل

چاو جام شراب ای ساقی	دل چه مشتاق یار ای ساقی
مشه کره عاشقن ز گرمې دل	نشه این خمار ای ساقی
مطلب دل ز مل گره هم حاصل	از لب آن نگار ای ساقی
در پی جستجو مه خول جگیه	چهوم می خوشگوار ای ساقی
یالبوند درون دروم سوز	تا برو بشمار ای ساقی
مه کی نشه باده حقانی	قصه کارزار ای ساقی

مقابله پرفن بالشکر ممتاز و گریختن پرفن از میدان حرب

گذشبانه شهن یه قصه تمام	از جهان ژر لو نبک یه رنگ ظلام
اورنگ آرای فرحت اندوزی	بیوټ بر تخت چرخ فیروزی
آو بیه پرفن جفا رکه دار	سیت هت دراو لشکر جرار

سوب زړی سپین تن لن پرچوب
درپیش لشکر زیدان څیچ وو صروب
ویاتاج الملوک ته دیار
تنچا د بجمعی لشکر تنابه یار
دوار فیشوډن سپین نقابلبه یار
شاه ممتاز ابو امی ای
یا لشکر اسی کی دعا
پیش او پیس لشکر زیدان سیبن وار
پیخیه او پېچیار وجلال
پرفن یا په میدان و
شاه ممتاز یا جمال کراز
ای کل اک لشکران جهو بیا شمار
پېچه مرده وی و چیا و ممتاز
پرحزه زید ده دراو
اروه اکړکه لکه جهو اړ

عیسی ایس
پیدا او جهون ورقنون شمیر طاق
میاو افنون جهو شهرهٔ آفاق
کرو قسمه دیه یه آدم زاد
پیجهو میبانې و ټو ښتنه بینه
منتظر حاکم کړ وفنون تمام
جنګ مرور ار صبا تا شام
حمله چیا یکی و بي
دوام مروی دیو میان و پیاده
عالم لوړزن دلاورن الګو هوق
حمله ورکوفنون لکیچ خروش
نکوف دوز څرب زد واړه
میکوف شتو دوز آب ترکانه
زانکه یاری ز کاری کار
تیغماری جنی نه داری مار

یکطرف رعد برق و توپ خدنگ
یکطرف چق چق از سیوف خدنگ

پرٔ زخون وان پہار و زمین
گو گرٔس پٹ یوان لیبار و زمین

کشتہ بر کشتہ سر بسر صحرا
فٹ سیلاب خون نز غبرا

از نہیب غریو توپ تفنگ
در ای نامرد کتہ سپہ ننگ

اہس دراصل لگہ تہ لۃ معذور
کتہ تجربیک کرہ منو مغرور

ہتو ژن کتیز و از زمین و لیبار
نابکارانہ پانہو گ لفبدار

شاہ واقف سپن برین مضمون
گونہ کتہ کم نفوج بو قلمون

مشت خردل کعف رٔٹن یکدم
اسم اعظم پرن کرٔن تت دم

سوی چھوکن بر گروہ اعداز و
کاتہہ اکھاہ کرٔ مقابلہ ادہ رو د

گی پریشان بکوچہ و بازار
ژل ہر سو دوان کھوان گی ہار

لنگ گو اسپ پرٔن اندر جنگ
تنگ گو بید رنگ آس خدنگ

ژلٔ پیادہ بہ ننگ گو مجبور
ہیول سونہ با جماعت مغرور

شاہ گردون پناہ گو باجاہ
سوی خرگاہ باگروہ سپاہ

ژلٔ زصحرا سو خیرہ سر پرٔ فن
زخم کھٔت با ہزار رنج و محن

باہزاران عذاب گو ناگون
وانو تھٔناہم پیش بوقلمون

سنګ ډالت نظر پیس به غار
آس موږ راوه سحر کوی اجدر
از دهن اژده اجدر رس شتاب
دردګی زوره سرده سحرک نار
در تکلم ژ هاند لوح افسونات
لوحه پهٔه تلمزه نقش افسون ژود
صاف میدان و چهک ملین و بسیار
تلمزه همراه جزو تصویرات
کړنزه حل زعفران آب گلاب
اسم اعظم سننت هزار بهم
چهلنزه نمه آبه جزو تصویرات
جزو وئی بهٔ چهلک وجانادار
بهٔ بهٔ جزو کوی چهلک تصویر
اتهه اندر نیره جادوی ارزق
حسکین نیره بر سر بیګار

نمه منزه نیره اژدها خونخوار
لش مکره ژنه اسم اعظم پره
شوره هرچند تلی سود ژنب و تاب
بوره کر اسم اعظمس تکرار
بیه چهی لبعض جزو تصویرات
ګرژه سوی آب و ارګون نابود
سربسر شردګره سحرک نار
بیه فیرت بجای خوداده وات
پرزه اوراد ها بقصد ثواب
سوی پرت کرزه تن ګلابس دم
نیرن اده وار باره تاثیرات
ګنبد ارزقس فوټن ... ار
تمه تمه ټکره ګنبدس تغئیر
تت طلسمس حاکم سارق
بوره کر اسم اعظمس تکرار

[illegible] نمبر ۵

[illegible]

۲۰۱

بوکم زسنګ تعویذات
توه بنجه دیره طلسم بیر بنجات
[illegible] سحر [illegible]
حاکم قلعه [illegible] کافر مطلق
ابو مغرور جادوی ارزق
یاره ازتیغ [illegible] هزاده بیو ګو
سر [illegible] هزیمت بیو
کیه اکنده ساحران لعین
بهیمه [illegible] نیت بهو یار [illegible]
ق و هیمت عاده ګو بو فلون
زخم نا بوری [illegible] لون
ګوی [illegible] زنده [illegible] زیارګم بدن [illegible] فلون
یهٔ هان تاج الملوک و انداز [illegible] دریای
عمان [illegible] ګستګ پشت

فتنه گر جادوگار شعبده باز — ازسر فتنه آو بر ممتاز

آولاران جشمکه خاره — دراوڈهاران سحر کی چاره

شکل تاج الملوک لاگت آو — جابه که شورده پاطناگت دراو

زن ثلاثی سواده پا بگریز — چهو منه ڈهران گرزلان چوم تیز

گوس لاچار چاره گر بیانوی — چهوس بهر کیمت خاک ره وچالوی

تی وچیت هوشه ڈل شه ممتاز — ای دریغا زمانه گونا ساز

آس اندیشه های گوناگون — دوستنه سنزه شکله دران قلمون

پنه لاران کس بچاره گری — گرکتس بیت بهانه جادوگری

نیوان القصه شه تلکت به هوا — ازفن سامری کرن سولوا

صورت سنگ پشت کرنس وود — تامم تراون میان بحر کبود

فتنه هیم کران شعبده باز — تی وچیان آسو سربسر دمساز

با دل دردناک تراون پاک — سینه صد چاک پیوست برخاک

زالو دشوار تم ازین احوال — موکلن تشندی خیال محال

لیکن از بارگاه ذات کریم — لودو امیدشا بفضل عمیم

طلبید دمسا ورن تاج الملوک الجنی را ای نهای ممتاز وجستجوی دریا بیت ممتاز

یکا و چیان تمام ای بادی ق
بادو سر از قصه بار
داوین کرمان آلبودنی گداز
دلستان از حکایت ممتاز
تم گوکر بادل پرخون
ثبت بدر یا بدبست بو قلمون
گوسون تاج الملوک بیچاره
گو بدر سازنا دو آسرار
وینی ای سرگروه گشت خنک
دشمن کر بحر فاقه تنگ
شاه گیوار گر غرمحال
بحر گوتوی شکار اجل
مختصر هردو یکدان یک راز
آلگی پراکنده در غم ممتاز
آی فرشته کن یگار

لغز بیت کلید کهنر خیط بگار
در شوده فرسیت دی دو
سکی سیز تن پاتن تحویل مقصود
لن سکی سرکن بیت وانه گرد مشتار
هنت بیت بو دو تن اچوین باز
سوی ملکه بیدو دن طاعت بی
حکم بنیاد دن طاعت کیجواپی
کرده تاج الملوک گیچواپی
بیبای ایکرن القید زبان
چیو دا الملکی من ورت داد
سی وتبنی سوی سرگرداب
پایدان کی پیدرای نخ حقیقت
ازدانم سکی حابه دخیمت سایه
ارتی جیب ساس ربی

بحرینس قاصداہ کرک راہی
تس ونک سر بسر حقیقت از
بوزیلہ بحرین سو گوہ غمناک
بحرین ساکنان بحری ندو
جستجو گوکران سین بیار
دپنس لی پادشاہ والا فر
دو ہہ اکہ سنگ پشت مینا گون
بحرین بوز نیب انہ ما ہی
تتہ ڈیہن جماعت بسیار
لیک تعلوم چہ سنہ اکو ئی از
ساری کن دین مہ وشتو دانہ
آسہ پس مہ نشتہ بین سوئی و دو
راحل بحرین بہ کرہ آواز
بحرین الغرض سو جانا وار
تم دیس میانو چہوکشہ جان عزیز

آو سہ تہ در قشو نہ شاہی
از گرفتاری شہ ممتاز
صبرہ کن جامنی کران گو چاک
ان پر زمان گو تن سوار مقصود
گاڈہ اکہ باونس تمک اسرار
دانہ دانہ زنجہ چھی مہ خبر
پیو لعبان ز دست بوقلمون
سوی عمان تہی سو گو راہی
سنگ پشتن ہنری ہین بیار
آسہ کس منز حقیقت ممتاز
تو بہ اندر چہو کس شہ ممتاز
کاسہ غمر نش بزرو و ذات و دود
آو نزدیک نرشہ ممتاز
پیش دماز گو کران اظہار
صورت اصلیک چہو کیاہ تجویز

کُشتہ بر کُشتہ دشت و دریا پر
کم تہمتن تن ہندی میسار
کہ تگاور و چمکے ان و دان
برق آثار از یمین و یسار
تیر باران نہ ابر کینہ وری
کم تہمتن سو تن بجان یکتن
کُشتہ کہنہ پشتنی گمست بوزہ پار
تی و چہت شاہ ہتو ظیران ود
سکہ موچہ پٹ پرن عزیمت یام
گو سپاہن تہ شاہ زیر نظر
حملہ ورگے پہ لشکر کفّار
پیو ہزیمت بفوج بو قلمون
کہ ذلت گی نتسن و نک احوال
تم دیکپ احمقوتہ کس چہ مجاز
تیو نسن طاقت چہو کینہ انسان

پَشتہ بر پشتہ محشر ہج مورہ مر
اہرمن فن کلن ہندی دیوار
کہ شناور بہ بحر خون وان
چمک چمکار نیزہ و تلوار
شہسواران دوان بجانسپری
بیو طن کم جوان رستم تن
باخناجر خناجرن بلہ ت ار
ایستادہ بہ پیش لشکر دود
سَی چہن برگروہ اعدا تام
کرہتو بر ہپا دبستہ کمر
کہت یلین کم کلن ہندی میسار
ژل بیکبار با دل پر خون
شاہ ممتازہ سند سوجاہ و جلال
گرزہ واقف بحالت ممتاز
گاڈ لاگت و چہت سو عمّانس

شاہزادہ نعمت ندی نام
پہ آزو با احتشام سوی خام
طبل شاہی بجا وہ نادون زود
دود با جنگ و عود ساز و سرود
راحل بحری از شہ ممتاز
گو گرحص بلک راہی باز

حال دوک کہ پیش بیحال
بو زنی کو ملک در الاحوال
اسم و چہو رو پانہ دزنگ و تاز
بارو ی درتو وای از تمتاز
از پچھو ی کرتوی قید شد بہ
تو ہم ناحق نرسن کان پچھو بچہ
فار کسنت سولاگہ افلاکی
نگاکیش ی نو دنیا کی

دریافت دل ممتاز کیفیت گم بدمو قش
بشعیر ان شدن و عارض
از بابل السحر و عارض سہن
نافلک نقل کردہ بود فن
سرکہ حکایت پچہ روداز
کہ بیہ و دل داستان ممتاز
سیاہ قصہ بہ پنج
منتظر بود قصہ بیر پنج
فتح باینت سر کرن بیر جانان
از عنایات قاضی الحاجات بابل
بیل ککھا ہسپہ گنج و نیب
مفتی یک مسرکہ گنج و صرف و نیب
سروج امنت سر کندہ آب
پچہ قلعہ پچہ سکندری باشت ارپ ب
نیغ پہ جیب فیض ان سن ا ابن ن
مغنف جنبش بو مریح ان پہ ادارن
سر دران

فتح ہفت جوش تی کرُن معلوم
یہ طلسماہ چہویڑ عجیب و غریب
فوج ہیت کاہنہ اگر گڑہی چالاک
تت چہہ ہر گونہ محنت و آلام
دشت وکہسار جہیں شرارۂ نار
جن و انسان ہبی نہ ذاتہ پناہ
فاتحس عزم آسہ ییٚد بر کار
عزم بالجزم ییٚد چہوہ کانہ ضرور
ژور جہیں خضر گل برون ہہات
تمی منز اوّل ژہ کرزہ قرار
جانب شرق گڈنہ چند قدم
برسر کوہ چہوی حمام عجیب
تت حماس اندر وچہک تالاب
سنگ مرمر کنیاہ وچہک بیہاو
ییٚدکین یکہ تلی حمامی شوٗر

آسو اندر کتاب تی مرقوم
ہولناک درشت و سخت و مہیب
جنگہ رستوی گڑہس قشونہ ہلاک
ہفت جوشی زمین قلعہ تمام
اک ذراہ چہو سنہ خالی از آزار
ترن و زت چہوی گڑہان خاک سیاہ
فتراون طلسم چہوس شوار
ادعیہ تم پرن چہہ ہیم مسطور
خلقنی کٗت چہو جای امن و نجات
توٗتہ برگرد فوج گڈزنہ حصار
کوہسار راہ وچہک بغیر صدم
پرزنہ اسماء حق تہ گژہ نہ قریب
کرزہ تہ بند و سرہ اندر آب
ڈالزن کن نہ کوچہ نیرہ کشاد
لیکہ تت شورسی ژہ کرزنہ غور

نیره حاکم تبت کو بشور و شکر	یی پان نا و جادوی اخضر
اک ده دوه تیپوت آسه تند شور	تله گرد و غبار چون دود و بخور
کره فاتح مقابله بشتاب	پده اکثر دعای خیر کتاب
گشته غالب تو کهن مخالف تراس	یعنی فتح و ظفر بلا و سواس

نامه فرستادن پرفن بجانب ممتاز بشتم مسلمان شدن وی

گوش هر از کتاب تی مفهوم	حال هفت جوش کم منتوی قوم
دراو با فوج دیو جن دمنوش	تسخیر قلعهٔ هفت جوش
اسم اعظم پران و رنگ و تاز	و سحر کی سنش کرکن آغاز
روز گشت کرد با من حق بقرار	در مکان شریف خرما زار
اندرین واقعه تنها و نوشو	آبه مردانه لشکره پر زور
تیره گو آسمان زگرد و غبار	شب یلدا اسپین سو نصف نهار
متحیر سپین تشو نه شاه	کو نه میه قصد کوی چو گو آگاه
بیخبر نیره نوی بقصد مصاف	جنگین بشش به گو با امر خلاف
مختصر دراو پرفن اندر جنگ	با کمان و سنان و تیر و تفنگ
صف کرد است از زمین و یسار	متقابل تهوون صف بیگار

[illegible]

فیرہ یت وُت ڈُم بخانہ شتاب	لبیک چھیم انتظار خط بجواب
صدقکی خامہ نامہ گو ارقام	جامہ چھپوس السلام و الاکرام
آو القصہ پُرفن ازدل و جان	زیر فرمان شاہ عالی شان

جواب نامہ بجانب پُرفن از شاہ ممتاز میگوید

پرتھن نامہ یام گوسِ وُسر	پُرفنس گو زشتہ ایام منظور
بجواب نی سِین لِکھس نسخہ بیہ	بندہ سندہ تنگ خدا چھو خبیر
یُد لکھان چھوک بلا گناہ خلاف	حق کرہی سر بسر خطا تہ معاف
سانو ملت چھو نا لیس اقرار	امن بخشن شرط استغفار
یُد بصدق درون انت اسلام	یک پھٹن چھو ہی یہ ملک و مال تمام
یُد کرک مرتدانہ امر خلاف	ادہ گو تراہ کرہی تہ عذر معاف
امن بر ضمن نامہ ان اسلام	سن دِس السلام و الاکرام
عہد و پیمان سِین برن مضمون	زین خیمہ بنجر سوّ فقلمون

رفتن پُرفن تہ دو قلمون اظہار کردن کوتاہی خویش و رخصت گرفتن بخانہ

پُرفنس تہ ورہ و اتہ لو بصر	خاصہ منشور شاہ والا قدر
چشمہ لاجن خطس متن بر سر	خفکس اندر کرن پہانہ سوزدر

[illegible]

ذلواتش راه باشکارا بود
نور ظاهر ته سحر گو نابود
شاه مت ز بازگوش دور
سوی عرگه مظفر و منصور
احمد دو ز فلک تشکاره گو
یار ماری سو ماره ماره گو
پیلم تیز شنته لگو
شاه مت ز تن مقابله گو
گو نمود ار جادوی الحذر
اندرین گرد و دار با گمود

گرفتار شدن تحنا ز بادر چهارم بدست بوقلمون یہانه ملکه خورشید طلعت

چه کمان راوی اندین اخبار
از شکایات چرخ کجرفتار

از حمام و طلسم سنگ و چراغ — لوح اصلی بکف انُ بفراغ
گو سو تاج الملوک ته دما ز — فتراوک طلسم شعبده با ز
از کلند و گو پال و ضرب عمود — تار و پود طلسم گو نابود
آو تزکانه شاہزاده سوا — در او با صفدران تیغ گذار
از دو جانب مقابله گو — صفدران دز کوی مقابله پیچ
گو روان تیز شیر مردان خون — لاله گون گو زمین بوقلمون
قہر کی ناره ماره گی کم شمشیر — از ضرب خناجر و شمشیر
حکم شاہی ہلین بگرد حصار — شاخ ہفت جوشنی گرد لوش بار
در ایه لشکر بحکم سلطانی — میل طوفان سبیل طغیانی
تیر باران ز ابر کینه وری — شہسواران بتیغ سینه دری
شور محشر بجوشش لشکر — چمک چمکان شمشیر و خنجر
دفعهٔ ہفت جوشگی دیوار — پاره پاره ہین بحکم قہار
ہنو فتن سحر کو طلسما تو — ہنو ہٹن جاد کو رموزا تو
ثہه یه یکبارگی ہنوز درون — نار سحر ہز ورلو قلمون
ذل ته گل کنه بجانب کہسار — کنه بباد و دمود کنه ہوا ر

زینه بلیه گرسو ہفت جوشن بار ... [illegible]

شعبده ... [illegible]

بیوٹ تت منز سوناقل گمراہ — ڈونزہ دابہ شرانک ٹھاہ ہمراہ
نامہ لیکھون زجانب طناز — سوی روانہ کرُن سوی ممتاز
آسو مضمون یتہ کو مکرو شبید — آمژی چھس بو ملکہ خورشید
ازقمر طلعت آسو م آمت لعل — جگرس منز مہ آسو تمتند ہوُل
ازعلو مراتب امداد — کرہ تن از دست ظالمان آزاد
سی اچھو ڈیشہن بہ پیش نظر — ننتہ امہ اشتیا فکوی چھو مہ ز ر
گرہ دراییس توی بگمراہی — بیحصول اجازت شاہی
لیک امید چھم بہ مہر حضور — ازعنایت گژھم معاف قصور
قاصدن یام اُتو سو نامہ راز — درحضور شہنشہ ممتاز
گو غضبناک تیرہ بوزت شاہ — برچلین نکتہ ہای غارت ماہ
لیک ازینکہ اہی دمساز — فیوُراز خشم خویشتن ممتاز
گو روانہ زخانہ پانہ چہ صید — بگمانہ دپُن یہ چھم خورشید
ژاو درخیمہ شاہ والا قدر — ملکہ وضعی آیہ یہ ونتھہ بدر
شاہ بلہ بیوٹ برسر برازناز — ملکہ وضعیس پریشان گو راز
تمہ کرُ عرض چھوم جگر پُرہول — ازقمر طلعت آمتوی چھوم لعل

شنانہ شنیدن طلبہ
گاہ شہ بسمن بجرب لنن اتیج امر احوال
بامر طلعت آسہ و با اجلال
بامہ پتہ وچھو سونہ بنہ بنند روی
راتھ کنہ جھی نہ یتہ زاو مر کرجھی
ملکہ وضعی آسہ بہ اصند زان
ملیہ کہ بان زونار باشمار
وقعیس ان کرن شران پتہ ملی
تن ہزار وس سپن زبان ابنجی
ژ بنجر سلیت الگو ییوی
آسکی چھ سکنس کرن جانہ سون
نیش اصلک مہ زونار تاج الملوکن
اکو شہ د مسازو یارہ چھل اسپر
گرفتاری ممتاز و بار شادان وی
بکی ہماری ممتاز و پیہ پیرفن

پیوت شہاک بتہ ادو ملک انجم
گو نبک مشرق و مغرب شام
دراہ خاتون انجم سہ راز ود
پر گلگشت یوی دشت کیو د
دات بلہ گیہ تہ دوہ پین غاز
سہ و تاج الملوک تہ دمساز
نے وچھک ملکہ شہس کیو تہ تیز
شاہ گو من غیب

حال ممدود جنگ و قتال
واتہ پانچہ دوز با دجال
شاہ گو سوی پام مقصود
گییہ پریشان مزکمائی دو
سازش فتنہ ہای شعبدہ باز
زانکہ یہ آسو درحقیقت راز
سودہ سامانہ شاہ گو

رُو د تاج الملوک نیکو خواه
ئی کړک ښُهر مین ږیار
کیاه وَنے داستان دوه وراز
شاه نه ماه با دلِ پُر خون
واتناون بملک خود بوطن
وُئینں اې محرم حقیقت راز
هه مناسب نه وَنته کا نه تدبیر
رټ رټی چپوم زلان ډلان چپوم هوش
نم دیس نه ابتدای این پیګاه
نیون تاج الملوک باطل السحر
یُدپړی من کړګ حواله بمن
تهتو بتدبیر ہم کړګ بو اسیر
غیب تهاوُک کرت بعمر تمام
نبره راضی کرن سو شعبدباز
بازکهت راضی گو سو بازیګر

حکم فرماجای شاهنشاه
روز لشکه بجای خود لقرار
حال بوُز وفانه ممتاز
لگ بدام فریب بو قلمون
منگه ناون به شیں خود پرفن
لج قمر طلعت وشه ممتاز
بمه کن بهم بهیت بوزن گیر
کمه قسمک چپوتهو بلای منوش
گو ڈه میانس گرس کرن بو رہ پار
بمه کن فیوُ سحر خانس قهر
اہرمن چپوس تهمتن پُرفن
یتهو گڑهن گیر باغل و زنجیر
نیب نیر کنه تا قیام قیام
اندره آسوس محبت ممتاز
پُرفنس گے حواله بم نه گهر

ہفت جوشک طلسم سر بلیہ گو در او با فرّ شاہی و شوکت	شاہزادہ سن خیال دیگر ہیو بر خرابی آن ہزار آفت

دریافت نمودن ممتاز حال شکستن گنبد ہزار آفت از باطل السحر و عازم شدن بران

کیاہ ہزار آفتک ؤ نے احوال	آفتو سیت آسو مالا مال
مصدر ہر بلای گوناگون	از طلسمات سحر بو قلمون
آسن باغات آن بلای عظیم	از ہوای لطیف بو رشک نعیم
قہر سحر کُ شگوفہ و سبزار	بحر اشجار مثمر و انہار
ہر طرف سیر گاہ شام و پگاہ	جلوۂ مہر و ماہ خاطر خواہ
خوش ہوا مشک بیز و خاک عنبر	ریزۂ سنگ و ریگ و لعل و گہر
جابجا چشمہ ہای آب زلال	نہر ہائے زلال مالا مال
لخلخہ زمرّدین مینار	تختہ تختہ شگوفہ و سبزار
میوہ ہای لطیف خوش تاثیر	ہیچو اثمار خطۂ کشمیر
موج دہ بر بساط زنگاری	سنبل و لالہ ہای گلناری
جابجا بر اماکن گلزار	نازنینان خلخ و تاتار

ان طلسمن کي آهي پيش محتشم
پوءِ ٿلاه اڪ مٿن بُتن سالار
پاڇن تي پڻ سحر کي نذر
تحفگي پڻ تنهن جو تصوير
جڪارت بتان وڄم يانت
صحن جادوگري هندي پڻ نڪانت
شڪل بتن کي نمي تحرير
سر بسر هر طرف پڻ تصوير

پرٿ طلسم پڻ ٽني روڻ نشم
ڪار باندازه ڪر زياده نہ ڪم
ڪيمن اڪهه زيب زينت لاڪر
لوح پڻ زينت زين چاڪر
لوحي نقش ڪمي آهي معقود
سحر خانگ طلسم جو نابود

يم نمن کن وسن کهن بردار	آخزانہ ترسن وسن دنار
الغرض رنگ هاي هر گلزار	سر بسر چهوي فريب جادوگار
يٿ برمو تن سو واره گو پامال	موڪلن تن سندي خيال محال
گنڙه ٻُد فوج هت اگر ڪانهہ نور	يو رڪر فيره ٻُد چهو صاحب زور
په قلا ياه چهو از بلا معمور	اوّلا فانحس چهوي دستور
تا شڪست طلسم جادوگار	تهوه لشڪر پڻن بروان حصار
تت چهو باغ سخاوتي مشهور	در تواريخ سابقين مسطور
آصف برخيا سندوي چهو سوباغ	تت چهو از آفت زمانہ فراغ
فوج هت ورزه تت الينه تغير	تنه پور سنه سحر کوي تاثير

در بيان اسرار گشت هزار آفت و يافتن ممتاز لوح طلسم آن

بو ز لوح طلسم فٽنک کار	ديان نها وزان ڪر چهو کهي هشيار
دشت خضرا چهو زير کوه هلال	گلشناه بيمثال چهو سنه زوال
باغسي درميانہ کهن تہ زمين	يتهو نه نراوڪ نظر بسيار و همين
بر و نٽهه دروازه نيره ميناڪار	يک تمي منزلو نهه و چهک گلزار
في الحقيقت چهو مصدر دهشت	چهو هزار آفتگ در هيبت

نيزه جادوءَ صف خونخوار
پڇ سواره شن جي جادوگار
سو نيزه پڻ نيزه سحر نار
دفعه نيزن جي پڻ عمل درڪار
خود دفع ان صبين

بر دفع بلاي [illegible]
اڪبر ڪبير [illegible] عجيب
هم عظم [illegible] ڪوه سيلاب
پيشتر سپاهيان [illegible]
اورده [illegible] ماهيان [illegible]
بعد [illegible] طوفان
[illegible]

شاہزادں طلسم وہیو بکتاب
گو روانہ بدا لطرف شتاب

درایہ لوح طلسم از تدبیر
دار و گیر قضا سپین شبگیر

محو بلیہ گو طلسم جادوگر
آو بر جنگ جادوئی احمر

شور از دار و گیر پیو ہر سو
درای مردان جنگ و رنگ پو

از دو جانب تہمتنو الو زور
فیلتن بہمنو ستہاتل شور

وقت ہنگامۂ جدال و قتال
رستمان زمانہ گے پامال

ہر خونین لہ وان بجوش و خروش
گو فراموش بہ منو شان ہوش

چمک چمکان شما شر و خنجر
مود کم جوان سام جگر

کشتہ بر کشتہ کہت گل مینار
تر زمین تا بدامن کہسار

آخر الامر جادوی احمر
کشتہ از تیغ شاہ گو کافر

گی زبون ساحران آن ملعون
لالہ گون گو زمین بو قلمون

فوج اعدا تمام گو مقہور
شاہزادہ مظفر و منصور

وایہ ناوک نقارۂ شاہی
شہرہ گو سوی زماہ تا ماہی

گرفتار شدن ممتاز بایہ نجم بدست بو قلمون بہانۂ اہل نشاط و فروختن وی ممتاز را با قصابان بملک آدم خواران و خلاصی یافتن وی

راوین نقل کردوین مضمون
نی خبر واش بین بو مضمون
بینبہ پیکہ بین تن بھس کسی نبارہ
شاودو دراز مہاران بھس کسی چارہ
بجہین بین بس اسکہ لال لعبد قبال
کہ و شاودو اندر وقتہ ئے از بیجا
سوتہ پیہ اسہ اسہ او در میان احمد
پیش لطفی نشتہ ایل سوتہ
پیش نشر و
سوتہ ایل نشا لطفی
کہ و شتہ و پیکہ ایل تن
لاکن از و دور و
سر نزاکہ کرن موافق یار
پراو و در وایہ سو شعلہ باز

تر اوان آواز بحر باہم وزیر
گیہ مجلس پیہ محفل تصویر
کوک بالا کرن سروان پیہ طلسم
شتر دو بین ہمد بنالہ دیگر
بعلامت تلان پیہ قد قامت
بی قیامت گرفتار بیا تامت
راو و در خیمت شاہ باد سماز
پیہ تاج الملوک محرم راز
آخر دو درای اخترانہ یا اتہ وا بس
دو دیبن لکی بیو شاہ تر رقاص
انجم کی ناز و ساز گو غماز
محو با ساز و ناز گو شمتہ ساز
ساز و منظور کی کسی الاس
گو فراموش اسم اعظم تس

حوصله دل ز ناز و ساز و سرود
نیولت جادوگارتی بردوش
دست و پا بی تهون کرت زنجیر
قید کر کر ژلان چهوم هر بار
مصلحت چهیم تولت بمن یکبار
تت بو قصابی کښن ممتاز
زمته کهنه رخنه د ښسی گونه
ساروی مشورس کرس تحسین
مختصر نیون شه نلت یکبار
قیمتس بل بحن دتن ممتاز
چهوم مه اخلاص باتهورت شاه
مختصر کنه قصاب بشتاب
بوزه ناوک حقیقت ممتاز
نام ممتاز یام کرتم گوش
بروشهه نیرت اچهو چهن ممتاز

کرپین کوم جادوگارن نود
واتناون بملک خود بهوش
با مشیران خود کرن تدبیر
د بنکوی چهو منه باره بس اقرار
واتناون بملک آدم خوار
آدمی خوار کهن تستو لی ماز
رسم و آئینه سی خلل پیو نه
نمه کښن لوزه واره چانوی دین
واتناون بملک آدم خوار
تم تمن باوحال د لکوی راز
پانه سوی زانه میانو شوکت جاه
پیش آن پادشاه چرخ جناب
سر بسر داستان دور و دراز
تام رو دسنه از خوشی کانه هوش
نیون شاهانه پانه با اعزاز

نی دوانه بیرته بوقلمون
درای همراه شاه پیر و جوان
بجنور کو روان بتخت روان
با علوم مراتب شاهی
سوی افواج خود بیش راهی
وا اولو العظمت شاه باشکوه
سک بد پا قیامت اکبر

شکرانه بخشش خدا افزون
شدن و فتح پیش آگاه
متحیر بیش بهور شاه
تا بنده تا نهایت این حال
هم ز پیش من و غیر پیش اهل
از دو فوقات سحر بوقلمون
چو از شهزادگان گون تاوگان

بجز خوین نقیب جمیت و خروش
بر زخونین بیرنج و آن جمعیت و خروش
بی شمشیره برتیکان بوقلمون
لا اله گون گو ز بین بوقلمون
ش پیچه و با جمال و کمال
شاه و دربار زمین گاه جاه و جلال

تا و در دولت و دلاوران جهاد
حاضران شود ز حسن پیچ یاد
سگ داده بگیرد ز جادو افزون
سگ نگهبان تحسین بعد بوقلمون
وقفه حمله فوج جادوگر
پیل نغمه های
ع الباب
از قتال و جدال

بعضی از ساحران اہل فرار | گی ذلت پیش ساحر مکار
تن ونگ سر بسر فسانہ راز | آو موکلت شہنشہ ممتاز
چہان لشکرہ سپز پراگندہ | ہم چھہ گریندہ تم چھہ زخندہ
جادوگارس ہتن یہ بونت نار | خشمگین گو سینہ لیہ ودس خار

دریافت نمودن ممتاز گشت گنبد گردان از باطل السحر

شاہ ممتاز دراد با مردان | برشکست طلسم سرگردان
تماشاخک وچہان گو بکتاب | تی وچھت لیو دگر مسکن تتب تاب
آسو مرقوم تی ہتکہ احوال | فتح ہمہ آن سرزمین خیال محال
بدتر از شعبدات جادوگار | چھوی تشکست طلسم یژ دشوار
معدن ومخزن بلیات ست | بدترین از ہمہ طلسمات ست
لیں گرہی تنو زوی نادانی | پہوسنہ حاصل بجز پریشانی
فیرہ در گرد گنبد نیلی | خود بخود ہیچو قلبہ تیلی
مرمری چہنہ زندگی ہنظر | نرکھری گوسہ مثل خاکستر
باز ماروی چھوبن ہوز سنتی گرنہ | نیبہ نیرسنہ وان ہمان تز
حربہ رستوی چھو ضرب تیر تفنگ | مرہ دشمن سوای کوشش جنگ

۲۱۵

نظر کهنت چار کننا وزیاده نم
بیزنه نش پیاکی کرزه پیاکی
کردیری بر تیغ زنش بر
گرځه زبانه لاغ او ابر
اوه چهوه خوف ملک کی کاظم
اسم اعظم پدرت پیارښی
باطل السحر کی دعا اوه پیا
دل قوی کرده برزنه کاظم

ستمو نهای ناسینه آن شیر
زنجیر کرکړه بوی حیمز تنحیر
بیزنه پیرزه بس کی چهو روا
گرو چمی زه نر او سوی هوا
گرد و ده اژدهوا لوړ بنوا
گرځه نابود کن سبد خضرا

بی هراسان تر زه تت لس ورد
لیک هردم زه اسم اعظم پر
تنه ډیشک عجیب ته اسکه آثار
خوفه رسنوی پکان گڼه بی ډر
اسم اعظم پران گڼه هر بار
ورد کی زوره شیر گرځه بی زیر
مار مک یام شیرهای غرام
صاف تر بره ونځه بره دشت مصاف
ده قدم بیه پلنگ شکافه قریب
مهابت سره آسه بره خونخوار
لرزه کهن شیر شیر زه پن بیهوش
رنگ اصفر وزل سو که زه خیال
نم لتنداری دوم درم شمشیر
اژدهن دوره تر اوه سحر گ نار
تیوت کره شور شیر کهن تلوس

بده وفی مشکل آسه راه عبور
اوه چهوینه زراه مشکل ډر
هر طرف شیر نزینی بخمار
سحر کی شیر متم تصور که
کرزه اوه زور خنجر تلوار
کرزه نه شیر ماره بس کانه دیر
عدد روزهای سال تمام
اوه نیره نمود تازه شگاف
نیره شیراه غرنده آسه مهیب
اژدهن تراد دوره سحر گ نار
چهوی دهن هستی متن تن و توش
وه چهه مهمیز تیز لتن چنگال
دم آن شیر اژدهای دلیر
سم ته دم اژدهای مردم خوار
قهره شیران صفدران وسوس

ځینې ځینې ځینې سر نور سر هم نہیں ستر بہنہ یکه یکه
صوفی و پایم وچهیچه سو ځان تلیځ بها ادا
یکه چهار نیزه بې انخه ...

زود تمه گو روانه شاهنشاه — سوی آن دشت بار مهر و گیاه
تام برج طلسم جادو گار — بکف آمین به محنت دشوار
حرکات طلسم در هر باب — گو گران موجب نوشت کتاب
گو فنا گنبد از بنا یکدم — چه گوشتا نام آن بنا سر هم

مقابلهٔ جادوی اصغر با لشکر شاه ممتاز و مظفر شدن وی بر الهفا

دراو جادوی اصغر از سر کین — حربک آغاز لگ لیار وبین
کوس حربی هتن گه زن رجوش — هتو ورزن د شیوه بجوش و خروش
ساحرو زدر سحر الو در کار — دراو چمکار نیزه و تلوار
دشت آباد گو سو دشت مصاف — موجده فو چکی سیوف شفاف
گے نمودار نار کی کهسار — شور پیو برزمین همین و پیار
خیره سر آو جادوی اصغر — برنگا در جمله دیگر
آو باجوش در هجوم سپاه — گر مقابل رتن تیو س شاه
شاه ممتاز گو تمس به محل — تقابل چو شاهباز اجل
گیه به پنی لمستی صفدر — دست بد ستی اسه هستی اصغر
شاهزادان رڅو از دوال کمر — بر زمین ها و نس قضا و قدر

بچه کلهان در مثال این احوال
ماره بله گو سو جادوی اصغر
رنل تیر گل ساحران بد اختر
کهیو کی بیکدم شکست گوناگون
نبی خبر واز نرد د رفق کمون
در پراگندگی پېښ لاچار
مد شاه گو گران ناله و زار

رود در ملک مغربی پښتانې ...
زوڅو درشت ساتونه
زوړ جام اګرن بون دیار
لاکه ون مال دار سوداگر
آخر الامر په ون نبی مشور

تاجر پُر دغل بدین مضموٗن
واتو نزدیک لشکرِ شاہی
لیکھ توٗ ہس نہ بار کِنہ بدیارِ
پہرہ داروٗن دِپُن بغیر قصوٗر
توٗرہ دِیُہس بلا اجازتِ شاہ
ھتم دِیکھ شاہسی و نیوٗ یہ خبر
چھوٗس مسافر مہ چھوٗ منہ کانہہ یاور
پہرہ دارو بہ شاہ و نو احوال
چھوٗ کران عاجزی بِنہم نا بارِ
دپوٗشہن تس و نوٗ جوابِ خبر
نیوٗک تس تاجرس یہوی پیغام
بوٗزِ یلہ تاجرن کرُن فریاد
آسو تاثیرِ سحر درآدانہ
بارِ سوداگرس دِتن ناچار
آسو در خیمہ شاہ تہ ممتاز

یعنی آن دل سیاہ بوٗقلموٗن
گوٗ پکان پیشتر بگر اہی
از بروٗنِ حصار گوٗ ناچار
بستہ تاجر کرُن بہ پہاد ستور
یوٗرِ یُن بی سبب بنی کرِ زاہ
ہتشندی نامہ دراس انہ یوٗ نبر
لگمتوٗی در دیارِ جادو گر
آمنوٗی تاجراہ چھوٗ صاحب حال
خوف چھوٗس لوٗ ٹھنم مہ جادو گار
شب گذارُن سوار حصارہ نبر
حکمِ شہ چھوٗی کرُن اتی آرام
لوٗٹہنم یدِ مہ بوٗزِ کُس ادہ داد
گوٗ موٗثر توٗی شہ ممتاز
ژاوٗ شادان سواندرِ وَنِ حصار
بیہ تاج الملوٗک محرمِ راز

شاه تاج الملوک ته د ماز — خشمگین گی بکار شعبد باز

کُٹہ ناوک سو مال حاجود گر — منگہ ناوک قشونکی افسر

گو ہتن کُن بیان کران دُ ماز — باز گو پیشیں ملکہ شہ ممتاز

حُکم شہ چہو اطاعت شاہی — گر زہ تاج الملوکسی خواہی

بوز حکماه سپاہیو دلخواه — دُ زد محکم بامر شاہنشاه

شاه شاہان چہ جیره یا شہباز — گیر گوشت بدست شعبد باز

تُن دلس گو پسند نی مشوُد — قید کتاوُن در آہنین پنجر

سُوی قفس پشیں خود تہوِ ن — فارغ البال گو بخود خوشنود

آمدن الغور تناه پادشاه مُلک ابعم نہ مدد تو فلموس برادر با جنگ و ویدن ممتاز زرد زجره

چہ لکھان نا قلان دفتر قال — حاکیان حقیقت این حال

یکه شہزاده ہمایون فر — گو گرفت آہنین پنجر

بی انیس و رفیق و ہمدم و یار — پاره دلہا کران بنالہ زار

اشکباری کران بنا چاری — نالہ زاری بحضرت باری

تن سو تیر دعای سوزش نُہ دُ — وانو ناگہ بہ یکہ مقصو د

سوز ذاتن ہتس بہ قفس دُ کرم — یعنی الغور شاه ملک ارم

٢١٩

دشت وکہسار در طرف گرد
عالم کرکنک ظلمات غبار و گرد
دمای تم سوہ ہمتنان ہنگ
آسی ترکانہ با ارادہ جنگ
شاہ الغفور فوج دیک از دود
ساحرس لگن دپن ہوی عفود
کاسی دلاور مرد آسو کر پا
بوت سمہ آسک قشونہ با

ین کلنن فتح دیو سار جرار
آسو ہم قسم فتح سے شمار
اوّقشونس کران پتی تیار
واقف بودن از پیام لوگست شماز
بانتہ زاران خروش وجوش فرط
فی وقت دریا یا قشونہ اوو

قیدکر کیہ بشید ژلو بفسون	بہ چھو کستاد ترز بوقلمون
چھو قشونہ اس تہمتن تن	اک چھو بس ہزار تا پرفن
چھوم توی بستہ تھاومت پھنور	اک فرداہ خوف جان گگت چھوم دور

خلاصی یافتن ممتاز از پنجرہ بامداد الغفور شاہ پادشاہ رم وغیرہ حالات

چھہ لکھان ناقلان گلشن راز	حاکیان حکایت ممتاز
در قفس شاہزادہ یا دل زار	آسو خونبار در غم دلدار
ناگہان ذو فسون سو بوقلمون	دراو از ہر کار خود بیرون
شاہزادن اشارہ کر برور	دورہ آست نکہہ ابن الغفور
لتن دپن یادما ژھ چھوی کنہ بیاغ	ژہ تہ مہ کیا چھو عہد و پیمان پرانو
پانہ دمپت الفام چھوی شاہی	کرتہ الیفای عہد از خواہی
تم دلاسا کرس مبر کھہ ڈار	کرت آزاد زاہنین پنجر
پا بتدبیر و صلح یا امداد	یا بجنگ و جدل کرت آزاد
نی ونان آسو او بوقلمون	شاہ الغفور نی پرژھس مضمون
وچھہ ہا بونہ لشکر ممتاز	کھلس تیژ کال گوم آدم ماز
سینت تمہ ہا لشکر جرار	دیو زادن ہنزی زہر تکار

تیغ چھہ تیج الملک سرنج و ماز
نیزہ سنان ہاران تیر ہماز
چھہ ونن جرپیر دلان پیر ستن
صف چھکن پیر وپیکار
کارزار زمودہ ہیر چھہ تیغ گذار

ہرفت وزنگار تیج دلوان
سینت وچھہ یمہ تیمان چھہ بیوان
تیغ زنان ...

بار اول یه تهاوتن زنده ۞ فنده کرنک توئی پراکنده ۞
تم ڏیس پارنی ته یارن خون ۞ ڇهه آئین ڏین بو قسمون
سهو باڻي اگر کري تيهو کار ۞ سحر کن شعبدن گهنهم لوره بار
توته تاج الملوک تنده ساز ۞ تم منهم بازکینه احمتاز
ڏیلن اي ارجمند باتدبیر ۞ تهنه افسر ڇهو گو مثوی تيهو گير
نوکرن کياه ڇهو طاقت پیکار ۞ ڇهوکنه اعتبار بي سالار
تم ڏيس لشکراه ڇهه لنو عدگر ۞ گرچه ميهل لشکر ديگر
یه بلا باه توي ڇهه بافسون ۞ نتيجه عقل بو قلمون
ڇهو نه معلوم تيهه گروه جنگ ۞ کنه الومنت ڇهو از بهانه جنگ
جيس اندر تهوا ام پازنجير ۞ ام يين گوم کر باين تدبير
مرده لاڳت بحبس دم گون ۞ گو نه معلوم کا نه یه بوقلمون
نفس تند انيام ڏيس لشکر ۞ تم وڇين تنهن بخوف و خطر
اڪ ذراه گو نه کنه منن وسواس ۞ رذنه يين پيت کهن بي ٿيو ملواس
تمد ده زياده تيزگي تمام ۞ صبح ٿيه لگو محاربه تا شام
تم ڏيس يذر قتل ڇهو وسواس ۞ زنده تهاون نه ٿيو قصور وسراس

ون ٿيون نيون حقيقت ڪار
موڙ ڏاڍن ڪتاب باطل سحر
مختصر آسوئي لکهڻ احوال
گهڻه ڪا ملڪ ڇهه ٿيم آفات
هر طرح هر آدمي ڇهو حذر
آه ميس نوي مناسب حال
در مصيبات ڏسس تم ريش
وابخس يد ڇهو عزم ڪامل نه
گوڙه تته پاسني گذهڻ برباد
بيه لڪن تمي ڪران چيتم گذ
بطريق گذشته اول ڪار
تته لفغه شريف ڇهوس بسرور
تته روزن درامن باشڪر
تت مڪان نشانه ڇهوس اول
بيه ديان تت ڇهو وادي الرحمت

شاهه ڪو مشورس ڪران اقرار
تته وڇن سحر ڪي فتانه قهر
فتح ڪامل ڪران خيال محال
سخت تر از طلسم نيرنجات
دگذر گه گذر نبو عهد ڪر
مه ان خاطرس انده سو خيال
يم بدفعات آمني ڇهس پيشس
انهسي ڪرت تهون سو اول سر
اده قصد طلسم نقاون باد
يم ڪهتن هنر انهن ڪهتي بت سر
ڪره سا بانه ٺڪانه نتب باد
زانه شيخ ڪانده رند مشهور
تته هر ڪز زهر ڇهوسنه اثر
آب صافڪ ڇهه ڏورتت دل
ڇهسنه ڪانه ز آفت و بلا رحمت

نقش متکوی کرن این ترکیب
عمل اندر کتاب چین یہ عجیب

در فصول گذشتہ گو ظاہر
اسم یا قوی و یا قاہر

در مربع بزن بحسن عمل
ہر یکی عدد از حساب جمل

نقش متکوی قبہ تہدات ہہ نمود
حرز بازو سوی نقشش ودود

تہ بکن نا فرود گرد سہ نود
ادہ بیرس منود راہ فرود

سوی تماشاگہ قضا و قدر
ڈلیشہ صحرا وسیع و پہناور

چوستان منزل وطن بہ بوقلمون
برج و باغ و فزای گوناگون

خشک گل تہ رباط چون سنگلاخ
مثل آدم ربا بروج شاخ

ہو بہو ہمچو مثل بیر نجات
خار و دار اژدہای بلیات

گلخن است و چراغ چون ہفت جوش
کوچہ تنگ و سنگ مینا پوش

باغ نہ راغ چون ہزار آفت
نازنینان بناز ہفت صورت

بن بنوی چون طلسم سرگردان
نیستان زار و شیر دل مردان

ہر طلسمک جدا جدا ہوس کار
بطریق گذشتہ با تکرار

تمہ متکوی نقوش ہون نمود
بہ متکوی طلسم ڈیشہ نمود

انہ درکف نہ نہادہ در خرگاہ
لوح ہر یک جدا جدا ہر گاہ

۲۲۴

شاہین کتابہ وجود بگذرید
سحر فلک بدل کن تدبیر
ترہ گنذن رچین ہندوی تعبیر
حرز و اوراد ہای فقرا
صبح پہل نہ در او بالتعجیل
واینا ون شہانہ طبل رحیل

دیگر ارد و جداول دیدار
گر و چہان ہر طرح طلسمن کار
دل و ناامن منزل مقصود
لوح چہ یامت گرکن تن الود
فرغون بہ طلسم کامل بود
بر نوشت کتاب عامل
خود در بارہ جنگ
بوقلمون ومن صاحب شاہ مختار با اقران
دریان نہایی گنبد کامل و مقابلہ بود

بزه داران دشت فیروزی
کی گلگشت فرحت اندوزی

مقابله شدن او دبو تون ... ا قبال ...
ودر به او ون ... او بو ...

شاه ذو ... ای ...
دراو ... چرخ ... فام

هفت اوراق گنبد کابل
نهاون حروف باطل نوو
یله شاهس بدست آو مدا
منگه ناون قشونکی سالار
دپنگ ای دوستان تکی جان
ردبه ون آ وصف نب پیکار
هوده نیرنگ سازی اندر جنگ
لیک امسند به عجب ود اتمام
با وجود تمام کوشش و داب
انه عون خدا چهو زیر نظر
ذو دمستان حق چهو شامل حال
دپو هموکای شه همایون فر
چهو نه پرواه هنگینی در جنگ
هی ونت گو مرخص از دربار
دراو گیسوی شب بچرخ کبود

بن بوی گوگدان موافق دل
از نظر سحر خانه گو نابود
به پگانه کرن دوگانه ادا
بوزه ناون رموز جادوگار
جان نثاران مسالک سپیدان
اگو مقابل به پور جادوگار
تنگ کره قافیه بجوشش ننگ
نقش برآب عاقبت ناکام
نقش برآب عاقبت ناکام
اس بیو عاقبت بفتح و ظفر
سحر کابل هکو کرت پامال
اس بیکدل دو دسته تیزنگر
از سنان و بوف تیز و تفنگ
در اماکن کرو به عهد و قرار
عنبر آرا سپین هوا به صعود

باچنین کارگاہ جنگ و جدل ... فیلتن رستمن تہ آیہ وَدَل
درچنین جوش آتش پیگار ... دراو تنہا سو پوُرِ جادوُگار
حملہ کر کر سو آو بر ممتاز ... دوُرہ باخشم و کین دِژن آواز
پھوس بور رستم تن اہرمن تن تو ... روز واز جوشِ من بجو دِ باہوش
شاہزادہ در آہنین جوشن ... آو بجوشن تمِس کرن گوشن
ترا وای خیرہ سر خیالِ محال ... ہاو کیاہ پھوی ہین علو کمال
ہی ونت کش کڈُن کمندِ شتاب ... آو در بندِ رستم آن سہراب
تراوُن ازین سرکشی بزمین ... شور لشکر سپاین لبار و ہمین
والُن ازین سوی بزور کمند ... تہا وہ ناوُن بہ جیل خانہ بہ بند
زِل نہ گل ساحرانِ بیشمار ... کنہ گرفتار گے تہ کنہ درنار
فوج شاہزادہ رُود با آرام ... شام گو والسلام والاکرام

آگاہی یافتن تیفلموُن از گرفتاری پسر خود و نامہ فرستادن بجانب ممتاز درباۂ صلح فریقین برفرستادن رائی چندر

حاکیانِ حکایتِ شیرین ... نافلانِ روایتِ رنگین
قصہ خوانانِ غصۂ این راز ... چھہ لکھان از حقیقتِ ممتاز

سوی ممتاز بهر این مقصود
فاصد راکی گرن روانه جوڑو
یوت شاباز نیاز شعبده باز
آوراتی همت سوی پار نیاز
راجه رانی هندوی پیانه پیار
چنچه بی پاکران بدون دیار
صلحی گوکران بظاهر چال
ٹکه ناوُن قشونه مرچال

پیه امانت پین بیو خواهی
ثه گرنهو سوی ملک خو دراهی
شادمان گو شهنشه ممتاز
کوچ گرنگ پین کرن آغاز
شاهد و کن سه ز برین تاج
رود بجی ہی ہو دہ شب تاج

سوی وسیله چهو اختتام کلام	مختصر والسلام و الاکرام

جواب نوشتن ممتاز بقلمون در باره صلح بشرط فرستادن رانی چندربدن

سربسر این نمیقه اعجاز	گو روانه بجانب ممتاز
پُر شهن پام تام نامه تمام	بجواب ئی کرن مس راقم
واتو امروز چالو نامه راز	تی چهو در اصل مقصد ممتاز
راجه رانی چندربدن خواهی	پانه کرهین سه خود بخود دراهی
چهونه اسه کنه سوای آن مقصود	ثنه اسه کیا چهودن لڈن بیبود
بدلکهان چهوک بجز دغا خواهی	اس گرنهو سوی ملک خود دراهی
با منت اسهی اگر تا حال	ملک و مال وزه هی بغیر زوال
شیطنت کاٹه اگر گرهی اظهار	چهوی سزائی شدید آخر کار
گو رقم نامه در جواب سلام	دم مزن والسلام والاکرام

گرفتار شدن ممتاز بار هفتم بدست بقلمون بفریب رانی چندر وغیره

از شهنشه یه نامه با مضمون	گو روانه بسوی بوقلمون
شادمان گو پرت شعبده باز	گو کران ناز بر حقیقت راز
ٹکه ناوُن قشو نکوی مرچال	صلحی گو کران بظاهر چال

در ایه خاتون اختیار ارزود
بی نیاز سوی ادسود
نگاشتن ... شهزاده بیوش احوال
شهزاده بیوش روانه کوی الحال
سوی رانی روانه پیه باصد ناز
رانی وضعی سه بیه حقیقت راز
بوزه ناوُن پین مضمون
شاه مشغول گوبدان مضمون
سکار گنه ... بوقلمون
نقصون شهزاده ...
... ...
... ...

یہ چھو آکاش آفتک فلاش خاماش امی کرم اشخاش
غیر قتل از بوکہ یہ چھو رن حال ننہ ملکس اہنم تغیر و زوال
عالمو تہ سحر کو نہ تہو ہس معاف خونِ ناحق یہ دینکوی چھو خلاف
نم کرک یہ وسو حکمِ دین بگزاف قتل ہرگز ازک تہو سنہ معاف
ہی ونت دراواز سرِ بازار دادہ ناون منادی فی اجبار
جمع ساری گژ ہو نشیب فراز مارہ ناون بواز شہہ ممتاز
آی مخلوق از زمین فی لیبار گو مقرر سو کھار نوی بردار

برداز فرستاون لو قلمون ممتاز رو خلاصی فتن وی یاری گندہر سے فرزند سین مندرکن

بر بیابانگہ مقامِ ستیز رُو حاضر ستیز کی خونریز
دار کوی حکم گورسن بازن ژٹ امید حیات ممتازن
تن دژن بر قضا رضا تہاون یاد احوال ماضی یا وُن
ست دژن لحظہ لحظہ خاطر خواہ کلمہ لا الٰہ الا اللہ
آس نزدیک تیغ ہت جلاد کای اجل فی ارسیئہ بیداد
عمرہ ہند چھوی دم اخیر آہ آرزوی حیات تہاوک کیاہ
کرنہ سامان مرگ پرنہ دعا سرتہ ونت مونجی سو چھوی برپا

۲۲۷

[illegible]

از فراز فلک بسوی زمین
پرکرت باز باز چنگل باز
دستگیرانه گو شهس نزدیک
تاب و دشنه کنه دیس بشتاب
از سردار یار چل یا دن
نیون یا منت تلت سو یار از دار
فوج ممتاز با هزاران ناز
گو قشون جمع از ممین و یار
گی کران مصلحت بخواهش کین
کرنه اظهار باشه ممتاز
فوج دیوان چهوپن فوی هیکل
منه پس با تخت چهو فوج جرار
تم تمی آنه پا نه پروانه
منگه ناون قشونه غود باز
سوی سرخیل و بحری بیدار

زود ترو تهو کنو رگند هر بسلین
گرم پرواز گو سوی ممتاز
ساحران پٹ کران جهان تاریک
آسو بتیاب و رحجاب شباب
نار لگ ساحر سیه کاران
شور پیو ساحران ممین یار
شاد تاج الملوک نه دمساز
سجده شکر گے کران سالار
بفراز آبه رای گند هر بسین
بیه آگه کران بشه بیدار
بید رنگی روانه کر جل جل
سونه کره زور پشین با سالار
کر روانه بحکم شاهانه
از پرستان لشکر بیدار
گے منا شیر شاهی از ممتاز

هر یفار از ممین و یار
با قشون آی هر طرف سالار
یک بیک گو گنوی چن اشه و بس
شیوپن لهرمن دین و سواس
درای جانباز هر طرف غازی
بر ممتاز ان دوسی و تازی
از بستان و بیوق برق شعار
بر چمک چمکار تیغ شیر گار
ز جمع گیرت ممتاز شمار فرو دن
گو خبردار پیر یوق و قلمون
به گاهی ادان پور یوقلمون
ممتاز رای سلمان شاه
بدر بیه بیگمان لشکرن
آسو در جیل خانه ممتاز

پیو در اندیش هر کی دو و دران
با دل خود کران بهو بی خبر
سر گجار سکا نسه اتفار
بهونه بوی مجار شعبدباز
پوره بره پوره بحب باز
زور با کین پیچ پیچ ممتاز
کره اخیه بیه سر کنه حرانه پاره

بیب بیسلام پیو منیه حاره
پیرمن لبو نجات اوسکان ادان قرار
دین ان سلامی سرکر ان خاطر خواه
لبه پیه پانه زاند انه خاطر خواه
بینه ینی چهمی سرتیغ بی الله الله
ییب نی پا شه باکه ما ازراد
پیپ ان ایه هی عبسر کره سوی خبر
پیپ بی ابه سرای بیرون ان خبر

تن دپن گژهنه پیش شه بیاز — کرته گوشن تس یه گوهر راز
چهوس معافی منگان نه جرم وقصور — پچهونه کهنه دور ید کرم منظور
دین اسلامسی کرم اقرار — گوس یه کفرو کافری بیزار
گوسو دربان ون تس سعی از — حکم ممتاز دراو بادمانه
ید چهو تحقیق تس دی تقریر — عذرخواهی رٹس تژس زنجیر
گوسو دماز بهر این مضمون — سوی زندان پور بوقلمون
گوس معلوم واره منتس حال — پیوس تصدیق دل بصدق مقال
آودماز پیش شه بسرور — گذراون سو زود نزد حضور
پیش منتاز گو بعجز و نیازه — سرفرازی لبن بخلعت نازه
بیه ملک پدر بتاج وسریر — وعده شاهن کرین بأین تقریر
قید نش یام باطرب ترآوک — افسرالملک تس لغب تهاوک

دریافت نمودن ممتاز حقیقت خندق از کتاب باطل السحر

دراو شهزاده بافتشه نه تمام — گره قلعه کرن محاصره تام
افسرن حکم شه سپن یکبار — ضبط و ربطاه کره و بگرد حصار
افسرو کره محاصره برپاے — برونهه ژون خندقن هندی لگو نا

بهر خشکی خندق سیوم
ژو ورتیچ مرژ نه خاک قبر کهن
آیه ارض ابلعی پرک بر آب
توه پته پر خطر و جهپک دلیو ار
خود بنجو و هر طرف لیوان رجنگ
ردّ سحر کُ دُعا ژه پرزه مدام
شاهزادن کتابه هند ستقریر
پادشاهو و چهوک خطاک مضمون
سحر کن خندق سپین لوژو پار
ولوله پیوبلین زلن گے شیر
گی مقابل نه فوج همدگیر
از لیان و بلین زمین گو تنگ
از دو جانب تهمتنان جهاد
از سنان و سیوف برق شعار
تیر باران زهر دو جانب تیز

چهوی سو پر آب از طلاطم گم
پنجه زنانغی ذرا سوی هن
گزره سوی آب و دِ تر نایاب
تیغ و تیر و سنان فزون زشمار
بیشمار آن سنان تیر و خدنگ
هکه زایل گزه هت سو سحر تمام
افسرن پیٹ اهتمام کُر تحریر
گی مقابل لغوج بو قلمون
جمبلگی گے بحمله پیگار
زلزله گو پلین کلن گے ڈیره
شور محشر ز جوشش لشکر
شور اندر قشون بیو در خنگ
همن آشوب درای سام نژاد
پرسپین دشت و دامن کهسار
تیغ خارا شگاف گیه خونریز

اخذ از فراخ او کریں شمار
فعل تسبیح گو پلین و بار
ملک الموت پیو در اندیشه
گم بازار فوت در پیشه
بیزار او کری نهی کمان جنگ
راه عورت شیدا و دری گم
روز دو شکن بمود کی گنج

جلن و چهلکن هندی بلند
گرمی گرزنه زهر بیست شمشیر
ورته عیار از دیار
گرده بند دوی پلین دمه گردون
پتغار شدن بوقلمون
گنبد کامل گرفتار شدن ساحل هر تشن

230

افسران پر بهانه گردیاو
نغز خوانان نکته های خیال
مغز دانان جوهر اوال مضمون
ناقلان وقایع جان فلمون
چیچ لکهائی پیش سو شغل باز
په واقف نیع ... قشاز
فتح ... خندق ... رجی نات
... ... نصیب
... ...

دو وی کاهس کړی پیدا ان
به تنها ئی ... باز
فی ... الرکی ... نصیب
... ئی ... جادو ... فصل ... غیب
افسر الملک ... مضمون

به دمساز باشه ممتاز | در امورات حرب مشوره ساز
شاد شادانه ساحر ملعون | در فن سحر گو پران افسون
بدلاوته شکل زاگت آ و | گرد و باد اه بود د لاگت آ و
ود سحر س کران گوښتلی | سحر چی گو پران زبان بندی
رقص قصانه گو مېن لبار | شنوی در غزل ټن یکبار
شادمان گو سو ساحر از مقصود | شادیانه بجاونا وک زود
قید هغه ون غم افسر جواد | عشرت ئس جادو گردوان گو داد
از غرور آسو هر طرح مسرور | غم ز دل دو گو زهر مغرور
لیک از کارسازی داور | بیخبر هر اګاه زنجیر وز شر
شادی من غم س ... غم من شاد | شی منادی شه هو چه فرقراد

در بیان ماهی ... فران باد ... از جنبیل خانه او فلمون

داستانه د لو زله کهن | هو ښه لدو زگو تر ان اهو کن
بیو یگه شو د رقشو نه اتمام | شاهزاد س لیوکه نامه و پیام
نی سو تاج الملوک د مساز | نی سو سحری نه لیه رښته پیدا از
افسر الملک پر فن هشیار | بیخبر آس از حقیقت کار

۲۳۲

چارسو گو دو چار برمر چال	فوج قلزم مثال بهر قتال
گرم تر گو تشو نه درپی جنگ	دار و گیر قضا به تیر و تفنگ
بله دون لشکرن مقابله گو	صبح تا شام سوی مقاتله بیو
پرفلن وقت شام کره تقریر	افسر الملکسی پر ذهن تدبیر
چهیم یوان مصلحت بیین کمضمون	گزه راهی بملک بوقلمون
همره افسران شه ممتاز	موکلاوت انک لصد اعزاز
گزه بابعض جاذب ممتاز	موکلاوت ان شه طناز
تم دپس جانه خونه بهوس دلخون	لگ بدام فریب بوقلمون
غم مبر بهوس بو پو دبه اسلام	زابتدا تا نهایت انجام
روزه همراز لشکر ممتاز	گزه ته راهی بملک شعبده باز

روانه شدن پرفن بلباس قاصدگری نزد بوقلمون از طرف شاه بیدراز وضع پرفن

هی ونت وراو پرفن هشیار	ده نفر سیت نه جادوگار
بسفارت نه جانب بیدراز	گولبوی دیار شعبده باز
همرهن سیت گو برین مقصود	بهیس تم بدلاونا ون زود
بانه فرخ جمال قصاون نا و	قاصدانه به پیشکش اعده آو

آو فرخ جمال فرخ فال
سوی زندان روانہ گو فی الحال

ہمر ہو اندرہ پنج مرد دلیر
بن کڈن ژاڑھی چو نرہ شیر

ہیس بدہ لاوں از ہنجار
شکل نہونک ہمشکل پنج سالار

دپنک ای دو شتان یکدل و جان
کیونڑ کالاہ بہو درین زندان

پانڑ بانڑو بدل کڈو بد رنج
سر سبد گنج تو لیو ہر پنج

بوز پانڑو بہ امر کہ منظور
سوی زندان روانہ گی مسرور

ژای پامنت بجیلخانہ تمام
آسوشن شاہزادنی سو مقام

پانوانی رنگ کنک تدبیر
شنون شاہنی ژنک زنجیر

پانڑ پانڑو بدل نہوک دربند
اک نوی آسو از ہمہ ہرچند

گے پکان جستہ جستہ باکروفر
وات نا بارگاہ جادوگر

رخصتہاہ تم کرک بعجز تمام
بیخبر از حقیقت انجام

بازتر بازگارس از تقدیر
پانسی نال گیس تم زنجیر

وات القصہ بام در لشکر
جوش لگو ہر طرف لشور و شکر

افسرو دور کرھبد مرچال
شور پیولشکرن ہمین وار

ماجرا بوزنقی سوبو قلمون
پیو درانديشہای گوناگون

٢٣٣

بہر تسخیر قلعہ ہائے دلیر / بس چھوڑیں نہ نیزہ و شمشیر
لیک در وقت قتل جادوگر / باطل السحر کی دعا کنہ پرہ
بدعا پڑھوی کدرک تاخیر / گژہ کر ساحرس گنک تاثیر
ہاوہ سحر کنشانہ رنگا رنگ / بستہ کرتن حصارس اندر تنگ
بلہ ہنہ آو درمیان حصار / تلہ چھونہ کہنہ خوف جادوگار
ہر سپاہی چھو لازم اندر حال / اسم اعظم پڑن بوقت قتال
حال معلوم کر شہن بکتاب / حکم بر افسران کرن بشتاب
کای دلیران حملۂ پیکار / آو نزدیک قتل جادوگار
اسم اعظم بدل کرن گژہ یار / اَدہ چھونہ کہنہ خوف جادوگار
بوزِ بلہ افسر زشہ اسرار / دوز لشکر بورزش اذکار
دراہی یکسر دلاوران نہنگ / سیل طغیان فرک بہ تیر و تفنگ
بدلیری آب و تاب شباب / قلعہ گیری کرک بہ برق شہاب
پارہ پارہ منارہ گے نابود / نارہ سحر دود ز آتش بارود
شرق و غرب و حصار جادوگار / پارہ پارہ چہ دانہ ہای انار
ولولہ پیو بجانب کہسار / زلزلہ گو ہلہ ز قرب و جوار

شاہزادون لفرش تراو ردا — کرنہ شکر انکوی دوگانہ ادا
بعد تاراج وقتل عام تمام — کر شہن درمیان شہر مقام
آخرانہ امانکوی ڈنڈ ور — فرہ ناوک لقصد عیش و سرور
افسر الملک و پرفن ہشیار — محرم کار ملک جادوگار
راجہ دانی چند لصد اعزاز — وانناوک بہ پیش شہ باساز
دلشتی شاہزادہ اندر حال — رانیہ دراو بہر استقبال
رانیہ یام ڈیو ٹھو پر نو شاہ — آفتابس بپاپرن پیہ ماہ
کای شہنشاہ باجلالت وجود — چہانہ بنہ سحر خانہ گو نابود
موکلن مشکل آسو میانو زبند — آسو وا ستنی یہ میا نوگزند
چھوک مہ از لور دیدہ نیرزہ عزیز — عمرہ جہن چان زرخریدہ کنیز
دپسہ ممتاز ان ای قمر تمثال — چہو منہ ہرگز پتن علو کمال
یہ چھو امداد دوستان خدا — ماہ گیہ از خوف سحر جدا
پرتنا سوی داور بے چون — یم رہائی دژی زبو قلمون
افسر الملک گو بآخر کار — تمہ شہر کشہنشہ مختار
گوسو شب د طرب لعشرت وناز — ہیوٹ بر تخت نریگہ ممتاز

روز دوم شہنشاہ ...

ممتاز بسوی ملکہ بینظیر میگوید

بیہ رانی چندر بدن ما فوق
گو پکان لوز شب لغرجنت دل
واتو نز دیک پیر صاحب راز
تم لسلی کرس برس اخلاص
گو پکان جستہ در منازل دور
شاہ دہیسی بلطف و عطا
گوسو مقبول در حضور پدر
بعد رخصت شہانہ باکروفر
جستہ تراون ونہ قدم بلہ زود
رفتہ رفتہ خبر سپز مشہور
جمع گی خلق از شمار افزون
واتو بلہ پیس ملکہ باصد ناز
کای پرچہرہ کیا بو باوی حال
آسو پر قہر در فنون سحر
یثرہ بلایاہ لعون ذات دود

گو روانہ بجانب معشوق
طی نس گے منازل مشکل
تراونس سر بپا بعجز و نیاز
پلو در رہیس بربط قلب اخلاص
واتو در شہر تاجور پہ سرور
بخشناون دوبارہ جرم و خطا
آسو تم کر منتوی ز ملک بدر
گو روانہ بجانب دلبر
واتو آخر بمنزل مقصود
باز ممتاز آو بہ عیش و سرور
شادمانی سپز درون و برون
باونی لگونس حقیقت راز
ولنہ آمنت ہہ آسو سحر کی زال
لرزہ کھت آس پت شہان دہر
ست طلسمات ہت سپز نابود

شاد نندی پرستنا ہمت م
گو رضامندت کمری ہمہ م
بن بوی اوگ گس تن الغام
ہر بانی تنن کرن بس ۱۲۸
از ناوان وقت نکی سالار
ہو رہ تخت دریئہ ممتاز
گو تبت کریلے بفرغت راز
غم و اندوہ دل ترز و وگ
مختصر حال بکدر گر باوگ

ختم گو وبس السلام والاکرام
خاتمہ کتاب قصہ اقلیمون

بوزار تو بیاز سوز و گداز
راز دل از بہانہ ممتاز
بیدہ کمر درد و سوز باوی بوز
راز دل باز بوز در شمار روز

۲۳۶

دل بیدبا زنیب پش ہمراز
عاشق بے زبان گر ممتاز
دو رتن دار سپز عشق و نیاز
چھوی نوی سپز کمل گس رسیم
تہ جہانی نہ سپز اینیس بہ لسیم
بیدہ سپز سپز مایل دلدار
روز باسوز ہارہ آہ بیکار
بوزنا سپز کمر فدای جانانہ
زونہ جان کر فدای جانانہ
گو دو سودا ہو چھون غمخیز ونہ
سردری پیادہ چھون غمخیز ونہ
ممتاز بلبل انسیمان بیزار
درد خانہ نیست
مہر ادلو جھون سپز
سپز زینیدو مسکین فرنود
فرح تہ زونہ عیان انجم
بہ نیک وقت ہاں انجم
ہنیک فرد ہستۂ ۹۶۰ ملس
بہ فتہ عقلید فرز شاہ

قصۂ ممتاز بینظیر

حصۂ ششم {در جشن خاتمہ معروف بہ}

جشن شادی ملکۂ بینظیر

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

پیا پی ساقیو می چاو امروز · چھہ و در سر تو خمار آتش افروز

بیاد بزم عشرتگاہ بیند از · دمو داد مراد شاہ ممتاز

لکھان راوی چھہ شہزادہ ممتاز · بانجام شد الیا گو سرافراز

تمی پنج شرط گو با گنج در گنج · بجاتھم آس با صد محنت و رنج

سو شرط آخرین بس آخرس کا · بجا ذاتن آئس یدا سو دشوار

کرن سر ملک تو قلمون سراسر · پس انگہ گو روانہ سوی دلبر

مرخص گو زگتہ ہر سپی نیداز · نین رانی چند ہمرہ با نیاز

کرن رخصت سلاطین پس انگاہ · بسوی ملک جانانہ ہرن راہ

تہوں عدہ سلاطین بدعوت · سمو بر دعوت شاہی بشوکت

بغیر خسروی با فرحت دل · لصد شادی کران گو قطع منزل

بجوم نفرہ خنگان دلاویز · رہا ہوں فی رای جہان گلگون شب تیز

تکھہ بلہ والو پیر صاف سینس · دتن بوسہ زمینس بس امینس

کرس تم ۲ فرین باہمت خاص · بربط قلب چھونس تو راخلاص

سپن انگہ گو در او باقی شرح دنہ
سوی ملک دلبر گو روانہ
بجا سر رابط سکار ممتاز
سپن ممتاز پیش یار طناز
تسا باہ منت پیرا و
سپن اوج بینظیر او
[illegible]

٢٣٧

ادہ مر تحفہ خرچ گیہ تا جہان
نوہ بادہ جوان و پیر بیچی
صغیر و پیر ہم ولہ و بیچی
بوزت ملکہ گیہ زن و مرد
وچھن یا حسن اچھن ز بہ و تھی فرز
ژکس از سینہ تی گیہ ارمان
باستقبال شہ سوزن در اچھ جان
باستقبال گو یاکھت جا و ید
پیرد پیچہ ہمہ دوی شاہ جمشید
لبا مان شہیان باکمو
وزیران و امیران جملہ عالم
مبارکبادی شادی باہمہ
تمی شادی فیر اندز کمر جمشید
بجاو دو باجہ دوی شہمات
بجاو دو دو بجانہ خسروانہ

Library Sri Pratap College, Srinagar.

دپن برکار دلبر آفرین باد
نمت نت سندره با ساز و با ناز
بصد ناز و ادا در پیش ممتاز
چو سیاره بگرد ماه پاره

یه بوزنت ملکیو شهرن نه گامن
زرافشان کم سراپرده زراندون
سلاطین منتظم ات احتشامس
شهو باشاه یله کرهمکلامی
بجا وکت با جبا صدشادیانه
سپن محفل مرتب خسروانه
سپن رخصت هجومس ازدحامس
درین اثنا سو شهزاده شهانه
بتان مه جبین خورشیدپایه
مهاسند پری معشوق پنداز
دپن ممتازن ای ماه سمن بر
چهو خواهرزاده چانوی میانو همراه
یه بوزنت سندی هرگو هر اب
پری خورشید طلعت آیه با ناز
دپن ممتازن ای فرزانه اختر

کرک آئینه بندی خوشنمامن
سودوه زن آسو گویا عید نوروز
دپوکیاه تت هجومس ازدحامس
سپاهو هر طرف زهمس سلامی
بکر و فر و طرز خسروانه
شهورت و بجانه خوش مکانه
کمی گیه شور خلقش وم دامس
روانه گو لبوی محله خانه
لصد شوکت باستقبال رایه
بدیدار دل آرا گیه سرافراز
بشارت گوش کراز تازه گوهر
پسر بدو لجمالی هند سو دلخواه
دپن چهامیان بیداری نته خواب
لصد ناز و ادا گیه پیش ممتاز
یه همره المزی جیم چان خواهر

فناگے بے بنا جانانہ کم کم
متاع ہر پرستان آسود غیب
دپن تس کای نگار شوخ طناز
دلس ممتاز نی آشوب عشاق
تہ بوزت از دل باوکن بناچار
چھو باعث ماجہ بلہ ابر گئی کو
مرتب جشن شاہانہ سپن خاص
خواتین سلاطین فرج در فوج
بشادی گیہ منادی ہر کرانہ
حرم خانہ ارم آباد گوت
مفرح نغمہ لگو ہر سو بدربار
بناگہ آیہ پریاہ پر کرنت باز
بہ تخت زر وڈانی آسمانی
بشکل آدمی بادم آ دم
دپان ناہید نام آن پریزاد

پریشان رتھم دشانہ کم کم
ژہ کم آسوی تن ہند باوم نیب
یہ زہ باوم نہ پیش شاہ ممتاز
منہ ئی بوزتس کن دل چھو مشتاق
کرن شرطن ہندی فانہ اظہار
سپز مسرور چھنس دون چھن لغر
سلاطین آی پیش تہ باخلاص
مفرح بزم شاہی موج در عرج
آزادی بجاو کشادیانہ
بایشار کرم شہ گو دوان داد
مبارکبادی گو گرم بازار
سہ در صحن آس خویشان بندان
درین محفل تہرو تہ ناگہانی
بغسل ہمدمی لاگت یہ مادم
دوان آس ازسری دلبری داد

۲۳۹

دتَرت سن بن بن کوه سانه کوری — کرت لسوای عالم ژوړ دوړ دوړی

اهس نفرت کرت از جنس مردان — سپیز از کدخدائی لوی گردان

یه بونوت پریه گو غیرت نمودار — مه کن لج باونی کای بخت بیدار

یه بی جهنتی چهوکر کانه د رهبان طاق — چهه هر کانه اک اکس کن مست مشتاق

بیتهی پاڅن کرک یه وی ته انکار — بغیرت نیره کانه سلطان جبار

بناچاری چهه خوف اضطراری — نئی ناحق بغیر از خو اسنگاری

توی بهتر چهو رچهه ناموس ننگ — مه کر از غم دلی مادر پدر تنگ

کرم پند و نصیحت پریه و اراه — اما کهنه گو نه مه پالتی گوارا

بشیرینی کرانم عذر خواهی — به تلخی نس ونم واهی تباهی

مگر آسوهی محبت مبالو وارا — توی کرنم دلا ساته مدارا

کرن وفکراه دین یت کیا تدبیر — مه بله تقریر کوی کانه گو نه تاثیر

سه گیه مجبور از انکار و تسلیم — اوی ژون شرطنی کرنم یه تعلیم

توی ونم شرایط ژور دشوار — برای حفظ عصمت چار دیوار

پنن شرطه تهوم تن زیاده از چار — توی از ساسه بدگی ساسه بد بار

دیوم تمه چانویس گړه شوق غالب — وصالک آرزو هت آره طالب

شہان کشور واز شرط دشوار | ذنک پائی بعجز خویش قرار
تہوک از خوف ہان ار محبت | تہوک پت پای از بار مشقت
زخامی کا ٹنہ کرکر پیشتابی | توی محروم گی از کامیابی
بناکامی ز حرف لا او بالی | ز انجام شرائط رو دیخالی
سلاطینو یہ پوزت ڈوسٹہاہ ہیم | توی پر زہو میان باین ز اہل تنجیم
خبر ونتو ز اصطرلاب اخضر | باین دختر چہو کیاہ نقصان اختر
بمس خط ازل بدگوہری چہا | لکہیت گومت قلم بے شوہری ہیا
تمو تقلید اقلیدس ہر تمام | وچہوک تنجیم تحقیق سرانجام
تمو تقویم اقلیدس ہر تمام | وچہک تنجیم تحقیق سرانجام
دیکپتن کای شہ فرزانہ اختر | بگانہ ور جیہ طالع ور یہ دختر
ز تسویۃ البیوت از خط تقویم | چہو میند شانہ شاہ ہفت اقلیم
متن کن عالمک تعظیم آہسی | مقدم حرف تا مک میہم آہسی
بدانش نکتہ پرور آسہ دانا | دلاور جسکہ آور تیرہ توانا
نظیر آسن نہ کانہہ در تاجداری | فلان تاریخہ کرہ سوی خواستگاری
رجا آسن بخاطر نیرہ بر کار | بجاینن شرائط ہای دشوار
پری ناہید پوزت گیہ ستہا شاد | یہ تقریر و بیان ساروی نہون یاد

در ملک شاہ جمشید بگوید
وآمدن نی بجہان جاہ و جلال
بخدمت شاہ بلند اقبال والا مجد
دربیان نامہ نوشتن شاہ ممتاز
نخجاوان بجاہای فیلقوسی
پس بہ آغاز جشن نوروزی
کہ کرد در سلطنت بہ آئینہ بندی
بجہان نو سرور راجمندی
بخدمتش طرح شہنشاہ تاشکندی
ہی شہرت شہر زندن زندی

مبارک نامہ با الفاظ بشارت
بہمت راہی کرن باقیہ گاہی
تماکو مضمون شتابہ ذات باری
شرائط آئی ہم انجام باری
ولی بغیر از حضور آن شہنشاہ
زسعی ناکسان شادی بنازاہ
توی ہم برانت ای سلطان عالی

بغمخواری تجھم خواری بناچار
گلم جان در وفاداری قلم ہوش
بدشواری براہ جان سپاری
بطنازی بہ کیتراہ بے نیازی
دلش منز چھوم رجا از خواستگاری
ونان بلہ راز دل گو عاشق از شوق
بزنجیر حیا از شرم حصار
سہ مہ رخسار بوزنت وزخاموش
مہاسند سپین آگہ برین راز
دپن بش کای شہ فرخندہ آثار
عروسن بش بنا اقرار شادی
کرو شاہانہ در شادی تیاری
بہ بوزنت شاد گو شہزادہ ممتاز
بفرمان شہانہ گیہ منادی
بشام و روم پیہ سوی توم داما
عرب تا ترک و جرمن فرانس و شیراز

بعیاری گہتن تہو ہمینہ اقرار
تلم بار گران عشق بر دوش
بجا انہی شرائط جان ساری
سپین اضی بجای چارہ سازی
ادای وعدہ چی امتبداری
عرق آمیز تر گو روی معشوق
بتاثیر بیان گیمر عرق بار
سپز چون آب آتش آو در جوش
سو ناز دلبری باون بہ ممتاز
سکوت سیم تن گو نیم اقرار
چہہ آدی فیر مر ملکس منادی
برو فرحت بر سہم تا جداری
بوعدہ وصل دلبر گو سرافراز
روانہ گی شہن منشور شادی
سپین شاہانہ مسکوی انتظام
عجم بلخ و بخارا ملک ہیند راز

ابیو تشریف سوی ابن جم الی
سو خط بلہ والو پیش نشہ بدبار
زفرط شادمانی گو [illegible] بار
تماکو مضمون بلہ بوزان [illegible]
زاتشک [illegible] شادمانی [illegible]
سجاوان سلطنت بی [illegible]
نصیبت وی بجاوان شادیانہ
سجاوان باجہ ہای کیف [illegible]
[illegible]

کدک حاضر شتہ اسپِ تازی
سپین فوجس ہر سو ازدحاماہ
بری گد بانزی با فوج لبیبا
سرورک جلوہ کیاہ نورک سوآنا
پس از طیِّ منازل جستہ جستہ
بندوی بہی خبر گیہ پیشِ مہمان
پس انگہ دراو پانہ آنسوانہ
شہ ممتاز از عونِ خداداد
برک باہمہ گر کیاہ لولتہ لوب
سو شاہنشاہِ ہند ازجاہ فرزند
سہ شاہانہ سجاورٹ شور و شکر
پس انگہ سوی مادر گو بہ تعظیم
سجاوک ہر طرف شاہی مکانہ
سپین یلہ ہل منتوون مجلہ خان
نگارستان سپین مشکو شلی ہی
خواتین پرستانی زری پوش

کھچر فاطر سمند ان حجبا زی
جلوسک لونبو کیاہ دہوم داماہ
انسپکٹر کمان افسر جلودار
زعیم آزاد گو ملک جہاناہ
بشہر مدّ عاد اُنت استہ اُستہ
باستقبال گوڈ سوزان سوِ دمساز
بجن گو باجہ باصد شادیانہ
بدیدار پدر مادر چون شاد
سوگو یا جمع گو یوسفتہ یعقوب
باین جاہ و حشم تیرہ آسو خورسند
وجہت حیران سپین شتہ ڈی برادر
نثار مزد پاگرین زر و سیم
لصد شادی بجاوک شادیانہ
اتھی مہرک ترک آ نا قا نا
سرورک جلوہ ازمہ تا بماہی
ہری پرپرنوان ازمشتری ہوش

دمادم ساقیو جاؤ مئی راز | ونو شرح وصال و حال مستانہ
کران یلہ ماجہ مائش خاک بوسی | دتن فرمان سامان عروسی
پہرک شہران بحکم شہ منادی | بدل شام غمس گو صبح شادی
سپن ارشاد اہل انتظامن | دیو زینت ہر جا خوشنما من
کرو آراستہ شہرس بساتین | موافق باخواتین و سلاطین
یہ بوزنت اہل کارو کر تیاری | کرک باہوش گوشن پوشکاری
سپر آئینہ بندی رنگ در رنگ | مرتع ہر طرف فرسنگ فرسنگ
بگرو شہر بازار مینا کار | زہر بازار بو یا مشک تاتار
دوکانداران ہر بازار شاہی | حسین و نازنین با خود مباہی
سو بازار عجب کیاہ نو بہارا | چہوکن یا راکرت ہکہ تت شمارا
بپا خرگاہ یلہ گیہ خسروانہ | شٹہاہن میلنی پٹ درمیانہ
بگرو داگرو آن خرگاہ زرکار | خیام و شامیان شاہی چمکدار
مطلا فرش شاہی رنگ در رنگ | وتہر مٹن بر زمین فرسنگ فرسنگ
ہر خرگاہ ستون ہای زرکار | سراپردہ زراندوزی چمکدار
قنادیل مرصع زرنگاری | شفق کاری زصنع قندہاری
عجب جلباب مخمل زرنگاری | سوگو یا صفحۂ باغ بہاری

بیہ عمّال ملک از ملیس آ ی
فقیران مربی خاص حق ترس
ہجوم ہر طرح و سنگ فرنگ
زہر اقوام گو شور و فغان بس باد
بعزّت صدر گاہن سپہ سالار
پس از ترتیب بزم جشن شادمنی
تمن ہمرہ شاہ افزنہ افراد
جلو تنک جلوہ کیاہ لگو موج در موج
تہی شاہان روم و چین و شیراز
پریزادن ہنزی کیاہ رہگذاری
تماشا نہو جلو ساگاہ و بیگاہ
بہ تجویز شہان ہفت اقلیم
نمو کڈ زائچہ تقویم اشکال
بانگشان کران جوتش گہی گرند
زہر کس نقش اختر گو برابر
کرک تجویز سامان عروسی

خواقین فلک قدر و جہان باک
شیوخ و رند و قلاش و جہاپرس
سین از کثرت مردم جہان تنگ
ہجوم جن و انسان و پری زاد
بعشرت محفلن گو گرم بازار
بشوکت آو ندہر سین نیدراز
چل و چندین ہزاران از پریزاد
خواقین و سلاطین فوج در فوج
تہی سامان گند ر سین و نیدراز
ہوائی موٹرن ہنز وش سواری
نہ وچہو منت کیسنہ اَدہ نہ بوز منت زادہ
انگ رباب اطرلاب انجیم
حسابی قرعہ تراوک گہ وچھیک فال
کران گہ سات نامن زہوا بند
سین و فنت حنابندی مقرر
بآئین شہان روم و روسی

غزل حنابندی خواندن پریان در جشن شادی

گلن اندر یہ گل گو فخر ہر گل
پری خانہ دری کر کر زری پاپوش

روشنه روشنه ظلمت چه پوښه ټوکړی دو
کړاو کړه پوښن ترا و معروری
ننه ټوپه لا نیم گل بنبوری
تا وَن دِ نیا مست مخموری
وستوړو نکی مست مستوری
مشک نن ترا ونج چیکنه دستوری
سونِ حقانی لوزه مسرری
من سره تن نا و کونگه کستوری

سله آی گله ټورنه سوری ئے
مینز آیه سرگا پوری ئے
یا ونن دوه ته میانِ سوری ئے
مینز آیه سرگا پوری ئے
مشکدار عشقه کشتوری ئے
مینز آیه سرگا پوری ئے
روزه کره کانه رنجوری ئے
مینز آیه سرگا پوری ئے

حنا بندی ملکهٔ بی نظیر و جشن عروسی

دلو ها سا قیو ستانه می چاو
شبن کم نافهٔ تاتار کهو لی
چراغانه شهانه در شبتار
تجلّی زن تجلّی آس شبتاب
سرودک جلوه هر سو لوز گوی گاه
چو بستان ارم با تازه امید
خواتین سلاطین و پریزاد

حنا بندی هندی شب دی طرب آ و
نبن ظلمت حنای نار لو لی
دهل از روشنائی گو نمو دا ال
سپز مهتاب از تاب طپش آب
ظهوراه نن ز ماهی در او تا ماه
نگارستان بین مشکوی جمشید
عروسانه دوان گے فرخنگ داد

[illegible]

چهلت بلیه گلگلن کنده غیرت حور
حریر عسقلان و لبس نصب ناز
خواتین جهان ایله انی منز
پس آز آرایش آن ترک طناز
پری خورشید طلعت سیم اندام
حواله شانه بله گو کاله مویس
کدان زشانه فرق موی خوشتاب
گتی کش دراو یامت کاله مویس
ملن بله حوره تزندن توره سازه
تکش موکه دراو تابان لونگارس
درخشان تابش انوارکی گوه
سومد آه قوس الله دلخواه
زری طاقین بسر نیک اختر آزن
ڈکه ٹکه ماه یا خورشید خاور
سپن گلچهره تابان ساز و نازه
عجب کیاه خال زیبا دون بلالن

ملن سیمین تنی صندل تنه کافور
سپز حور بهشتی جلوه انداز
عروسانه گران سامانی سنز
کرک آغاز حوری نورکوی ساز
سپز مشاطه معشوقه گلفام
عرق تب خاله نن گی لاله رویس
بسنبلزار چینی جوی سیماب
مٹی کهت مار گیسو لاله رویس
کونگه گستوله شورن رنگ غازه
توی ما آو موسم نوبهارس
زرافشان مصحف رخسارکی لوه
چهو بسم الله تنه ابروی آمناه
سرس اندر نسته نیلوفراه زن
سوکه موکه ڈیشه سوی یسر آسه باور
دزن بهتو بلبلو از رنگ غازه
قیام و نقش زن کر مت بلالن

[illegible]

بخاله علیه
پناه ازرق منگکان تیج زور روشی
پیر آراسته زن گلدسته نور
بلای خواسته از آتش طور
پس از آرایش آن نوربیکه
نیشن تابان پیش اجرام اختر
بوکن مسند شاهی پیرو
نثار لعل گوهر گوهر بس
خواتین سلاطین آر پاس
فلک حیران یمن دنگ و واس

[illegible]

ناقص وَ نه کیاه تمه عالمکوی
دم شیرۀ عاشق شمشیرۀ شرمکوی
عقله ها و نقلاه نکل آد مکوی
طوفان نوحُ نح ورق دمکوی
هوش نهاو منش منزناوه نمکوی
زان که حاصل دیان نهاو همکوی
دَمه سیت فوله ناوهپوش همکوی
بادم دوزادَه غم کیاه چهو مکوی
کم چهونه سوداتمه نه مز مکوی
همنا تمنا نمه دم دَ مکوی
سوز حقانی بو ز تو دَ مکوی
دَمه دمه تمنا نهاو سر خمکوی

یمه نشه عاقلن بڈمژ ناو
اوش آ و غمکوی ڈل آمه تاو
هوکه زیر و یمه روح ادَه ژاو
اوش آ و غمکوی ژلو آمه تاو
بیهونه پوَه ڈالی ورزنوی واو
اوش آ و غمکوی ژلو آمه تاو
دَمه سی نهاو کَ آ دم ناو
اوش آ و غمکوی ژلو آمه تاو
یمه نشه سوزکُ دریا دراو
اوش آ و غمکوی ژلو آمه تاو
هر دَم سر خم دمسی آو
اوش آ و غمکوی ژلو آمه تاو

دربیان رقص کردن مهاسند پری در شب حنابندی ملکه بینظیر

دران محفل نه تنگ شوخ طناز ‌ ‌ مهاسندپری معشوق بندراز
لباز و ناز با سامان بندراز ‌ ‌ لصد ناز و ادا گیه جلوه انداز
پرستانی سرود کم زری ساز ‌ ‌ عجب رامشگران نغمه پرداز

بناز و دلبری گیه آلتی ‌ ‌ دران شت مهاسند دریغ نتر
بعزم رقص محبوبانه ورزه زو ‌ ‌ نفیس
ادا گوو وعده بر میعاد محبوب ‌ ‌ د
سو رقص آن پری پیکر زری ‌ ‌ نغش
نوان با دلبری از مشتری هوش
سو ساز و ناز کیاه انداز هر ناز
نه آواز بتان بزم بیندراز
نوان از دور دم تاری با آواز

دوان گه جوره صحن سکاری لصد ناز
بپاکوبی نشان با چه جوره شانه
قمان انگیه ولها دانه وخ
بخش افت لسند با قد و قامت
دهن با مست سو قد قامت و میت
قبا و دیبا عبا زرین طرانه
با اندازه سوفتار ک پیچ وانه

جامعه نوزدم جامه بجلی
گردان ایاک دَر دَردارنه نو بجلی
کمر و تیشت نشان عاشق بجالی
جمان دَر طرف کف سومه مشال ...
مزران پلیه در نه ننمرک وزران نو بال بکیه
منن سندی ور ... زران تر ... غ ان بر ماسن ... ... [illegible]
صد اسمان ... اوازک ... رز[illegible]
منن الان ... [illegible]

وزان گوسازو ... [illegible]
گران امن ... سرود ... [illegible]
تمامان ... کر کُشته تیز آواز
مجمع زنان و دیبک گریهٔ ناز
عجب آ و از و زیر و درو بچو
سراوا زتنان پریان لا وش
سرن ... گک تارن ناگو کلئه
جمع کیه دو ... دو کرت ... نه

[illegible]

عجب دستان پیرک تاک سینی
انی دُر پدر آواز چکاوُک
ز طاوُس عجم باگه مُی تار
چو موسیقار دراو آواز هر سو
سه محفل محو حیرت آس یکیان
سرودِ مدهم از زیر و بم تار
دوان مضراب که حاله تباله
به محفل گو سکوت از جمع حضار
زبی عرضی سپن یکسان برابر
حواس و عقل حیران آس فیران
به تبلانه ترانه آو در جوش
بهنی پاطن و زان آسو ساز و سنطور
عجب سوز ترانه از بم و زیر

طرب خیز از حجازی و حُسینی
گهی با یار ننگ گه بدیبک
انی دو په چرخ چرخ از ذوق مزمار
به آهنگ نوا دستان نو آموز
طیور و هم وحوش و جن و انسان
هزمار و جلاجل گو نمُودار
دُو تاله گه شبد گاهی سه تاله
ز بیهوشی فراموشی پدیدار
پر پٹیال بالین کبوتر
گو زنو زیر سر تهو دم شیران
صدا خرگو شوی کر مثل پر گوش
شبس تا صبح ساری شاد و مسرور
غزلخوانی سپیز با حُسن بدیر

غزلخوانی در سرود ترنم مهاسندر

مبارک عاشق شیدا چه گیمیت با نبری مشب
ذر کهلاو منه مجهکو شمع سان بزم جلوه دو

بزلف یار گیتا چهک دن منز سیکیری مشب
چو پروانه بگرد رو دمی نار سن نری مشب

پیکر پلیت شاه دُر زین قبا دار و
گران صد مرحبا باد صبا آ و
پهان شاد و ان تماشا غ ز ان فلک شاد و
دوان دوران عالم فرخنک داد
سپین فرمان شاهی اهل کار رن
دیو نیمت شهاران تره پهان
کمر و ترتیب لشکر پایه پایه
گهر باری معطر جایه جایه
بهر گشت محفل انجام و آغاز
پین از انتظام ملکی [illegible]
ذری ما [illegible] پهاتی کار
پس [illegible] چمکدار
بساز و ناز پیرکی هر ازه
بطرز خسروانه [illegible] ازه

زخانه شاه نادر شنگه ماه
زری وردی سپاهن جوهری کار
بیدچی ویطاقی فوج در فوج
زخانه دراویله مهرازه مسرور
سلاطین جهان همراه نوشاه
نمایان درایه سامان عروسی
عجب تر آسو جاه شاه بیدراز
پری زادلن هنزی داد سواری
سپاه شور وفغان باشو رو شنکر
ز آتش بازی شاهی شهانه
بیکسو ازدحام آدمی زاد
دگرسو موج زن کیاه فوج پرویز
دگرسو فوج شاه راحل بحر
بیکسو فوج گورچه موج موفور
بیکسو باحشم راه روانی
عجب تر بز هوا کیاه گرم بازار

دو رسته لشکر شاهانه باجاه
کلاه بر بری زیبا چمک دار
جلوسا احتشامک موج در موج
بری گوشتری از تابش نور
جهانش بامسرت نورکوی گاه
هوائی موٹران هنزلج جلوسی
پرستانی قشونک زیاده شیراز
زری تخلش هنزی کیاه زرنگاری
بجاه خسروی سامان لشکر
جهانش نورکوی بیوسایانه
بعشرتگاه سلطانی دوان داد
بشیرازی پرستانی دلاویز
عجب امواج بحر ساحل سحر
بچالاکی یکان باشاه گنجور
زری زانپانه آن اجه رائی
وڈوان باچار طاؤسان طناز

٢٥٠

بنازو دلبری با ماه و ماه زاده
یارین شوکت یکان بابخت جاوید
بلند اقبال سوی تخت جمشید
بلوسا نو بهو لک خسروانه
نگهش عشرتگاه آن باچه یگانه
قشناناه قرین خانه ماه
نمونو تازه ارم هوس سو دلخواه
بوباغاه آسو جز داغ خزانی

نمیر و خنک و اوه وزانی
بیک خفل گلو شاهی
بیک زرنیب خانه راهی
بیران سو گو معلق خانه شهانه
زرنب محفل شاهی خسروانه
سمکاوش روشنی جابجا شاهین
منقر سر اسر بر زر صدر نگاهین

برزنین ماه زادلن تیکه ماه
ثمران اشعار موبیقار تار
بران ازپیر عنبر و مشک تاتار
دگر سو تازه پن باشوکت وجاه
معلق خانه با سامانه همراه
شو بوزنت بیکدر خشان سود ربار
معلق بزهوا بجوبه سرو الخنار
بپرکمک تحفه دانک زیبانه
بتوپ اوت باحشام خسروانه
بسنت یادمن شاه جاوتازه تازه

بمسند یاری جای شمع کافور
قنادیلی بجاجای از همه سو
ز ہمائی بیرچ شیراغ از لعل و تاب
زمرد سن باران از بم از
بیک سرو حکمی حسن مقصود پابو
ز سلاطین سیب دریار مبارک
دوران بیکه کیاه ادرا بیکه سن
زمین بی ہر طرف توان یکان

نکاحک خطبه پڑ شیخ کبیران — فقیران رهبران روشن ضمیران
بکابین معجّل از زر و سیم — مہر لکھوہیں خراج ہفت اقلیم
صدای فیرا نو ابِ شہانہ — بشکرانہ بجاؤک شادیانہ
دویم عقد قمر طلعت بشوکت — سپین بار حل بحری بہ ہمّت
چو ماہ دلستان ترما رمزی — سہ لختِ جان شہ کیوانہ سنزی
سوم تاج الملوکس عقد پیوند — سپین ہمراہ بالوری ارجمند
سہ دختر نیک اختر سُر گجی حور — پری پیکر شہ گنجورہ سنز کور
بیہ آرامِ جان از حکمِ ممتاز — سپین از مہربانی جفت دمساز
بیک محفل بیکدم گو کمبّیر — بیک دوران نکاح چہار گوہر
بمن ژون در ازل بلہ گو کنوی ل — بگلشن آس آمت خور بلبل
بیک بزم طرب گے ہمنوالہ — نیک ژون گلشن ہنز پوشہ مالہ
سُرورن جلوہ دِتو در محفل ناز — تُوی در بزم شادی گی سرافراز
ملک تتہ تہنیت خوان گی سراسر — فلک دُربار گو ز ابثار اختر
پس انگہ با ادب لا رخوان آو — سلفچ آفتابہ ہتنا صد ادب ژاو
زنقرہ خام طشتِ زر مجو ہر — مجلّا ماہ زن دو دست دیگر
دتن یلہ دستِ شو از آبِ کوثر — انان ہر گونہ گو خوانِ معطّر

[illegible]

۲۵۲

بیکسو دُہوم دام از ہر ترانہ
بیکسو موٹرن ہنز خوش سُواری
بیکسو گنبنی ہُند جاہ و اعزاز
بیکسو طمطراق شادیانہ
بیکسو پریہ ہر سو پر کرت باز
عجب شور و فغان اندر جہان آسو
نہ کینژن ہنز خوشی تہ غمزدائی
اڈن آبادی ہنز شادمانی
اڈن دِ روقت رخصت دِل گران جوش
اڈن از اشکِ رخصت مُرگمت تر
ز محفل تا معلّق خانہ یکسر
بگرد آن دو رستہ جایہ جایہ
انکِ شاہانہ باصد شادمانی
بصد اعزاز ملکۂ دلبرانہ
چو پرِ دین ہر طرف گوباڑ و باری
مہاسند پری تہ راجہ رانی

دگرسو از دحام چاکرانہ
دگرسو بیدلن ہنز بیقراری
دگرسو گنبنی ہُند جلوۂ ناز
دگر اختراق ہبید لانہ
پران اشعار در تعریف ممتاز
غمن تہ شادیٔ یکجا قران گو
سہ بنیابی اڈن ہنز جدائی
اڈن ویرانی ہُند غم نہانی
گران اڈ آس پیالہ فرحنک نوش
اڈن صہبای شادابی بساغر
دو رستہ پرینی ہند در برابر
سلاطینِ زمانہ پایہ پایہ
زری زاپانہ آن راجہ رانی
تھوک برتخت عزت خسروانہ
زری ڈولن ہنزی انداند سُواری
قمرطلعت ہیہ آرام جاجی

سپن ہمراز سوز و ساز یکجا — برابر گو نیاز و ناز یکجا
نہوی جو شاہ جو عشق بیکرانہ — نہوی بوشاہ جو حسن زمانہ
سو عشوک غمزہ کہاوا ڈونہ خونریز — سو نازک غمزہ بر عاشق کُشتی تیز
سہ عشق گرم خیزی نرمی آمیز — نہ شنچ شرم ریزی گرمی انگیز
طلسم شرم آخر فٹو ز تقدیر — زپای شیر زہن زنجیر تدبیر
نہ مہ رخسار یہ گی مست و مدہوش — بندوق جذبہ از خود گے فراموش
نسیمن پیشدستی کہ بہ پرواز — بہشتی بوشہ تہ قُل غنچہ راز
نہان راز مہان اندر جہان گو — در شبنم ہبرگ گل نہان گو
سخن ناگفتنی رکو عصمتک پاس — در ناسفتنی رکو بار الماس
سپن درکامیابی گرم بازار — فلک زابر نیسان گو گہر بار
تلک تیر کال یدوی و رزک رنج — لبوک آخر وصالکہ پورزک گنج
دوان گی داد عشرت صبح تا شام — چوان گی بامسرت فرخک جام
نہی پاٹ آن قمر طلعت بصد ناز — سپر از زاحل بجری سرافراز
بیہ تاج الملوکس سر بلندی — زبخت خود بہ تخت ارجمندی
سپن باکام جان و ساز دمساز — نوی آرام جانک دو ہمراز
برشتہ گو گہر برتا بہ زر — سپد ہم رشتہ یہ نم چار گو ہر

سلاطین جہان گے جمع ساری
انکہ ڈزہ پرنگ وطیران ونگاوُر
بجاوک با جہ ہر سو راجوارن
جہانن رُٹو سرُور اَرجمندی
زری زا نپانسی منز ملکہ باجاہ
بیہ ست ڈولتن انداز سُواری
بجاوک تام باجہ رخصتی باہم
اول شن خذائن وتہ سُہاہ جوش
شیو شہزادیو مرُگرہ تہ اتر
درین اثنا شہن ہندہ راو ارشاد
خُداگانہ دفاین بے کرانہ
ز دولتخانہ جمشید بنیاد
فراوان حقّہ ہای لعل وگوہر
سُہاہ از نقرہ خنگان نگاور
اڈن شادی آبادی اڈن غم
اڈن زاری بہ بیداری اڈن خواب

سپز تامت سُواری ہنز تیاری
کہیر بانزہ اختر کالہ موٹر
بجاوک رخت شاہی تاجدارن
مسرت خیز گوہ سُلطان ہندی
نیر بلیہ درایہ ہر سو بیوہ نمکو گواہ
مُحلّا ومطلّا زرنگاری
سپز ہرہ مُر ہر سو خضنج تام
بوقت رخصت ازخود گی فراموش
اچھیو ہارک سُہا باران گوہر
کرہ و ایثار زر از بہر اولاد
بخشنہک مال وجاہ خُسرانہ
کدک اراہ خزائن ہُرہ تہ دیار
نگین بیہ چہ نہ ظلمانی مجوہر
بیا فیلان شاہی کوہ پیکر
اڈن بر بادیہ ہند آسو ماتم
اڈن ہشیار بیہ ہنز چشمہ پرآب

به راز قصهٔ ممتاز ساروی	بنازه نازو سوزو ساز ساروی
مه دعوی چیو منه از طبع نکوئی	توی چیوس بغرض در شعر گوئی
سُرم بیوایه مطلق رنج بی سُود	کُرم بیوایه ناحق گنج مقصود
سرم بیوایه مطلق رنج بی سُود	کرم بی مایه ناحق گنج مقصود
دُر دارس کرم که گوش چندان	توی چیوس بغفلت رهوشمندان
مگر از بر نبر ترا اوم دُر راز	خبر درام تر بغیرت پیا باز
ولی چیهم برانت از مردان هُشیار	چیهم روشندلان مغز بیدار
پرت مانن هنر از تیز هوشی	کرت کر سهو زانن عیب پوشی
شوان شیرن شمارس عیب دارس	هنون بلحوظ خاطر خاکسارس
اوی هر کانه ونمک بامدارا	توی درشیں امنک اعتذارا
پرن الحمد بالصدق اخلاص	مصنف یاد هت با نیت خاص
آمین سامعین تهاوان وفاپور	دعائی بغرض از حق چیه منظور
گناهن هنز گیم بے اعتباری	پنه زانه غیر از ذات باری

مناجات بدرگاه قاضی الحاجات

الٰهی بر درآمد خاکساری	تبه کاری پریشان روزگاری
دلک شیشه فتم است شکسته	چهوتمانڈان شیشه گر شیشه شکسته

۲۵۵

فقط

جانمازی ملی غن

تصنیف قاضی نظام الدین

ختم شوی مثنوی

ممتاز پیر نظر دبیان

قصهٔ ممتاز

تمام شد

از سر درد گفت علیم عنبر شاہ تیغ کش
روضۂ پاک شاہ حقانی
رفتی قبلۂ گاہ من و امان
تحفۂ تیرہ بیرہ حقانی
وقت ظہر از دو زنبہ شنبہ
روز پنجم زعشرہ قربانی
بہ چہاردہ زماہ ذی الحجہ
کہ در جنت زعالم فانی
آہ عبد اللطیف حقانی

تقریظ از پیر علاء الدین حقانی فرزند مصنف

در شہر خدائی ممتاز تیہوی شوبے — در بحر پریشانی دمساز تیہوی شوبی
ہا مردہ دردنہ نارہ گی سنگدل پارہ پارہ — بین منگہ نتن کیا چارہ جانباز تیہوی شوبی
درراہ حضور بندگی گشتہ کم گذر — شہ پانہ ورت اندر طناز تیہوی شوبی
کہتو لوہ منہویام دارین گذرا سینن ناکس — رلو یار وفادارین پرواز تیہوی شوبی
دم بچتہ گویا مرد دل ازمین مرشد کامل — غمم زلونہ گوکار حاصل ہمراز تیہوی شوبی
تت ملک سلیمان ان گنبد گردون — ست کٹ جہنہ لو انحالس دمساز تیہوی شوبی
تت ملکہ نہ راجہ ائی بکسان جہنہ لوائی — در پردہ بہ پنہانی پرناز تیہوی شوبی
سندرجہ درجای عالی برمسند لا او بالی — اندرتہ بنر خالی انداز تیہوی شوبی
جہس دلوخو خواران ازقہر بردارکھان — شفشلتہ ہعدرجاران شہباز تیہوی شوبی
وجہنن نیغہ کسن تو دن جپو دہی مغرور — بن بن جپو کران مجبور غماز تیہوی شوبی
بادردگی تت شائی بیدر دفیرت آئی — دل سرد جہنہ سے مائی ناساز تیہوی شوبی

ای ابن حقانی لوزڑی بیدکرتن شوی سوز
روزی نیرگہ امروز ہم راز تیہوی شوبی

قطعات تواریخ متعلق وفات مصنف ہیں

ایضاً
آہ حقانی از جہان فانی
رفتہ و ہمراہ چو گفت دل
سالی وردہ خدا ادای
کہ چاندش نجام وحدت دل

256

بر سال وصالش الہام ملک
از وہ پر وحدت شخیل عشق
غیب گفت ہم علیم
بر سر گرمی پاک شاہ عادل

ایضاً
عاشق روی پاک شاہ

دریغا دریغا دریغ دریغ
عزیزا جہان از جہان شد بقربان
بگفت تاریخ سالش بہشت ہر طریق
اندر رفت از عالم رحمت

الہی بہ خاک عرش ابن عطا
عفو من از بہر ملیح بہشت
علام محمد از تاریخ اعظم
بیارالدین بیگہ از سر اسرار ہم